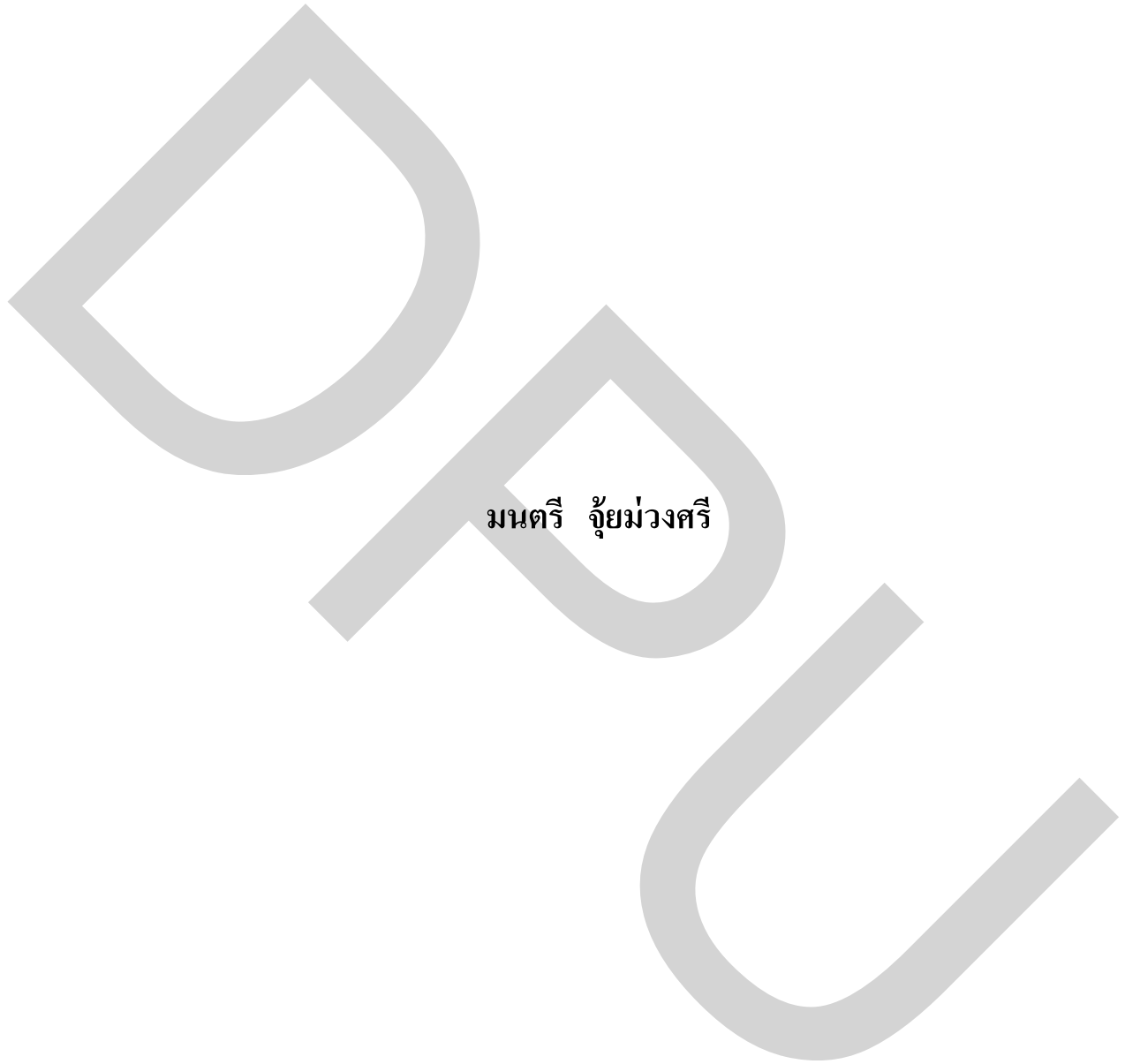

พัฒนาการช่วยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิศรียุติธรรม อมั่นคง กับกำหนดบทบาท
และแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

มนตรี จุยม่วงศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2558

**The Development of The Best News Rewards of Isra Amantakul
Foundation and The Roles and Guidelines for Making
Investigative News Concerning Corruption Issues**

Montree Juimongsri

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Communication Arts**

Department of Communication Arts

Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University

2015

หัวข้อวิทยานิพนธ์	พัฒนาการข้าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาทและแนวทางในการรายงานข้าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน
ชื่อผู้เขียน	มนตรี จุ้ยม่วงศรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์การสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา	2557

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการข้าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาทและแนวทางในการรายงานข้าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ศึกษาข้าวและการทำข้าวเชิงสืบสวนที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515 จนถึงปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ข้าว การทำข้าว พัฒนาการข้าวเชิงสืบสวน ที่ส่งเข้าประกวดและได้รับรางวัล ให้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบกระบวนการการทำข้าวเชิงสืบสวนขององค์กรสื่อ นักข่าวอาชีพในอนาคต โดยเฉพาะเพื่อส่งเสริมบทบาทการทำข่าวเพื่อป้องกันและเปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย การศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ 2 วิธี คือ การวิจัยเชิงเอกสารโดยการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515–2556 จำนวน 36 ข่าว และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทำข่าวที่ได้รับรางวัล รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประกวดรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล รวมจำนวน 42 คน

ผลการวิจัยพบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว เป็นข่าวลักษณะเชิงสืบสวนทั้งสิ้น และมีส่วนสำคัญในการเปิดโปงและระงับยับยั้งการทุจริตคอร์รัปชันในหลายกรณี ทั้งยังสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางนโยบายกฎหมายและทางการเมืองได้ด้วย ผลการวิจัยชี้ว่าข่าวจากหนังสือพิมพ์คุณภาพ ได้รับรางวัลเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 23 ข่าว ส่วนข่าวจากหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ หรือแนวประชานิยม ได้รับรางวัล 13 ข่าว หนังสือพิมพ์มติชน ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมากที่สุด จำนวน 11 ข่าว หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ส่งข่าวเข้าประกวดมากที่สุดจำนวน 121 ข่าว ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมจำนวน 7 ข่าว ข่าว “ขังลิ้ม” ที่ได้รับรางวัลครั้งแรกสุด ถูกจัดอยู่ในประเภทข่าวเบาเพียงข่าวเดียว และใช้เวลา 3 วัน ในการนำเสนอข่าวซึ่งส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยชาวอินเดียที่หลบหนีเข้าเมืองที่ถูกขังลิ้ม

นานกว่า 3 ปี ได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสรภาพ ส่วนข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติภัยจากสารเคมี” ใช้เวลาในการนำเสนอข่าวยาวนานที่สุด 10 ปี 9 เดือน 25 วัน ทำให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากสารเคมีรั่ว หนองคี่ได้รับเงินชดเชยจากภาครัฐ

กระทรวงศึกษาธิการ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ เป็นหน่วยงานที่ปรากฏอยู่ในข่าวที่ได้รางวัลมากที่สุด แห่งละ 4 ข่าว จากการวิเคราะห์ข่าวที่ได้รับรางวัลพบว่า กลยุทธ์การทำข่าวเชิงสืบสวนในข่าวแต่ละข่าว พัฒนาขึ้นตามความซับซ้อนของประเด็นข่าว และจากการเข้าถึงข้อมูลข่าว ซึ่งจำแนกได้ 3 ส่วน คือ 1.จากการลงพื้นที่ 2.จากการใช้ข้อมูลเอกสารหลักฐาน และ 3.จากการใช้ระเบียบกฎหมายตรวจสอบ

ข่าวประเภททุจริตคอร์รัปชัน พบว่าเริ่มปรากฏในข่าว “ทุจริต รพช.” ที่ได้รับรางวัลในปี 2522 ส่วนการทุจริตของนักการเมือง เริ่มปรากฏในข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน” ที่ได้รับรางวัลในปี 2529 ส่วนการบริหารประเทศรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และรัฐบาลน.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ข่าวที่ได้รับรางวัลเนื้อหาเชื่อมโยงกันหลายประเด็น ได้รับการระบุว่า เป็นการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย ที่มีความเชื่อมโยงข้อมูลในต่างประเทศ และเป็นตัวอย่างข่าวเชิงสืบสวนที่สร้างผลกระทบอย่างเด่นชัด

อย่างไรก็ดี มีปรากฏการณ์พบว่า ระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา หนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิสรา อม้นตกุล มีจำนวนลดลง คุณภาพข่าวก็ดูเหมือนลดลงด้วย โดยเฉพาะข่าวทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งได้มีการตั้งข้อสังเกตว่า ปัจจัยสำคัญมาจากข้อจำกัดในการทำงานของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ทั้งปัจจัยด้านธุรกิจ และการแข่งขันของสื่อในยุคปัจจุบัน ที่มุ่งเสนอข่าวฉาบฉวยเร้าอารมณ์ตามกระแส รวมถึงการถูกแทรกแซงจากอำนาจของกลุ่มทุนและอำนาจรัฐ ส่งผลให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับต่างปรับเปลี่ยนนโยบายในการนำเสนอข่าวเพื่อความอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจ นำเสนอข่าวตามกระแสทั่วไปเป็นหลัก ขณะเดียวกันนักข่าวรุ่นใหม่ก็มีประสบการณ์และทักษะไม่เพียงพอในการทำข่าวเชิงสืบสวนให้มีคุณภาพไม่ถึงขั้นที่จะสามารถส่งเข้าประกวดชิงรางวัลได้

ผลการวิจัยในส่วนการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แสดงให้เห็นว่า ข่าวเชิงสืบสวนมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างมาก เป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้อย่างดี ดังนั้น สื่อมวลชนทุกภาคส่วนควรกำหนดคนนโยบายการทำข่าวเชิงสืบสวนร่วมกันให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม ตระหนักและให้ความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ในการทำข่าวประเภทนี้มากขึ้น เพื่อป้องกันรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ

Thesis Title	The Development of The Best News Rewards of Isra Amantakul Foundation and The Roles and Guidelines for Making Investigative News Concerning Corruption Issues
Author	Montree Juimongsri
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Dr. Pira Chirasopone
Department	Communication Arts
Academic year	2014

ABSTRACT

This research aims to study the investigative news stories that received the best news reward from Isra Amantakul Foundation since 1972 to 2015 totaling 36 news stories. The study using qualitative methods –a documentary or content analysis and in-depth interview the reporters and the stake holders who involved and earned the best news competition totaling 42 persons.

Research results regarding the development of the best news competition reveal that all rewarded news stories are investigative news stories. In addition, the presentation of these investigative news on the newspaper resulted of uncovering and stopping several fraudulence and consumption. Consequently, there were punishments of those people involving certain wrong doing furthermore, some related policies, laws and regulation were also changed to present those wrong doing.

The best news competition shows that from 36 news rewarded there are 23 news stories published in quality newspapers and 13 popular newspapers. Thairath daily newspaper has a largest number of news stories (121 items from totaling 410 items) were sent for the best news competition while Matichon daily newspaper won 23 best news which is the biggest number comparing to other newspapers.

In addition, political news incidents, especially concerned with fraudulence and corruption, occur most frequently in the Education Ministry, the Stock Exchange of Thailand and the Commerce Ministry. These investigative news incidents uncovered the issues and made news coverage through field observation, documentary research and law review looking for any legal violation. The biggest incidents concerning corruption issue that revealed by investigative

reporting are the cases who of in ex-prime minister Thaksin Shinawatra and ex-prime minister Yingluck Shinawatra who involving to some kinds of fraudulent in their governments.

However, findings from content analysis and in-depth interviews show that the quantity and quality of a number investigative news stories recently decrease, especially news about corruption. This phenomenon is due to several limitations in news making such as the news making policy, the intervening from business investors, governmental and political sources, and other social factors.

Moreover, young or junior reporters today lack of training in investigative news reporting and less motivation to do a risky and difficult job investigative reporting. Most media organizations also tries to make them survival in the business industry competition by presenting soft news and sensitive news stories to attract the mass market.

The key informants from the interview suggested media organizations set a concrete newspaper policy to promote reporters conducting quality investigative reporting to protect public interest and get rid of corruption in the country.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้เรื่อง “พัฒนาการช่วยออกแบบรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาทและแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหลายๆ ท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำในการคัดเลือกเรื่องที่จะทำการค้นคว้า ให้ความรู้ด้านวิชาการ ด้านเทคนิค และข้อคิดต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าครั้งนี้ รวมถึง รองศาสตราจารย์มาลี บุญศิริพันธ์ และ ดร.มนต์ ขอเจริญ ในฐานะคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคุณประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย ที่ให้แง่คิดสำคัญในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้ทำการศึกษา ซึ่งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ในท้ายที่สุดนี้ ต้องขอระลึกถึงความกรุณาของคณาจารย์ทุกท่านที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางการศึกษาในตอนต้น และขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้ ที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีจนทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

มนตรี จุ้ยม่วงศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	8
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
1.4 นิยามศัพท์.....	8
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวคิดการรายงานข่าวเชิงสืบสวน.....	10
2.2 วิธีการและรูปแบบการรายงานข่าวเชิงสืบสวน.....	13
2.3 การรายงานข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อใหม่.....	17
2.4 บทบาทสื่อมวลชนในการป้องกันและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน.....	20
2.5 ทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม.....	23
2.6 ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร.....	28
2.7 ทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร.....	32
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	38
3.1 การวิเคราะห์เนื้อหา.....	38
3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก.....	39
3.3 แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
3.4 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.5 การนำเสนอข้อมูล.....	43
4. ผลการวิจัย.....	44
4.1 การประมวลความเป็นมาและพัฒนาการการประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมั่นคงกุล	45
4.2 การวิเคราะห์ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมั่นคงกุล ในรอบ 42 ปี	74
4.3 การกำหนดบทบาทและเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการรายงานข่าวเชิง สืบสวนในอนาคต.....	168
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	189
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	189
5.2 อภิปรายผลการศึกษา.....	198
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	203
บรรณานุกรม.....	207
ประวัติผู้วิจัย.....	210

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แบบวิเคราะห์.....	39
4.1 แสดงจำนวนข้าวที่หนังสือพิมพ์ส่งเข้าประกวดข้าวรางวัลยอดเยี่ยม มูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2557.....	60
4.2 แสดงรายละเอียดจำนวนหนังสือพิมพ์และข้าวที่ส่งเข้าประกวด รางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อมันตกุล ประจำปี 2532 – 2557.....	63
4.3 แสดงจำนวนข้าวที่สื่อแต่ละแห่งได้รับ จากข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม มูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข้าว	68
4.4 แสดงการเปรียบเทียบข้าวจากหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพและหนังสือพิมพ์ เชิงปริมาณที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ชิ้น	70
4.5 แสดงรายละเอียดประเภทข้าว ที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม มูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515 - 2556 จำนวน 36 ข้าว.....	78
4.6 แสดงรายละเอียดประเภทข้าวหนัก-เบา ที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม มูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515 - 2556 จำนวน 36 ข้าว.....	80
4.7 แสดงการจัดกลุ่มข้าว ของข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม มูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข้าว.....	82
4.8 แสดงประเภทของเนื้อหาในแต่ละข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม มูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข้าว.....	90
4.9 แสดงช่วงระยะเวลาการนำเสนอข้าว ของข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม มูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข้าว.....	96
4.10 แสดงการแบ่งกลุ่มพื้นที่ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในข้าวที่ได้รับรางวัลข้าว ยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข้าว	102
4.11 แสดงรายชื่อหน่วยงานที่ปรากฏอยู่ในข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม มูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข้าว	107

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.12 แสดงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการนำเสนอข่าว ของข่าวที่ได้รับรางวัล ข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว.....	119
4.13 แสดงการรูปแบบของที่มาประเด็นข่าว ของข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว.....	128
4.14 แสดงเทคนิค และกลยุทธ์การทำข่าว ของข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว.....	148

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แบบจำลองผู้เฝ้าประตูของ ดี.เอ็ม.ไวท์ (1950).....	29
2.2 แบบจำลองการกำหนดวาระข่าวสารโดยสื่อมวลชน.....	33
4.1 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวดีเด่น มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2515.....	49
4.2 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวดีเด่น มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2517.....	50
4.3 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2533.....	52
4.4 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2534	53
4.5 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2535.....	54
4.6 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2558.....	56
4.7 แสดงพัฒนาการรูปแบบ และวิธีการทุจริต จากข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556.....	113
4.8 แสดงกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของ น้อย ทรัพย์พอกพูน ในข่าว “ขังลิ้ม”.....	133

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข่าวเชิงสืบสวน (Investigative News) เป็นรูปแบบการรายงานข่าวประเภทหนึ่งของสื่อมวลชนที่ได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั้งในประเทศและต่างประเทศมายาวนาน ว่าเป็นข่าวที่ทรงพลัง และสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมมากที่สุด โดยเฉพาะการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เป็นมะเร็งร้ายกัดกินสังคม เพราะกระบวนการทำงานของข่าวประเภทนี้ มุ่งเน้นการเจาะลึกข้อมูลที่อยู่เบื้องหลังของเหตุการณ์ที่ถูกหมกเม็ดซ่อนงำไว้เพื่อประโยชน์ของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีอำนาจในการบริหารประเทศออกมาเปิดเผยให้ประชาชนรับรู้และรับทราบ จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เกิดความร่วมมือในการปกป้องรักษาผลประโยชน์สาธารณะ เกิดการระงับยับยั้งหรือยุติเรื่องนั้น รวมทั้งการลงโทษผู้เกี่ยวข้องด้วย

ในวงการวิชาชีพสื่อมักเรียกข่าวเชิงสืบสวนว่า “ข่าวเจาะ” เพราะเป็นข่าวที่ได้มาด้วยการสืบค้นขุดเจาะเรื่องราวออกมาตีแผ่อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งพบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามเหตุการณ์นั้นทุกประการ ภาษาทางวิชาการเรียกว่า “ข่าวสืบสวน” หรือในภาษาอังกฤษมาจากคำว่า “Investigative Reporting” หรือ “Investigative Journalism” ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติเป็นศัพท์ในทางวารสารศาสตร์ว่า การรายงานข่าวแบบสืบสวน (สมหมาย ปาโรจรัตน์, 2537, น.21)

ขณะที่กระบวนการและขั้นตอนการทำงานข่าวประเภทนี้จะมีมากกว่าการรายงานข่าวแบบปกติ ที่เรียกว่า “ข่าวประจำวัน” (Routine News) หรือ “ข่าวตรงไปตรงมา” (Straight News) นักข่าวที่ทำข่าวประเภทนี้ต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง รวมถึงหลักฐานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบสืบค้นข้อมูลด้านเอกสาร การเสาะแสวงหาแหล่งข่าว การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนรอบด้าน รวมถึงการลงพื้นที่ตรวจสอบยืนยันข้อเท็จจริง

บ็อบ วูดเวิร์ด (Bob Woodward) นักข่าวหนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำข่าวคดีวอเตอร์เกต (Watergate) เปิดโปงขบวนการโกงการเลือกตั้งของอดีตประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน สหรัฐอเมริกา ยืนยันว่า การสืบสวนมีความสำคัญต่อการทำงานของนักข่าว เพราะถ้าไม่มีการสืบสวน นักข่าวก็จะเขียนข่าวไปตามความเชื่อ ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลหรือหลักฐานหลายครั้งจนกว่าจะเชื่อว่าเป็นของจริง (Woodward, Bob, 2009)

ขณะที่ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย อดีตนักข่าวที่ทำข่าวเปิดโปงพฤติกรรมกรรมการชุกหุ้มของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี แสดงความเห็นข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่อธิบายเบื้องหลังของปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างครบถ้วนรอบด้าน มากกว่าการรายงานข่าวตามปกติที่ให้ข้อมูลต่อผู้อ่านว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เท่านั้น (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

สำหรับการทำงานข่าวเชิงสืบสวนในประเทศไทย มีข่าวสำคัญหลายชิ้นที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของประเทศ อาทิ ข่าวการซื้อขายหุ้นบริษัท ซินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ของคนในตระกูลชินวัตรให้แก่กองทุนเทมาเส็กของสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2549 มูลค่ากว่า 7 หมื่นล้านบาท นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี หรือคดีเงินกู้เหิง 45 ล้าน จากบริษัท เอเอส โอโต้เซอร์วิส ทั้งนี้ไม่มีการกั๊กความจริงของ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ อดีตรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (เสียชีวิตแล้ว) สื่อมวลชนขุดคุ้ยจนเรื่องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย และต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเป็นเอกฉันท์ว่า พล.ต.สนั่น มีความผิดฐานจงใจแสดงบัญชีทรัพย์สินอันเป็นเท็จตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 295 ถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี

ส่วนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสังคมตะวันตกที่สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ก่อนข้างสูงนั้น การรายงานข่าวเชิงสืบสวนถือเป็นทักษะการทำข่าวชั้นสูง ข่าวชนิดนี้มักได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าต่อสังคม เนื่องจากเป็นข่าวขุดคุ้ยตีแผ่ความไม่ชอบมาพากลในสังคมให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลที่ถูกละเลย (มานะ ตรีวิทยาวัฒน์ อ้างถึงใน วารสารอิศราปริทัศน์, 2557, น.72)

เช่น กรณีข่าวคิวดอเตอร์เกต (Watergate) เกิดขึ้นด้วยความสงสัย และอยากรู้อยากเห็นของนักข่าวสองคน คือ บ็อบ วูดเวิร์ด (Bob Woodward) และคาร์ล เบิร์นสไตน์ (Carl Bernstein) แห่งหนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ นำมาสู่การสืบเสาะข้อเท็จจริง ด้วยการค้นหาข้อมูลจากแหล่งข่าวทั้งเก่าและใหม่ จนได้ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่สนใจของประชาชนอเมริกันและทั่วโลก เป็นผลให้ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน ต้องลาออกจากตำแหน่งไปในที่สุด หรือกรณีไวท์วอเตอร์ ในสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับความเคลือบแคลงสงสัย การใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางมิชอบของประธานาธิบดีบิล คลินตัน สมัยเป็นผู้ว่าการรัฐอาร์คันซอ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2538, น.103-104)

ขณะที่นักวิชาการ องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน หรือคนในแวดวงวิชาชีพสื่อมวลชน ต่างสนับสนุนแนวทางการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างเต็มที่ เพราะมองว่าบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อเรื่องนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในระบบประชาธิปไตย และการทำข่าวเชิงสืบสวนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน นอกจากเป็นพลังที่สำคัญในการแก้ปัญหาแล้ว ยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงภัยของปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงว่าเป็นปัญหาของชาติ ต้องร่วมแก้ไขให้หมดไป มีส่วนทำให้ภาคประชาชนมีความรู้และมีความเข้มแข็งในการเป็นแนวร่วมกับสื่อ และเป็นแนวร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ และอิศรินทร์ หนูเมือง อ้างถึงในวันนักข่าว 5 มีนาคม 2548, 2548)

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระบุว่าประชาธิปไตยทั้งโลกกลายเป็น Media Democracy เพราะสื่อเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ประชาชนต้องได้ความจริงที่ไม่ใช่การโฆษณา การบิดเบือน แทรกแซง หรือเลือกเสนอเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง เพราะจะเป็นการสร้างปัญหาหรือถูกรวบงำจากผู้มีอำนาจได้ ดังนั้นสื่อจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในระบบประชาธิปไตย (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล อ้างถึงในสุชาติ จักรพิสูทธิ์, 2557)

ขณะที่ ประเวศ วะสี ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และราษฎรอาวุโส แสดงความเห็นในคำนำหนังสือ “ข่าวเจาะ” ของ เสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการข่าวสำนักข่าวอิศรา อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ลงวันที่ 29 เมษายน 2547 สรุปประเด็นสำคัญว่า การหยุดยั้งคอร์รัปชันที่ชะงัดที่สุด คือ การทำหนังสือพิมพ์เชิงสืบสวน เพราะคอร์รัปชันไม่กลัวความเห็น แต่กลัวความรู้ และในสังคมอำนาจอย่างบ้านเราจะใช้ความเห็นมากกว่าความรู้ ทำอะไร ไม่ค่อยสำเร็จรวมทั้งการปราบปรามการคอร์รัปชันด้วย คอร์รัปชันจึงเฟื่องฟูเต็มแผ่นดิน ชับซ้อนซ้อนเงื่อน โดยเฉพาะคอร์รัปชันเชิงนโยบาย การดูผิวเผินไม่สามารถรู้ความจริงได้ ต้องอาศัยการวิจัย หรือการสืบสวน เพื่อขุดหรือกลั่นเอาความจริงออกมาให้ได้ สื่อมวลชนของเรายังขาดวัฒนธรรมและความสามารถในการรายงานแบบสืบสวน จึงขาดพลังในการหยุดยั้งคอร์รัปชัน การรายงานข่าวเพียงการสัมภาษณ์ว่าใครมีความเห็น หรือใครทำอะไร ไม่มีพลังแห่งการใช้ความจริง เป็นเพียงความหวือหวา

อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันข่าวเชิงสืบสวนมีจำนวนน้อยลงไม่ค่อยปรากฏให้เห็นเด่นชัดในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนไทย จนนำไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในยุคปัจจุบันว่า ทำไม่ถึงไม่ให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อร่วมกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะ แม้ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา หน่วยงานหรือองค์กรด้านสื่อได้พยายามรณรงค์ และจัดกิจกรรมส่งเสริมให้สื่อมวลชนมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการวิธีการทำข่าวเชิงสืบสวนให้กับนักข่าวอย่างต่อเนื่องแล้วก็ตาม

แตกต่างจากการทำงานของสื่อมวลชนในยุคอดีต ซึ่งให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างมาก ไม่ว่าจะกระบวนการทำข่าวจะมีวิธีการลำบากยากเย็น อุปกรณ์เครื่องมือในการทำข่าวนั้นมีเพียงแค่ปากกาที่กระดาษก็สามารถทำงานได้ บางครั้งต้องเสี่ยงอันตรายจากการใช้อำนาจและอิทธิพลของกลุ่มบุคคลที่เสียผลประโยชน์จากการนำเสนอข่าว แต่นักข่าวหรือองค์กรสื่อที่สังกัดอยู่ที่พร้อมจะต่อสู้ฟันฝ่าเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมให้ได้

ดังเช่นการทำงานหนังสือพิมพ์ในยุคริเริ่ม บางกอกเรคคอร์ดเดอร์ (Bangkok Recorder) ของนายแพทย์บรัดเลย์ หรือแดน บีช แบรดลีย์ ถือเป็นผู้นำบุกเบิกการทำข่าวเชิงสืบสวนของประเทศไทย ตั้งแต่ยุคแรกที่มีหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ช่วงปี 2407 ที่นำเสนอข่าวเชิงสืบสวนเปิดโปงพฤติกรรมของผู้มีอำนาจในยุคนั้นต่อเนื่องหลายข่าว โดยไม่เกรงกลัวอำนาจหรืออิทธิพลใด แม้จะถูกข่มขู่หรือถูกฟ้องหมิ่นประมาทจากการนำเสนอข่าวก็ตาม

หรือกรณี อิศรา อมันตกุล นักเขียน นักหนังสือพิมพ์มือข่าวเจาะคนสำคัญของประเทศไทย ซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว ครั้งหนึ่งถูกจับกุมไปคุมขังที่เรือนจำลาดยาว ด้วยข้อหากระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นเวลา 5 ปี 10 เดือน แต่เมื่อออกมาก็ยังคงมุ่งมั่นทำงานในวิชาชีพต่อไปโดยไม่กลัวอำนาจเผด็จการ และคุณงามความดีของอิสราที่มีต่อวงการหนังสือพิมพ์ไทย เป็นผลให้มีการตั้ง “มูลนิธิอิสรา อมันตกุล” ขึ้นมา เพื่อระลึกเป็นอนุสรณ์แห่งการจากไป และเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการจัดกิจกรรมมอบรางวัลผลงานข่าวยอดเยี่ยมให้กับนักข่าวหรือองค์กรสื่อ ตั้งแต่ปี 2515 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

นักข่าวในภาคสนามหลายคนที่ทำข่าวในปัจจุบัน ยืนยันตรงกันว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักข่าวปัจจุบันไม่ทำข่าวเชิงสืบสวน เป็นผลมาจากนโยบายขององค์กรสื่อและศักยภาพในตัวนักข่าว เนื่องจากการปฏิบัติงานข่าวที่ได้รับมอบหมายจากกองบรรณาธิการในแต่ละวันมีจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นข่าวตามกระแสทั่วไป ขณะที่การทำข่าวเชิงสืบสวนมีลักษณะงานที่ค่อนข้างซับซ้อนต้องใช้กำลังคนและทุนจำนวนมาก

กิตตินันท์ นาคทอง ผู้สื่อข่าวการเมืองสำนักข่าว ASTV ผู้จัดการออนไลน์ แสดงความเห็นที่สาเหตุที่นักข่าวไม่ทำข่าวเชิงสืบสวนทำนองว่า ถ้าผู้บังคับบัญชาไม่สั่งก็ไม่ทำ คิดประเด็นเองไม่ได้ เพราะนักข่าวโดยเฉพาะรุ่นใหม่ๆ มีหมายข่าวที่ต้องเก็บข่าวประจำวันทั่วไปในแต่ละวันจำนวนมาก มีสภาพไม่ต่างจากหนูถีบจักร คือ ต้องเก็บข่าวให้ทันกับสำนักอื่น ยิ่งยุคนี้เน้นขายความเร็วและความหวือหาเป็นหลัก จึงไม่มีเวลาพอที่จะใส่ใจข่าวเจาะเพื่อแข่งขันเหมือนในอดีต

“นักข่าวรุ่นใหม่ๆ ไม่ค่อยสนใจข่าวเชิงสืบสวน เพราะมองว่าทำงานลำบาก โดยเฉพาะการเข้าหาแหล่งข่าวที่ไม่คุ้นเคย ยิ่งถ้าเป็นประเด็นความขัดแย้งจะดูเสี่ยงอันตราย ทำแล้วเหนื่อยกว่าข่าวรูทีนก็ไม่ทำ ที่สำคัญหากทำไปแล้วไม่ค่อยมีคนอ่าน เพราะความยาวของข่าวที่ต้องอาศัยการ

อธิบาย และพฤติกรรมการเสฟสื่อของคนอ่านยุคนี้จะสั้น กระชับ อ่านให้รู้เรื่องก็พอ” (กิตตินันท์ นาคทอง, การสื่อสารระหว่างบุคคล 22 ธันวาคม 2557)

หทัยรัตน์ พหลทัฬ ผู้สื่อข่าวไทยพีบีเอส แสดงความเห็นว่ สถานการณ์การทำข่าวยุคปัจจุบันเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก หากมองจากหน้าหนังสือพิมพ์ตอนนี้ก็พอมิให้เห็นว่ หนังสือพิมพ์บางฉบับพยายามทำข่าวเชิงสืบสวน หากดูจากทีวีก็จะเห็นว่ ทีวีบางช่องพยายามให้พื้นที่กับการทำข่าวประเภทนี้ แต่หากเทียบสัดส่วนระหว่างข่าวสถานการณ์กับข่าวเชิงสืบสวน แน่นอนว่าข่าวสถานการณ์มักจะมีมากกว่า อาจจะมีเหตุผลว่าข่าวเหล่านี้เกิดขึ้นได้ง่ายและสามารถรายงานไปตามเนื้อหาได้ ส่วนข่าวสืบสวนต้องใช้เวลาในการทำงาน ซึ่งการรายงานข่าวมีข้อจำกัดเรื่องเวลา และมีเส้นตายในการส่งงาน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยจากความเชี่ยวชาญของนักข่าว แม้ว่าตอนนี้จะมีนักข่าวเพิ่มขึ้นหลายเท่าหากเทียบกับเมื่อ 10 ปีที่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ก็ขาดทักษะในการสืบค้นข้อมูล และขาดความเชี่ยวชาญ

ขณะที่รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชันเปลี่ยนไปมาก หรืออาจเรียกได้ว่ แหล่งข่าวปรับตัวจากเคยทุจริตกันอย่างโจ่งแจ้งมาเป็นการทุจริตเชิงนโยบาย บางกรณีต้องใช้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย การอ่านตัวเลขทางบัญชี ทำให้ยากแก่การสร้างควมเข้าใจ (หทัยรัตน์ พหลทัฬ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 25 ธันวาคม 2557)

เจนศักดิ์ แซ่อึ้ง ผู้สื่อข่าวไทยรัฐทีวี เห็นว่ การทำข่าวเชิงสืบสวนยากในการค้นหาข้อมูล และเสียเวลา เพราะงานสืบสวนต้องใช้เวลาเฟ้รอ เท่าที่สัมผัสนักข่าวส่วนใหญ่คิดว่า นักข่าวเป็นแค่อาชีพหนึ่ง ทำงานเข้าไปเย็นเลิก ไม่อยากเหน้อยกับการทำงานหนัก และการทำข่าวประเภทนี้องค์กรสื่อบางแห่งก็สนับสนุนให้ทำ แต่นักข่าวไม่ทำเอง แต่บางองค์กรให้รายงานข่าวสถานการณ์จำนวนมาก จนไม่มีเวลาคิดทำข่าวในมุมที่แตกต่างเหมือนกัน (เจนศักดิ์ แซ่อึ้ง, การสื่อสารระหว่างบุคคล 25 ธันวาคม 2557)

วิชชุดา ภักดีสุวรรณ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ระบุว่า นักข่าวก็เหมือนคนทั่วไป รักสบาย ไม่ชอบอะไรซับซ้อนปวดหัวยุ่งยาก ก็ไม่ทำดีกว่า ทั้งนี้ ทุกองค์กรข่าวต้องการข่าวเชิงคุณภาพเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และต้องการควมต่าง ความลึก หากเทียบกับองค์กรอื่น แต่ไม่ได้ถึงกับบังคับให้ทำมาก หากทำได้ก็ดี หากไม่ได้ก็ไม่เป็นไร แต่การทำข่าวเชิงลึกก็มีข้อจำกัดเช่นกัน หากองค์กรสื่อที่นักข่าวสังกัดไม่มีชื่อเสียง แหล่งข่าวก็ไม่ค่อย ไม่กล้าเปิดเผย

นอกจากนี้องค์กรสื่อยังมีปัญหาถูกแทรกแซงการทำงานจากอำนาจของกลุ่มทุน และผู้มีอิทธิพลทางการเมือง บางองค์กรต้องการทำข่าวเชิงสืบสวน แต่เกรงกลัวอิทธิพล ทั้งผู้ถือหุ้น ผู้ให้ผลประโยชน์ ทำให้การทำข่าวไม่สามารถเสนอเป็นเชิงลึกได้ เพราะกลัวถูกถอนโฆษณา กลัวถูกตำหนิ ทำให้การเสนอข่าวเชิงลึกไม่มีศักยภาพเท่าที่ควร หรือไม่กล้าเสนอข่าวให้เห็นทุกมิติ เสนอ

เพียงบางมิติเพื่อให้ดูไม่เอนเอียงเท่านั้น บางข่าวหากโดนอิทธิพลมืดก็ตกขอบไปเลย ทั้งที่มีข้อมูลรอบด้าน เชิงลึก ครบถ้วน (วิษุฒดา ภัคดีสุวรรณ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 27 ธันวาคม 2557)

ยืนยันได้จากข้อเขียนในคอลัมน์ “กาแฟดำ” หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 10 มีนาคม 2558 ของ สุทธิชัย แซ่หยุ่น อดีตประธานกรรมการ บริษัท เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) และบรรณาธิการอำนวยการ เครือเนชั่น ระบุว่า การทำข่าวเชิงสืบสวนซึ่งเป็นหัวใจของการทำหน้าที่สื่อมวลชนที่มีคุณภาพและรับผิดชอบนั้นจะน้อยลงและยากขึ้น ยิ่งถ้าหากธุรกิจกับการเมืองรวมตัวกันสั่งสมอำนาจและบารมี ก็ยิ่งทำให้เจ้าของสื่อต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจ ต้องสวมหมวกดีต่อกลุ่มทุนและอำนาจการเมือง ทำให้ความพยายามที่จะทำข่าวตรงไป ตรงมา แฉเรื่องไม่ชอบมาพากล ปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณชนด้วยการทำรายงานแบบสืบสวนให้ได้มาตรฐานวิชาชีพยิ่งจะอ่อนปวกเปียกไปด้วย

ปัญหานี้ถือเป็นเรื่องใหญ่ และกำลังส่งผลให้อุดมการณ์การทำข่าวของนักข่าวหลายคน เริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากความสนุกในการทำงานข่าวตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะ เป็นการทำงานตามคำสั่งของนายจ้าง แลกเปลี่ยนกับอัตราค่าจ้างในแต่ละเดือน เหมือนอาชีพรับจ้างทั่วไป ขณะที่ทัศนคติต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อเจาะลึกข้อมูลเพิ่มเติมจากภารกิจงานประจำวันที่ได้รับมอบหมาย กลายเป็นภาระเป็นการทำงานเกินเงินเดือนที่ได้รับจากองค์กรสื่อที่สังกัดอยู่

ผลจากการที่องค์กรสื่อหรือตัวนักข่าวไม่ให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ส่งผลให้กระบวนการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในส่วนของสื่อมวลชนอ่อนแอลงไปมาก เปิดโอกาสให้นักการเมือง กลุ่มธุรกิจ เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากการใช้อำนาจบริหารบ้านเมืองโดยมิชอบอย่างเต็มที่ไม่เกรงกลัว เห็นได้จากผลการจัดอันดับในการจัดอันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน ประจำปี 2557 ล่าสุด ประเทศไทยได้คะแนน 38 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน อยู่อันดับที่ 85 จากการจัดอันดับทั้งหมด 175 ประเทศทั่วโลก และเป็นอันดับที่ 12 จาก 28 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก แม้ลำดับคะแนนจะดีขึ้นจากในปี 2556 ซึ่งอยู่ที่ 35 คะแนน แต่เป็นเพราะว่าประเทศที่เคยมีคะแนนเท่ากันหรือมากกว่าไทยได้คะแนนเท่าเดิม หรือได้คะแนนลดลงหรือเพิ่มขึ้น (สำนักข่าวไทยพับลิก้า, 2557)

ขณะที่ในการปฏิรูปประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ภายใต้การบริหารงานของรัฐบาล พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) “สื่อมวลชน” ถูกกำหนดเป็นหัวข้อสำคัญที่ต้องมีการปฏิรูป ซึ่งข้อเรียกร้องสำคัญประการหนึ่งที่ตั้งคมทั้งในส่วนของภาคประชาชนและเอกชนต้องการเห็นจากสื่อ คือ การกลับมาทำหน้าที่

ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอย่างเข้มแข็ง เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลของกลุ่มนายทุนและนักการเมือง

ดังนั้น การหาทางสนับสนุนและผลักดันให้องค์กรสื่อ และนักข่าว หันมาให้ความสำคัญการทำข่าวเชิงสืบสวนมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างความรู้ เพิ่มพูนทักษะและแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนให้กับนักข่าว เพื่อนำไปใช้ในการทำงานข่าวในปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยปฏิรูปประเทศได้อีกช่องทางหนึ่ง

ทั้งนี้ นับตั้งแต่ปี 2515 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย โดยมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ได้มอบรางวัลช่วยยอดเยี่ยมเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นขวัญกำลังใจและตอบแทนการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่แสวงหา และซุกคุ้ยความจริงให้ปรากฏแก่สาธารณชน หรือเรียกว่า “หมาเฝ้าบ้าน” (Watchdog) โดยเฉพาะการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของสื่อมวลชนที่จะประกาศต่อสังคมว่า ได้ทำหน้าที่ตรงนี้ในแต่ละปีด้วย

อย่างไรก็ดี ผลงานข่าวแต่ละชิ้นที่ได้รับรางวัลช่วยยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ทุกชิ้นที่ผ่านมา ยังไม่เคยมีการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมว่า มีกระบวนการทำข่าวเป็นอย่างไร โดยเฉพาะในส่วนของเทคนิคการทำข่าว การเสาะแสวงหาหลักฐาน การใช้แหล่งข่าว รวมถึงข้อเท็จจริงที่ว่าภายหลังจากที่ข่าวชิ้นนั้นถูกนำเสนอไป นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นอีก รวมถึงกระบวนการจัดการประกวดข่าวที่ผ่านมา มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515 จนถึงปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์ถึงพัฒนาการการทำข่าวเชิงสืบสวน จุดเด่น จุดบกพร่อง รวมถึงแนวโน้มการทำข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับรางวัลในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดระยะเวลา 42 ปี เพื่อเป็นบทสรุปหรือบทเรียนในการนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนขององค์กรสื่อ และนักข่าวในอนาคตต่อไป โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนผ่านจากสื่อเก่า (Old Media) ไปสู่สื่อใหม่ (New Media) การทำข่าวเชิงสืบสวนในอนาคตควรมีรูปแบบอย่างไร สามารถใช้เทคนิคและเทคโนโลยีอะไรมาช่วยในการทำข่าวได้บ้าง รวมถึงเป็นกลไกสำคัญในการร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเปิดโปงการทุจริตประพฤติมิชอบ หรือการคอร์รัปชันในสังคมไทยตามแนวทางการปฏิรูปสื่อในปัจจุบันด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามวิจัยต่อไปนี้

1. ความเป็นมาและพัฒนาการข่าวรางวัลยอดเยี่ยมที่ได้รับรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในรอบ 42 ปี เป็นอย่างไร
2. แนวโน้มหรือพัฒนาการในเชิงเนื้อหาและรูปแบบข่าวรางวัลยอดเยี่ยมที่ได้รับรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล แต่ละข่าวนับตั้งแต่ปี 2515 เป็นอย่างไร และผลจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ในสังคมไทยอย่างไร และจากประสบการณ์การทำข่าวของนักข่าวนำไปสู่แนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพของสื่อมวลชนไทยในการทำรายงานข่าวเชิงสืบสวนอย่างไร
3. ข่าวเชิงสืบสวนของสื่อในสังคมไทยในอนาคตในยุคสื่อดิจิทัล ควรมีรูปแบบกระบวนการบทบาทและเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการรายงานข่าวเชิงสืบสวน และปฏิรูปสังคมไทยในมิติต่างๆ อย่างไร ข่าวเชิงสืบสวนควรเข้ามามีบทบาทและวิธีการในการต่อต้านเปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยอย่างไร

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการรายงานข่าวเชิงสืบสวน และเพื่อตอบโจทย์ว่ากระบวนการทำงานของนักข่าวและสื่อมวลชนมีอิทธิพลและสร้างผลลัพธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างไร
2. เป็นการประมวลแนวโน้มพัฒนาการ และบทบาทการทำข่าวเชิงสืบสวนของประเทศไทย นับตั้งแต่ปี 2515 จนถึงปัจจุบันและอนาคต
3. ส่งเสริมและให้แนวทางแก่นักข่าวให้สามารถมีบทบาทต่อการรายงานข่าวเชิงสืบสวนมากขึ้น จากองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยครั้งนี้
4. สรุปบทเรียนและแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนที่จะเข้ามามีบทบาทและวิธีการในการต่อต้าน เปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

1.4 นิยามศัพท์

ข่าวเชิงสืบสวน (Investigative News) คือ ข่าวที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ โดยนักข่าวต้องเข้าไปตรวจสอบ ติดตาม ในลักษณะเกาะติด เจาะลึก ขุดคุ้ย ข้อมูลที่ซ่อนเร้นอยู่ จากผู้มีอำนาจหน้าที่ โดยมีหลักฐานยืนยันชัดเจน มาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับ

ทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ข้าวแนวสืบสวนที่ได้รางวัลจากมูลนิธิธิดรา อมมั่นคง

ผู้สื่อข่าว/นักข่าว หมายถึง ผู้แสวงหาข่าวและส่งข่าวตามระบบสื่อสารมวลชนโดยให้ข่าวสารที่เสนอเป็นประโยชน์แก่ผู้รับข่าวสาร หรือสาธารณชน ภายใต้จรรยาบรรณทางวิชาชีพ จริยธรรมและกฎหมาย ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ผู้ทำข่าวในสื่อหนังสือพิมพ์ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม และผู้สื่อข่าวทั่วไปที่มีบทบาทในการทำข่าวสืบสวนทางสื่อต่างๆ

บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่นักข่าวและนักหนังสือพิมพ์ในการทำข่าวเชิงสืบสวน และการทำหน้าที่เปิดโปงต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

ปัจจัย หมายถึง สาเหตุหรือองค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้นักข่าวต้องทำข่าวเชิงสืบสวน หรือไม่ทำข่าวเชิงสืบสวน

พัฒนาการ หมายถึง ความเปลี่ยนแปลง และรูปแบบการทำงานข่าวเชิงสืบสวนในสังคมตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดรา อมมั่นคง หมายถึง ข่าวที่ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัลจาก มูลนิธิธิดรา อมมั่นคง นับตั้งแต่ปี 2515 จนถึงปี 2556 รวมจำนวนทั้งสิ้น 36 ข่าว

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง “พัฒนาการข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาทและแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” มีการศึกษาข้อมูล แนวคิด และทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดการรายงานข่าวเชิงสืบสวน
- 2.2 วิธีการและรูปแบบการรายงานข่าวเชิงสืบสวน
- 2.3 การรายงานข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อใหม่
- 2.4 บทบาทสื่อมวลชนในการป้องกันและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน
- 2.5 ทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility Theory)
- 2.6 ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper Theory)
- 2.7 ทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร (Agenda-setting Theory)
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการรายงานข่าวเชิงสืบสวน

การรายงานข่าวเชิงสืบสวน เป็นวิธีการสื่อข่าวที่เน้นหนักทางการรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ โดยการสืบเสาะ ขุดคุ้ยข้อมูลจากเหตุการณ์ และหลักฐานให้แน่ใจในข้อเท็จจริงที่ได้ เพื่อความกระจ่างเกี่ยวกับเรื่องที่เคลือบแคลงสงสัย การสื่อข่าวด้วยวิธีนี้มักจะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม เช่น การทุจริต การคอร์รัปชัน ความไม่ชอบมาพากลทั้งหลาย (มาลี บุญศิริพันธ์, 2538, น.103)

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า “สืบสวน” ไว้ดังนี้

คำว่า “สืบสวน” ประกอบด้วยคำว่า “สืบ” กับคำว่า “สวน” คำว่า “สืบ” หมายถึง สืบเสาะหา แสวงหา คำว่า “สวน” สันนิษฐานว่ามาจากคำภาษาเขมรว่า สวร (อ่านว่า ซัว) แปลว่า ถาม “สืบสวน” หมายถึง แสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อพิสูจน์อะไรบางอย่าง เช่น เจ้าหน้าที่ต้อง

สืบสวนให้รู้ว่าใครเป็นมือวางระเบิดสถานีตำรวจต่างๆ พยายามเร่งรัดการสืบสวน และจับกุมคนร้ายมาดำเนินคดี

ข่าวเชิงสืบสวน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีผู้ให้ความหมายและคำนิยามที่แตกต่างกันออกไป

สมหมาย ปารีฉัตร รองประธานกรรมการบริษัท มดิชน จำกัด (มหาชน) อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มดิชน เขียนไว้ในหนังสือ “ข่าวเจาะ เจาะข่าว” ว่า ข่าวที่ได้มาด้วยการสืบค้นขุดเจาะเรื่องราวออกมาดีแต่อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งพบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตามเหตุการณ์นั้นทุกประการ (สมหมาย ปารีฉัตร, 2537)

เสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการสำนักข่าวอิศรา ให้คำนิยามข่าวเชิงสืบสวน หมายถึง การรายงานข่าวในลักษณะเจาะลึก เกาะติด มีการสืบค้นข้อมูลทั้งด้านกว้างและลึกออกมาดีแต่อย่างต่อเนื่อง ทำให้ข้อเท็จจริงและข้อมูลที่อยู่เบื้องหลังของเหตุการณ์หรือเรื่องที่เป็นข่าวอยู่นั้นปรากฏต่อสาธารณะและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง (เสนาะ สุขเจริญ อ้างถึงใน วารสารอิศราปริทัศน์, 2557, น.28)

Nils Hanson ผู้นำของนิตยสารทีวีสืบสวนสวีเดน Uppdrag Granskning ให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถอธิบายความผิดปกติ นักข่าว และกองบรรณาธิการเป็นผู้เริ่มตัดสินใจ ผู้สื่อข่าวรวบรวมข้อมูลและเอกสารด้วยตนเอง มีลักษณะการทำงานคล้ายการวิจัย ทนความต้านทานและความยากลำบาก เพื่อนำข้อมูลมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ (Nils, Hanson, 2558)

Sheila Coronel จากศูนย์ข่าวสืบสวนสอบสวนมหาวิทยาลัยโคลัมเบียในนครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา แสดงความเห็นว่าการรายงานข่าวเชิงสืบสวน คือ การทำหน้าที่ของสุนัขเฝ้าบ้าน (Watchdog) เปิดเผยมการกระทำผิดและการละเมิดกฎระเบียบ ส่วนการรายงานข่าวประจำวันที่ได้ข้อมูลจากแหล่งข่าวเดียว การทำงานในลักษณะของปาปารัสซี (Paparazzi) ที่คอยติดตาม แอบถ่ายบุคคลที่มีชื่อเสียง เพื่อนำรูปไปขายต่อ ไม่ใช่การรายงานข่าวเชิงสืบสวน (Coronel, Sheila, 2558)

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือยูเนสโก (UNESCO) ให้ความหมายข่าวเชิงสืบสวนว่าเป็นการเปิดเผยเรื่องที่ซ่อนทั้งใจ โดยคนที่อยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจหรือโดยไม่ตั้งใจเบื้องหลังข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ และข่าวลักษณะนี้ ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเสรีภาพในการแสดงออกและการพัฒนาสื่อ (UNESCO, 2558)

กล่าวโดยสรุป ข่าวเชิงสืบสวน (Investigative News) คือ ข่าวที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ โดยนักข่าวต้องเข้าไปตรวจสอบ ติดตาม ในลักษณะเกาะติด เจาะลึก ขุดคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นจากผู้มีอำนาจหน้าที่ โดยมีหลักฐานยืนยันชัดเจน มาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม หัวใจสำคัญของข่าวเชิงสืบสวน (Investigative News) อยู่ที่กระบวนการทำข่าว เนื่องจากข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่มีความยืดหยุ่นต่อเนื่อง จึงต้องอาศัยการทำงานเป็นกระบวนการที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ ติดตามผลอยู่เสมอ

มาลี บุญศิริพันธ์ กล่าวย้ำประเด็นนี้ไว้อย่างน่าสนใจในหนังสือการรายงานข่าวเชิงสืบสวนแบบประยุกต์ว่า ข่าวเชิงสืบสวนไม่ใช่ข่าวสำเร็จที่จะมีใคร หรือเหตุการณ์ใดมาบอกให้เราทำข่าวขึ้นนั้นอย่างโจ่งแจ้ง แต่จะเกิดขึ้นเมื่อผู้สื่อข่าวมีสัมผัส ความไว ความช่างสังเกตในปรากฏการณ์ที่ผิดปกติและมีสำนึกถึงความ (น่าจะ) เป็นข่าวในขณะนั้น ก่อนที่จะเริ่มตัดสินใจเดินหน้าสืบสวนต่อไป ดังที่มีการกล่าวกันอยู่เสมอว่า “ข่าวสืบสวน คือ ข่าวเจาะ ไม่ใช่ข่าวแจก และไม่ใช่ข่าวโหล แต่เป็นสิ่งที่นักข่าวต้องแสวงหา เจาะมาเองด้วยเทคนิคการสื่อข่าวหลายรูปแบบ” การทำข่าวสืบสวนนับเป็นสิ่งท้าทายกระบวนการทางปัญญาความคิด ตลอดจนไหวพริบของผู้สื่อข่าวอย่างแท้จริง ข่าวสืบสวนที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่ มักจะให้ความสำคัญแก่การสร้างสรรค์กระบวนการการทำงานในทุกขั้นตอนอย่างรอบคอบเสมอ ซึ่งนอกจากต้องอาศัยจิตสำนึกแห่งวิชาชีพแล้ว ยังควรตระหนักถึงปัจจัยพื้นฐานอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

โดยปกติข่าวสืบสวนไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนเหมือนข่าวเหตุการณ์อื่น ๆ แต่ข่าวเหตุการณ์บางอย่างอาจกลายเป็นเบาะแสของข่าวเชิงสืบสวนได้ ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่มักเริ่มเบาะแสจากที่หนึ่งทีใด นำไปสู่การสร้างประเด็นข่าวเชิงสืบสวนเพื่อการติดตามเบาะแสต่อๆ ไป ใกล้เคียงข้อมูลความจริงมากขึ้น ประเด็นข่าวสืบสวนจึงมิได้ปรากฏขึ้นเอง และเชิญชวนให้มีการติดตาม แต่มักจะมีเบาะแสที่ทำให้ผิติดสังเกตกระตุ้นให้ผู้สื่อข่าวสนใจ ติดตามจุดประกายความอยากรู้ในสิ่งที่คิดว่าอาจมีประเด็นข่าวที่น่าสนใจซุกซ่อนอยู่ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการทำข่าวทุกประเภท โดยเฉพาะข่าวเชิงสืบสวนจะให้ความสนใจกับเบาะแสข่าวเป็นพิเศษ

สำหรับปัจจัยที่เอื้อให้การทำข่าวสืบสวนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มี 7 ข้อหลัก คือ 1. การจัดระบบแนวคิด ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ของผู้สื่อข่าว ทั้งจากการเป็นคนช่างสังเกต และจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ อันนำมาซึ่งเบาะแสข่าว แหล่งข่าว มุมมองเกี่ยวกับข่าวและเหตุการณ์ต่างๆ 2. การศึกษาความเป็นไปได้ของข่าว โดยประเมินจากคุณค่าข่าว อุปสรรคปัญหา ปฏิกริยาต่อต้าน 3. การตัดสินใจเดินหน้า 4. เตรียมงานและวางแผน 5. เสาะหาข้อมูล 6. ประเมินสถานการณ์ และ 7. การรายงานข่าวเชิงสืบสวน

อย่างไรก็ตาม การทำข่าวเชิงสืบสวนถือเป็นการรายงานข่าวระดับสูง ซึ่งท้าทายความสามารถหลายๆ ด้านของนักข่าว และไม่มีกฎเกณฑ์เฉพาะที่สามารถยึดถือตายตัว แต่เป็นเรื่องของการใช้ทักษะความเป็นนักข่าวที่ป่วง เพื่อปฏิบัติการเฉพาะหน้าอย่างไม่ประมาทและเตรียมพร้อมอย่างดี กลยุทธ์สูงสุดของการทำข่าวประเภทนี้ คือ ตัวผู้สื่อข่าว ที่รู้จักประยุกต์ใช้เทคนิควิธีการสื่อข่าวได้อย่างเหมาะสมกับโอกาสและกาลเทศะมากน้อยแค่ไหน เหนืออื่นใดประสิทธิภาพของการขุดเจาะข่าวตลอดกระบวนการขึ้นอยู่กับไหวพริบปฏิภาณของผู้สื่อข่าวโดยตรงอย่างแท้จริง ดังคำกล่าวที่ว่า “สถานการณ์พาไปสู่เหตุการณ์ และเหตุการณ์มักพาไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์เสมอ” (มาลี บุญศิริพันธ์, 2538, น.113-140)

ขณะที่ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515 จนถึงปัจจุบันถูกระบุว่า เป็นข่าวที่ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนมาช่วยในการเสาะแสวงหาประเด็น เบาะแส แหล่งข่าว เอกสารหลักฐาน แทบทั้งสิ้น

2.2 วิธีการและรูปแบบการรายงานข่าวเชิงสืบสวน

ข่าวเชิงสืบสวนถูกระบุว่า เป็นข่าวที่มีความแตกต่างจากการรายงานข่าวแบบปกติทั่วไป นักข่าวที่ทำข่าวประเภทนี้จะต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง รวมถึงหลักฐานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบสืบค้นข้อมูลด้านเอกสาร การเสาะแสวงหาแหล่งข่าว การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนรอบด้าน รวมถึงการลงพื้นที่ตรวจสอบยืนยันข้อเท็จจริง

ในหนังสือ “การรายงานข่าวชั้นสูง” (พิศิษฐ์ ชาวลาธวัช และคณะ, 2539, น.78) อธิบายว่า ลักษณะของข่าวที่จัดว่าเป็นข่าวเชิงสืบสวน คือ ข่าวที่มีองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. มีความลึก โดยลงไปสัมผัสถึงข้อเท็จจริงในเรื่องที่เกิดขึ้นจริงๆ ไม่ใช่เพียงแค่ได้ข่าวมาจากการบอกเล่าเท่านั้น เป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาจากขุดเจาะ สืบค้น จนมีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่า เรื่องที่หนังสือพิมพ์นำมารายงานกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเป็นเรื่องเดียวกัน

2. มีความกว้าง เกี่ยวข้องถึงบุคคล องค์กร มากกว่าข่าวปกติ เป็นข่าวที่คนส่วนใหญ่ในสังคมให้ความสนใจติดตาม

3. มีความซับซ้อน มีประเด็นหรือแง่มุมของข่าวหลายประเด็น หรืออาจเพิ่มความซับซ้อนของประเด็นใหม่เกิดขึ้นตลอด

4. มีความแรง หรือมีพลังมากกว่าข่าวปกติ เอาจริงเอาจัง หนักแน่น น่าเชื่อถือ ผลกระทบของข่าวเป็นวงกว้าง ไม่เฉพาะคนเพียงคนเดียวหรือ 2-3 คนเท่านั้น

5. มีความต่อเนื่อง ในการติดตามและนำเสนอติดต่อกันเป็นเวลานาน ซึ่งไม่จำกัดแน่นอนว่าเป็นระยะเวลาเท่าไร ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของข่าวมีประเด็นมากน้อยแค่ไหน การติดตาม

รายงานข่าวต้องเกาะติดต่อเนื่อง ดังที่เรียกว่ากักไม่ปล่อย ความสำเร็จของข่าวในลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับความต่อเนื่องด้วยเช่นกัน

6. ควรเป็นข่าวเดียว หรือที่เรียกว่า เอ็กซ์คลูซีฟ (Exclusive) หรือสก็๊ป (Scoop) ที่ได้มา และนำเสนอเพียงฉบับเดียวก่อนใคร หนังสือพิมพ์อื่น ไม่มีหรือมีก็เป็นการนำเสนอติดตามมาในภายหลัง

7. มีลักษณะเปิดโปง ชุคุ้ยข้อเท็จจริง มีหลักฐาน เอกสารข้อมูลมายืนยันจนพิสูจน์ได้ชัดเจน สะท้อนการต่อสู้เพื่อความถูกต้อง เป็นธรรม ไม่จําแนกต่อการบิดเบือน ปิดกั้นอำพรางข้อเท็จจริง

8. หาข้อมูลได้ หลังจากข้อเท็จจริงถูกค้นพบนำออกมาตีแผ่ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง เช่น มีการสอบสวนดำเนินการกับผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าทางคดีแพ่ง อาญาหรือทางวินัย ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษติเตียน จนถึงจ้องจํา ทุเรษเบียด ข้อบังคับที่ข้อย่อน ซ่อนเงื่อน เอื้ออำนวยต่อการทำผิดอุกยกลึกหรือปรับปรุงแก้ไข ทำให้เกิดความโปร่งใสในเรื่องนั้นในที่สุด

ขณะที่ในหนังสือ ข่าวเจาะ-เจาะข่าว ถอดประสบการณ์และเทคนิคข่าวเชิงสืบสวนของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ระบุลักษณะข่าวเชิงสืบสวนไว้ดังนี้

1. เป็นการเปิดโปงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยการค้นคว้าและตีแผ่ข้อมูลที่ยังไม่เคยถูกเปิดเผยมาก่อน

2. กล่าวถึงภาพใหญ่และผลกระทบเชิงกว้างต่อคนหมู่มาก มากกว่าการให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ย่อยเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยเฉพาะ

3. ไม่ใช่การเสนอข่าวโดยใช้แหล่งข่าวเพียงแห่งเดียว หรือข่าวจากการแถลงเท่านั้น

4. มักเป็นการค้นคว้าที่ใช้เวลานานกว่าการทำข่าวธรรมดา ซึ่งต้องทุ่มเททั้งเวลาและความพยายาม

5. อาจเป็นข่าวที่สร้างขึ้นโดยหาประเด็นใหม่จากสิ่งที่ทราบกันอยู่แล้ว หรือชุคุ้ยเจาะลึกต่อจากที่เป็นข่าวไปแล้ว

6. เป็นการเปิดโปงสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

7. อธิบายปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน

8. ต้องเป็นข่าวที่มีคุณค่าและความสำคัญต่อส่วนรวม

ส่วนรายงานข่าวเชิงสืบสวนสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, อ้างถึงใน ข่าวเจาะ-เจาะข่าว ถอดประสบการณ์และเทคนิคข่าวเชิงสืบสวน, 2549, น.69) คือ

แบบดั้งเดิม คือ การเปิดเผยข้อมูลใหม่ที่ไม่เคยมีการเปิดเผยมาก่อน

แบบตีความ คือ เป็นการขุดคุ้ยความจริงขึ้นมาเปิดเผยแล้วอธิบายความ

แบบต่อยอด คือ การรายงานการสืบสวนต่อจากการสืบสวนที่ผู้อื่นทำมาแล้ว

สมาคมนักข่าวสืบสวนและบรรณาธิการของสหรัฐอเมริกา (IRE หรือ Investigative Reporter & Editors Inc USA) (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช และคณะ, 2539, น.79) ให้ความเห็นว่า ลักษณะหรือองค์ประกอบของข่าวเชิงสืบสวน มี 3 ประการ คือ

1. เป็นการเจาะข่าวโดยนักข่าวเอง มิใช่เป็นรายงานหรือผลสรุปจากการเจาะข่าวของบุคคลใดหรือกลุ่มใด
2. เป็นเรื่องเกี่ยวข้องหรือมีความสำคัญเพียงพอต่อการรับรู้ของผู้อ่าน
3. เป็นเรื่องที่บุคคลบางคนหรือองค์กรบางองค์กรมีความพยายามที่จะปิดบังข้อมูลไม่ให้ปรากฏต่อสาธารณะ

David kaplan อดีตบรรณาธิการบริหาร บรรณาธิการข่าว ประจำศูนย์ข่าวสืบสวนในซานฟรานซิสโก สหรัฐ (สมหมาย ปาโรจันต์, 2537, น.131-132) ได้นิยามลักษณะของการสืบสวนว่า มีองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. การรายงานข่าวสืบสวนต้องวิเคราะห์ห้วิจารณ์อย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การได้เบาะแสข่าวมา ผู้สื่อข่าวจะต้องวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของเบาะแสว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ก่อนประชุมกองบรรณาธิการเพื่อแตกสมมติฐานข่าว ตลอดจนวางแผนข่าว และวางแผนคน เพื่อประสานงานกับขุดคุ้ยข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข่าวบุคคลหรือแหล่งข่าวเอกสาร ทีมข่าวต้องประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับก่อนจะเผยแพร่ข้อมูลออกสู่สายตาคนอ่าน
2. จะต้องมีการวิจัย ค้นคว้า และการรายงานข่าวในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง การรายงานข่าวสืบสวนนั้น ผู้สื่อข่าวจะต้องค้นคว้าเอกสารและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อรายงานข่าวอย่างเจาะลึกและนำเสนอข้อมูลอย่างต่อเนื่อง จนปัญหาสังคมได้รับการแก้ไข
3. จะต้องขุดคุ้ยอย่างมุ่งมั่น ไม่ลดละ เป็นประเภทกัดไม่ปล่อย
4. ใช้บันทึกเอกสารสาธารณะ ค้นคว้าเอกสารบันทึกราชการ และแกะรอยด้านเอกสาร โดยแหล่งข่าวด้านเอกสาร หรือเอกสารที่มีลายลักษณ์อักษร
5. สัมภาษณ์คนให้กว้างขวางให้มากที่สุด
6. ใช้เครื่องมือและกลวิธีสืบสวน เหมือนที่นักสืบหรืออัยการใช้
7. ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน เพื่อความยุติธรรม เป็นปากเสียงให้กับผู้ไร้สิทธิไร้เสียงในสังคม

8. การนำข้อมูลที่กระจัดกระจายมาปะติดปะต่อกันจนเป็นเรื่องราว
9. นำเสนอข่าวที่สื่อมวลชนอื่นไม่ได้นำเสนอ
10. เปิดโปงข้อมูลที่มีผู้ต้องการปิดเป็นความลับ
11. รายงานข่าวเปิดโปงและกรุยทางเพื่อให้ข้อมูลใหม่แก่สาธารณะ และเสริมการอภิปรายสาธารณะอย่างสำคัญ

12. ต้องทำตัวเหมือนหมาเฝ้าบ้าน เป็นยามระวังภัยให้สังคม

ทั้งนี้ การรายงานข่าวเชิงสืบสวน แตกต่างจากการรายงานข่าวทั่วไป โดยเฉพาะแตกต่างจากการรายงานข่าวเชิงตีความ (Interpretative Reporting) ตรงที่สิ่งแวดล้อมไม่เหมือนกัน คือการรายงานข่าวทั่วไป ข้อเท็จจริงที่นำมาเขียนข่าวปรากฏให้เห็นเมื่อผู้สื่อข่าวเห็นอย่างไรก็รายงานอย่างนั้น รายงานข่าวแบบนี้เรียกว่า รายงานข่าวตามเนื้อผ้า (Straight-Forward News Reporting) ส่วนการรายงานข่าวเชิงตีความนั้น เป็นรายงานข่าวที่ผู้รายงานพยายามแสดงความต่อเนื่องของข้อเท็จจริงที่ปรากฏในปัจจุบัน ที่เกิดขึ้นในอดีต กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อชี้ทิศทางในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการรายงานข่าวตามเนื้อผ้าหรือรายงานเชิงตีความก็ตาม ข้อเท็จจริงที่นำมารายงานขณะนั้น ปรากฏให้เห็นเด่นชัดอยู่แล้ว แต่สำหรับรายงานข่าวเชิงสืบสวนนั้น ข้อเท็จจริงสำคัญซุกซ่อน ไม่มีปรากฏให้เห็นเด่นชัด และไม่อาจหยิบยกมาได้โดยง่าย ตรงกันข้ามข้อเท็จจริงนั้นจะซ่อนอยู่ (Hidden Facts) ผู้ที่ทำหน้าที่รายงานจะต้องขุดค้นขึ้นมาเอง การรายงานข่าวเชิงสืบสวนมักจะถูกกล่าวถึงในลักษณะการแสดงความบทบาทของสื่อมวลชน เพื่อต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมเป็นสำคัญ แต่อีกด้านหนึ่งในแง่ของธุรกิจ หนังสือพิมพ์เป็นสินค้าซึ่งข่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญ ข่าวประเภทสืบสวนเป็นข่าวที่สามารถผลักดันให้ยอดการจำหน่ายของหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่าน (พิศิษฐ์ ชวลาธวัช และ คณะ, 2539, น.77)

สอดคล้องกับความเห็นของ สมหมาย ปาโรจันต์ ที่ชี้ว่า ข่าวเชิงสืบสวนจึงเป็นข่าวที่ยกระดับมาจากการรายงานข่าวปกติธรรมดา จนเป็นข่าวที่ทำให้เกิดการติดตาม วิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง และเกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนสามารถระงับยับยั้ง หรือยุติการกระทำเรื่องนั้นในที่สุด การทำข่าวสืบสวนสอบสวนจึงเป็นข่าวที่แสดงถึงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่สมบูรณ์ สะท้อนถึงบทบาทและอิทธิพลของสื่อมวลชนอย่างชัดเจนที่สุด (สมหมาย ปาโรจันต์, 2537, น.24)

ขณะที่ข่าวเชิงสืบสวนที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515 ถึงปัจจุบัน ถูกระบุว่า เป็นข่าวที่มีความสำคัญ ช่วยเปิดโปงและการระงับยับยั้งการทุจริตคอร์รัปชัน ในหลายกรณีเช่นกัน

2.3 การรายงานข่าวเชิงสืบสวนในยุคสื่อใหม่

ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มีบทบาทต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ในสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะการสื่อสาร เห็นได้จากข้อมูลของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) ที่เปิดเผยออกมาล่าสุดในช่วงเดือนเมษายน 2558 ระบุว่า ขณะนี้ทั้งประเทศไทยมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตประมาณ 30% ของประชากร 70 ล้านคน หรือราว 21 ล้านคน เฉพาะในส่วน of โซเชียลมีเดีย อย่างเฟซบุ๊ก ที่ทั่วประเทศขณะนี้ มีผู้ใช้งานมากถึง 28 ล้านคน ยังไม่นับจำนวนผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียอื่น เช่น ไลน์ ยูทูป ทวิตเตอร์ และอินสตาแกรม อีกนับไม่ถ้วน

ขณะที่สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) แจกผลสำรวจพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตในเมืองไทยว่า ล่าสุดคนไทยประมาณ 30% ใช้งานอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย เฉลี่ยสูงถึง 50.4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือเท่ากับมีคนไทยราว 21 ล้านคน ใช้เวลาประมาณ 7.2 ชั่วโมงต่อวัน (เกือบ 1 ใน 3 ของวัน) ชลุดอยู่กับอินเทอร์เน็ต ทั้งเพื่อความบันเทิง ขยายสินค้า หาข้อมูล หรือใช้เพื่อการอื่นใดก็ตาม (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) อ้างถึงใน ไทยรัฐออนไลน์, 2558)

ส่งผลให้การทำงานของสื่อเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งการเพิ่มช่องทางนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ในรูปแบบการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ช่องทางต่างๆ ไปสู่ผู้อ่าน รวมถึงวิธีการทำงานข่าวของนักข่าวเชิงสืบสวน

สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (2557) ระบุว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ กลายเป็นอำนาจที่กำหนดความเปลี่ยนแปลงแก่ทุกภาคส่วน นอกเหนือไปจากการเป็นกลไกเอาชนะระยะทางและเวลา ที่ทำให้โลกทั้งโลกก้าวเดินไปสู่ทิศทางเดียวกัน บทบาทของเทคโนโลยีทันสมัย โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร ยังนำมาซึ่งผลกระทบในระดับ “การปฏิวัติ” เป็น Digital Revolution ที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารและระบบการสื่อสารเชื่อมต่อ ถูกเปลี่ยนไปเป็นภาษาและรูปลักษณะอย่างใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ ดาวเทียมสื่อสาร อินเทอร์เน็ต ใยแก้วนำแสง เคเบิลทีวี กระจายโทรทัศน์ เป็นต้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “สื่อใหม่” หรือ New Media อันหมายถึงระบบการสื่อสารที่มีการเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ของเครือข่ายที่รวดเร็ว ไร้พรมแดน นำมาซึ่งกระบวนการทัศน์ใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับข้อมูลข่าวสารหรือโลกรอบตัว ที่ว่า “ข้อมูลข่าวสารคืออำนาจ” สื่อใหม่จึงมีผลกระทบทำลายต่อ “สื่อดั้งเดิม” (Traditional Media) อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ และวิทยุ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพราะสามารถตอบสนองผู้ใช้/ผู้แสวงหาข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว กว้างไกล ทั้งในรูปแบบภาพเสมือนจริง เสียง แบบจำลองกราฟิก และปริมาณข้อมูลจำนวนมาก อีกทั้งยังมีลักษณะ interactive เปิดโอกาสให้แก่การตอบสนอง ในขณะที่สื่อดั้งเดิมมีข้อจำกัดเรื่องเนื้อหาการนำเสนอ

และช่วงเวลาการออกอากาศ จนอาจกล่าวได้ว่าจำนวนผู้อ่านข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ในช่วงอายุ 15-24 ปี ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ลดลงไปมาก ถึงแม้งานวิจัยชิ้นเดียวกันนี้จะพบว่าผู้คนในวัย 35 ปีขึ้นไป ยังคงมีพฤติกรรมการรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ก็ตาม

ความท้าทายของสื่อใหม่ จึงมิใช่แต่เพียงความเหนือกว่าในเชิงเทคโนโลยี หากแต่เป็นความท้าทายในระดับกระบวนการทัศน เนื่องจากสื่อดั้งเดิมนั้นเป็นพื้นที่ที่เปิดให้แก่ “มืออาชีพนักสื่อสาร” (professional) เท่านั้น ในขณะที่สื่อใหม่เปิดพื้นที่ให้แก่คนธรรมดาสามัญ ไปจนถึงเยาวชนสามารถมีบทบาทเป็นนักสื่อสารได้ด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ นอกจากผู้รับสารคือผู้ส่งสาร ผู้อ่านคือผู้เขียนแล้ว ผู้อ่านยังเป็นผู้กำหนด “ประเด็นสาธารณะ” ในพื้นที่สาธารณะอย่างใหม่นี้ด้วย ผลกระทบจากสื่อใหม่ดังกล่าว นำมาซึ่งการปรับตัวในระดับต่างๆ ของสื่อดั้งเดิมในประเทศไทย นับตั้งแต่การนำเทคโนโลยีสื่อสารมารับใช้งานการผลิตข่าว เช่น ในระดับนักข่าวที่ปรับเปลี่ยนวิธีการส่งข่าว ภาพ และเสียงแก่บรรณาธิการด้วยอีเมล/ไอแพด/ไอโฟน หนังสือพิมพ์และนิตยสารที่จัดทำเว็บไซต์ของตนเองผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อคัดจับกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ และขยายช่องทางด้านธุรกิจการตลาด และเสนอเนื้อหาที่หลากหลายจับใจชีวิตคนรุ่นใหม่มากขึ้น และแม้แต่การที่หนังสือพิมพ์บางฉบับปรับวิธีการเขียนข่าวให้สั้น กระชับ อ่านจบในหน้าเดียว เพื่อแข่งขันและตอบสนองพฤติกรรมผู้รับสารที่เปลี่ยนไปด้วยอิทธิพลของสื่อใหม่ ไปจนถึงการที่สื่อดั้งเดิมขยายกิจการไปสู่พื้นที่ของสื่อใหม่ เช่น การร่วมทุนหรือลงทุนข้ามสื่อระหว่างนิตยสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ หรือธุรกิจมัลติมีเดีย สุชาดา จักรพิสุทธิ์ (อ้างถึงใน สำนักข่าวออนไลน์ที่ซีไอเอ, 2557)

ขณะที่ มานะ ตรีรยาภิวัฒน์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ระบุว่า ในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นเทคโนโลยีสื่อใหม่ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อแวดวงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของโลก รวมถึงการทำงานของนักข่าวเชิงสืบสวน เช่น ข่าว “จีที200 ไม้ล้างป่าช้า พันล้าน” ของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์คมชัดลึกที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ปี 2553 ก็ได้เบาะแสข่าวมาจากชุมชนออนไลน์ในห้วง “หว่ากอ” เว็บไซต์อร์ดพันทิป ขณะที่กองบรรณาธิการสำนักข่าวใหญ่หลายแห่งก็มีจอมอนิเตอร์ฉายความเคลื่อนไหวฟีดข่าว (News Feed) ของทวิตเตอร์ เพื่อให้ทันข่าวและบรรณาธิการสามารถติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่างๆ ได้ตลอดเวลา

ถือว่ามีการพัฒนาขึ้นอย่างมาก ต่างจากข้อมูลการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ของนักข่าวไทยในอดีต ที่ปรากฏผลจากงานวิจัยเรื่อง “สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว” ของ สุกุลศรี ศรีสารคาม ที่พบว่า ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าวมักใช้งานเฟซบุ๊กในลักษณะการเผยแพร่ข่าว รายงานข่าวสั้น แสดงความคิดเห็นบางเรื่อง และโพสต์

ลิงก์ของข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่ แม้จะมีคนมาตอบโต้และแสดงความเห็นในโพสต์ต่างๆ แต่ยังคงเป็นลักษณะของการมาแสดงความเห็นแบบทั่วไป ยังไม่มีการพูดคุยหรือไม่ค่อยมีผู้สื่อข่าวไปตอบโต้ และพูดคุยเพื่อคุยประเด็นข่าวหรือมุมมองของข่าวมาต่อยอด

ชี้ให้เห็นว่า นักข่าวรวมถึงบรรณาธิการของสื่อมวลชนไทยส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มาช่วยในกระบวนการรวบรวมข้อมูลและหาข่าว (News Gathering) อันเป็นกระบวนการสำคัญเริ่มต้นของการทำข่าวเชิงสืบสวน ขณะที่นักข่าวโลกตะวันตก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา มองสื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยสำคัญในการทำข่าว ตัวอย่างเห็นได้ชัดจากงานวิจัยของมหาวิทยาลัย George Washington (2010) พบว่า นักข่าวชาวอเมริกันร้อยละ 89 ใช้บล็อกเป็นแหล่งค้นหาข้อมูลในการทำข่าว ร้อยละ 65 ใช้เฟซบุ๊ก และลิงค์อิน และร้อยละ 52 ใช้ Twitter Clay Shirky

นอกจากนี้ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ยังมีข้อดีสำหรับนักข่าวเชิงสืบสวน ในการช่วยเสาะหาแหล่งข่าวทำให้นักข่าวไม่จำกัดแคบแค่แหล่งข่าวหน้าเดิมๆ ที่คุ้นชินกันตามสื่อมวลชน แต่นักข่าวยังสามารถหาแหล่งข่าวผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้านหรือแหล่งข่าวที่อยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ โดยไม่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ รวมถึงเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลเอกสารสำคัญ สถิติ และงานวิจัยได้อีกด้วย แต่ในขั้นตอนการใช้งานควรจะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเสียก่อน รวมถึงการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนรวมในกระบวนการทำข่าว ตัวอย่างเช่น การใช้ Crowdsourcing ของหนังสือพิมพ์ The Guardian ของอังกฤษ เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตของนักการเมืองอังกฤษที่เบิกเงินรัฐไปใช้อย่างเหมาะสม หรือกรณีของนายเอียน ทอมลินสัน เสียชีวิตขณะเดินทางประชุมประท้วง G20 ใจกลางเมืองลอนดอน เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2552 ที่ชวนให้ประชาชนส่งข้อมูล ภาพถ่าย คลิปภาพ จนพบความจริงว่านายเอียนเสียชีวิตจากการที่ตำรวจใช้กระบอกฟ้าดลงที่ศีรษะ ทำให้เสียชีวิตในเวลาต่อมา

พร้อมเสนอแนะว่า ในยุคดิจิทัลเช่นทุกวันนี้ ภูมิทัศน์ของสื่อได้ปรับเปลี่ยนแตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง อำนาจในการกำหนด “วาระข่าวสาร” ซึ่งเคยอยู่กับนักข่าว-นักสื่อสารมวลชน ถูกท้าทายโดยคนธรรมดาที่พกพา โทรศัพท์มือถือ มองมุมหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าบทบาทความสำคัญของนักข่าวมืออาชีพในอดีต ซึ่งเคยตรวจสอบสังคม ตรวจสอบนักการเมืองผ่านการทำข่าวเชิงสืบสวนเริ่มลดน้อยลงไป แต่หากมองอีกมุมหนึ่งถ้านักข่าวยุคใหม่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ เชื่อมโยงบทบาทนักข่าวของตนเองกับชุมชน ทั้งในสภาพของชุมชนในโลกแห่งความเป็นจริงและชุมชนเสมือนในโลกออนไลน์ ก็จะทำให้พลังตรวจสอบสังคม ตรวจสอบนักการเมือง พลังในการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวมีมากขึ้น

เหมือนดังคำกล่าวของ Charles Darwin ที่ว่า “สายพันธุ์ที่จะอยู่รอดนั้น มิใช่สายพันธุ์ที่ แข็งแกร่งหรือฉลาดเฉลียวที่สุด หากแต่เป็นสายพันธุ์ที่สามารถปรับเปลี่ยนและตอบสนองต่อการ เปลี่ยนแปลงได้ดีที่สุดต่างหาก” (It’s not the strongest species that survive, or the most intelligent, but the most responsive to change.) (มานะ ตริยาภิวัดน์ อ้างถึงใน วารสารอิศราปริทัศน์, 2557, น.69-84)

ปัจจุบันอยู่ในยุคการเปลี่ยนผ่านจากสื่อเก่าไปสู่สื่อใหม่ หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อที่ส่ง ข่าวเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล มีการจัดทำเว็บไซต์ข่าวเพื่อเผยแพร่ ข้อมูลข่าวกันทุกฉบับ การศึกษารูปแบบและวิธีการทำงานข่าวเชิงสืบสวนในสื่อออนไลน์ จะช่วยทำ ให้พัฒนาการ และแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนของประเทศไทย ทั้งการคิดประเด็น กระบวนการ ทำงานของนักข่าว อุปกรณ์เครื่องมือ การใช้แหล่งข่าว ในแต่ละยุค ว่ามีความเปลี่ยนแปลงและ แตกต่างกันอย่างไร และในอนาคตจะสามารถพัฒนารูปแบบการทำข่าวประเภทนี้ได้อย่างไรบ้าง

2.4 บทบาทสื่อมวลชนในการป้องกันและต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

คำว่า “ทุจริต” ตามความหมายพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ความ ประพฤติชั่ว ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางกายเรียกว่า “กายทุจริต” ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทาง วาจา เรียกว่า “วจีทุจริต” ถ้าเป็นความประพฤติชั่วทางใจ เรียกว่า “มโนทุจริต”

คำว่า “ทุจริต” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(1) หมายถึง “เพื่อแสวงหา ประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น”

คำว่า “ทุจริตต่อหน้าที่” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 มาตรา 4 หมายถึง “การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดใน ตำแหน่ง หรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น”

วิโรจน์ ษ์อ่องวงศ์ นักกฎหมายสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ระบุไว้ในเอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “แนวทางการปฏิบัติราชการของหน่วยงาน ภาครัฐภายใต้มาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริต” ว่า “การทุจริตต่อหน้าที่” หรือ “การฉ้อ ราษฎร์บังหลวง” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Corruption” ความหมายของการคอร์รัปชันที่มีการใช้ อย่างแพร่หลายคือ “การใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว” คำนิยาม ดังกล่าวชี้ให้เห็นชัดว่าการคอร์รัปชันนั้นเกิดจากการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ที่มีอำนาจส่วน บุคคลแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ส่วนการฉ้อราษฎร์บังหลวง คือ การกระทำทั้งหลายของการ

ทุจริตในหน้าที่ราชการ การรีดนาทาเร้นประชาชน การกินสินบน ตลอดจนความยุติธรรมอื่นๆ ที่ข้าราชการหรือบุคคลอื่นใดใช้เป็นเครื่องมือในการฉ้อโกงความเป็นธรรมและความถูกต้องตามกฎหมาย ตามระเบียบ และตามขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทย ส่วนรูปแบบการคอร์รัปชันของแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับอำนาจหน้าที่ขององค์กรนั้น

ขณะที่การทำงานของหน่วยงานรัฐซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ก็มีการประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชนมาโดยตลอด ทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการตรวจสอบเรื่องทุจริตของหน่วยงาน หรือการนำข้อมูลข่าวทุจริตที่สื่อมวลชนตรวจสอบพบไปขยายผลในเชิงการสืบสวนตามอำนาจทางกฎหมาย เห็นได้ชัดเจนจากการบรรยายพิเศษ เรื่อง “บทบาทสื่อมวลชนกับการสร้างสังคมโปร่งใส” ของ วิชามหาคุณ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2557 ซึ่งระบุว่า ในส่วนการตรวจสอบทุจริตนั้น ป.ป.ช.ได้รับความร่วมมือสำคัญจากสื่อ ไม่ว่าจะเป็นคดีคลองด่าน ก็มีสื่อสิ่งพิมพ์อย่าง เอเอสทีวีผู้จัดการ หรือคดีรถและเรือดับเพลิง ก็มีเดลินิวส์มาให้ถ้อยคำ หรืออีกหลายๆ คดีก็มาจากสำนักข่าวอิศรา ซึ่งถือว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของสื่อ เพราะไม่ใช่สื่อสิ่งพิมพ์ แต่เป็นสื่อออนไลน์ กระบวนการทำสื่อขณะนี้ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผย หรือเปิดโปง สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน จึงไม่ใช่สื่อในรูปแบบสิ่งพิมพ์อีกต่อไป

กรรมการ ป.ป.ช.รายนี้ยังเรียกร้องให้สื่อมวลชนให้ความสำคัญกับการทำข่าวสืบสวน และหากพบเบาะแสเป็นประโยชน์ขอให้แจ้งแก่ ป.ป.ช. เพราะหลายคดีที่ผ่านมา การได้รับความร่วมมือจากสื่อมวลชนช่วยให้คดีมีความคืบหน้า

“สื่อทั้งหลายควรต้องเป็นข่าวเชิงสืบสวน ไม่ใช่ข่าวแห้งๆ อีกต่อไปแล้ว นักข่าวต้องรู้ลึกและตระหนักว่าคนที่คุณไปพบนั่น เป็นคนประเภทไหน หากมีความผิดปกติที่อาจเกี่ยวข้องกับการทุจริต ก็ต้องมาบอก ป.ป.ช.ด้วย ป.ป.ช.ในต่างประเทศ ให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนอย่างยิ่ง เพราะถือว่า ถ้าไม่มีสื่อมวลชนคอยให้ความร่วมมือทำข่าวสืบสวนกับ ป.ป.ช.แล้ว การตรวจสอบทุจริตไม่มีทางสำเร็จได้” วิชามหาคุณ (อ้างถึงใน สำนักข่าวอิศรา, 2557)

ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย และ อิศรินทร์ หนูเมือง นักข่าวสายเศรษฐกิจ-การเมือง หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ระบุไว้ในรายงานพิเศษเรื่อง “บทบาทและบทเรียนสื่อมวลชน ในการแก้ปัญหาการคอร์รัปชัน” ว่า บทบาทของสื่อมวลชนนอกจากจะเป็นพลังที่สำคัญในการแก้ปัญหาการคอร์รัปชันแล้ว ยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงภัยของปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงว่า เป็นปัญหาของชาติ ต้องร่วมกันแก้ไขให้หมดไป มีส่วนทำให้ภาคประชาชนมีความรู้และมีความเข้มแข็งในการเป็นแนวร่วมกับสื่อ และเป็นแนวร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน อย่างไรก็ตาม บทบาทของสื่อมวลชนจะ

มีพลังมากยิ่งขึ้นต้องมีการจับมือประสานงานกับเครือข่ายต่างๆ ในสังคม เช่น นักวิชาการอิสระ และนักวิชาการในมหาวิทยาลัย องค์กรพัฒนาเอกชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสมาชิก กรรมการชุดต่างๆ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหนังสือพิมพ์ต่อหนังสือพิมพ์ด้วยกัน เพื่อคิดค้นประเด็นใหม่ๆ หรือหาแนวทางในการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม จัดวาระทางสังคมร่วมกัน และกำหนดให้วาระว่าด้วยการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นวาระแห่งชาติของสื่อมวลชนทุกคน เพื่อร่วมแก้ปัญหาการคอร์รัปชัน และทำหน้าที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการแก้ปัญหา ขณะที่การตรวจสอบ รายงานข้อมูลเชิงลึก หรือนำข้อเท็จจริงมาตีแผ่ ของสื่อมวลชนสามารถกดดันบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่รับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันได้ระดับหนึ่ง

ทั้งนี้ เป้าหมายสุดท้ายในการทำงานของสื่อมวลชน มีทั้งการเสนอข่าวตามกระแสสังคม ตามประเด็นที่สังคมสนใจ และเสนอข่าวแบบเจาะลึก เกาะติด แต่การทำข่าวของสื่อแบบเกาะติดในประเด็นคอร์รัปชัน ประเด็นใดประเด็นหนึ่งเป็นระยะเวลานาน นำเสนอข่าวแบบเกาะติด หรือทำข่าวแบบเจาะลึก หรือข่าวแบบสืบสวน (Investigative Reporting) สื่อมวลชนส่วนใหญ่มีเป้าหมายตรงกันคือ ต้องการให้คนที่เกี่ยวข้องกับกาทุจริตถูกลงโทษ และหากบุคคลนั้นเป็นฝ่ายบริหาร มีตำแหน่งรัฐมนตรี หรือข้าราชการระดับสูง ก็ต้องการให้ “หลุดจากตำแหน่ง” เพื่อจะได้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการอื่นๆ อีกต่อไป สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2548, 2548)

ส่วนการทำงานต่อต้านปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในส่วนของภาคเอกชน ก็มีการรวมตัวกันทำงานในรูปแบบภาคีเครือข่ายต่อต้านคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของภาคเอกชน นำโดยหอการค้าและสภาหอการค้าไทย ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย มี คุณิต นนทะนาคร ประธานกรรมการหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยในขณะนั้น เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดให้ก่อตั้งภาคีฯ ขึ้นในปี 2553 และได้ดำรงตำแหน่งเป็นประธานภาคีเครือข่ายต่อต้านคอร์รัปชันคนแรก

แต่หลังจากที่ คุณิต ได้เสียชีวิตลงในเดือนกันยายน 2554 ประมณฑ์ สุธีวงษ์ ประธานกิตติมศักดิ์หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้เข้ามารับหน้าที่ในการเป็นผู้นำของภาคีเครือข่ายต่อต้านคอร์รัปชันแทนนายคุณิต ที่ผ่านมา ภาคีฯ มีจุดยืนและการกระทำที่ชัดเจนในการต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ ตั้งแต่การระดมภาคเอกชนที่ไม่เห็นด้วยกับการทุจริตประกาศหยุดจ่ายเงินได้โตะเพื่อตัดปัญหาการคอร์รัปชันจากฝั่งผู้ให้ โครงการหมาเฝ้าบ้าน ที่สนับสนุนให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบสร้างความโปร่งใส ไปจนถึงการจับตามโยบายต่างๆ ของภาครัฐ ที่มีความเสี่ยงในการเกิดการคอร์รัปชัน อาทิ โครงการเงินกู้ 3.5 แสนล้านบาท (สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า, 2555) ซึ่งในการดำเนินการก็มีการทำงานร่วมกับ

สื่อมวลชน อาทิ การฝึกอบรมโครงการหมาเฝ้าบ้าน ก็มีการเชิญตัวแทนนักข่าวเข้าไปให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเขียน เทคนิคการนำเสนอข้อมูลการทุจริตผ่าน โซเชียลมีเดียด้วย (สำนักข่าวอิศรา, 2555)

ทั้งนี้ ภายหลังจากทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 การปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ให้ความสำคัญอย่างมาก เพราะการขยายวงทุจริตมีทั้งในแวดวงข้าราชการและนักการเมือง จนในแต่ละปีประเทศสูญเสียงบประมาณไปกับการโกงกินจำนวนมหาศาล ขณะที่การปลูกฝังความคิดการแก้ไขปัญหาการทุจริต ด้วยการรณรงค์ผ่านหลักสูตรการสอนด้านทุจริต รณรงค์ผ่านสื่อมวลชนให้คนมีคุณธรรมและจริยธรรมในทุกระดับ เป็นหนึ่งในข้อเสนอหลัก ที่คณะกรรมการปฏิรูปการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ที่มี ประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) เป็นประธาน ได้เสนอเป็นหลักการต่อการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จะเกิดขึ้น

ขณะที่บทบาทการสอดส่องดูแลและวางระไวภัยให้สังคมเกี่ยวกับปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และบทบาทการรณรงค์ให้เกิดความเคลื่อนไหว (Mobilization) เพื่อการเปลี่ยนแปลงพัฒนาสังคม เพื่อต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ตามหลักทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชน (พีระ จิร โสภณ, 2544) ถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญที่สื่อมวลชนควรพึงปฏิบัติอย่างยิ่ง

2.5 ทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility Theory)

ทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility Theory) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่ควรจะตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ทั้งในเรื่องความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง รวมถึงจรรยาบรรณต่าง ๆ และคำนึงถึงความต้องการของประชาชนในการรับรู้รับทราบข้อมูลข่าวสาร

ทฤษฎีนี้ได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยพัฒนามาจากทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory) เพราะทฤษฎีอิสรภาพนิยมไม่เคยรับรองว่าสาธารณชนมีสิทธิในการรับทราบไม่เคยกำหนดว่าเจ้าของหนังสือพิมพ์จะต้องมีความรับผิดชอบต่างๆ ทางศีลธรรม จึงเกิดการเรียกร้องให้สื่อมวลชนจะต้องมีความรับผิดชอบทางศีลธรรม จึงเกิดการกระแสดูการเรียกร้องให้สื่อมวลชนแสดงความรับผิดชอบ ภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่าเสรีภาพนั้นย่อมมีพันธะต่างๆ ผูกพันอยู่ และหนังสือพิมพ์ซึ่งมีสถานะอภิสิทธิ์ก็必须有พันธะที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม จะต้องมีสำนึกและตระหนักในหน้าที่ที่จะอุทิศตนเองเพื่อรับใช้สังคม

โจเซฟ พูลิตเซอร์ (Joseph Pulitzer) นักหนังสือพิมพ์ชาวอเมริกันเชื้อสายฮังการีเรียนคนสำคัญของโลก ถือเป็นผู้ที่มีส่วนในการวางรากฐานทฤษฎีนี้เป็นอย่างมาก หลังจากพฤติกรรมทางลบของหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอิสระในการนำเสนอข้อมูลจนเกินขอบเขต เน้นผลประโยชน์ทางธุรกิจมากเกินไปจนเกินขอบเขต ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก และผลักดันให้นักคิดนักวิชาการเข้ามาช่วยนักหนังสือพิมพ์และผู้พิมพ์โฆษณาสร้างจรรยาบรรณสำหรับวิชาชีพสื่อมวลชนมาตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 19

โดย โจเซฟ พูลิตเซอร์ ได้เขียนเรื่องนี้ไว้ในวารสาร American Review เมื่อปี ค.ศ.1904 ว่า “ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ความรู้ถูกถ่วงที่สุดเกี่ยวกับปัญหาที่จะต้องเผชิญ และความรู้ที่รับผิดชอบทางศีลธรรมด้วยความจริงใจ สามอย่างนี้จะช่วยปกป้องวิชาชีพวารสารศาสตร์ให้พ้นจากความยอมจำนนต่อผลประโยชน์ทางธุรกิจที่เห็นแก่ตัวและเป็นศัตรูต่อสวัสดิการของประชาชน” และพยายามต่อสู้เพื่อตั้งสถาบันการศึกษาวารสารขึ้น (ปัจจุบันนี้อยู่ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย) (Joseph Pulitzer, อ้างถึงใน สมควร กวียะ, 2545, น. 91)

นับแต่นั้นมาการพูดถึงความรับผิดชอบก็ขยายกว้างออกไป หนังสือพิมพ์ต้องมีเสรีภาพตามแนวความคิดอิสรภาพนิยม แต่ขณะเดียวกันก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อควบคู่กันไปด้วย เกิดเป็นแนวความคิดเสรีนิยมอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า “Neoliberalism”

ขณะที่คณะกรรมการเสรีภาพสื่อมวลชน (The Commission on Freedom of the Press) ในสหรัฐอเมริกา ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1942 เป็นองค์กรหลักที่ทำให้แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสื่อมวลชนต่อสังคมเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยกำหนดภารกิจหลักของสื่อมวลชนในการทำให้ความขัดแย้งในสังคมเปลี่ยนจากการใช้ความรุนแรงมาเป็นการใช้เหตุผลในการโต้แย้งกัน และกำหนดหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ดังนี้

1. สื่อมวลชนต้องเสนอ “รายงานที่เป็นจริง เข้าใจได้ และเป็นเรื่องเป็นราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ประจำวันในลักษณะที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจของประชาชน”
2. สื่อมวลชนควรจะทำหน้าที่เป็น “เวทีของการแลกเปลี่ยนการวิพากษ์วิจารณ์”
3. สื่อมวลชนควรจะให้ “ภาพที่เป็นตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นสังคม”
4. สื่อมวลชนควรจะช่วยในการ “นำเสนอและทำให้เป้าหมายและค่านิยมของสังคมชัดเจน”
5. สื่อมวลชนควร “ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้อย่างเต็มที่”

จุดสำคัญของทฤษฎีนี้ คือ สื่อมวลชนมีหน้าที่แจ้งข่าวสาร ให้ความบันเทิง ยกระดับสติปัญญา ของประชาชน ให้เห็นคุณค่าของการอภิปรายแลกเปลี่ยนความเห็นการควบคุมสื่อมวลชนทำโดยมติของประชาชน ปฏิบัติของผู้อ่านผู้ฟัง และจริยธรรมในทางวิชาชีพ หลักการสำคัญของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมสรุปได้ดังนี้ 1. สื่อมวลชนควรจะต้องยอมรับ และปฏิบัติตามให้ถูกลงในภาระหน้าที่เป็นพันธกิจต่อสังคม 2. ภาระหน้าที่เหล่านี้ โดยหลักสำคัญต้องบรรลุถึงมาตรฐานวิชาชีพในด้านข่าวสาร จรรยา ความถูกต้องความเป็นกลาง และความสมดุล 3. ในการยอมรับและนำไปปฏิบัติของภาระหน้าที่เหล่านี้ สื่อมวลชนจะควบคุมตนเองภายใต้กรอบแห่งกฎหมายและสถาบันที่ธำรงอยู่ 4. สื่อมวลชนควรจะต้องหลีกเลี่ยงสิ่งใดก็ตามที่อาจจะนำไปสู่อาชญากรรมความรุนแรง หรือความไม่สงบ หรือแสดงความก้าวร้าวต่อเชื้อชาติหรือศาสนาของชนกลุ่มน้อยในสังคม 5. สื่อมวลชนโดยทั่วไปควรจะต้องเปิดกว้าง และสะท้อนความหลากหลายของสังคม เปิดโอกาสให้ความคิดเห็นของทุกฝ่ายได้เข้าถึง และให้สิทธิประชาชนในการตอบกลับมายังสื่อมวลชน 6. สังคมและสาธารณชนมีสิทธิที่จะคาดหวังการปฏิบัติในระดับมาตรฐานที่สูงของสื่อมวลชนและการแทรกแซงอาจจะต้องถือว่าเป็นเรื่องผิด หากเพื่อความดีงามของสาธารณชน และ 7. วารสารศาสตร์และวิชาชีพสื่อมวลชนจะต้องเป็นที่วางใจหรือเชื่อถือได้ของสังคม เช่นเดียวกับนายจ้างหรือตลาดผู้บริโภคสื่อ (กฤษณ์ท แสนทวี, 2555)

ขณะที่บทบาทหน้าที่ (Functions) ที่นิยามตามนักวิชาการ และนักวิชาชีพด้านสื่อมวลชน มีดังนี้ 1. หน้าที่รายงานข่าวสารความเคลื่อนไหวในสังคม (to inform) 2. ให้ความรู้ 3. ให้ความการศึกษา 4. บทบาทการเฝ้าระวังทางสังคม 5. เชื่อมโยงทางด้านสังคมหรือสมาชิก 6. ถ่ายทอดวัฒนธรรม 7. ให้ความบันเทิง 8. หน้าที่ด้านการเมืองจะต้องให้ข่าวสารข้อมูลเพื่อช่วยให้ประชาชนได้ตัดสินใจในการเมืองได้ โดยเฉพาะการต่อสู้กับความพยายามของรัฐบาลในการบริหารประเทศอย่างมีเบื้องหลัง 9. หน้าที่ในการสร้างวาระในสังคม (The Agenda-setting Function) คือ เป็นหน้าที่ที่จะกำหนดเรื่องราวที่สาธารณชนสามารถนำมาพูดคุยจนกลายเป็นวาระทางสังคมไทย 10. เป็นสื่อกลางในการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าให้ผู้บริโภค และ 11. บทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน (Watchdog)

โรเบิร์ต อัทชิน กล่าวไว้ว่า ความรับผิดชอบของสื่อเกิดจากความรับผิดชอบของประชาชนผู้รับสารด้วยเหมือนกัน ประชาชนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันสื่อ แต่ตามธรรมชาติของมนุษย์หากไม่มีข้อมูลความรู้ว่าจะอะไรเป็นอะไรเป็นสิ่งเร้า (stimuli) แล้ว ความอยากความต้องการในชีวิตก็จะไม่ถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้น ดังนั้นประชาชนผู้รับสารจึงต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ ความรับผิดชอบของสื่อ ตลอดจนตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อ

เพื่อที่จะได้วิเคราะห์ในผลกระทบที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อได้ ซึ่งความรับผิดชอบ (Responsibility and accountability) สื่อมวลชนมีอยู่ 5 ประการ (McQuail, D., 1994) ดังนี้

1. สอดส่องดูแล ระแวดระวัง เหตุการณ์ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อประชาชนแล้ว รายงานให้ประชาชนได้รับทราบ (Surveillance of the environment) สื่อจะต้องตื่นตัวในการ สอดส่องเหตุการณ์สำคัญ ๆ เพื่อรายงานให้ประชาชนได้รู้ทันเหตุการณ์สำหรับการเตรียมพร้อมใน การรับมือและป้องกันเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นและคาดว่าจะเกิดขึ้น ความรับผิดชอบหลักตามหน้าที่ นี้คือ การตรวจสอบรัฐบาลแทนประชาชน

2. ประสานความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ในสังคมเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่สื่อเลือก นำเสนอ (Cooperation parts of society) เพื่อให้ประชาชนผู้รับสารได้รับรู้ความคิดเห็นใน หลากหลายมิติ หลากหลายแนวคิด สำหรับการนำไปประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆ

3. สั่งสอน ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม และประเพณี (Transmission of social heritage) สื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดข้อมูลเพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อมรดกทางสังคม อันจะเป็น การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมกับกาลและ เทศะ

4. ให้ความบันเทิง (Entertainment) เป็นหน้าที่สำคัญของสื่อในสังคมที่เต็มไปด้วย ความเครียดจากปัญหาภัยธรรมชาติ เศรษฐกิจ และการเมือง ด้วยศิลปะ เพื่อการจรรโลงใจและ จรรโลงสังคม ให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตด้วยวัฒนธรรม และประเพณีที่เป็น เอกลักษณ์

5. รณรงค์ (Mobilization) ท่ามกลางปัญหาเก่า ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นมากมาย และ แพร่กระจายผลกระทบได้ในวงกว้างอย่างรวดเร็ว จึงเป็นหน้าที่ของสื่อในการทำหน้าที่ในการ รวบรวมพลังและผลักดันประชาชนจำนวนมากให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ทาง สังคมร่วมกัน สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

หน้าที่ทั้ง 5 เป็นความรับผิดชอบ (Responsibilities) ของสื่อมวลชน ที่ต้องปฏิบัติตาม จรรยาบรรณและจริยธรรม หากสื่อขาดซึ่งจรรยาบรรณและจริยธรรมของความถูกต้อง ครบถ้วน เทียงตรง และเป็นกลางแล้ว สื่อก็จะขาดความน่าเชื่อถือทันที ดังนั้น การที่ประชาชนผู้รับสารได้ ตระหนักรู้ถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหากสื่อปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ รับผิดชอบแล้ว ไม่เพียงแต่จะส่งเสริมให้สื่อต้องพัฒนาตนเองแล้ว สื่อยังสามารถส่งเสริมให้สังคม พัฒนาได้อย่างมั่นคงอีกด้วย (พงษ์ วิเศษสังข์, 2551)

ทั้งนี้ บทบาทและพลังของข่าวเชิงสืบสวน ที่ผ่านมามักจะถูกกล่าวถึงในแง่ของหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคมในการต่อสู้เพื่อความถูกต้องเป็นธรรม กำจัดคนชั่วและพฤติกรรมฉ้อฉล

ทำให้เกิดความโปร่งใส ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของสื่อมวลชนทุกแขนง ขณะที่ในสังคมประชาธิปไตย สื่อมวลชนมีหลายบทบาท ได้แก่ การเป็นนายทวาร (Gatekeeper) การเป็นผู้แจ้งข่าวสาร (Informer) บทบาทการเป็นสุนัขเฝ้ายาม (Watchdog) และเป็นเจ้าหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ (Ombudsman) ซึ่งพื้นฐานหลักของสื่อมวลชนจะต้องคอยดูแลผลประโยชน์ของประชาชน ช่วยพิทักษ์สิทธิประโยชน์ให้ประชาชนที่ได้รับความสะดวกสบายในสังคม โดยการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสังคม จะสอดคล้องกับการเสนอข่าวคอร์รัปชันของหนังสือพิมพ์ที่เป็นการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ดี ในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและข้าราชการมิให้เอารัดเอาเปรียบในการแสวงหาผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อปกป้องและเฝ้าระวังในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและส่วนรวม (อมรรัตน์ มหิตธิรุกข์, 2546)

แจ็ก แอนเคอตัน นักหนังสือพิมพ์ผู้มีชื่อเสียงในฐานะนักเขียนคอลัมน์ประจำ เจ้าของรางวัลพูลิตเซอร์ ประจำปี ค.ศ.1972 กล่าวยืนยันว่า ความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์นั้นคือการขุดคุ้ยเปิดโปงความอ่อนแอและบกพร่องในการบริหารงานของรัฐบาลให้ประชาชนเจ้าของประเทศได้รับทราบ รวมทั้งทำหน้าที่ป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ในทางที่ผิดหรือเกินขอบเขตที่ได้รับมอบหมายไปจากประชาชน (สมหมาย ปาโรจันต์, 2537, น.28)

วีระศักดิ์ สาเลยกานนท์ อดีตบรรณาธิการผู้อำนวยการบริหารสถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย กล่าวไว้ในหนังสือการรายงานข่าวเชิงสืบสวนแบบประยุกต์ เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2538 ว่า การรายงานข่าวเชิงสืบสวน ถือได้ว่าเป็นการกระทำหน้าที่หลักของสื่อมวลชน เป็นหน้าที่ที่เรียกว่า การเฝ้ามองและตรวจสอบผู้บริหารและกิจการสาธารณะเปรียบเสมือน “สุนัขเฝ้าบ้าน” หรือ Watchdog เป็นหน้าที่ซึ่งส่งผลให้สถาบันสื่อมวลชนเป็นสถาบันอันทรงพลังน่าเชื่อถือ และจรรโลงสังคม (พีระ จิตรโสภณ และมาลี บุญศิริพันธ์ , 2538)

สมเกียรติ อ่อนวิมล สื่อมวลชนอิสระ ระบุว่า การทำหน้าที่ของสื่อควรทำตัวให้เป็นสื่อมืออาชีพ กล่าวคือ 1. จะต้องให้ข่าวสารความจริงอย่างสม่ำเสมอ และตรวจสอบความจริง 2. เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งเมื่อประชาชนเสพข่าว สื่อต้องตั้งหน้าตั้งตาให้ความรู้ และการศึกษา อย่าพาดพิง เมื่อให้ความรู้ไปแล้วต่อไปก็ให้ประชาชนคิดเอง 3. การให้ความเห็น ทั้งนี้มองว่าสื่อสามารถเลือกข้างได้เพราะเป็นเรื่องของเสรีภาพ โทรทซ์ส์สีแดง เหลือง จะทำอะไรก็ได้ แต่ต้องประกาศให้ชัดเจนว่าตัวเองเลือกข้าง ขณะที่สื่อที่แสดงตัวว่าเป็นอิสระก็ต้องให้ข้อมูลอย่างสมดุล 4. สื่อจะต้องมีเวทีให้กับสาธารณชนทุกฝ่าย (สำนักข่าวอิศรา, 2553)

เมื่อข่าวเชิงสืบสวน คือ ข่าวที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ โดยนักข่าวต้องเข้าไปตรวจสอบ ติดตาม ในลักษณะเกาะติด เกาะลึก ขุดคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นอยู่ จากผู้มีอำนาจหน้าที่ หากหลักฐานมาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง เป็นการแสดงบทบาทของสื่อมวลชนในการต่อสู้กับสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของสาธารณชน จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องนำทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคมมาใช้ศึกษาพัฒนาการข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ว่าเป็นไปตามหลักทฤษฎีนี้หรือไม่ และมีปัจจัยแวดล้อมอะไรบ้างที่ส่งผลทำให้การทำงานของนักข่าวและองค์กรสื่อ ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามหลักทฤษฎีนี้ได้

2.6 ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper Theory)

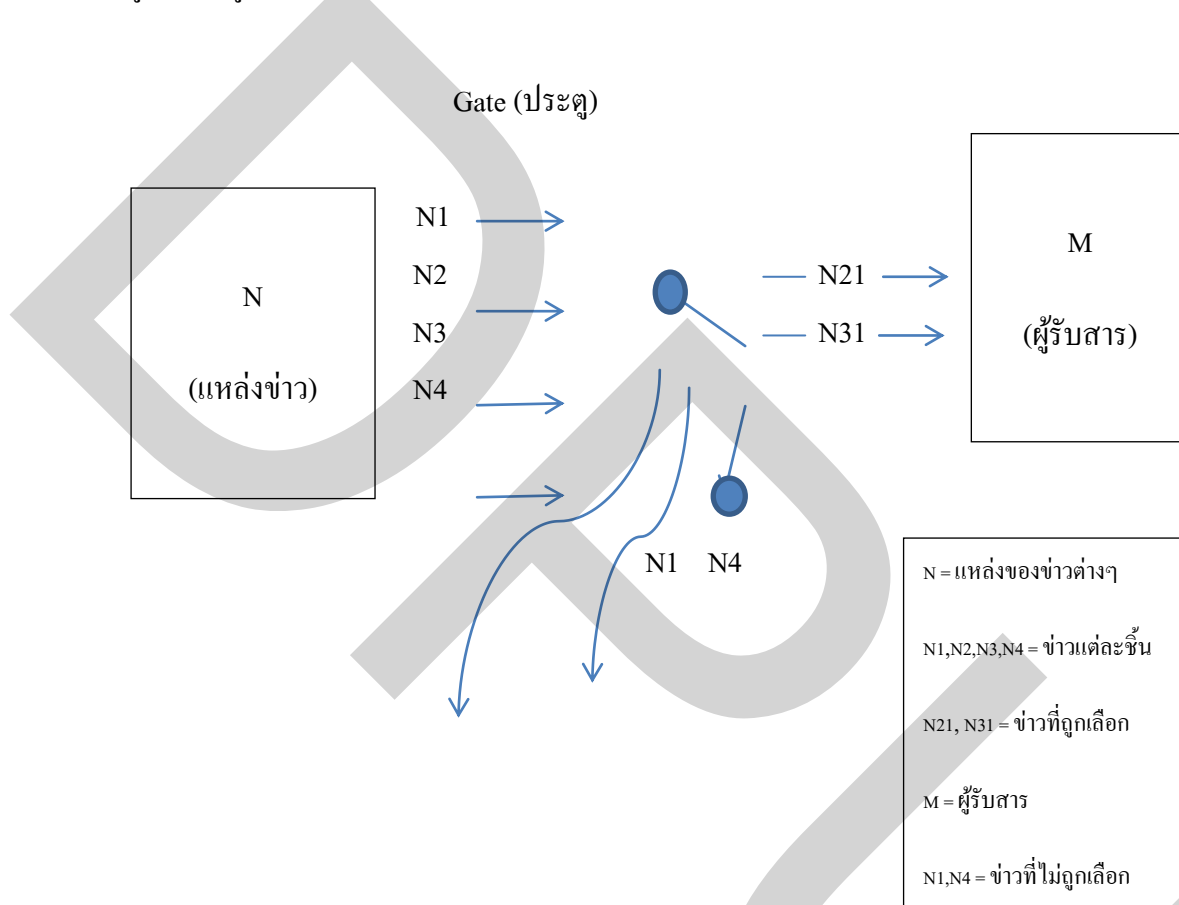
ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper Theory) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการที่นักสื่อสารมวลชนมีหน้าที่เลือกสรร ตกแต่ง เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อนจะเสนอไปยังผู้รับสาร ซึ่งลักษณะหน้าที่เช่นนี้คล้ายกับทำหน้าที่เป็น "ผู้เฝ้าประตู" (Gatekeeper) หรือบางแห่งก็เรียกกันว่านายทวารข่าวสาร หรือผู้ปิดและเปิดประตูสาร ซึ่งการจะเรียกเช่นใดนั้นความหมายก็คงไม่พ้นผู้ที่คอยกั้นกรองข่าวสารเพื่อที่จะส่งผ่านสื่อมวลชนไปยังผู้รับสารนั่นเอง

ทั้งนี้ แนวความคิดเรื่อง “นายประตูข่าวสาร” (Gatekeeper) หรือ “ผู้เฝ้าประตู” นี้ เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) นักจิตวิทยาสังคมชาวอเมริกัน เป็นบุคคลแรกที่นำศัพท์ Gatekeeper มาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารมวลชน เค. เลวินพิจารณาแล้วเห็นว่า การส่งข่าวสารต่างๆ นั้นจะต้องผ่าน “ช่องทาง” (Channels) และที่ช่องทาง หรือสื่อนี้เอง จะมีจุดหรือสถานที่หนึ่ง ซึ่งเปรียบเสมือน “ประตู” (Gate) คอยกั้นกรอง หรือมิให้ข่าวสารนั้นผ่านไปได้อีก ดังนั้น นายประตูข่าวสารหรือผู้เฝ้าประตู มักจะได้แก่ บรรณาธิการ (Editor) หรือผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการ (Editing) ข่าวสาร และนักข่าว (Reporters) ตามสำนักงานหนังสือพิมพ์ตามสถานีวิทยุ และโทรทัศน์ต่างๆ (ชัยยุทธ โชติบาล อ้างถึง ณรงค์ศักดิ์ ศรีทานันท์, 2541)

นอกจากนี้ เค. เลวิน (Lewin, K. 1947) ยังได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ข่าวสารมักจะไหลผ่านช่องทางต่าง ๆ อันประกอบไปด้วยบริเวณประตูที่ซึ่งมีการปล่อยหรือกักข่าวสารต่างๆ ตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หรือโดยวินิจฉัยของผู้เฝ้าประตูเองว่าจะยอมให้ข่าวสารใดไหลผ่านไปได้อีกหรือไม่ หรือข่าวสารอะไรควรจะส่งไปถึงผู้รับสารซ้ำหน้อย หรือข่าวสารอะไรควรตัดออกไปทั้งหมด ซึ่งแนวความคิดนี้เอง ได้ถูกนำมาอธิบายลักษณะการไหลของข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารมวลชน หรือเปรียบเสมือนเป็นบุคคลผู้ทำหน้าที่ปิดและเปิดประตูข่าวสารที่ยืนอยู่ระหว่างตัวข่าวสารและผู้รับสารจากสื่อมวลชน

ซึ่งแนวความคิดเรื่อง "ผู้เฝ้าประตู" ของเลวิน นี้ ดี.เอ็ม.ไวท์ (White, D. M. 1950) ได้นำมาใช้ในการศึกษากิจกรรมของบรรณาธิการข่าวโทรพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับหนึ่งในอเมริกา ซึ่งกิจกรรมในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์นี้มีส่วนคล้ายกับหน้าที่ผู้เฝ้าประตู (Gatekeeper) ซึ่งสามารถแสดงได้โดยแบบจำลองดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 แบบจำลองผู้เฝ้าประตูของ ดี.เอ็ม.ไวท์ (1950)

แบบจำลองผู้เฝ้าประตูของ ดี เอ็ม ไวท์ แสดงให้เห็นว่า จากต้นตอแหล่งข่าว ซึ่งในตัวอย่างข้างต้นก็คือ สำนักข่าวโทรพิมพ์ จะมีข่าวสารมากมายหลายชิ้น (N1, N2, N3, N4) ส่งมายังสำนักงานหนังสือพิมพ์ หรือสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่างๆ บรรณาธิการข่าวจะทำหน้าที่คัดเลือกข่าวสารเพียงบางชิ้นเพื่อตีพิมพ์หรือออกอากาศ ส่วนอีกหลายชิ้นก็อาจถูกโยนทิ้งตะกร้า ข่าวสารที่ถูกคัดเลือกนี้จะถูกตัดแต่งให้เหมาะสมกับเวลา เนื้อที่ หรือลักษณะสื่อเพื่อส่งไปยังผู้อ่าน ผู้ชม หรือผู้ฟัง

แบบจำลองนี้พยายามชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมผู้เฝ้าประตูหรือผู้ปิด และเปิดประตูสารของสื่อมวลชนทั่วไป จากตัวอย่างข้างต้น ดี.เอ็ม.ไวท์ ได้ศึกษาบทบาทบรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ทั่วไปในสหรัฐอเมริกา ถ้าเป็นตัวอย่างเป็นเมืองไทยเราอาจหมายถึง บทบาทของบรรณาธิการข่าวต่างประเทศทั่วไป ทำหน้าที่คอยตรวจข่าวจากเครื่องโทรทัศน์หรือจากเอกสารข่าวที่ส่งมาจากสำนักข่าวต่าง ๆ เช่น สำนักข่าวเอพี สำนักข่าวเอเอฟพี สำนักข่าวรอยเตอร์ หรือสำนักข่าวไทย เป็นต้น ซึ่งแต่ละวันจะมีข่าวเข้ามานับสิบนับร้อยชิ้น แต่บรรณาธิการจะทำหน้าที่คัดข่าวที่จะตีพิมพ์หรือออกอากาศเพียงไม่กี่ชิ้นที่ตนเห็นว่าน่าสนใจเท่านั้น

แบบจำลองหรือทฤษฎีของ ดี.เอ็ม.ไวท์ นี้อธิบายอย่างง่าย ๆ ถึงบทบาท “ผู้ปิดและเปิดประตูสาร” หรือ “ผู้เฝ้าประตู” ของสื่อมวลชน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วอาจจะมีขั้นตอนสลับซับซ้อนกว่านี้เช่นข่าวโทรทัศน์ที่ส่งมานั้น ก่อนที่จะส่งมาก็จะต้องมีการคัดกรองจากบรรณาธิการสำนักข่าวนั้นๆ หรือแม้แต่ผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวเองก็จะทำหน้าที่ “ผู้เฝ้าประตู” คือเลือกว่าจะทำรายงานข่าวไหนหรือไม่ทำข่าวไหนบ้างก็ได้ และเมื่อข่าวโทรทัศน์นั้นถูกส่งมายังสำนักพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ นอกจากจะถูกคัดเลือกโดยบรรณาธิการข่าวต่างประเทศแล้ว ก็อาจจะถูกคัดกรองจากบรรณาธิการหรือหัวหน้าข่าวในระดับสูงอีกทีก็ได้เช่นกัน นอกจากนั้นข่าวที่ตีพิมพ์หรือออกอากาศไปยังผู้รับสารเมื่อผู้รับสารได้อ่าน ได้รับฟัง หรือได้รับชมแล้วก็อาจจะถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่น เช่น สมาชิกในครอบครัวญาติเพื่อน ฯลฯ การถ่ายทอดโดยผู้เปิดรับสารสื่อมวลชนนี้ก็จะเข้าไปในลักษณะ “ผู้เฝ้าประตู” คือเลือกจะถ่ายทอดเพียงบางส่วนหรือส่วนใดส่วนหนึ่งก็ย่อมได้อีกเช่นกัน จึงเห็นได้ว่าข่าวสารสื่อมวลชนมักจะไหลผ่านผู้เฝ้าประตูหรือผู้ปิดและเปิดประตูสารต่างๆ มากมายหลายชั้นทีเดียว

ส่วนข่าวที่ถูกคัดเลือก อาจจะถูกตัดแต่งให้เหมาะสมกับเวลา เนื้อที่ หรือลักษณะสื่อเพื่อส่งไปยังประชาชนผู้อ่าน (พีระ จิร โสภณ, 2544)

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm) กล่าวไว้ว่า Gatekeeper เป็นผู้มีสิทธิในการเปิดและปิดประตูสารต่างๆ ที่มีมาถึง Gatekeeper ซึ่งการสื่อสารในสังคมทุกวันนี้ Gatekeeper ก็ยังคงมีบทบาทอย่างสำคัญมาก ทั้งนี้ เพราะ Gatekeeper เหล่านี้ ได้แก่ นักข่าว บรรณาธิการข่าว หัวหน้าฝ่ายข่าวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวเศรษฐกิจ การเมือง สังคม หรือวัฒนธรรม ผู้เขียน ผู้พิมพ์ นักวิจารณ์ หัวหน้าหน่วยงานด้านสื่อสาร ผู้จัดการโฆษณา ประชากร และพ่อแม่ เป็นต้น

หน้าที่ของ Gatekeeper ไม่เพียงแต่เลือกหรือปฏิเสธสารต่างๆ ที่เข้ามาเท่านั้น Gatekeeper ยังทำหน้าที่จัดสรรนั้นๆ ให้อยู่ในรูปที่เขาต้องการตลอดจนกระทั่งกำหนดการนำเสนอ

ข่าวสาร ระยะเวลาที่หน่วยงานนี้ข่าวนั้นไว้ว่าจะเสนอในช่วงเวลาใดหรือเสนอสารทั้งหมดซ้ำๆ กัน หรือเลือกเสนอเพียงบางส่วนเท่านั้น

Gatekeeper ผู้ซึ่งควบคุมการไหลของข่าวสารทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นก็มีนักข่าว บรรณาธิการข่าว ผู้จัดการโฆษณา ของทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และเครือข่ายโทรทัศน์ ตลอดจนสำนักข่าว

อย่างไรก็ตาม กรณีที่นักข่าวได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการข่าวให้ไปหาข่าว นักข่าวผู้นั้นก็จะทำหน้าที่เหมือนกับผู้เฝ้าประตูหรือผู้เปิดประตูสารเช่นกัน คือ เป็นคนตัดสินใจในเบื้องต้นว่าจะเขียนข้อเท็จจริงในเรื่องของข่าวที่ตนหาอย่างไร

การที่นักข่าว และบรรณาธิการข่าว จะตัดสินใจเลือกข่าวอย่างไรนั้น ข้อเขียนของ Bagdikian ได้บอกไว้ว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. หลักที่ยึดถือในการบริหาร
2. การมองโลกของความจริงและนิสัยของคน โดยมองว่าผู้อ่านต้องการอะไรและมีความปรารถนาอย่างไร
3. ค่านิยม ซึ่งยึดถือโดยกองบรรณาธิการที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีมาตรฐานทางด้านความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับในวงวิชาชีพ คือเขาจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าอะไรที่ผู้อ่านในหมู่คณะของเขาควรจะได้รู้
4. การประเมินค่าของข่าวสาร โดยการแข่งขันของสื่อ
5. ค่านิยมส่วนตัว และนิสัยแปลกๆ ของบรรณาธิการ เช่น ถ้าบรรณาธิการกลัวหรือไม่ชอบอะไรบางอย่าง เขาจะไม่อนุญาตให้สิ่งที่เขาไม่ชอบปรากฏอยู่ในข่าว หรือตีพิมพ์บนหนังสือพิมพ์ในขณะที่เขาเป็นบรรณาธิการอยู่

นอกจากปัจจัยทั้ง 5 แล้ว ยังมีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบรรณาธิการอีก เช่น ปัจจัยเรื่องเวลา และเนื้อที่การเสนอข่าวสาร ตัวอย่างเช่น นักข่าวที่หาข่าวมาได้แล้ว รายงานข่าวเข้าสู่หน่วยงานของตนเองก็จะมีคนอื่น ๆ คือพวก Rewriter เป็นผู้เฝ้าประตูอีกต่อหนึ่ง พวกนี้จะทำหน้าที่ตบแต่งข่าว จะโดยการตัดทอน ย่อหน้า ตัดบางประโยค บางคำของข่าว หรืออาจจะไม่แก้ไขต้นฉบับข่าวที่นักข่าวคนนั้นส่งมาเลยก็ได้ แล้วก็ส่งข่าวนั้นออกไปตีพิมพ์หรือออกอากาศ แต่บางครั้งเมื่อส่งข่าวไปแล้วไม่ได้ตีพิมพ์ก็มี ทั้งนี้ เพราะเนื้อที่ในหน้าหนังสือพิมพ์ไม่พอ หรือเวลาในการกระจายเสียงมีไม่พอ อาจจะเป็นเพราะผู้จัดการฝ่ายโฆษณา รับโฆษณาเข้ามามากจนทำให้เนื้อที่และเวลาในการเสนอข่าวไม่พอ ตัวผู้จัดการฝ่ายโฆษณานี้ก็ถือว่า ทำหน้าที่เป็น Gatekeeper เช่นกัน (e-book.ram.edu)

การที่นักข่าวและองค์กรสื่อจะตัดสินใจทำข่าวและเลือกประเด็นข่าวในการนำเสนอให้สาธารณชนรับรู้รับทราบในแต่ละวัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักทฤษฎีผู้ปิดและเปิดประตูลงมาใช้ในการประกอบการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ควบคุมข่าวสาร หรือนายประตูลงข่าวสาร เป็นบุคคลซึ่งควบคุมการไหลของข่าวสาร บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ตัดสินใจว่า ข่าวสารอะไรที่ควรส่งต่อไป และข่าวสารอะไรควรส่งเข้าหน่วย หรือข่าวสารอะไรควรตัดทิ้งไปทั้งหมด บุคคลที่ทำหน้าที่ปิดและเปิดประตูลงข่าวสารนี้ขึ้นอยู่กับระหว่างตัวข่าวสารและผู้รับสารคือ สื่อมวลชน (ชัยยุทธ โชติบาล, 2541)

เมื่อการทำข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลง โดยนักข่าวหลายคนให้ความเห็นตรงกันว่า สาเหตุสำคัญมาจากปัจจัยเรื่องภาระกิจงานข่าวประจำวันที่มีค่อนข้างมาก ประกอบกับนโยบายขององค์กรข่าวแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน บางแห่งก็สนับสนุนบางแห่งก็ไม่สนับสนุน ทั้งที่ข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่ได้รับการยอมรับจากสังคมไทยและในต่างประเทศอย่างมาก

การนำทฤษฎีผู้ปิดประตูลงข่าวสารมาใช้ในการประกอบการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ช่วยทำให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของนักข่าว ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมถึงนโยบายขององค์กรสื่อ ที่มีผลต่อพัฒนาการทำข่าวเชิงสืบสวนด้วย

2.7 ทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร (Agenda-setting theory)

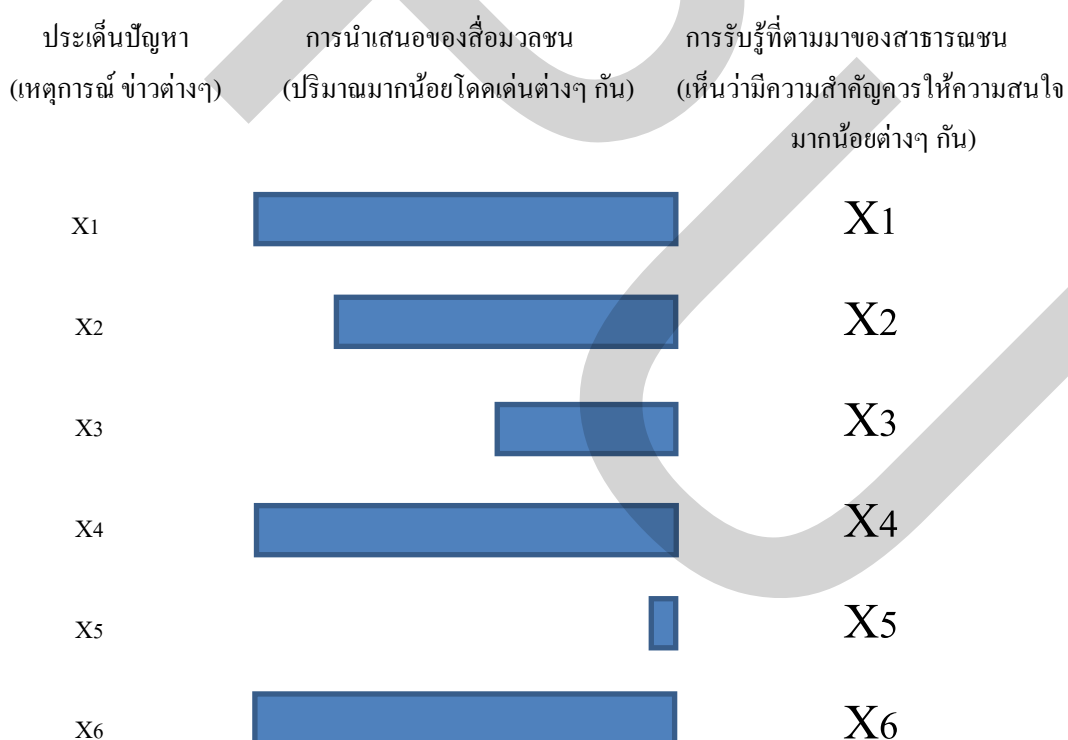
ทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร (Agenda-setting theory) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการทำงานของสื่อมวลชน ในการกำหนดวาระข่าวสารของคนในสังคม ให้สนใจหรือให้ความสำคัญกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมไปถึงการชี้นำความคิดของคนในสังคมด้วย

วอลเตอร์ ลิปป์แมนน์ ถูกเรียกว่าเป็นเจ้าของรากฐานแนวคิดเรื่องทฤษฎีบทบาทและผลของสื่อมวลชนในการกำหนดวาระข่าวสาร โดยวอลเตอร์ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Public Opinion (Lippman, 1922) ว่าด้วยบทบาทในการสร้างภาพในหัวสมองของคนเรา โดยมนุษย์ในสังคมมักจะตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ ผ่านภาพในหัวสมอง ที่ถูกเติมแต่งจากการรับรู้ผ่านประสบการณ์ทางอ้อมที่นำเสนอโดยสื่อมวลชน ก่อนที่ โคเฮน (Cohen, 1963) จะนำแนวคิดของลิปป์แมนน์มาใช้ในการวิเคราะห์บทบาท การกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชน

โดยอธิบายแนวคิดนี้ว่า “หนังสือพิมพ์ (สื่อมวลชน) มีบทบาทสำคัญมากกว่าเป็นเพียงผู้นำเสนอข่าวสารและความคิดเห็นเท่านั้น สื่อมวลชนอาจจะไม่ประสบความสำเร็จมากนักในการ

บอกให้ประชาชนคิดอย่างไร (What to think) แต่มักจะประสบความสำเร็จอย่างมากในการบอกให้ประชาชน(ผู้อ่านหนังสือพิมพ์) คิดเกี่ยวกับอะไร (What to think about)”

ต่อมา แม็คคอมบ์ส และชอว์ (McCombs and Shaw, 1972) ได้ศึกษาแนวคิดนี้ด้วยวิธีการวิจัยเชิงประจักษ์ และพบว่าผู้อ่านหนังสือพิมพ์ไม่เพียงแต่ได้รับรู้ว่ามีประเด็นอะไรที่น่าเสนอผ่าน แต่ยังรับรู้ถึงความสำคัญมากน้อยของประเด็นที่น่าเสนอด้วย โดยรับรู้ได้จากจำนวนหรือปริมาณความถี่ของข่าวสารในประเด็นนั้น ๆ รวมทั้งตำแหน่งที่ข่าวสารปรากฏในสื่อว่าโดดเด่นสำคัญแค่ไหน ซึ่งกระบวนการเลือกสรร ตกแต่งของสื่อดังกล่าวนี้ คือการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda-setting) ให้กับผู้รับสารในสังคม โดยทั้งสองคนได้ใช้คดีอเตอร่าเกต ในสมัยประธานาธิบดีนิกสัน เป็นกรณีศึกษาการรับรู้ข่าวสารของคนอเมริกันในช่วงนั้น โดยเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ข่าวอื่น ๆ และได้เสนอแบบจำลองที่แสดงถึงบทบาทของสื่อมวลชนกับผลต่อการรับรู้ของสาธารณชนที่เป็นไปในเชิงสอดคล้องกัน คือ เรื่องใดที่สื่อมวลชนให้ความสำคัญมากผู้รับสารก็รับรู้เรื่องนั้นสำคัญมากด้วย (ขนาดของความยาวของแท่งแนวนอนแสดงถึงความสำคัญที่สื่อมวลชนกำหนด และขนาดเครื่องหมาย X แสดงถึงความสำคัญที่ผู้รับสารรับรู้)

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองการกำหนดวาระข่าวสารโดยสื่อมวลชน

อย่างไรก็ตาม กระบวนการกำหนดวาระข่าวสารในสังคมไม่สามารถมองง่ายๆ ตามกระบวนการต้นดั้งเดิม ที่เชื่อว่าสื่อมวลชนเป็นตัวกำหนดได้เสมอไป เพราะยังมีประเด็นที่ซับซ้อนซึ่งเป็นข้อพิจารณาเพิ่มเติมอีกหลายประการดังนี้

1. แหล่งที่มาของวาระข่าวสาร ซึ่งแม็คควอล (McQuail, 1987) มี 3 แหล่ง คือ 1.) วาระเชิงนโยบายจากนักการเมืองหรือกลุ่มที่มีบทบาทในสังคม 2.) วาระจากสื่อมวลชนในกระบวนการของการรักษาประตูกัดเลือกข่าวสารเหตุการณ์ หรือประเด็นที่มีมูลค่าข่าว (news values) และเป็นที่สนใจของกลุ่มคนอ่าน และ 3.) วาระจากสาธารณชน ผู้สนใจและรับรู้ว่าเรื่องใดสำคัญ ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากประสบการณ์ตรงจากปัญหาในสังคมหรือการรับรู้ผ่านสื่อมวลชน

2. ใครเป็นผู้กำหนดวาระข่าวสาร ตัวสื่อ มหาชนหรือสาธารณะ ซึ่งผลการศึกษาของแม็คคอมบัส และซอว์ แม้จะพบว่า การเสนอวาระข่าวสารของหนังสือพิมพ์ในช่วงแรกจะมีความสัมพันธ์หรือสอดคล้องกับการรับรู้วาระข่าวสารของผู้อ่านในช่วงที่ทำการทดลองเพื่อคลี่คลายประเด็นว่าสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดวาระข่าวสารจริงหรือไม่ ในช่วงปี 1977 โดยใช้วิธีออกแบบการศึกษาสำรวจแบบข้ามช่วงเวลา (Crosslagged Design) ของผู้อ่านในช่วงระยะเวลา 4 เดือน ซึ่งแสดงถึงแนวโน้มของความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลตามทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสารจากสื่อมวลชน แต่ยังไม่มียุติที่ชัดเจนว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏว่าเป็นจริงในการศึกษากับสื่อโทรทัศน์

3. ระดับของวาระข่าวสาร มีทั้งระดับปฐมภูมิ (First-level-of-agenda) ซึ่งเป็นหัวข้อหรือประเด็นหลักของข่าวสาร และระดับทุติยภูมิ (second-level-of-agenda) เป็นการจำแนกแยกย่อยลงมา 4. บทบาทผู้รับสารซึ่งการกำหนดวาระข่าวสารอาจเกิดขึ้นไม่เท่ากัน ในลักษณะเดียวกันกับทุกคน 5. วาระข่าวสารกับความเป็นจริง

ขณะที่การชูประเด็น (Priming) และการสร้างกรอบการรับรู้ (Framing) ก็มีความสัมพันธ์กับการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชนเช่นกัน เนื่องจากการชูประเด็นเป็นบทบาทของสื่อมวลชนที่เบนความสนใจของประชาชนให้หันไปสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ส่วนการสร้างกรอบการรับรู้เป็นการจัดระเบียบข่าวสารของสื่อมวลชนด้วยกลวิธีการเลือกสรร (selection) การเน้น (emphasis) การเจาะจง (exclusion) และการขยายตกแต่ง (elaboration) ซึ่งหากจะอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน การชูประเด็น ก็คือการนำข้อเท็จจริงในข่าวมาพาดหัวข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ส่วนการสร้างกรอบการรับรู้ คือการให้ความสำคัญกับรายละเอียดเรื่องใดเรื่องหนึ่งในประเด็นข่าวที่สื่อมวลชนต้องการนำเสนอ อาจจะอธิบายโดยกราฟประกอบได้ (พีระ จิร โสภณ, 2544)

ทั้งนี้ หากพิจารณาบทบาทของสื่อมวลชนตามหลักทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร จะเห็นภาพชัดเจนว่าในอดีตสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการกำหนดวาระข่าวสาร เป็นตัวกลางการนำคิดและเลือกเสนอข้อมูลข่าวสารในสังคม เป็นผู้นำทางความคิดของสังคม (Opinion Leader) แต่ในปัจจุบันนี้ บทบาทของสื่อมวลชนกำลังถูกท้าทายจากสื่อใหม่ (New Media) หรือที่เรียกว่า “โซเชียลมีเดีย”

ถูกแชร์กันต่อผ่านโซเชียลมีเดียทำให้กลายเป็นประเด็นในสังคมได้ และเมื่อเป็นกระแสสังคม สื่อหลักก็หิวมาเล่นเป็นข่าวเช่นกัน เช่น กรณีการทะเลาะกันระหว่างพนักงานโรงพยาบาลนครกับผู้มีชมภาพยนตร์ เป็นต้น

ดังนั้น ในยุคที่ภูมิทัศน์สื่อ (Media landscape) เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคสื่อใหม่ การนำทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสารมาใช้ในการวิเคราะห์แนวทางการทำงานข่าวเชิงสืบสวนทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต จะช่วยทำให้เห็นพัฒนาการข่าวขุดเยียมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล มากขึ้น ทั้งรูปแบบการจัดการประกวดข่าว รวมถึงกระบวนการทำข่าวของสื่อมวลชน และนโยบายขององค์กร ในการให้ความสำคัญระหว่างการทำข่าวเชิงสืบสวน เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการทำข่าวตามกระแสรายวันทั่วไป

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง “พัฒนาการข่าวขุดเยียมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาท และแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 เรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมของมูลนิธิอิศรา อมันตกุล จำนวน 1 เรื่อง และการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างข่าวที่ได้รับการเสนอให้เข้าชิงรางวัลพูลิตเซอร์ หรือข่าวที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ จำนวน 30 ข่าวกับหนังสือพิมพ์ที่รายงานประเภทข่าวที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ประมาณ 30 ฉบับ จำนวน 1 เรื่อง ส่วนอีก 3 เรื่อง เป็นการศึกษาถึงบทบาทและการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชัยยุทธ โชติบาล (2541) ได้ศึกษา “การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมของมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ระหว่างปี 2515 ถึง 2539” พบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม 24 ข่าวนั้น หนังสือพิมพ์มติชน ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมากที่สุดจำนวน 9 ข่าว รองลงมาคือไทยรัฐ จำนวน 5 ข่าว เดลินิวส์ 3 ข่าว ทั้งข่าวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้รับรางวัลมากที่สุดจำนวน 5 ข่าว ส่วนข่าวรางวัลยอดเยี่ยมที่มีจำนวนข่าวมากที่สุด คือข่าวทุจริตธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยการ (บีบีซี) (ปี 2539) รวม 142 ครั้ง น้อยที่สุด คือข่าวรอยเปื้อนในวงการศึกษาศึกษา (ปี 2527) เสนอเพียง 2 ครั้ง เหตุการณ์ข่าว

ที่นำเสนอเป็นบทบรรณาธิการมากที่สุด คือ ข่าวอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูก “ตระกูลศรีชนะจันทร์” (ปี 2537) จำนวน 13 ครั้ง และเป็นรายงานความคิดเห็น 26 ครั้ง ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมที่ใช้แหล่งข่าวบ่อยที่สุดคือ ยาม้า (ปี 2538) จำนวน 239 ครั้ง โดยส่วนมากจะเป็นข้าราชการตำรวจ องค์ประกอบที่ปรากฏในข่าวยอดเยี่ยมส่วนใหญ่มีคุณค่าข่าวในด้านความขัดแย้ง ความมีเงื่อนงำและความผิดปกติ และผลต่อเนื่องจากการนำเสนอข่าวยอดเยี่ยมทั้ง 24 ข่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสถานการณ์ นโยบาย บุคคล และการลงโทษตามกฎหมายตามมา

สอดคล้องกับ แคธาลิน เอ. แฮนเซน (Kathleen A. Hansen 1989) ที่ศึกษางานวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างข่าวที่ได้รับการเสนอให้เข้าชิงรางวัลพูลิตเซอร์ หรือข่าวที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ จำนวน 30 ข่าวกับหนังสือพิมพ์ที่รายงานประเภทข่าวที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์ประมาณ 30 ฉบับ ระหว่างปี 2528-2532 โดยตั้งสมมติฐานว่าข่าวที่ได้รับรางวัลพูลิตเซอร์สะท้อนให้เห็นการใช้ข้อมูลหลากหลายตลอดจนเทคนิควิจัยข่าวเจาะพิเศษ เอกสารจากห้องสมุด ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลทางสถิติมากกว่าข่าวประจำวันทั่วไปที่ขาดแคลนการใช้แหล่งข่าวหลากหลาย หรือการใช้แหล่งข่าวประจำวัน เช่น ข่าวแจก แหล่งข่าวเจ้าหน้าที่ราชการ ย่อมมีผลกระทบต่อคุณภาพการรายงานข่าว ความมั่นคงของข่าวสารประกอบด้วยความหลากหลายและคุณภาพ การวิจัยในสมัยก่อนมุ่งเน้นการวัดช่องทางข่าวสาร หรือความหลากหลายของแหล่งข่าว นักข่าวใช้ช่องทางข่าวในการเข้าถึงแหล่งข่าวรูปแบบนี้ แบ่งออกเป็นแหล่งข่าวประจำ แหล่งข่าวไม่เป็นทางการ และประเภทข่าวพิเศษ แหล่งข่าวที่เป็นบุคคล หรือองค์การ ส่งข้อมูลผ่านช่องทางข่าวสารหนึ่ง การไม่ใช้ช่องทางข่าวสาร และแหล่งข่าวหลากหลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำข่าวสู่สาธารณะ

เช่นเดียวกับ อมรรัตน์ มหิทธิรุกข์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการเสนอข่าวคอร์รัปชันในหน่วยงานของรัฐ” พบว่า หนังสือพิมพ์ทุกฉบับมีนโยบายให้ความสำคัญต่อข่าวคอร์รัปชันแม้จะไม่มีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม การเสนอข่าวส่วนใหญ่จะให้น้ำหนักกับข้อมูลจากเอกสารมากกว่าข้อมูลบุคคล ความสำคัญของข่าวขึ้นอยู่กับสถานภาพของบุคคลที่ปรากฏเป็นข่าวความเสียหายของการทุจริตที่เกิดขึ้น ส่วนรูปแบบการเสนอข่าวจะขึ้นอยู่กับนโยบายของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว และขึ้นอยู่กับความซับซ้อนและรายละเอียดของข้อมูลข่าว และนอกจากการเสนอในรูปแบบของข่าวแล้ว ยังนำเสนอในรูปแบบของรายงานพิเศษ/บทความ และบทบรรณาธิการ ซึ่งมีผลต่อการกระตุ้นความสนใจจากผู้อ่าน โดยตัวแปรสำคัญที่เป็นข้อจำกัดต่อการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ คือ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยกองบรรณาธิการข่าว นายทุนเจ้าของหนังสือพิมพ์ เนื้อที่/ระยะเวลาในการทำข่าว และหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ อิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย รายได้จากโฆษณา คู่แข่งทางการตลาดและความสนใจของผู้อ่าน

ขณะที่ มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา โครงการมีเดียมอนิเตอร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สื่อเชิงสืบสวนในทีวีดิจิทัลช่องข่าวสารและสาระ” เพื่อวิเคราะห์การทำหน้าที่ของสื่ออันสะท้อนถึงประสิทธิภาพสื่อเพื่อสังคม และเสรีภาพของสื่อ ในช่วงปี 2557 ที่สังคมไทยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร พบว่า ช่องที่มีการนำเสนอมากที่สุด คือ Spring News จำนวน 6 เรื่อง (4 ชั่วโมง 6 นาที) ตามด้วย Nation Channel จำนวน 4 เรื่อง (57 นาที) Bright TV จำนวน 2 เรื่อง (24 นาที) และช่อง TNN24 จำนวน 1 เรื่อง (36 นาที) ตามลำดับ ในขณะที่ NEW TV ไม่พบงานเชิงสืบสวนตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่เมื่อพิจารณาความหลากหลายของเนื้อหา/ประเด็น ในรายงานเชิงสืบสวน พบว่าช่อง Spring News มีเนื้อหา/ ประเด็นหลากหลายมากที่สุด รองลงมาคือช่อง Nation Channel ทั้งนี้เนื่องจากทั้งสองช่องมีรายการข่าวแนวสืบสวนโดยเฉพาะ อีกทั้งยังมีจำนวนรายงานเชิงสืบสวนที่เป็นไปตามเกณฑ์การศึกษาในครั้งนี้นี้นั้นมากกว่าช่องอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม ผลการสืบสวน เมื่อประมวลในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่แล้วการนำเสนองานเชิงสืบสวนยังไม่ถึงขั้นคลี่คลายเงื่อนปม และสืบค้นถึงต้นเหตุ จนสามารถส่งสัญญาณจากพื้นที่สื่อสู่ปฏิบัติการสืบสวนในสถานการณ์จริงได้

ส่วน เสนาะ สุขเจริญ (2557) ได้ศึกษากระบวนการทำข่าวสืบสวนการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในสื่อออนไลน์ : ศึกษากรณีเว็บไซต์สำนักข่าวอิศรา พบว่าการนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนของสำนักข่าวอิศรา ได้รับความสนใจจากหน่วยงานด้านการตรวจสอบ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) นำข้อมูลจากสำนักข่าวอิศรามาไปใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบทรัพย์สินผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและตรวจสอบการทุจริตภาครัฐ ขณะที่สื่อมวลชนกระแสหลักก็มีการนำไปเผยแพร่ต่อ และมีข้อเสนอแนะต่อคนที่ทำงานด้านข่าวต้องตระหนักในการทำหน้าที่ตรวจสอบบุคคลและนโยบายสาธารณะอย่างตรงไปตรงมาเป็นมืออาชีพ มีความกล้าหาญ ยึดอุดมการณ์ในวิชาชีพ เรียนรู้ และให้ความสำคัญในการทำข่าวสืบสวน

ทั้งนี้ ผลจากการศึกษางานวิจัยทั้ง 5 เรื่องนี้ ทำให้ได้รับทราบแนวทางการศึกษางานวิจัยว่ามีวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานเป็นอย่างไรบ้าง อาทิ เครื่องมือที่มีการนำมาใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ การวิเคราะห์เนื้อหาข่าว และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ขณะที่ผลงานวิจัยที่ออกมาจะช่วยทำให้มองเห็นภาพกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนในประเทศไทย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องนโยบายขององค์กรสื่อ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจของสื่อมวลชนในการทำข่าวเชิงสืบสวน ซึ่งผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัย ในประเด็นเรื่องพัฒนาการของการทำข่าวเชิงสืบสวนในประเทศไทยทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน และในอนาคตต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “พัฒนาการข้าวยอดเยี่ยมมรวงวัล มูลนิธิอิสรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาท และแนวทางในการรายงานข้าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” ใช้วิธีการวิจัย 2 ลักษณะ คือ

3.1 การวิเคราะห์เนื้อหา

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรา อมันตกุล แต่ละข้าว นับตั้งแต่ปี 2515 มีประเด็นเนื้อหา และกระบวนการ ในการกำหนดประเด็นข้าว แหล่งข้าว การสืบเสาะข้าวและรายงานข้าวอย่างไร รวมถึงมีแนวโน้มหรือพัฒนาการในเชิงเนื้อหาและรูปแบบ และการเสนอข้าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ในสังคมไทยอย่างไร

วิธีการวิเคราะห์มีดังนี้

1) ประชากรและการเลือกตัวอย่าง

ประชากร คือ ข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวนทั้งสิ้น 36 ข้าว ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ ทำการเลือกตัวอย่างจากประชากรที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมของมูลนิธิอิสรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 ทั้งหมด 36 ข้าว โดยวิเคราะห์ทั้งประเด็นเนื้อหา และกระบวนการ ในการกำหนดประเด็นข้าว แหล่งข้าว การสืบเสาะข้าว และรายงานข้าว รวมถึงมีแนวโน้มหรือพัฒนาการในเชิงเนื้อหาและรูปแบบ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ในสังคมไทยอย่างไร

ในการวิเคราะห์ได้มีการสร้างเครื่องมือเป็นตารางเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการจะศึกษาจากการทำวิจัยเรื่องนี้

ตารางที่ 3.1 แบบวิเคราะห์

ชื่อข่าว	หนังสือพิมพ์	ประเภท	กลุ่มข่าว/ รูปแบบและ เนื้อหาข่าว	กระบวนการ และเทคนิค ทำข่าว	ผลจากการ นำเสนอข่าว	ยุครัฐบาล/ สภาพทาง สังคม
1.						
2.						
3.						
4.						

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกในงานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจัดประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล และข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในทุกมิติ เริ่มตั้งแต่กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน ปัญหา และอุปสรรค ทั้งในยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงแนวทางการพัฒนาการทำข่าวเชิงสืบสวนในอนาคต

กลุ่มเป้าหมายที่สัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดประกวดและรับรางวัลข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ทำการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ในทุกมิติ เริ่มตั้งแต่กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน ปัญหา และอุปสรรค ทั้งในยุคอดีต จนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลต่างๆ จำนวน 12 คน ได้แก่

(1.1) กลุ่มองค์กรวิชาชีพสื่อ จำนวน 3 คน ได้แก่

1. นางสาวเทียมใจ ทองเมือง ผู้จัดการสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

2. นายมานพ ทิพย์โอสถ อุปนายกฝ่ายสิทธิเสรีภาพและการปฏิรูปสื่อ และ โฆษกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

3. นายประดิษฐ์ เรืองดิษฐ์ สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) สาย สื่อมวลชน อดีตนายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ปี 2557

(1.2) กลุ่มนักข่าว จำนวน 4 คน ได้แก่

1. นายภาสกร จำลองราช อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์มติชน ผู้ทำข่าว “ทลายวงจรอุบาทว์ ทูจรีตหัวคิวแรงงาน”

2. นายประดิษฐ์ นิธิยานันท์ ผู้สื่อข่าวอาวุโสสายกีฬา
3. นายกัญจน์ ศิริวุฒิ ผู้สื่อข่าวสายกีฬา หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
4. นางสาวนันทิชา วิวัฒน์สัจจา ผู้สื่อข่าวสายบันเทิง ประจำสถานีโทรทัศน์

ช่อง 8

(1.3) กลุ่มผู้บริหารองค์กรสื่อ จำนวน 5 คน ได้แก่

1. นางสาวเฉลา กาญจนา บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
2. นายโอฬาร เชื้อบาง ผู้อำนวยการกองบรรณาธิการ บริษัทสยามสปอร์ต
ซินดิเคท จำกัด (มหาชน)
3. นายสมหมาย ปาจิณต์ รองประธานกรรมการบริษัท มติชน จำกัด
(มหาชน)
4. นายสมโภชน์ ไตรภักษา ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการข่าว

สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7

ลีก้า

5. นายกมล ชวาลวิทย์ บรรณาธิการข่าวข้อมูล สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับ

(2.) กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดบทบาท และแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวน
เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเจาะจงเลือกบุคคลที่เกี่ยวข้องกันจำนวน 30 คน ประกอบไปด้วย

(2.1) นักข่าวที่ทำข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมของมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่
ปี 2515-2556 จำนวน 5 คน ได้แก่

1. นายประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ นักข่าวที่ทำข่าว “คนใช้-ซุกหุ้่นหมื่นล้าน
พิสดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.” และ ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000
ล้าน”
2. นางอัมพา สันติเมทนีดล อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ที่ทำ
ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอับัติภัยจากสารเคมี”
3. นายตุลย์ ศิริกุลพัฒน์ อดีตนักข่าวไทยรัฐ ที่ทำข่าว “ทุจริต รพช.”
4. นายสุพัต ธิปะลา ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มติชน ที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม
จากข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน”
5. นางสาวอรอุมา ศรีสมัย ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ
หนึ่งในทีมข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข่าวถูง 2.5 ล้านต้น”

(2.2) นักการเมือง 5 คน ได้แก่

1. นายพิชัย นริพทะพันธุ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ในรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร
2. น.อ.อนุศิษฐ์ นาคทรพรพ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) ในยุครัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร
3. นายศุภชัย ใจสมุทร รองเลขาธิการพรรคภูมิใจไทย
4. นายวรรงค์ เดชกิจวิกรม อดีตร.ส.พรรคประชาธิปัตย์
5. พล.อ.ไพบุลย์ คุ่มฉายา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในรัฐบาลของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

(2.3) ผู้บริหารหน่วยงานตรวจสอบ 5 คน ได้แก่

1. นายวรวิทย์ สุขบุญ รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)
2. นายประยงค์ ปรีyajิตต์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.)
3. นายพิศิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.)
4. พ.ต.อ.สีหนาท ประยูรรัตน์ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.)
5. นางสันทนี ดิษยบุตร รองโฆษกสำนักงานอัยการสูงสุด

(2.4) ผู้บริหารองค์กรสื่อ 5 คน ได้แก่

1. นายปรัชญาชัย ดัชฎยาวัตร หัวหน้าโต๊ะข่าวการเมือง หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์
2. นายภาคภูมิ ป่องภัย บรรณาธิการอาวุโส อดีตร.ส.หัวหน้าข่าวการเมือง และบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์มติชน
3. นายชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี หัวหน้าศูนย์ข้อมูล และบรรณาธิการเว็บไซต์กองบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
4. นายภูวนารถ ณ สงขลา บรรณาธิการบริหาร หนังสือพิมพ์บางกอกทูเดย์
5. นายเสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการสำนักข่าวอิศรา

(2.5) ผู้บริหารองค์กรวิชาชีพสื่อ และผู้เกี่ยวข้องด้านการปฏิรูปสื่อ 5 คน ได้แก่

1. นายวันชัย วงศ์มีชัย นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

2. นายภัทร คำพิทักษ์ ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ
3. นายพงษ์ศักดิ์ พยัฆวิเชียร ประธานมูลนิธิศิรา อมันตกุล
4. นายประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)

ในฐานะประธานคณะกรรมการและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.)

5. นายมานิจ สุขสมจิตร สื่อมวลชนอาวุโส อดีตนายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ในฐานะสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) หนึ่งในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

(2.6) นักวิชาการ นักคิด และคนในแวดวงสื่อมวลชน 5 คน ได้แก่

1. นายมานะ ตีรยาภิวัฒน์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
2. นางเดือนเด่น นิคมบริรักษ์ นักวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
3. นายบรรยง สุวรรณพ่อง กรรมการตัดสินรางวัลข่าวมูลนิธิศิรา อมันตกุล

4. นางบัญญัติ ทศนียะเวช นักข่าวอาวุโส

5. นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ "ส.ศิวรักษ์" ปัญญาชนสยาม

ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จะมุ่งเน้นในประเด็นการวิเคราะห์การทำข่าวที่ผ่านมารวมทั้งเรื่องแนวทางการพัฒนาการทำข่าวเชิงสืบสวนของไทยในอนาคต ตามแนวคำถามดังต่อไปนี้

1. มองภาพการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวในปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. การทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวในปัจจุบันกับอดีตที่ผ่านมาเป็นอย่างไร
3. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการทำข่าวเชิงสืบสวน
4. การปรับตัวของนักข่าวเชิงสืบสวนในยุคการเปลี่ยนผ่านจากสื่อเก่า ไปสู่สื่อ

ออนไลน์ จะมีวิธีการและขั้นตอนอย่างไรบ้าง

5. การทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวในอนาคตสามารถสามารถพัฒนาไปในทิศทางใดได้บ้าง

6. บทบาทและแนวทางการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันควรเป็นลักษณะอย่างไร

3.3 แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ เนื้อหาข่าว แหล่งข้อมูล คือ ข่าว ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมของมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2557 จำนวนทั้งสิ้น 36 ข่าว จะใช้เอกสารข่าวที่หนังสือพิมพ์ต่างๆ รวบรวมส่งเข้ามาประกวดที่สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยในแต่ละปี และเอกสารข่าวในหอสมุดแห่งชาติประกอบ

ส่วนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการนัดสัมภาษณ์โดยตรง โดยมีการกำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์และเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่น่าสนใจเพิ่มเติมได้

3.4 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

งานวิจัยนี้เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการใช้เครื่องมือการวิเคราะห์เนื้อหา และการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลมีการตรวจสอบความตรง (Validity) และความเที่ยง (Reliability) ดังนี้

ในแง่ความตรงนั้น เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาและประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวารสารศาสตร์ นายประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย อดีตนายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และอาจารย์ที่ปรึกษา เป็นผู้ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือในการวิเคราะห์เนื้อหาและตั้งประเด็นคำถาม

ในแง่ความเที่ยง ใช้หลักการตรวจสอบข้ามแหล่งข้อมูล (Cross Check) โดยดูความสอดคล้องของประเด็นข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร กับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากแหล่งบุคคล

3.5 การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) อธิบายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ที่อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยจะใช้เครื่องมือต่างๆ เช่น แผนภูมิ ตาราง ฯลฯ เพื่อช่วยให้ข้อค้นพบมีความชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “พัฒนาการข้าวขอดีเยี่ยมรางวัลมูลนิธิสิรินธร อมันตกุล กับการกำหนดบทบาท และแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาและพัฒนาการข่าวรางวัลขอดีเยี่ยมที่ได้รับรางวัลมูลนิธิสิรินธร อมันตกุล ในรอบ 42 ปี เป็นอย่างไร

2. แนวโน้มหรือพัฒนาการในเชิงเนื้อหาและรูปแบบข่าวรางวัลขอดีเยี่ยมที่ได้รับรางวัลมูลนิธิสิรินธร อมันตกุล แต่ละข่าวนับตั้งแต่ปี 2515 เป็นอย่างไร และผลจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ในสังคมไทยอย่างไร และจากประสบการณ์การทำข่าวของนักข่าว นำไปสู่แนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพของสื่อมวลชนไทยในการทำรายงานข่าวเชิงสืบสวนอย่างไร

3. ข่าวเชิงสืบสวนของสื่อในสังคมไทยในอนาคตในยุคสื่อดิจิทัล ควรมีรูปแบบกระบวนการบทบาท และเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการรายงานข่าวเชิงสืบสวนและปฏิรูปสังคมไทยในมิติต่างๆ อย่างไร และข่าวเชิงสืบสวนควรเข้ามามีบทบาทและวิธีการในการต่อต้าน เปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยอย่างไร

ในการนำเสนอผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ

4.1 การประมวลความเป็นมาและพัฒนาการการประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิสิรินธร อมันตกุล ได้แก่

4.1.1 การจัดประกวดข่าว

4.1.2 รูปแบบ และหลักเกณฑ์การประกวด

4.1.3 จำนวนข่าวที่ส่งเข้าประกวด

4.1.4 ผลการประกวดข่าว

4.2 การวิเคราะห์ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในรอบ 42 ปี ประกอบด้วย

- 4.2.1 แนวโน้มเนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล
- 4.2.2 รูปแบบข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล
- 4.2.3 การวิเคราะห์จำนวนประเภทเนื้อหาของแต่ละข่าว
- 4.2.4 การวิเคราะห์ช่วงระยะเวลาการนำเสนอข่าว
- 4.2.5 การวิเคราะห์พื้นที่ของเหตุการณ์ในข่าว
- 4.2.6 การวิเคราะห์หน่วยงานหรือองค์กรที่ปรากฏอยู่ในข่าว
- 4.2.7 การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการรายงานข่าวด้านการทุจริตประพฤติกมิชอบ
- 4.2.8 การวิเคราะห์ผลลัพธ์หรือผลต่อเนื่องจากการรายงานข่าว
- 4.2.9 การสรุปประเด็นเกี่ยวกับการสังเคราะห์ข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนารายงานข่าวสืบสวน
- 4.2.10 สรุปกลยุทธ์หรือเทคนิคการทำข่าวเชิงสืบสวน
- 4.2.11 กลยุทธ์หรือเทคนิคการทำข่าวเชิงสืบสวน จากกรณีศึกษา ข่าว “คนใช้-ชุก หุ่นหมิ่นล้าน พิศดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.”

4.3 การกำหนดบทบาทและเป้าหมายการเพื่อการพัฒนาการรายงานข่าวเชิงสืบสวนในอนาคต

- 4.3.1 ข้อคิดเห็นต่อบทบาทและแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน
- 4.3.2 ข้อเสนอแนะต่อบทบาทการรายงานข่าวเชิงสืบสวนของสังคมไทยในอนาคต
- 4.3.3 การวางนโยบาย และแนวทางขององค์กรสื่อ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาลและการทุจริตคอร์รัปชัน

4.1 การประมวลความเป็นมาและพัฒนากการประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล

4.1.1 การจัดประกวดข่าว

จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดประกวดข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล พบว่า การจัดประกวดข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล เป็นกิจกรรมประจำปี จัดขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างมูลนิธิอิศรา อมันตกุล และสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เริ่มจัดการประกวดและมอบรางวัลเป็นทางการครั้งแรก เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ.

2516 ซึ่งเป็นการประกวดผลงานข่าว และภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ในรอบปี พ.ศ.2515 และจัดประกวดติดต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ครั้งล่าสุดจัดขึ้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2558 เป็นการประกวดผลงานข่าวและภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ในรอบปี พ.ศ.2557 รวมระยะเวลาในการจัดประกวดทั้งสิ้น 42 ปี มีผลงานข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมจำนวนทั้งสิ้น 36 ข่าว

โดยข่าวชิ้นแรกที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2515 ผลงานข่าวแรกที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม คือ ข่าว “ขังลิ้ม” ของ น้อย ทรัพย์พอกพูน ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ส่วนในการประกวดข่าวครั้งล่าสุด ประจำปี 2557 ไม่มีผลงานข่าวใดได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม

สำหรับวัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้งรางวัลนี้ กำหนดขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์และเป็นเกียรติแก่ อิศรา อมันตกุล อดีตนายกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยคนแรก นักหนังสือพิมพ์ และนักเขียนคนสำคัญของประเทศไทย ที่เสียชีวิตลงด้วยโรคมะเร็งที่ลิ้น เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2512 ซึ่งถือว่าชีวิตและผลงานของนายอิสรา เป็นแบบฉบับที่ดีงามแก่แวดวงสื่อหนังสือพิมพ์ของประเทศไทย โดยเฉพาะการเป็นผู้ริเริ่ม บุกเบิกหนังสือพิมพ์ประเภทเบื้องหลังข่าวเป็นคนแรก

ขณะที่การนำชื่อของ อิศรา อมันตกุล มาใช้เป็นชื่อรางวัลก็เพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้รางวัลนี้มีความหมายชัดเจน ในการตอบแทนการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าว ที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมไทยในฐานะสื่อมวลชน

ก่อนหน้านี้นี้มีการนำชื่อ อิศรา อมันตกุล ไปใช้ในการจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2514 โดยสถาบันหนังสือพิมพ์ 3 แห่ง ได้แก่ สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย และสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย โดยมีนายสนิท เอกชัย เป็นประธานมูลนิธิอิสรา อมันตกุลคนแรก

“...มูลนิธิอิสรา อมันตกุล สามารถก่อตั้งขึ้นมาได้สำเร็จเป็นที่น่าพอใจถึงระดับนี้ก็ด้วยความเสียสละร่วมกันของบุคคลต่างๆ มากมาย ด้วยกำลังแรงงานบ้าง ด้วยทุนทรัพย์บ้าง ซึ่งทุกๆ คนที่ได้เข้ามาร่วมแรงร่วมใจกันต่างก็มีความประสงค์ต้องตรงกันอยู่ที่เป้าหมายเดียว คือ มีปณิธานที่จะเชิดชูชื่อเสียงเกียรติคุณของคุณอิสรา อมันตกุลไว้ให้ปรากฏอย่างเหมาะสมและเพื่อเป็นพลังผลักดันให้แก่เพื่อนนักหนังสือพิมพ์และนักเขียนทั้งหลายรุ่นหลังๆ... (มูลนิธิอิสรา อมันตกุล, อ้างถึงในคู่มือจัดการประกวดข่าวรางวัลอิสรา อมันตกุล, 2516)

จากการสัมภาษณ์ พงษ์ศักดิ์ พยัฆวิเชียร ประธานมูลนิธิอิสรา อมันตกุล คนปัจจุบัน ได้รับการยืนยันว่า ก่อนที่จะมีการจัดประกวดรางวัลข่าวและภาพข่าวของมูลนิธิอิสรา อมันตกุล นั้นมูลนิธิวิชาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านข่าวจากต่างประเทศเข้ามาให้ความรู้และฝึกอบรมการทำข่าวแก่นักข่าวไทย ได้มีการมอบรางวัลให้แก่ผลงานข่าวที่มีคุณภาพในแต่ละปีอยู่แล้ว ตั้งแต่ปี 2502 โดยข่าวที่ได้รับรางวัลได้แก่ ข่าว “หลายค่ายนรกไร้อ้อยชลบุรี” ของ

หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย ข่าว “มาตรการนวนลวี เพชรรุ่ง” ของหนังสือพิมพ์เสียงอ่างทอง ข่าว “ลอบปลงพระชนม์มเหสี ร.6” ของหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย และข่าว “โรงงานกินนิ้วคน” ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เป็นต้น

ขณะที่ข่าว “โรงงานกินนิ้วคน” ของเดลินิวส์ ที่ได้รางวัลข่าวจากมูลนิธิวิชาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ช่วงปี 2507 ถือเป็นข่าวที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด โดยจุดเริ่มต้นของข่าวชิ้นนี้มาจากการค้นพบนิ้วคนถูกใส่ถุงนำมาทิ้งไว้ที่สนามหลวง จากนั้นนักข่าวก็ไปติดตามเรื่องเพื่อรายงานข่าวต่อ จนกระทั่งพบข้อมูลว่านิ้วดังกล่าวเป็นของพนักงานในโรงงาน ที่ถูกเครื่องจักรตัดขาด และจะนำนิ้วมาต่อที่โรงพยาบาลศิริราช แต่มาไม่ทันจึงเอาไปทิ้งไว้ ซึ่งคนในโรงงานส่วนใหญ่นิ้วด้วนเกือบทุกคน ใครที่นิ้วขาดจะได้รับเงินชดเชยนิ้วละ 200 บาท เมื่อนิ้วถูกตัดขาดหมดก็จะถูกให้ออกจากงาน ซึ่งภายหลังจากที่มีการนำเสนอข่าวนี้ไป ก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมีการออกกฎหมายขึ้นมาควบคุมดูแลโดยตรง ภายในระยะเวลาไม่ถึงหนึ่งปี

ส่วนการประกวดรางวัลข่าวและภาพข่าวยอดเยี่ยมของมูลนิธิอิสรามันตกุล ที่เริ่มให้รางวัลเป็นครั้งแรกในปี 2516 สำหรับผลงานข่าวในรอบปี 2515 นั้น เป็นรางวัลที่ดั่งขึ้นมาเพื่อตอบแทนการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวให้ชัดเจนมากขึ้น หลังจากที่การมอบรางวัลข่าวของสมาคมหรือมูลนิธิอื่นลี้ลับเลิกละไป ขณะที่การนำชื่อของอิสรามันตกุล มาใช้เป็นชื่อรางวัลก็เพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้รางวัลนี้มีความหมายชัดเจน ในการตอบแทนการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมไทยในฐานะสื่อมวลชน (พงษ์ศักดิ์ พยัฆวิเชียร, การสื่อสารระหว่างบุคคล 7 มิถุนายน 2558)

4.1.2 รูปแบบ และหลักเกณฑ์การประกวด

จากการศึกษารูปแบบ และหลักเกณฑ์การประกวดข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรามันตกุล นับตั้งแต่ปี 2515-2557 พบว่า ในการจัดประกวดรางวัลข่าว มูลนิธิอิสรามันตกุล ครั้งแรก ปี 2515 สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ที่ยังไม่ได้รวมตัวกับสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เป็นผู้รับผิดชอบ มีกำหนดขั้นตอนการจัดประกวดรางวัล มีการประชุมพิจารณาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาผลงานข่าว ก่อนจะมีมติว่าในการประกวดปีแรกนี้ จะพิจารณาผลงาน 2 ประเภท คือ ข่าวดีเด่น และภาพดีเด่นในรอบปี

โดยพิจารณาเฉพาะข่าวและภาพข่าวที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ออกเผยแพร่ในกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2515 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2515 แบ่งออกเป็น 2 รางวัล มีเงินรางวัลละ 5,000 บาท

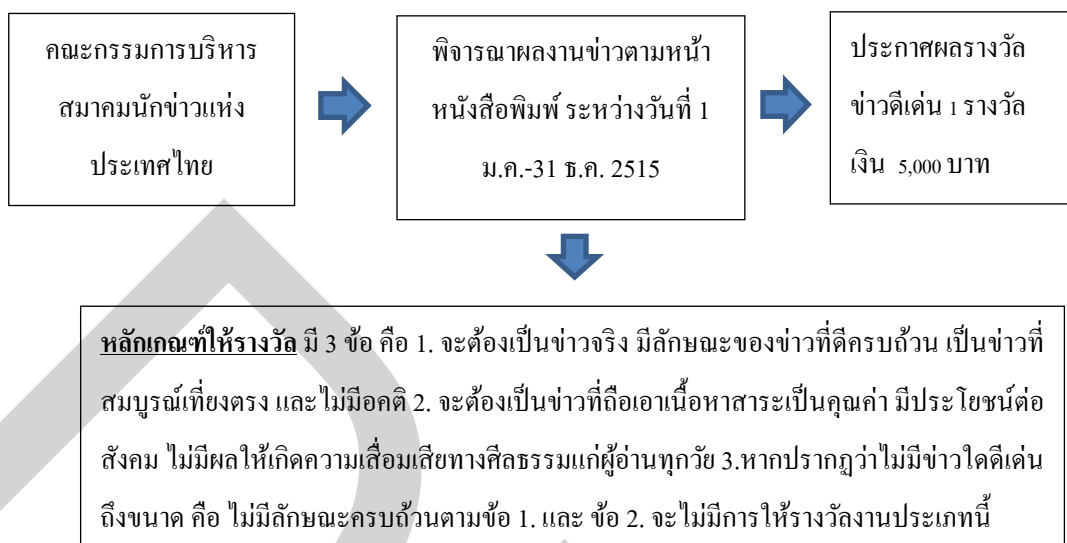
นอกจากนั้น ที่ประชุมได้มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการเสนอแนะขึ้นมาชุดหนึ่ง ประกอบด้วยนักหนังสือพิมพ์ประจำการผู้มีชื่อเสียงและมีประสบการณ์ในการทำงานมานาน เพื่อให้มีหน้าที่ตรวจเลือกข่าวและภาพข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ต่างๆ และนำเสนอแก่

คณะกรรมการบริหารสมาคมนักข่าวฯ ตัดสินชี้ขาด แต่เกิดข้อขัดข้องบางประการทำให้คณะกรรมการบริหารสมาคมนักข่าวฯ มีการประชุมใหม่ และมีมติเป็นเอกฉันท์ให้คณะกรรมการบริหารสมาคมนักข่าวฯ เป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ทั้งในด้านการตรวจเลือกการพิจารณาและการตัดสินชี้ขาด

เบื้องต้น คณะกรรมการบริหารสมาคมนักข่าวฯ ได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินในส่วนข่าวไว้ 3 ข้อ คือ “..1. จะต้องเป็นข่าวจริง มีลักษณะของข่าวที่ตีครบถ้วน เป็นข่าวที่สมบูรณ์เที่ยงตรง และไม่มีอคติ 2. จะต้องเป็นข่าวที่ถือเอาเนื้อหาสาระเป็นคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่มีผลให้เกิดความเสียหายทางศีลธรรมแก่ผู้อ่านทุกวัย 3. หากปรากฏว่าไม่มีข่าวใดดีเด่นถึงขนาด คือ ไม่มีลักษณะครบถ้วนตามข้อ 1. และ ข้อ 2. จะไม่มีการให้รางวัลงานประเภทนี้..”

หลังจากพิจารณาผลงานในหน้าหนังสือพิมพ์ระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2515 โดยละเอียดถี่ถ้วน ในที่สุดคณะกรรมการบริหารสมาคมนักข่าวฯ ได้ตัดสินให้ข่าว “ขังลิ้มเวล บุลรูก” ของนายน้อย ทรัพย์พอกพูน ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 20, 21, 22 และ 23 เมษายน และวันที่ 22 มิถุนายน 2515 เป็นข่าวดีเด่นในรอบปี 2515

เนื่องจากเป็นข่าวที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การให้รางวัลผลงานดีเด่นในรอบปีมากที่สุด เป็นข่าวซึ่งขุดคุ้ยนำเอาเรื่องราวแห่งชีวิตของ นายเวล บุลรูก ชาวอินเดียที่ถูกขังลิ้มอยู่ในห้องขังสถานีตำรวจลุมพินี 2 กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เป็นเวลานานถึง 3 ปี มารายงานด้วยความถูกต้องเหมาะสม เที่ยงตรง ไม่มีอคติ จนสามารถช่วยแก้ปัญหาทั้งด้านส่วนตัวของผู้เคราะห์ร้ายและปัญหาของทางราชการไทยให้ลุล่วงไปด้วยดี เป็นผลให้นายเวล บุลรูก ที่ต้องมาประสบเคราะห์กรรมอยู่ในกรุงเทพมหานครนานถึง 3 ปี ได้มีโอกาสกลับสู่อินเดียแผ่นดินเกิดในที่สุด เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงบทบาทของนักข่าวและหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวในแง่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (มูลนิธิอิศรา อมันตกุล อ้างถึงในสูจิบัตรการจัดประกวดข่าวรางวัลอิศรา อมันตกุล, 2526, น.8-10)

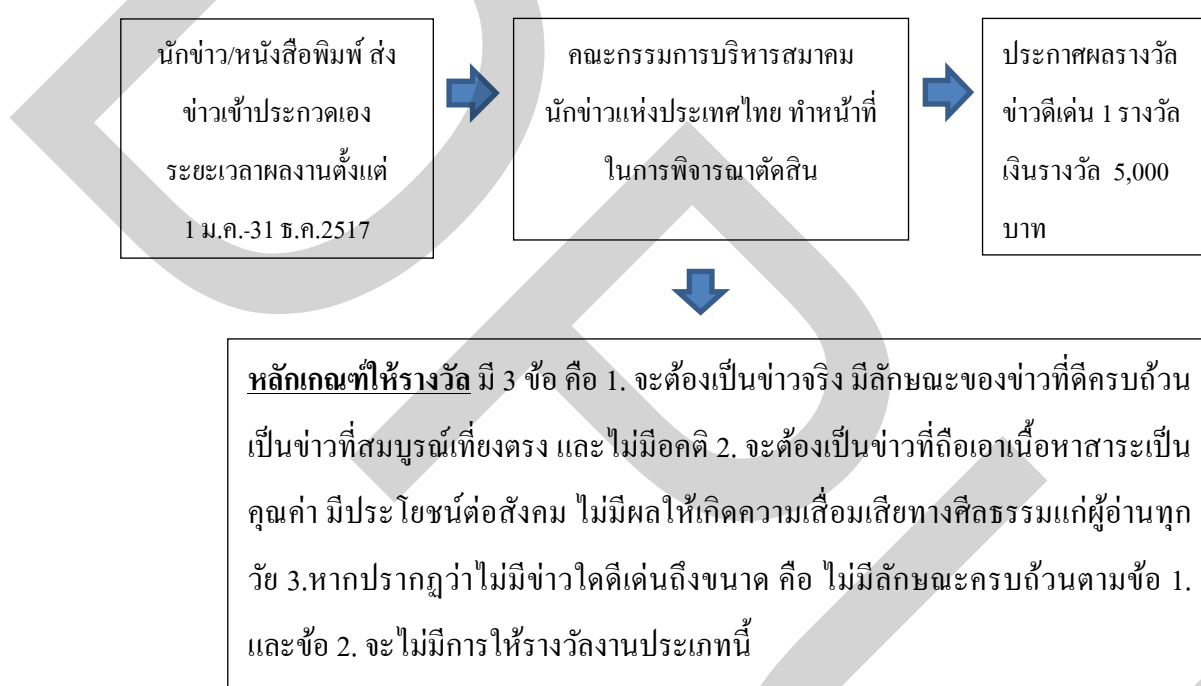
ภาพที่ 4.1 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวดีเด่น มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2515

ต่อมาในการประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2517 ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการส่งข่าวเข้าประกวดใหม่ โดยให้นักข่าวหรือหนังสือพิมพ์ที่สนใจจะส่งข่าวเข้าประกวดเป็นผู้รวบรวมผลงานข่าวส่งเข้ามาประกวดเอง แทนการให้คณะกรรมการบริหารสมาคมนักข่าวฯ เป็นผู้ตัดสินชี้ขาด

จากการสัมภาษณ์ มานิจ สุขสมจิตร อดีตนายกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ปี 2517 ได้รับการยืนยันว่า ภายหลังจากที่เข้ามารับตำแหน่งนายกสมาคมนักข่าวฯ ในช่วงปี 2517 ได้เสนอแนวคิดให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุลใหม่ โดยให้นักข่าวหรือหนังสือพิมพ์ที่ประสงค์จะส่งข่าวเข้าประกวดเป็นผู้รวบรวมผลงานข่าวส่งเข้ามาประกวดด้วยตนเอง เนื่องจากเห็นว่าการให้คณะกรรมการสมาคมนักข่าวฯ เป็นผู้พิจารณาข่าวที่ปรากฏตามหน้าหนังสือพิมพ์เอง อาจทำให้ข้อมูลข่าวไม่ครบถ้วนได้ เช่น บางครั้งคณะกรรมการสมาคมนักข่าวฯ ดิถุภารกิจไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ ดังนั้น การให้นักข่าวหรือหนังสือพิมพ์ที่เป็นผู้ทำข่าวนั้น เป็นผู้รวบรวมข้อมูลเข้ามาให้ น่าจะเป็นแนวทางที่ดีกว่า เพราะคนที่ทำข่าวจะรู้ข้อมูลข่าวของตนเองดีที่สุด แต่หลักเกณฑ์การตัดสินยังมี 3 ข้อเหมือนเดิม

“สำหรับภาพรวมการประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในช่วงแรกมีนักข่าวหนังสือพิมพ์หลายฉบับให้ความสนใจส่งข่าวเข้ามาประกวดกันอย่างต่อเนื่อง เฉลี่ยประมาณ 10

ข่าว จากหนังสือพิมพ์จำนวน 5-6 ฉบับ ก็ถือว่าเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นการทำงานข่าวของนักข่าวในยุคนั้นได้ดี และมีการนำรางวัลนี้ไปเปรียบเทียบกับรางวัลพูลิตเซอร์ของต่างประเทศว่า เป็นรางวัลพูลิตเซอร์เมืองไทย แต่ผมเป็นคนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย เพราะรางวัลนี้เป็นของคนไทย ไม่เกี่ยวข้องกับอะไรกับต่างประเทศ เราตั้งรางวัลนี้ขึ้นมาเพื่ออุทิศให้แก่คุณอิศรา อมันตกุล ผมจึงพยายามบอกให้ทุกคนเรียกรางวัลนี้ว่า รางวัลอิศรา มาโดยตลอด” (มานิจ สุขสมจิตร, การสื่อสารระหว่างบุคคล 4 มิถุนายน 2558)

ภาพที่ 4.2 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวดีเด่น มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2517

จากนั้น การจัดประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ก็ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง มีการเพิ่มเงินรางวัลขึ้นเป็น 10,000 บาท จนกระทั่งถึงปี 2534 ซึ่งเป็นช่วงครบรอบ 36 ปี ของสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การรับผลงานที่เข้าประกวดในรอบปี 2533 ใหม่ โดยให้หนังสือพิมพ์ราย 3 วัน และหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์เข้าร่วมการประกวดได้ จากเดิมที่เคยให้สิทธิเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวันเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีผลให้เกิดหนังสือพิมพ์ราย 3 วัน และหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ที่มี

คุณภาพมากขึ้น คณะกรรมการจัดการประกวดจึงได้เปิดรับพิจารณาผลงานของหนังสือพิมพ์ที่มีใช้รายวันด้วย

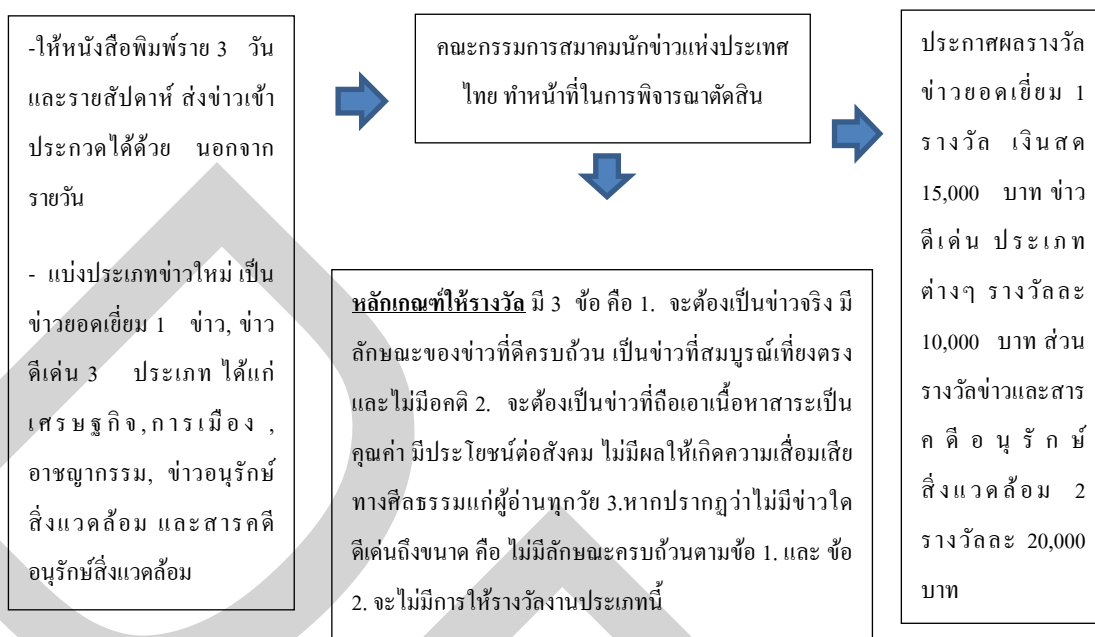
นอกจากนี้ยังแยกประเภทการประกวดข่าวใหม่ เป็นประเภท ข่าวยอดเยี่ยม ซึ่งรางวัลเงินสด จำนวน 15,000 บาท พร้อมเกียรติบัตรประกาศเกียรติคุณ, ข่าวดีเด่น จะพิจารณาจากผลงานข่าวที่ส่งเข้าประกวดทั้งหมด โดยพิจารณาเปรียบเทียบผลงานข่าวตามประเภท ได้แก่ 1. ประเภทข่าวเศรษฐกิจ 2. ประเภทข่าวการเมือง 3. ประเภทข่าวอาชญากรรม

ผลงานข่าวที่ชนะการประกวดข่าวดีเด่นในแต่ละประเภทจะได้รับเงินรางวัลข่าวละ 10,000 บาท พร้อมเกียรติบัตรประกาศเกียรติคุณ

สำหรับข่าวที่ได้รางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในปีนี้ คือข่าว “สวนป่ากิตติ อิกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ” ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ส่วนข่าวอาชญากรรมดีเด่น ได้แก่ ข่าว “ถลกคราบนักบวชปลิ้นปล้อน โฉนนิกร” ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ส่วนข่าวเศรษฐกิจดีเด่น ได้แก่ ข่าว “เบื้องหลังความล้มเหลวของการประชุมเกตต์” ของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มรางวัลข่าวและสารคดีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขึ้นมาอีก 2 รางวัล โดยมีเงินรางวัลละ 20,000 บาท ซึ่งได้รับการสนับสนุนเงินรางวัลจากบริษัท เบทเทอร์ไลฟ์ จำกัด ข่าว “มหันตภัยเมืองชลบุรี อุตสาหกรรมพิษแน่นอีสเทิร์น ซีบอร์ด” ของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายสัปดาห์ เป็นข่าวแรกที่ได้รับรางวัลนี้

รางวัลสารคดีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีสื่อหนังสือพิมพ์ใดได้รับรางวัล แต่คณะกรรมการให้รางวัลนี้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ในฐานะหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย อ้างถึงในวันนักข่าว 5 มีนาคม 2534, 2534)

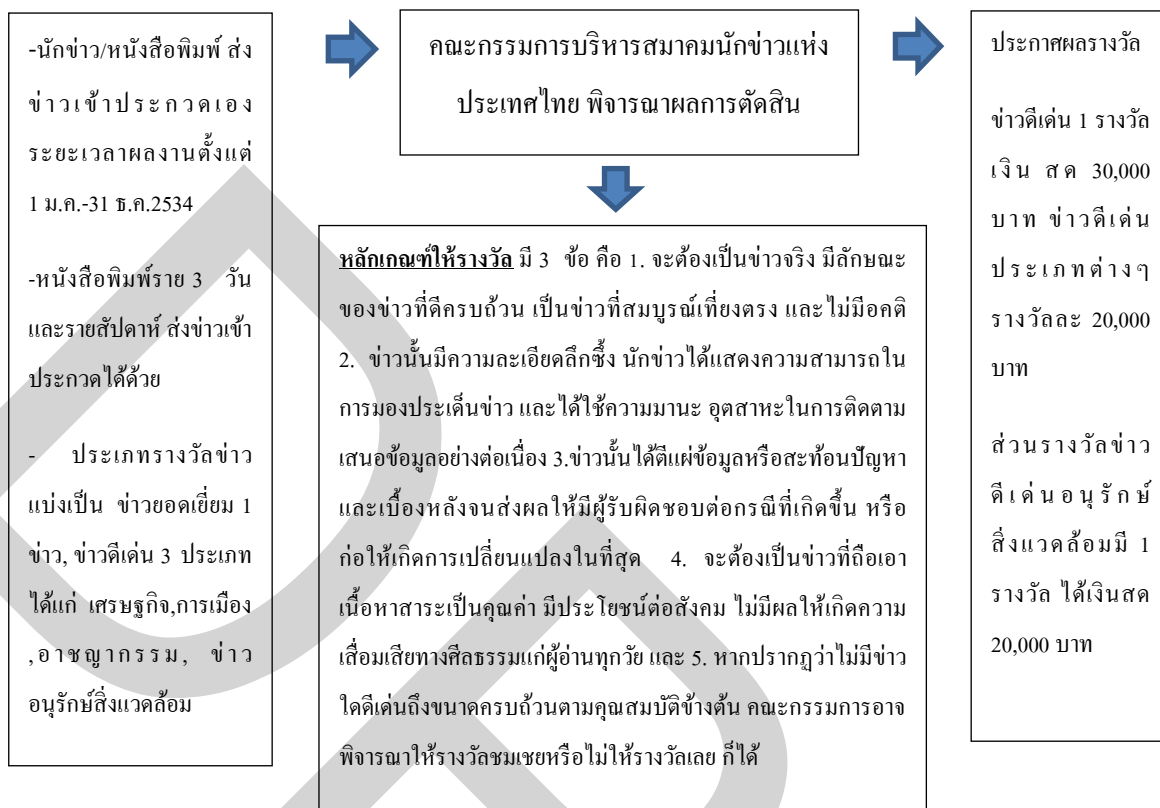

ภาพที่ 4.3 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิศรียา อมันตกุล ประจำปี 2533

จากนั้น ในการจัดประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิศรียา อมันตกุล ประจำปี 2534 คณะกรรมการได้เปลี่ยนหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลผลงานข่าวยอดเยี่ยมเพิ่มเป็น 5 ข้อหลัก คือ 1. จะต้องเป็นข่าวจริง มีลักษณะของข่าวที่ดีครบถ้วน เป็นข่าวที่สมบูรณ์เที่ยงตรง และไม่มีอคติ 2. ข่าวนั้นมีความละเอียดลึกซึ้ง นักข่าวได้แสดงความสามารถในการมองประเด็นข่าว และได้ใช้ความมานะอุตสาหะในการติดตามเสนอข้อมูลอย่างต่อเนื่อง 3. ข่าวนั้นได้ตีแผ่ข้อมูลหรือสะท้อนปัญหาและเบื้องหลังจนส่งผลให้มีผู้รับผิดชอบต่อกรณีที่เกิดขึ้น หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในที่สุด 4. จะต้องเป็นข่าวที่ถือเอาเนื้อหาสาระเป็นคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่มีผลให้เกิดความเสียหายทางศีลธรรมแก่ผู้อ่านทุกวัย และ 5. หากปรากฏว่าไม่มีข่าวใดดีเด่นถึงขนาดครบถ้วนตามคุณสมบัติข้างต้น คณะกรรมการอาจพิจารณาให้รางวัลชมเชยหรือไม่ให้รางวัลเลยก็ได้

พร้อมปรับเปลี่ยนเงินรางวัลข่าวยอดเยี่ยมเป็นเงินสด 30,000 บาท เช่นเดียวกับรางวัลภาพข่าวยอดเยี่ยม ขณะที่ข่าวดีเด่นประเภทข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการเมือง และข่าวอาชญากรรม ยังมีอยู่เหมือนเดิม ส่วนข่าวอาชญากรรม เปลี่ยนชื่อเรียกใหม่เป็น ข่าวปัญหาสังคมแทน มีเงินรางวัลละ 20,000 บาท ส่วนรางวัลข่าวดีเด่นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมี 1 รางวัล มีเงินรางวัล 20,000 บาท (สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2535, 2535)

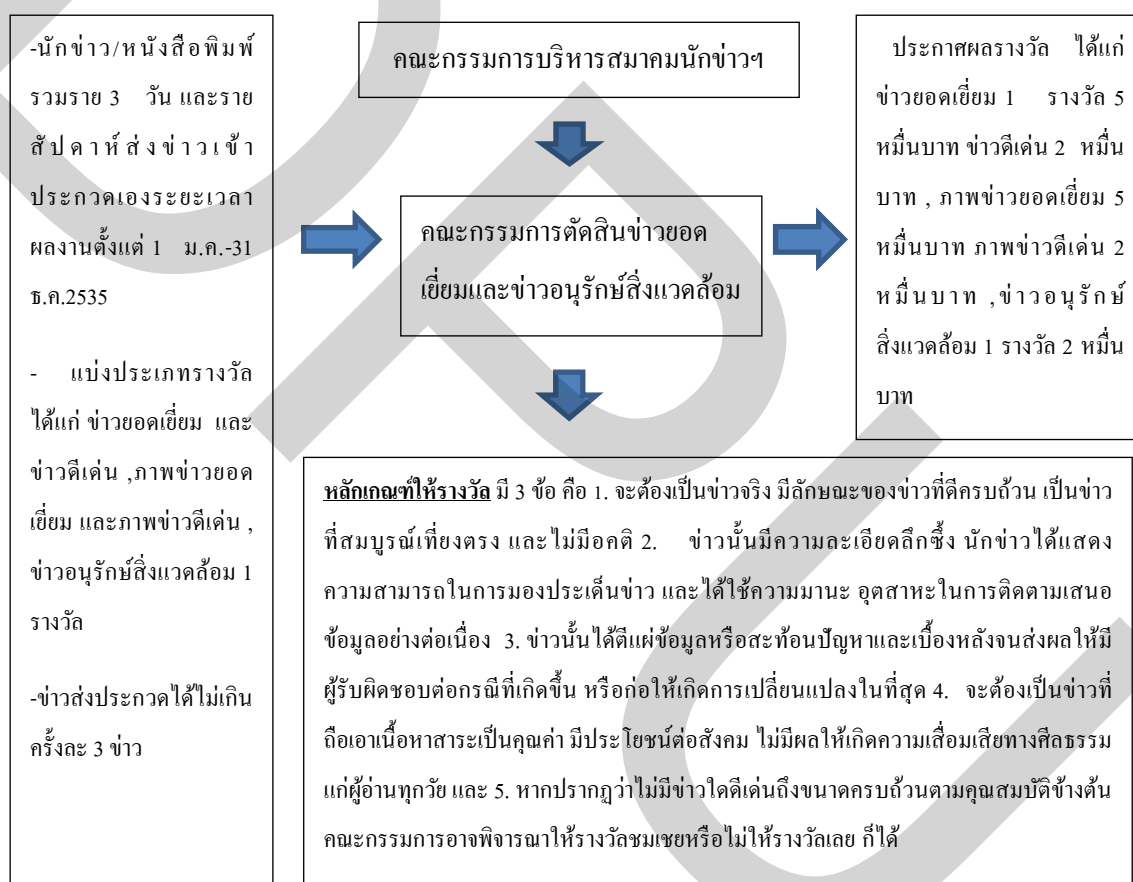

ภาพที่ 4.4 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อม้นตกุล ประจำปี 2534

จากนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกวดครั้งใหญ่ก่อนการจัดประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิธิดา อม้นตกุล ประจำปี 2535 โดยปรับลดรางวัลเหลือเพียง 2 ประเภท คือ 1. ประเภทข่าว และภาพข่าวยอดเยี่ยม และ 2. ประเภทข่าวอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ปรับเพิ่มเงินรางวัล ประเภทข่าวและภาพข่าว ขึ้นเป็นรางวัลละ 50,000 บาท ส่วนข่าวที่มีคุณภาพรองลงมาเป็นข่าวดีเด่น สมาคมนักข่าวฯ ร่วมสนับสนุนเงินรางวัลอีกหนึ่งรางวัลเป็นเงิน 20,000 บาท เช่นเดียวกับภาพข่าวดีเด่น มีการสนับสนุนเงินรางวัลดีเด่นให้อีก 1 รางวัล จำนวน 20,000 บาทเช่นกัน ส่วนข่าวอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มี 1 รางวัล ได้เงินสดจำนวน 20,000 บาท

ขั้นตอนการส่งข่าวประกวด มีการกำหนดจำนวนข่าวให้ส่งประกวดได้ไม่เกิน 3 ข่าว และส่งภาพข่าวประกวดได้ไม่เกิน 5 ภาพข่าว ส่วนข่าวสิ่งแวดล้อมให้ส่งเข้าประกวดได้ไม่เกิน 1 ข่าว

พร้อมแต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินข้าวยอดเยี่ยมและข้าวอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึง กรรมการตัดสินภาพข้าวยอดเยี่ยมขึ้นมาทำหน้าที่อย่างเป็นทางการ แทนการตัดสินของ คณะกรรมการบริหารสมาคมนักข่าวฯ โดยมีโครงสร้าง ประกอบด้วยตัวแทน 4 ฝ่าย คือ ตัวแทน จากสมาคมนักข่าวฯ นายกสมาคมนักข่าวทำหน้าที่เป็นประธาน อุปนายกสมาคมนักข่าวฯ ทำหน้าที่ เป็นเลขานุการ เลขาธิการสมาคมนักข่าวฯ ทำหน้าที่เป็นกรรมการ, ตัวแทนมูลนิธิอิศรา อมันตกุล เป็นกรรมการ, ตัวแทนจากนักหนังสือพิมพ์อาวุโส, ตัวแทนจากนักวิชาการสายนิเทศศาสตร์ และ ผู้เกี่ยวข้องส่วนอื่น (สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2536 , 2536)

ภาพที่ 4.5 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2535

จากการสัมภาษณ์ บัญญัติ ทศนิยะเวช อดีตนายกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ปี 2535 อธิบายว่า เหตุผลที่ต้องปรับลดรางวัลข้าวลง พร้อมจำกัดจำนวนข้าวที่ส่งเข้าประกวด

เพราะเห็นว่าข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดในช่วงนั้นมีจำนวนมากเกินไป อาจทำให้มีปัญหาเรื่องคุณภาพข่าว ดังนั้นจึงเพิ่มเงินรางวัลให้มากขึ้นเพื่อให้สมกับการทำงานของนักข่าวที่ต้องใช้ความอดทนและความมุ่งมั่นในการทำข่าวแต่ละข่าว ส่วนกระบวนการตัดสินก็เห็นสมควรให้ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการกลาง โดยเชิญตัวแทนจากภายนอกเข้ามาร่วมด้วย เพื่อให้การตัดสินรางวัลมีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากสังคมมากที่สุด

“การจัดประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ถือเป็นหน้าที่สำคัญของสมาคมนักข่าวฯ ในการกระตุ้นการทำข่าวของนักข่าวทั่วไป ให้ออกมาดีมีคุณภาพ มุ่งเน้นการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้ามาช่วย มากกว่าการรายงานข่าวประจำวันทั่วไป เห็นได้จากข่าวที่ได้รับรางวัลส่วนใหญ่จะเป็นข่าวเชิงสืบสวน และที่ผ่านมามีผลงานข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดก็อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ มีข่าวหลายข่าวถูกหน่วยงานตรวจสอบของรัฐ นำข้อมูลไปต่อยอดคดีหลายผลการตรวจสอบคดีสำคัญต่างๆ ได้ และหนังสือพิมพ์ก็ให้ความสำคัญกับรางวัลนี้ เพราะถือเป็นหน้าตาของหนังสือพิมพ์ที่ได้รับรางวัลด้วย” (บัญญัติ ทัศนียะเวช, การสื่อสารระหว่างบุคคล 6 มิถุนายน 2558)

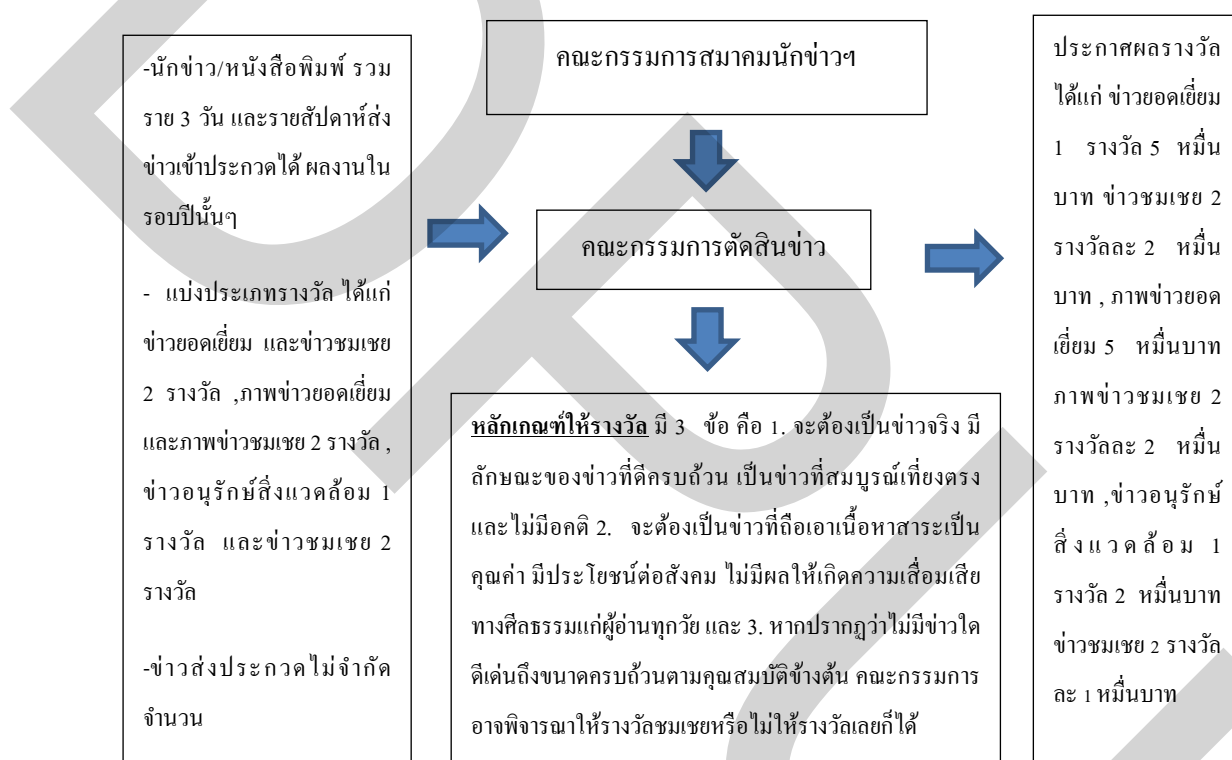
จากนั้นหลักเกณฑ์การประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2535 ก็ถูกนำมาใช้กับการตัดสินการประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2536 ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การให้รางวัลอีกครั้งในการประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2537 โดยรางวัลข่าว มี 2 ส่วน คือ รางวัลข่าวยอดเยี่ยม 1 รางวัลละ 50,000 บาท พร้อมโล่ประกาศเกียรติคุณ และรางวัลข่าวชมเชย 2 รางวัลละ 20,000 บาท พร้อมโล่ประกาศเกียรติคุณ ส่วนรางวัลภาพ มี 2 ส่วน คือ รางวัลภาพยอดเยี่ยม 1 รางวัลละ 50,000 บาท รางวัลภาพข่าวชมเชย 2 รางวัลละ 20,000 บาท พร้อมโล่ประกาศเกียรติคุณ เช่นเดียวกับรางวัลข่าวอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีรางวัลข่าวดีเด่น 1 รางวัลละ 30,000 บาท พร้อมโล่ประกาศเกียรติคุณ และรางวัลชมเชย 2 รางวัลละ 10,000 บาท พร้อมโล่ประกาศเกียรติคุณ

ขณะที่ข่าวและภาพข่าวทุกประเภทสามารถส่งประกวดได้โดยไม่จำกัดจำนวน และข่าวเดียวกันสามารถส่งประกวดชิงรางวัลได้ทั้งรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล และรางวัลข่าวอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีเด่น แต่จะต้องแยกประเภทให้ชัดเจน (สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2538, 2538)

ก่อนการประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2539 มีการปรับลดหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวเหลือเพียง 3 ข้อ คือ 1. จะต้องเป็นข่าวจริง มีลักษณะของข่าวที่ดีครบถ้วน เป็นข่าวที่สมบูรณ์เที่ยงตรง และไม่มีอคติ 2. จะต้องเป็นข่าวที่ถือเอาเนื้อหาสาระเป็นคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่มีผลให้เกิดความเสื่อมเสียทางศีลธรรมแก่ผู้อ่านทุกวัย 3. หาก

ปรากฏว่าไม่มีข่าวใดดีเด่นถึงขนาดครบถ้วนตามคุณสมบัติข้างต้น คณะกรรมการอาจพิจารณาให้รางวัลชมเชยหรือไม่ให้รางวัลเลยก็ได้

ขณะที่ สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย และสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้รวมตัวกันเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2543 ใช้ชื่อว่า สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และรับผิดชอบจัดการประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล และหลักเกณฑ์การให้รางวัลนี้ ถูกนำมาใช้ในการประกวดข่าวรางวัล เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2558 , 2558)

ภาพที่ 4.6 แสดงรูปแบบและหลักเกณฑ์การให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ประจำปี 2558

จากการวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบ และหลักเกณฑ์การประกวดข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล นับตั้งแต่ปี 2515-2557 พบว่า หลักเกณฑ์และรูปแบบการจัดประกวดข่าว มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการทำงานของสื่อ ตามนโยบายผู้บริหารสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยที่เข้ามาทำหน้าที่ในแต่ละปี

โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อกระตุ้นให้นักข่าว และองค์กรสื่อหนังสือพิมพ์ หันมาให้ความสนใจกับการทำข่าวที่มีคุณภาพมากขึ้นตามหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ ข่าวที่นำเสนอจะต้องเป็นข่าวจริง มีลักษณะของข่าวที่ดีครบถ้วน เป็นข่าวที่สมบูรณ์เที่ยงตรง และไม่มีอคติ มีเนื้อหาสาระเป็นคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่มีผลให้เกิดความเสื่อมเสียทางศีลธรรมแก่ผู้อ่านทุกวัย

เห็นได้จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการส่งข่าวประกวดที่เปลี่ยนการส่งข่าวเข้าประกวดในช่วงปี 2517 ที่ให้นักข่าวเป็นรวบรวมและส่งข่าวเข้ามาประกวดเองแทน

การเปิดกว้างให้หนังสือพิมพ์ราย 3 วันและรายสัปดาห์สามารถเข้าร่วมส่งข่าวประกวดได้จากเดิมที่ให้หนังสือรายวันส่งข่าวเข้าประกวดเพียงอย่างเดียว หลังจากทีในช่วงปี 2533 สภาพเศรษฐกิจและสังคมเริ่มมีความก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้มีหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นจำนวนมาก โดยเฉพาะราย 3 วัน และรายสัปดาห์ นอกจากนี้มีการเพิ่มประเภทข่าวให้มีความหลากหลาย และเงินรางวัลที่สูงขึ้น เพื่อจูงใจให้นักข่าวและหนังสือพิมพ์ส่งข่าวเข้าร่วมการประกวดมากขึ้น โดยปัจจุบันเงินรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปรับเพิ่มมาอยู่ที่วงเงิน 50,000 บาท จากการจัดประกวดรางวัลข่าวครั้งแรก เมื่อปี 2515 ซึ่งอยู่ที่ตัวเลข 5,000 บาท

ขณะที่การตัดสินรางวัลข่าว มีการเพิ่มตัวแทนจากคณะกรรมการจากคนนอกเข้ามาช่วยตัดสิน เพื่อให้รางวัลข่าวได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น ในช่วงปี 2535 โดยโครงสร้างคณะกรรมการตัดสินรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่มหลัก คือ 1. นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เป็นประธานคณะกรรมการ โดยตำแหน่ง ส่วนเลขานุการสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยตำแหน่ง 2. ตัวแทนมูลนิธิอิศรา อมันตกุล เป็นกรรมการ 3. นักหนังสือพิมพ์อาวุโสที่มีประสบการณ์ความสามารถเป็นที่ยอมรับในวงการซึ่งส่วนใหญ่มาจากสมาคมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ และ 4. นักวิชาการ

ทั้งนี้ บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการตัดสินรางวัลข่าวยอดเยี่ยม จะมีการหมุนเวียนสลับกันไปในแต่ละปี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และความสะดวกของแต่ละบุคคล โดยในส่วน of นักวิชาการจะมาจากแวดวงนิเทศศาสตร์เป็นหลัก แต่การประกวดบางปีที่คณะกรรมการตัดสินรางวัลข่าวให้ความสำคัญกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษจะเชิญนักวิชาการสายอื่นเข้ามาร่วมตัดสินด้วย เช่น เรื่องจริยธรรม หรือการใช้ภาษาของสื่อมวลชนที่มีบางช่วงใช้ภาษาพูดหัวข่าวนำเสนอข่าวที่รุนแรงเกินขอบเขต ก็มีการเชิญนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาเข้ามาช่วยในการพิจารณาข่าวด้วย หรือบางปีก็มีการเชิญตัวแทนจากมูลนิธิคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามาร่วมด้วย เป็นต้น (เทียมใจ ทองเมือง, การสื่อสารระหว่างบุคคล 31 พฤษภาคม 2558)

ส่งผลให้นักข่าวและหนังสือพิมพ์ให้ความสนใจส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลนี้มากขึ้น เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของ นายมานิจ สุขสมจิตร อดีตนายกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ปี 2517 ที่ระบุว่าภาพรวมการประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในช่วงแรกมีนักข่าว หนังสือพิมพ์หลายฉบับให้ความสนใจส่งข่าวเข้ามาประกวดกันอย่างต่อเนื่อง เฉลี่ยประมาณ 10 ข่าว จากหนังสือพิมพ์จำนวน 5-6 ฉบับ ก็ถือว่าเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นการทำงานข่าวของนักข่าวในยุคนั้นได้ดี และมีการนำรางวัลนี้ไปเปรียบเทียบกับรางวัลพูลิตเซอร์ของต่างประเทศ ว่าเป็นรางวัลพูลิตเซอร์เมืองไทยด้วย

อย่างไรก็ตาม การจัดประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ที่ผ่านมา บางครั้งก็มีปัญหาเรื่องการประท้วงผลการตัดสินการประกวด เช่น ข่าว “สัญญาทาสไทย-อีอีซี” ของหนังสือพิมพ์มติชนที่มีการตัดสินให้ได้รับรางวัล แต่ถูกประท้วงว่าการนำเสนอข้อมูลไม่ใช่การทำข่าว แต่เป็นเรื่องที่ไปรวบรวมมาเพื่อเรียบเรียงใหม่ ทำให้หนังสือพิมพ์มติชนปฏิเสธไม่รับรางวัลในครั้งนั้น ทั้งที่ผลงานข่าวนี้มีความสมบูรณ์ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนภายหลังจากการนำเสนอ หรือกรณีข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์” ที่หนังสือพิมพ์แนวหน้าได้รับรางวัล แม้จะมีการทักท้วงจากหนังสือพิมพ์บางฉบับว่า ไม่ได้เป็นผู้เริ่มนำเสนอข่าวก่อน แต่คณะกรรมการให้ความสำคัญกับหนังสือพิมพ์ที่ติดตามเรื่องนี้อย่างจริงจังมากกว่าการพิจารณาว่าหนังสือพิมพ์ฉบับใดเริ่มนำเสนอข่าวก่อนหรือหลัง จึงตัดสินให้แนวหน้าได้รับรางวัลจากข่าวนี้นี้ (พงษ์ศักดิ์ พยัคฆ์เขียว, การสื่อสารระหว่างบุคคล 7 มิถุนายน 2558)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาหนังสือพิมพ์บางฉบับที่ส่งข่าวเข้ามาประกวด และไม่พอใจคำตัดสินของกรรมการที่ไม่ให้รางวัล มองว่ามีลักษณะเป็นการเมือง เล่นพรรคเล่นพวกด้วย แต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการประกวดมากนัก และดำเนินการต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดประกวดข่าวเพิ่มเติม โดยเฉพาะในยุคการเปลี่ยนผ่านของสื่อเก่า (Old Media) ไปสื่อใหม่ (New Media) นั้น จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรสื่อและผู้เกี่ยวข้องในแวดวงสื่อมวลชน ได้รับการยืนยันตรงกันว่า รางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ควรจะมีการขยายรางวัลเพิ่มเติมในส่วนของข่าวเว็บไซต์ เนื่องจากปัจจุบันหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่หันมาทำข่าวเผยแพร่เว็บไซต์ในโลกออนไลน์จำนวนมาก หากมีการตั้งรางวัลนี้จะช่วยทำให้การจัดประกวดแข่งขันรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล มีความคึกคักมากขึ้น และที่สำคัญจะช่วยกระตุ้นและยกระดับมาตรฐานการทำข่าวในเว็บไซต์ของสื่อต่างๆ มีมาตรฐานทางวิชาชีพมากขึ้น โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวที่จะต้องเป็นข่าวจริง มีลักษณะของข่าวที่คิดครบถ้วน เป็นข่าวที่สมบูรณ์เที่ยงตรง และไม่มีอคติ มีเนื้อหาสาระเป็นคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่มีผลให้เกิดความเสื่อมเสียทางศีลธรรมแก่ผู้อ่านทุกวัย ตามหลักเกณฑ์การตัดสินรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล

ที่กำหนดไว้ในส่วนการประกวดข่าวหนังสือพิมพ์ (ภาคภูมิ ป่องภัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล 14 พฤษภาคม 2558)

4.1.3 จำนวนข่าวที่ส่งเข้าประกวด

เนื่องจากการประกวดข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิศรีรา อมมั่นคง ตั้งแต่ปี 2515-2531 ไม่ได้มีการเก็บบันทึกข้อมูลจำนวนหนังสือพิมพ์ที่ส่งเข้าประกวดรวมถึงจำนวนข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดไว้ว่ามีจำนวนเท่าไร มีเพียงการบันทึกข้อมูลแล้วว่าข่าวอะไรที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปีนั้นๆ เท่านั้น จึงทำให้การศึกษาข้อมูลจำนวนข่าวที่ส่งเข้ามาประกวด ทำได้เพียงแค่ช่วงปี 2532-2557 ที่มีการบันทึกข้อมูลจำนวนหนังสือพิมพ์ที่ส่งเข้าประกวด และจำนวนข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดไว้ และนำมาเผยแพร่อย่างเป็นทางการใน หนังสือ “วันนักข่าว” ประจำปีของสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2532 -2557

จากการศึกษาพบว่า มีข่าวที่ถูกส่งเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมจำนวนทั้งสิ้น 430 ข่าว จากหนังสือพิมพ์ 26 ฉบับ โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นหนังสือพิมพ์ส่งข่าวเข้าประกวดมากที่สุด จำนวน 121 ข่าว

ส่วนหนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวประกวดมากเป็นอันดับสอง และสาม คือ เดลินิวส์ จำนวน 65 ข่าว และ มติชน 52 ข่าว ตามลำดับ

แต่ถ้านับรวมจำนวนข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในช่วงปี 2515 -2531 ที่ในฐานข้อมูลระบุเพียงแค่ว่ารายชื่อข่าวที่ได้รับรางวัล และรายชื่อผู้ทำข่าว/หนังสือพิมพ์ ไม่ได้มีการบันทึกข้อมูลรายชื่อหนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าประกวดไว้อย่างชัดเจน จำนวน 13 ข่าว

จำนวนข่าวที่ส่งเข้าประกวดของไทยรัฐ จะเพิ่มขึ้นเป็น 124 ข่าว จากเดิม 121 ข่าว เนื่องจากมีข่าวที่ส่งเข้าประกวดและได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมจำนวน 3 ข่าว

เดลินิวส์ จำนวนข่าวจะเพิ่มขึ้นเป็น 68 ข่าว จากเดิม 65 ข่าว เนื่องจากมีข่าวที่ส่งเข้าประกวดและได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมจำนวน 3 ข่าว เช่นกัน

ส่วนมติชน เพิ่มขึ้นเป็น 56 ข่าว จากเดิม 52 ข่าว เนื่องจากมีข่าวที่ส่งเข้าประกวดและได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมจำนวน 4 ข่าว

เช่นเดียวกับแนวหน้าที่ส่งข่าวเข้าประกวดและได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมจำนวน 2 ครั้ง ทำให้จำนวนข่าวปรับเพิ่มขึ้นเป็น 10 ข่าว จากเดิม 8 ข่าว ขณะที่สยามรัฐ ปรับเพิ่มขึ้นจาก 8 ข่าว เป็น 9 ข่าว

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย มีฉบับละ 1 ข่าว

ทำให้จำนวนรวมข่าวที่ส่งเข้าประกวดทั้งหมดอยู่ที่ 445 ข่าว จากหนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าร่วมการประกวดจำนวน 28 ฉบับ

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนข่าวที่หนังสือพิมพ์ส่งเข้าประกวดข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิศร
อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2557

หนังสือพิมพ์	จำนวนข่าวที่ส่งเข้าประกวด		
	ปี 2515-2531 (บันทึกเฉพาะข่าวที่ได้รับ รางวัลข่าวยอดเยี่ยม)	ปี 2532-2557	รวม
ไทยรัฐ	3	121	124
เดลินิวส์	3	65	68
มติชน	4	52	56
ประชาชาติธุรกิจ		30	30
โพสต์ทูเดย์		27	27
กรุงเทพธุรกิจ		26	26
ผู้จัดการ		25	25
ฐานเศรษฐกิจ		19	19
คมชัดลึก		15	15
แนวหน้า	2	8	10
สยามรัฐ	1	8	9
ผู้จัดการรายสัปดาห์		5	5
เอเอสทีวีผู้จัดการ		5	5
ข่าวสด		4	4
สยามธุรกิจ		3	3
ไทยโพสต์		3	3
ไทยไฟแนนเชียล		2	2
สยามโพสต์		2	2
สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์		2	2
ดอกเบี้ยธุรกิจ		2	2
คู่แข่งรายวัน		1	1
ข่าวหุ้น		1	1

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

หนังสือพิมพ์	จำนวนข่าวที่ส่งเข้าประกวด		
	ปี 2515-2531 (บันทึกเฉพาะข่าวที่ได้รับ รางวัลข่าวยอดเยี่ยม)	ปี 2532-2557	รวม
อาทิตย์วิเคราะห์		1	1
เสรีรายวัน		1	1
เดอะเนชั่น		1	1
บางกอกโพสต์		1	1
ประชาธิปไตย	1		1
เดลินิวส์	1		1
			445

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องการจัดประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ได้รับการยืนยันว่า การประกวดข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2557 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นหนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าประกวดมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารมีนโยบายให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกับสมาคมนักข่าวในทุกกรณี เห็นได้ชัดเจนจากคำให้สัมภาษณ์ของ ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี หัวหน้าศูนย์ข้อมูล และบรรณาธิการเว็บไซต์ กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ที่ยืนยันว่าฝ่ายบริหารมีนโยบายให้ความร่วมมือกับสมาคมนักข่าวในทุกกรณี และคิดว่าจะน่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวที่มีการประชุมกองบรรณาธิการเพื่อคัดเลือกข่าวส่งเข้าประกวดทุกปี ซึ่งผู้บริหารก็จะเข้าร่วมประชุมด้วยทุกปี แล้วก็อาศัยการประชุมนั้นทบทวนด้วยว่าที่ผ่านมามีข่าวที่ได้ดีแค่ไหน มีข้อบกพร่องอย่างไร ซึ่งในส่วนนี้นักข่าวหรือโต๊ะข่าวที่รับผิดชอบแม้ว่าข่าวที่ส่งไปจะไม่ได้รับรางวัลอะไร แต่ก็ได้รับคัดเลือกให้ส่งเข้าประกวดจากกองบรรณาธิการก็ดีใจแล้ว (ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี, การสื่อสารระหว่างบุคคล สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2558)

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ยังถูกระบุว่าเป็นหนังสือพิมพ์หัวสี่ที่ยอดขายอันดับหนึ่งของประเทศ มีระบบเทคโนโลยีการพิมพ์ที่ทันสมัยที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่จำนวนกรอบหนังสือพิมพ์ที่จำหน่ายในแต่ละวัน มีอยู่ 6 กรอบ แบ่งตามดาวที่ปรากฏ แยกเป็น 6 ดาว สำหรับจำหน่ายในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล วางแผงทุกเช้า, 5 ดาว สำหรับจำหน่ายใน

พื้นที่ภาคกลาง, 4 ดาว เป็นกรอบพิมพ์ลวงหน้า สำหรับจำหน่ายในพื้นที่ กรุงเทพฯ และปริมณฑล, 3 ดาว สำหรับจำหน่ายในพื้นที่ภาคใต้ และ 2 ดาว สำหรับจำหน่ายในพื้นที่ภาคเหนือ และ 1 ดาว สำหรับจำหน่ายในพื้นที่ภาคอีสาน และจังหวัดระยอง มากกว่าหนังสือพิมพ์ทุกฉบับในประเทศไทย และมีการทำธุรกิจศูนย์ข้อมูลให้บริการค้นหาข่าว ย้อนหลังไปจนถึงปี 2519 ทำให้สามารถค้นหาและรวบรวมข้อมูลข่าวเข้าประกวดได้ง่ายกว่าหนังสือพิมพ์อื่น โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ขนาดเล็กที่ไม่มีศูนย์ข้อมูลข่าวเป็นของตัวเอง

สำหรับหนังสือพิมพ์ที่ไม่เคยปรากฏข้อมูลส่งข่าวเข้าร่วมการประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ได้แก่ บางกอกทูเดย์ หนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน ในเครือทราฟฟิก คอร์เนอร์พับลิชชิง, โลกวันนี้ หนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน ในเครือวิญญู, เอ็มทูเอฟ หนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน ในเครือโพสต์ พับลิชชิง ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ แจกฟรีทุกเช้าวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์, ทันหุ้น หนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน นำเสนอความเคลื่อนไหวของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ตลาดวิเคราะห์ หนังสือพิมพ์เศรษฐกิจธุรกิจภาษาไทยรายปีของบริษัท เมคคิงส์ มีเดีย จำกัด รวมถึงหนังสือพิมพ์ กลุ่มนำเสนอข่าวกีฬาและบันเทิง ทั้งหมดด้วย

ปัจจัยสำคัญที่หนังสือพิมพ์กลุ่มนี้ไม่ส่งข่าวประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล มาจากนโยบายขององค์กรสื่อ และรูปแบบการนำเสนอข่าวเป็นหลัก ยืนยันจากคำให้สัมภาษณ์ของ ภูวนารถ ณ สงขลา บรรณาธิการบริหาร หนังสือพิมพ์บางกอกทูเดย์ ที่ระบุว่า เหตุผลที่ทำให้บางกอกทูเดย์ไม่เคยส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล เป็นเพราะรูปแบบการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์เป็นลักษณะการหยิบประเด็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งมานำเสนอในรูปแบบของบทความ หรือสตู๊ปเชิงวิเคราะห์ ไม่ได้เป็นลักษณะเกาะติดทำข่าวเรื่องใดเรื่องหนึ่งแบบเกาะติด จนรู้ผลแพ้ชนะกันในท้ายที่สุดของเรื่อง หรือที่เรียกว่าเป็นข่าวซีรีส์ และปัจจุบันบางกอกทูเดย์ปรับเปลี่ยนมาเป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ ไม่ใช้รายวันเหมือนในอดีต จึงทำให้การทำงานข่าวเพื่อเกาะติดเรื่องใดเรื่องหนึ่งทำได้ยาก ขณะที่กำลังทุนก็ถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำข่าวเชิงสืบสวน โดยปัจจุบันนักข่าวในกองบรรณาธิการส่วนใหญ่เป็นนักข่าวอาวุโส และต้องเขียนคอลัมน์ด้วย ส่วนนักข่าวตระเวนทั่วไปมีแค่ 2 คน ไม่ได้มีนักข่าวประจำตามกระทรวงต่างๆ เหมือนหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น (ภูวนารถ ณ สงขลา, การสื่อสารระหว่างบุคคล 8 มิถุนายน 2558)

ขณะที่ โอพาร์ เชื้อบาง ผู้อำนวยการกองบรรณาธิการ บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) ระบุว่า ไม่เคยทราบข้อมูล หรือได้รับการติดต่อให้ส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ก็เลยไม่เคยส่งข่าวเข้าไปประกวดรางวัลนี้ด้วย ขณะที่ในส่วนของหนังสือพิมพ์กีฬาที่มีการส่งข่าวหรือภาพเข้าประกวดในส่วนของสมาคมกีฬาอยู่แล้ว และที่สำคัญข่าวกีฬาส่วนใหญ่ เป็นข่าวที่เน้นการรายงานผลการแข่งขันเป็นหลัก ส่วน ข่าวทุจริตแม้จะมีทำบ้าง

แต่ก็ไม่สามารถเจาะลึกอะไรได้มาก เพราะหาข้อมูลยาก ผู้ที่เกี่ยวข้องก็มักจะปกปิดข้อมูลเพื่อช่วยเหลือกัน ขณะที่การทำข่าวถ้าไปเจาะลึกอะไรมากก็มีผลต่อการแข่งขันในภาพรวมทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการแข่งขันได้ ซึ่งก็จะกระทบกับข่าวแข่งขันที่ผู้อ่านให้ความสนใจติดต่อกันอยู่ (โอฟาร เชื้อบาง, การสื่อสารระหว่างบุคคล 9 มิถุนายน 2558)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล หลายคน ให้ความเห็นตรงกันว่า การประกวดข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในช่วงปีหลายปีที่ผ่านมา จำนวนหนังสือพิมพ์และข่าวที่ส่งเข้าประกวดมีจำนวนลดน้อยลง

สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า จำนวนหนังสือพิมพ์ และจำนวนข่าวที่ส่งเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในช่วงปี 2555, 2556 และ 2557 มีจำนวนลดลง ปรากฏรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงรายละเอียดจำนวนหนังสือพิมพ์และข่าวที่ส่งเข้าประกวดรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2532 -2557

ปี	จำนวนหนังสือพิมพ์	จำนวนข่าว
2532	4	9
2533	5	11
2534	6	23
2535	7	11
2536	7	15
2537	5	19
2538	5	8
2539	7	15
2540	5	11
2541	9	31
2542	7	13
2543	7	14
2544	9	21
2545	9	23

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปี	จำนวนหนังสือพิมพ์	จำนวนข่าว
2546	8	18
2547	7	19
2548	9	14
2549	8	21
2550	8	20
2551	7	16
2552	7	13
2553	8	19
2554	9	19
2555	5	17
2556	5	15
2557	5	15
		รวม 430 ข่าว

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในการจัดประกวดข่าวช่วงปี 2532-2537 จำนวนหนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าประกวดอยู่ที่จำนวน 4-7 ฉบับ จำนวนข่าวอยู่ระหว่าง 9-23 ข่าว เป็นเพราะจำนวนหนังสือพิมพ์ในขณะนั้นยังไม่ได้มีมากนัก หนังสือพิมพ์บางฉบับเห็นว่าไม่มีข่าวสำคัญก็ไม่ส่งเข้าประกวด มีเพียงแค่ในส่วนของไทยรัฐ เดลินิวส์ และมติชน ที่ส่งข่าวเข้าประกวดเป็นประจำ

ขณะที่ในการจัดประกวดข่าวช่วงปี 2538 ข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดมีจำนวนน้อยที่สุดจำนวน 8 ข่าว จากสื่อจำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ ผู้จัดการรายวัน มติชน ดอกเบี๋ยธุรกิจ ข่าวสด คู่แข่งรายวัน เป็นผลมาจากการประกวดปีนี้ ไทยรัฐ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่ส่งเข้าประกวดในแต่ละปีมากที่สุด ประท้วงไม่ส่งข่าวเข้าร่วมการประกวด หลังถูกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยทำหนังสือตำหนิการนำเสนอข่าวภาพหลุดของนักร้องสาวชื่อดัง “ใหม่ เจริญปุระ” ที่ตั้งใจถ่าย เพื่อเก็บไว้เป็นอัลบั้มภาพส่วนตัว แต่พลาดไปล้างอัดรูปที่ร้าน ทำให้มีภาพหลุดออกมาเป็นข่าวใหญ่หน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ จนเกิดเป็นกรณีฟ้องร้องค่าเสียหายกว่าหลายล้านบาท แต่สุดท้ายก็ไกล่เกลี่ยกันได้ (เทียมใจ ทองเมือง, การสื่อสารระหว่างบุคคล 31 พฤษภาคม 2558)

ขณะที่การจัดประกวดข่าว ปี 2541 มีจำนวนข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดมากที่สุด 31 ข่าว จากหนังสือพิมพ์จำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ ประชาชาติธุรกิจ สยามธุรกิจ ผู้จัดการรายวัน ไทยรัฐ ฐานเศรษฐกิจ เดลินิวส์ กรุงเทพธุรกิจ สยามรัฐ และ มติชน

โดยการจัดประกวดข่าวรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ครั้งนี้ อยู่ภายใต้การบริหารงานประเทศของรัฐบาลชวน หลีกภัย สมัยที่ 2 ต่อจากรัฐบาลพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ที่ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังประสบปัญหาวิกฤตศรัทธาจากประชาชน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่มีการประกาศลอยตัวค่าเงินบาท ขณะที่ภาพรวมการบริหารงานของรัฐบาลชวน หลีกภัย ในช่วงปี 2541 ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าบริหารงานเชิงซ้ำ การดำเนินงานในกระทรวงต่างๆ ถูกตรวจสอบพบปัญหาการทุจริตและปรากฏเป็นข่าวใหญ่จำนวนมาก (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

ส่วนการบริหารงานของรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ช่วงปี 2544-2549 มีจำนวนหนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล จำนวน 7-9 ฉบับ จำนวนข่าวที่ส่งเข้าประกวดอยู่ที่ 14-23 ข่าว ตัวเลขใกล้เคียงกับการบริหารงานของรัฐบาลในยุคต่อๆ มา

อย่างไรก็ตาม ในการจัดประกวดรางวัลข่าว 3 ครั้ง ล่าสุดที่ผ่านมา คือ ในปี 2555, 2556 และ 2557 ซึ่งเป็นช่วงการบริหารงานของรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี จำนวนหนังสือพิมพ์ และข่าวที่ส่งเข้าประกวดมีจำนวนน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเปรียบเทียบกับ การจัดประกวดในช่วงหลายปีก่อนหน้านี้

โดยในปี 2557 จำนวนหนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าประกวด อยู่ที่ 5 ฉบับ ส่วนข่าวมีจำนวน 15 ข่าว ซึ่งในจำนวนนี้เป็นข่าวของไทยรัฐ และเดลินิวส์ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ จำนวน 11 ข่าว ส่วนข่าวที่เหลือเป็นข่าวของหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ กรุงเทพธุรกิจ 2 ข่าว มติชน และฐานเศรษฐกิจ แห่งละ 1 ชิ้น

สำหรับผลการตัดสิน ไม่มีผลงานข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม แต่มีผลงานข่าวที่ได้รับรางวัลดีเด่น 1 รางวัล ได้แก่ ข่าว เปิดโปงธุรกิจ “อัมบุญไทย” มดลูกโลก ของไทยรัฐ

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล และผู้บริหารหนังสือพิมพ์ได้รับทราบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีจำนวนหนังสือพิมพ์ส่งเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ลดลงรวมถึงคุณภาพของข่าวด้วย เป็นผลมาจาก 3 สาเหตุหลัก คือ

1. หนังสือพิมพ์หลายฉบับเริ่มไม่เห็นความสำคัญในการทำข่าวเพื่อส่งเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล โดยเฉพาะในกลุ่มหนังสือพิมพ์ขนาดเล็ก เนื่องจากมี

ข้อจำกัดในเรื่องกำลังทุนและกำลังคนในการทำข่าวเชิงสืบสวน เมื่อไม่มีข่าวที่มีคุณภาพ จึงเลือกไม่ส่งข่าวเข้าประกวด เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของ วันชัย วงศ์มีชัย บรรณาธิการอาวุโส หนังสือพิมพ์แนวหน้า ที่ระบุว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์แนวหน้า ไม่ได้ส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล มาเป็นระยะเวลาหลายปี เนื่องจากการทำข่าวเชิงสืบสวน ต้องลงทุนใช้กำลังคนและทรัพยากรจำนวนมากมาทุ่มเทในการทำงานข่าว ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับหนังสือพิมพ์หัวเล็กอย่างแนวหน้า และหนังสือพิมพ์หัวเล็กฉบับอื่นๆ ก็เป็นแบบนี้เหมือนกันหมด การทำงานในปัจจุบันจึงต้องมุ่งเน้นการทำข่าวตามกระแสที่ผู้อ่านสนใจเป็นหลัก นอกจากนี้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงานเชิงสืบสวนของนักข่าวใหม่ก็มีน้อย ส่วนหนังสือพิมพ์หัวใหญ่บางฉบับ ในช่วงที่ผ่านมาก็มีปัญหาเรื่องการถูกแทรกแซงจากอำนาจทุนและอำนาจรัฐ ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายลดการทำข่าวตรวจสอบทุจริตลงไปไม่เข้มข้นเหมือนเดิม (วันชัย วงศ์มีชัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล 20 พฤษภาคม 2558)

2. การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบันมีการแข่งขันสูง เนื่องจากมีสื่อใหม่เกิดขึ้นจำนวนมาก โดยเฉพาะทีวีดิจิทัลที่เน้นความเร็วในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับต้องเปลี่ยนนโยบายมาขายข่าวตามกระแสมากขึ้น รวมถึงการหลีกเลี่ยงการทำข่าวตรวจสอบทุจริตเพื่อไม่ให้กระทบกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ และการฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาท นอกจากนี้องค์กรสื่อหลายแห่งก็หันมาให้ความสนใจกับการนำเสนอข่าวในเว็บไซต์มากกว่า หนังสือพิมพ์ ขณะที่ภาระงานของนักข่าวในปัจจุบันก็มากขึ้น จึงไม่มีเวลาทำข่าวตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก และนักข่าวรุ่นใหม่มีประสบการณ์และทักษะในการทำข่าวเชิงสืบสวนค่อนข้างน้อย ยืนยันได้จากคำให้สัมภาษณ์ของ ปรัชญาชัย ศัชฎยาวัตร หัวหน้าโต๊ะข่าวการเมือง หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ที่ระบุว่า ปัจจุบันไทยโพสต์เน้นนำเสนอข่าวตามกระแสเป็นหลัก ไม่ค่อยได้ทำข่าวตรวจสอบทุจริต นานๆ จะมีมาสักครั้ง เนื่องจากข่าวประเภทนี้ต้องใช้กำลังคนและทุนค่อนข้างสูง ขณะที่นักข่าวในสังกัดก็มีน้อย ทักษะการทำข่าวประเภทนี้ก็ยังมีไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการถูกฟ้องร้องของหนังสือพิมพ์ที่ต้องระมัดระวังมากขึ้นด้วย ซึ่งปัจจุบันในส่วนของพาดหัวข่าวของไทยโพสต์ก็เริ่มลดการใช้ภาษาที่รุนแรงลงมาบ้างแล้ว (ปรัชญาชัย ศัชฎยาวัตร, การสื่อสารระหว่างบุคคล 29 มิถุนายน 2558)

3. ปัจจุบันมีสมาคมสื่อหลายแห่งเกิดขึ้น แยกเป็นสื่อเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เช่น สมาคมผู้สื่อข่าวสายกีฬาแห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม เป็นต้น ทำให้หนังสือพิมพ์มีช่องทางในการส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลข่าวเพิ่มมากขึ้น ไม่จำเป็นที่จะต้องส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล แห่งเดียว

ส่วนมุมมองของผู้รับผิดชอบการจัดประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อมมั่นคง ทั้งในส่วนของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการประกวด และมูลนิธิธิดา อมมั่นคง ในฐานะเจ้าของรางวัล ก็รับทราบถึงข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ แต่ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับกรณีที่จำนวนหนังสือพิมพ์และข่าวที่ส่งเข้าประกวดลดลง เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของ พงษ์ศักดิ์ พัทธวิเชียร ประธานมูลนิธิธิดา อมมั่นคง คนปัจจุบัน ที่ระบุว่า จำนวนสื่อหนังสือพิมพ์ที่เข้าร่วมการประกวดข่าวในปัจจุบันลดลง รวมถึงคุณภาพด้วยนั้น ถือเป็นเรื่องปกติตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะปัจจุบันทุกคนสามารถกำหนดข่าวสารได้ ต่างจากในอดีตที่สื่อหนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่ในการกำหนดข่าวสาร ก่อนจะมีวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ในระยะต่อมา ซึ่งสังคมปัจจุบันเป็นยุคของโซเชียลมีเดีย (Social Media) ใครมีโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟนก็สามารถกำหนดข่าวสารในสังคมได้แล้ว

“ขณะที่สื่อใหม่มีจำนวนมากขึ้น ทั้งออนไลน์ ทีวีสจิทัล สมาคมสื่อที่ให้รางวัลก็มีจำนวนมากขึ้นด้วย แต่ในส่วนหนังสือพิมพ์ที่เห็นว่าเป็นปัญหาอยู่ ก็คือ ไปทำข่าวอะไรกันก็ไม่รู้ ไปเขียนเชียร์ใครบางกลุ่ม เพื่อผลประโยชน์กันเยอะ ข่าวสำคัญบางเรื่องไม่เขียน ไม่ลงกันเลย ๆ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าข่าวยอดเยี่ยมจะไม่มี เพราะข่าวมันลอยอยู่ทั่วไปในอากาศ อยู่ที่เราจะหามัน และเขียนถึงมันหรือเปล่า ขณะที่รางวัลข่าวมูลนิธิธิดา อมมั่นคง ก็ยังคงมีต่อไปเหมือนเดิม ส่วนจะมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมรางวัลอะไรบ้างเป็นเรื่องของอนาคต” (พงษ์ศักดิ์ พัทธวิเชียร, การสื่อสารระหว่างบุคคล 7 มิถุนายน 2558)

4.1.4 ผลการประกวดข่าว

จากการศึกษาพบว่าในจำนวนข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อมมั่นคง ตั้งแต่ปี 2515-2556 มีจำนวนทั้งสิ้น 36 ข่าว จากการจัดประกวดทั้งสิ้น 42 ครั้ง เนื่องจากมีการประกวด 7 ครั้ง ในปี 2519, 2524, 2527, 2528, 2552, 2554 และ 2557 ไม่มีข่าวใดได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม

1) หนังสือพิมพ์ที่ได้รับรางวัลมากที่สุด

สำหรับหนังสือพิมพ์ที่ได้รับรางวัลมากที่สุด คือ มติชน จำนวน 12 ข่าว แต่เนื่องจากในปี 2528 ข่าว “สัญญาทาสไทย-อียิปต์” ที่ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม แต่หนังสือพิมพ์มติชนปฏิเสธไม่รับรางวัล ทำให้จำนวนข่าวลดลงเหลือ 11 ข่าว รองลงมาคือ ไทยรัฐ 7 ข่าว ประชาชาติธุรกิจ 4 ข่าว เดลินิวส์ 3 ข่าว กรุงเทพธุรกิจ 2 ข่าว

ส่วนหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์ข่าวสด หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ได้รับรางวัลแต่ละ 1 ข่าว

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนข่าวที่สื่อแต่ละแห่งได้รับ จากข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา
อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว

หนังสือพิมพ์	ข่าว
มติชน	มีทั้งหมด 11 ข่าว คือ ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้านบาท”, ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทูจริตเครื่องราชฯ”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการผลาญงบประมาณ 5 แสนล้าน”, ข่าว “ทลายแก๊งมารศาสนา”, ข่าว “ทลายขบวนการยამ้า ปลุกสำนึกไทยต้านภัยยამ้า”, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงิน บีบีซี 80,000 ล้านบาท”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์”, ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล้านบาท”, ข่าว “ทลายวงจรอุบาทว์ ทูจริตหัวคิวแรงงาน”, ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ซินคอร์ป 73,000 ล้านบาท”, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทูจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน”
เดลินิวส์	มีทั้งหมด 3 ข่าว คือ ข่าว “ขังลิ้ม”, ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”, ข่าว “ฆ่าพระนักสู้”
ประชาธิปไตย	ข่าว “นาทราย”
เดลินิวส์	ข่าว “การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว”
สยามรัฐ	ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”
ไทยรัฐ	มีทั้งหมด 7 ข่าว คือ ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส.7 ศพ”, ข่าว “ทูจริต รพช.”, ข่าว “เผชิญหน้า ขก.”, ข่าว “สวนป่ากิตติ อีกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าว “ป่าคงใหญ่... ใครทำลาย”, ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอ ขบวนการซื้อขายไต”, ข่าว “แกะรอยหมอผีสพรหาย... ลากหมอวิสุทธิ์สู่แดนประหาร”
แนวหน้า	มีทั้งหมด 2 ข่าว คือ ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

หนังสือพิมพ์	ข่าว
ประชาชาติธุรกิจ	มีทั้งหมด 4 ข่าว คือ ข่าว “เลียสองปิ่นหุ่น” , ข่าว “คนใช้-ชุกหุ่นหมื่นล้าน พิสดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.” , ข่าว “เจาะขบวนการชุกใช้หัวคนก” , ข่าว “ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว บั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชือดวัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก”
ข่าวสด	ข่าว “คดีประวัติศาสตร์อุ้มฆ่า 2 สองแม่ลูก ตระกูล ศรีชนะวัฒน์”
บางกอกโพสต์	ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี”
กรุงเทพธุรกิจ	มีทั้งหมด 2 ข่าว คือ ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์” , ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน นำเข้ารัฐบาลยิ่งลักษณ์”
คมชัดลึก	ข่าว จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน
ฐานเศรษฐกิจ	ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”

2) สัดส่วนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพกับหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณที่ได้รับรางวัล

เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างข่าวในกลุ่มหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ และหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล จำนวน 36 ข่าว พบว่า ข่าวในกลุ่มหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ทั้งหมด 23 ข่าว จากหนังสือพิมพ์ 8 ฉบับ ได้แก่ มติชน ประชาชาติธุรกิจ แนวหน้า กรุงเทพธุรกิจ ประชาธิปไตย บางกอกโพสต์ สยามรัฐ และฐานเศรษฐกิจ

ส่วนข่าวในกลุ่มหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ทั้งหมด 13 ข่าว จากหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด เดลินิวส์ และคมชัดลึก

ขณะที่เนื้อข่าวส่วนใหญ่ที่หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ ได้รับรางวัลจะเป็นข่าวตรวจสอบทุจริตและการปลุกกระแสสังคม

สำหรับเนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณจะเป็นข่าวอาชญากรรมและการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม มีข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตมีอยู่ 3 ข่าว คือ ข่าว “ทุจริต รพช.”, ข่าว “ส่วนป่ากิตติ อีกรเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ” ของไทยรัฐ และข่าว “จีที 200 ไม่ล้างป่าช้า... พันล้าน” ของคมชัดลึก

ตารางที่ 4.4 แสดงการเปรียบเทียบข่าวจากหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพและหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อม้นตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ชิ้น

เชิงคุณภาพ		เชิงปริมาณ	
หนังสือพิมพ์	จำนวน	หนังสือพิมพ์	จำนวน
มติชน	11	ไทยรัฐ	7
ประชาชาติธุรกิจ	4	เดลินิวส์	3
แนวหน้า	2	ข่าวสด	1
กรุงเทพธุรกิจ	2	เดลินิวส์	1
ประชาธิปไตย	1	คมชัดลึก	1
บางกอกโพสต์	1		
สยามรัฐ	1		
ฐานเศรษฐกิจ	1		
8 ฉบับ	23	5 ฉบับ	13

จากการสัมภาษณ์ บรรยง สุวรรณพงษ์ กรรมการตัดสินรางวัลข่าวมูลนิธิธิดา อม้นตกุล หลายสมัย ได้รับการยืนยันว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์มติชนได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อม้นตกุล มากที่สุด เพราะเนื้อหาข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดมีลักษณะความเป็นข่าวเชิงสืบสวนที่ต้องใช้กระบวนการทำงานมากกว่าการทำข่าวปกติ โดยเฉพาะเทคนิคการสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐาน ต่างจากข่าวประกวดในอดีตทั้งที่ได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัล ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นเพียงแค่ว่าใครเป็นผู้นำเสนอข่าวก่อน ติดตามรายงานผลการตรวจสอบต่อเนื่อง และชิงรายงานผลการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ได้ก่อน จากนั้นก็จะประกาศตัวว่าเป็นเจ้าของข่าวนี

“การทำข่าวเชิงสืบสวนของมติชน โดยเฉพาะในยุคที่ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ยังทำงานอยู่ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญมากในการทำข่าวเชิงสืบสวนในประเทศไทย โดยเฉพาะเทคนิคและวิธีการในการเสาะแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าวที่มีวิธีการที่ทันสมัยทำด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาหรือรอรับข้อมูลจากหน่วยงานตรวจสอบ และข้อมูลที่ตรวจสอบพบก็นำหน้าการตรวจสอบของหน่วยงานต่างๆ ไปมาก จนกระทั่งหน่วยงานตรวจสอบต้องนำข้อมูลไปใช้ขยายผลในทางคดีต่อ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญมากสำหรับการทำข่าวเชิงสืบสวน มีการเชื่อมโยงข้อมูลในรูปของเวลา ความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญที่สุดมีการนำกฎหมายเข้ามาใช้ประกอบด้วย ซึ่งตรงนี้ต้องมีความเข้าใจเรื่องศึกษาข้อมูลเป็นอย่างดี ก่อนลงมือทำข่าว เพราะไม่เช่นนั้นเราก็จะมองไม่เห็นประเด็นหรือสิ่งที่มันซ่อนเร้นอยู่ในเหตุการณ์ข่าว และนำไปขยายผลการสืบสวนต่อไม่ได้”

นอกจากนี้ข่าวที่มติชนนำเสนอในขณะนั้นเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ทั้งตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง และผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้สื่อหลายฉบับต้องหันมาเล่นข่าวนี้น จนกลายเป็นกระแสและมีผลกระทบทางสังคมที่ค่อนข้างสูง ส่วนหนังสือพิมพ์หัวสี เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดส่วนใหญ่จะไม่ใช้การทำข่าวเชิงสืบสวน แต่จะใช้วิธีนำเสนอข้อมูลแบบเกาะติดความเคลื่อนไหวของหน่วยงานตรวจสอบ โดยเฉพาะในส่วนของข่าวอาชญากรรม ที่จะยึดข้อมูลผลการสอบสวนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นหลัก แล้วนำมาขยายผลโดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องต่อ ขณะที่กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนที่ถูกต้องนักข่าวจะต้องตรวจสอบค้นพบข้อมูลหลักฐานเอง จากนั้นหน่วยงานตรวจสอบก็นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ต่อเพื่อช่วยคลี่คลายคดีได้ (บรรยง สุวรรณพ่อง, การสื่อสารระหว่างบุคคล 28 พฤษภาคม 2558)

ขณะที่ ภาคภูมิ ป่องภัย บรรณาธิการอาวุโส อดีตหัวหน้าข่าวการเมือง และบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์มติชนระบุว่า นโยบายของมติชนเน้นข่าวการเมือง การศึกษา สังคม และให้ความสำคัญกับการทำข่าวทุจริต เพื่อตรวจสอบโครงการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนสูง จึงทำให้ข่าวหลายชิ้นที่ได้รับรางวัลเป็นข่าวทุจริต โดยเมื่อพบประเด็นสำคัญและมีหลักฐานที่ชัดเจนจะทุ่มเทกำลังคนและทรัพยากรต่างๆ ในการตรวจสอบข้อมูลอย่างเต็มที่ ขณะที่นักข่าวของมติชนก็มีประสบการณ์ในการทำข่าวเชิงสืบสวนจำนวนหลายคน นักข่าวใหม่ที่เข้ามาก็จะได้รับการฝึกฝน ทั้งการมองประเด็นหรือแนะนำเทคนิคการทำข่าวในรูปแบบต่างๆ

“เมื่อแนวทางการทำหนังสือพิมพ์ของเรามีความชัดเจนแบบนี้ ข่าวที่ทำออกไปหลายชิ้นเกิดผลชัดเจน เป็นผลงาน ก็ยิ่งทำให้แหล่งข่าวโดยเฉพาะในส่วนข้าราชการให้ความเชื่อถือเชื่อมั่น ส่งข้อมูลสำคัญให้เราตลอด”

อย่างไรก็ตาม ภาคภูมิ ป่องภักย์ ขอมรับว่า ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ภายหลังจากที่มติชน มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหารงานในกองบรรณาธิการใหม่ นักข่าวที่มีความเชี่ยวชาญใน การทำงานข่าวเชิงสืบสวนออกไปจำนวนมาก ส่งผลทำให้ต้องมีการเปิดรับนักข่าวใหม่เข้ามา ทดแทน ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานข่าวเชิงสืบสวนน้อย เห็นได้จากกรณีการทำข่าวทุจริต สนามฟุตซอล ที่มอบหมายให้นักข่าวใหม่ไปตรวจค้นข้อมูลการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ที่กรม พัฒนาธุรกิจการค้า แต่สุดท้ายไม่ได้ข้อมูลอะไรกลับมาเลย นอกจากนี้นักข่าวใหม่ที่รับเข้ามาทำงาน อยู่ได้ไม่นานเพียงปี หรือ 2 ปี ก็ลาออกไปทำงานให้กับสื่อทีวีดิจิทัลที่ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าเป็น เท่าตัว ยิ่งทำให้เกิดปัญหาเรื่องการขาดแคลนนักข่าวที่มีฝีมือและประสบการณ์มากขึ้นไปอีก ปัจจุบันนักข่าวการเมืองของมติชนมีอายุงานมากที่สุด ใน โຕะแค่ 5 ปีเท่านั้น ซึ่งประเด็นนี้มีความสำคัญมาก ผู้บริหารของหนังสือพิมพ์ควรริบหาทางแก้ไขโดยด่วน โดยเฉพาะการปรับ โครงสร้างอัตราเงินเดือนของนักข่าว เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสมองไหลแบบที่เป็นอยู่ใน ปัจจุบันนี้ (ภาคภูมิ ป่องภักย์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 14 พฤษภาคม 2558)

สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ในจำนวนข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ทั้ง 11 ข่าว ที่หนังสือพิมพ์มติชนได้รับรางวัล เป็นประเด็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับข่าวการเมือง การศึกษา และสังคม และมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันทั้งหมด โดยได้รับรางวัลข่าว ยอดเยี่ยมครั้งแรก ในปี 2526 จากข่าว “ชื่ออุปกรณ์การศึกษาของ สป.จังหวัด” ก่อนที่จะได้รับ รางวัลข่าวยอดเยี่ยมครั้งที่สองใน 2530 จากข่าว “ทลายแก๊งมาเฟียทุจริตเครื่องราชฯ” และได้รับ รางวัลข่าวยอดเยี่ยมครั้งที่สาม ในปี 2532 จากข่าว “ทลายแก๊งมรศาสนา” และได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมครั้งที่สี่ในปี 2536 จากข่าว “เปิดโปงขบวนการผลาญงบประมาณ 5 แสนล้าน”

จากนั้นในช่วงปี 2538, 2539, 2540, 2541 มติชนคว้ารางวัลข่าวยอดเยี่ยมติดต่อกันทั้ง 4 ปี จากข่าว “ทลายขบวนการยาฆ่า ปลาสุสานักไทยด้านภักย์ยาฆ่า”, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจ การเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีบิซี 80,000 ล้านบาท”, ข่าว “ เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการ เขมือบบงแบแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์” และข่าว “โค่นขบวนการงานยาสาธารณสุข 1,400 ล้าน บาท” ตามลำดับ

ก่อนจะกลับมาได้รางวัลข่าวยอดเยี่ยม อีก 3 ครั้ง ในปี 2545 จากข่าว “ ทลายวงจร อุบาทว์ ทุจริตหัวคิวแรงงาน”, ปี 2549 จากข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” และปี 2551 จากข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ชื่อตำรา ห่วยแจกโรงเรียน” จากนั้นจนถึงปัจจุบัน มติชนไม่เคยปรากฏชื่อได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมอีกเลย

ขณะที่ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนา สื่อมวลชนแห่งประเทศไทย ในฐานะอดีตนายกกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน และประชาติธุรกิจ

ยืนยันว่า นโยบายขององค์กรสื่อมีผลต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างมาก หากองค์กรสื่อใดมีนโยบายให้การสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวนอย่างชัดเจน ก็จะทำให้นักข่าวสามารถทำงานข่าวเชิงสืบสวนได้เต็มที่และมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์กรสื่อไม่มีนโยบายสนับสนุนการทำข่าวเชิงสืบสวน ก็จะส่งผลให้การทำงานของนักข่าวไม่กระตือรือร้นหรือใส่ใจการทำข่าวประเภทนี้ ซึ่งกระบวนการทำงานมีความยากลำบาก โดยเฉพาะการเสาะแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ มาใช้ประกอบการทำข่าว และหันมาสนใจการทำข่าวรายวันตามกระแสทั่วไป ซึ่งมีกระบวนการทำข่าวและประเด็นข่าวที่ซับซ้อนน้อยกว่าแทน (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

สอดคล้องกับความเห็น มานพ ทิพย์โอสถ อุปนายกฝ่ายสิทธิเสรีภาพและการปฏิรูปสื่อ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ที่ระบุว่า ผลจากการที่เทคโนโลยีปัจจุบันจะมีความก้าวล้ำนำสมัยไปมาก ส่งผลให้นักข่าวทำงานกันง่ายขึ้น บางคนเห็นเรื่องที่มีการนำเสนอแพร่ในโลกออนไลน์มีกระแสดีคนให้ความสนใจมาก ก็นำเรื่องนี้มาเขียนเป็นข่าวต่อ บางเรื่องก็นำเสนอไปโดยไม่มีการตรวจสอบข้อมูลก่อน เพื่อแข่งขันทำยอดไลค์ เรียกความสนใจจากผู้อ่าน ทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้น ต่างจากการทำข่าวในสมัยก่อนที่นักข่าวต้องทำงานกันอย่างหนัก โดยเฉพาะในกลุ่มนักข่าวใหม่ที่เพิ่งเข้ามาทำงาน แต่ละข่าวต้องอาศัยความพยายามอย่างมากกว่าจะได้มา

“ส่วนการทำข่าวสืบสวน ในปัจจุบันแทบจะไม่ต้องพูดถึง มีน้อยมาก นักข่าวรุ่นใหม่แทบจะไม่มีเลย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าแปลกใจมาก ในสมัยก่อนนักข่าวไม่มีเทคโนโลยีอะไรเลย มีแค่เทปอัดเสียง จะติดต่อแหล่งข่าวก็ต้องไปพบด้วยตัวเองหรือคัดกรอกที่ทำข่าวกันได้ และทำกันได้ดีมาก แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีทันสมัยมาก แต่คุณภาพกลับข่าวลดลงไม่เข้มข้นเหมือนเดิม”

“ข่าวที่นำเสนอจากสื่อส่วนใหญ่ก็เหมือนกันหมด ไม่มีอะไรแตกต่างกันเลย ทุกคนมุ่งแต่ทำข่าวประจำวันกันหมด ซึ่งมีจำนวนมากในแต่ละวัน เพราะทุกสำนักข่าวกลัวคำว่าตกข่าว เหมือนกันหมด แยกได้มุ่งดูแหล่งข่าว เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี แล้วเอามาเขียนข่าวก็สุดยอดแล้ว ทั้งที่ในความเป็นจริง นักข่าวมีหน้าที่ต้องตรวจสอบ ต้องไปเจาะลึก ขุดคุ้ยข้อมูล ไปลงพื้นที่ไปดูของจริงไม่ใช่ฟังแค่คำพูด แหล่งข่าวพูดอะไรมา ก็เขียนไปตามนั้น เชื่อเขาหมด เมื่อนักข่าวรุ่นพี่ทำแบบนี้ สภาพแวดล้อมการทำงานของนักข่าวเป็นอย่างไร นักข่าวรุ่นใหม่ที่มาทำงานก็ต้องทำตามแบบนี้ วงจรมันก็จะเป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ”

“ที่ผ่านมาจากสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้พยายามที่จะจัดฝึกอบรมหรือทำกิจกรรมต่างๆ เพิ่มเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ทำงานข่าวให้กับนักข่าวรุ่นใหม่อยู่บ่อยครั้ง แต่ก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากองค์กรสื่อต่างๆ เท่าที่ควร เห็นได้จากการจะจัด

อบรมสักครั้งจะต้องมีการลือขบกับองค์กรสื่ออยู่นานกว่าจะยอมส่งนักข่าวมาฝึกอบรมสักคนหนึ่ง” (มานพ ทิพย์โอสถ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 2 กุมภาพันธ์ 2558)

4.2 การวิเคราะห์ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในรอบ 42 ปี

4.2.1 แนวโน้มเนื้อหาข่าว

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว พบว่า เนื้อหาข่าวในช่วงปี 2515-2525 ส่วนใหญ่เป็นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรม จากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐและผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ซึ่งอยู่ในช่วงการบริหารงานประเทศของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ถึงรัฐบาลพล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีการปฏิวัติรัฐประหาร และยุบสภาอยู่บ่อยครั้ง มีเพียงข่าว “ทุจริตทรพช.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2522 ที่เนื้อหาข่าวเป็นประเด็นเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

เริ่มตั้งแต่ข่าว “ขังลิ้ม” ที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมเป็นข่าวแรกในปี 2515 ที่ประเด็นสำคัญของข่าวชิ้นนี้ที่นำเสนอต่อสาธารณชน เป็นปัญหาความเดือดร้อนของนายเวล บุกรุก แยกชาวอินเดีย ที่หลบหนีเข้าเมือง และถูกตำรวจขังลิ้มรวมระยะเวลา 3 ปี ซึ่งผลจากการนำเสนอข่าวทำให้นายเวล บุกรุก ได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสระ และเดินทางกลับประเทศโดยสวัสดิภาพ

ขณะที่ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส.7 ศพ” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2516 ซึ่งมีจุดเริ่มต้นเกี่ยวกับกลุ่มข้าราชการร่วมมือกับกลุ่มพ่อค้าตัดไม้ทำลายป่าสงวน โดยประเด็นสำคัญของข่าวชิ้นนี้ที่นำเสนอต่อสาธารณชน คือ การเปิดเผยเบื้องหลังการวางแผนสังหารนายชาญ ทองไพบุลย์ อาสาสมัครจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ชอบร้องเรียนพฤติกรรมกรรมการตัดไม้ทำลายป่าของกลุ่มข้าราชการ และพ่อค้าตัดไม้ ส่งผลทำให้ อ.ส. มิชัย พิมพิลา เพื่อนนายชาญ ที่มีส่วนรู้เห็นในการตัดไม้ กลัวความผิดและเกรงอิทธิพลมืด จึงสังหารภรรยา ลูก และตัวเองรวม 8 ศพ

ข่าว “นาทราย” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2517 มีประเด็นสำคัญอยู่ที่การนำเสนอหลักฐานข้อเท็จจริง จากการที่เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจเข้าไปสังหารประชาชน เผาทำลายบ้านเรือน โดยกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ด้วย ทั้งที่ไม่เป็นความจริง

ข่าว “การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2518 มีประเด็นสำคัญของข่าวเป็นการร่วมมือกันของข้าราชการเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้กับพ่อค้านายทุนเข้าไปบุกโค่นไม้ทำลายป่าสงวนแห่งชาติเขาสอยดาว ซึ่งในส่วนของข้าราชการนอกจากจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ยังมีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชันด้วย

ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2520 มีประเด็นสำคัญอยู่ที่การนำเสนอข้อมูลปัญหาเรือแพเถื่อนของกลุ่มนายทุนบุกกรุกทำเหมืองแร่ในเขตสัมปทานของบริษัทต่างชาติที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาการช่วงชิงกันขุดแร่จนมีเหตุฆ่ากันตาย

ข่าว “พระนักสู้” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2521 มีประเด็นสำคัญอยู่ที่การเปิดโปงข้อเท็จจริงเบื้องหลังการเสียชีวิตของพระมหาธีระ นันทะ เจ้าอาวาสวัดเขารักเกียรติ อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา ไปขัดขวางการระเบิดหินข้างวัดเขารักเกียรติ ทำให้นายประจวบ วัชรพันธ์ นายทุนเจ้าของโรงโม่หิน กับพวกอีก 3 คน บุกจับพระมหาธีระ จากหน้าวัดไปสังหารอย่างเหี้ยมโหด

ข่าว “เผชิญหน้า ขก.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2523 ที่มีประเด็นสำคัญอยู่ที่นักข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐบุกเดี่ยวเข้าไปสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่ม ขก.บริเวณเทือกเขาบูชีโด พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เพียงคนเดียว เพื่อสัมภาษณ์ความเห็นเกี่ยวกับการแบ่งแยกดินแดน และการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ

ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2525 มีประเด็นสำคัญอยู่ที่การเปิดโปง ชุคคีย์ เบื้องหลัง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี อ้างวิสามัญฆาตกรรมโจรปล้นรถบรรทุกรวม 7 ศพ แต่ญาติพี่น้องของเหยื่อเคราะห์ร้ายทั้ง 7 ศพ ออกมายืนยันว่าผู้ตายไม่ใช่โจรผู้ร้ายตามที่ตำรวจกล่าวอ้าง

ส่วนเนื้อหาข่าวในช่วงปี 2526-2556 ส่วนใหญ่เป็นข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเปิดโปงระงับยับยั้งการทุจริตคอร์รัปชัน เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคการบริหารงานประเทศของรัฐบาลพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ มาจนถึงรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ที่ข้าราชการและนักการเมืองเริ่มเข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศอย่างมาก

เริ่มต้นจากข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2526 มีประเด็นสำคัญอยู่ที่การเปิดเผยข้อมูลการร่วมมือกันระหว่างข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ และองค์การคลังสินค้า (อคส.) กับเอกชน ในการทุจริตจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษาในราคาแพงเกินกว่าความเป็นจริง

แต่หลังจากที่นักการเมืองเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ รูปแบบการทุจริตก็เริ่มขยายวงมากขึ้น โดยบุคคลที่เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการทุจริตเปลี่ยนจากข้าราชการเป็นนักการเมือง ขณะที่กระบวนการทุจริตก็มีความซับซ้อนมากขึ้น จากที่จำกัดวงอยู่แค่การทุจริตในระดับกระทรวง หน่วยงาน ที่คิดโครงการขึ้นมาเพื่อของบประมาณมาใช้ และแสวงหาผลประโยชน์ในกลุ่มของรัฐมนตรี ก็เปลี่ยนมาเป็นการคิดค้นนโยบาย เพื่อทำให้ช่องทางการอนุมัติทำโครงการ

ต่างๆ ภายใต้นโยบายทำได้สะดวกมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “ทุจริตเชิงนโยบาย” ขณะที่วงเงินที่เกิดขึ้นในกระบวนการทุจริตก็มีจำนวนสูงขึ้นไปด้วย

ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน” ที่ได้รับรางวัลในปี 2529 เป็นจุดเริ่มต้นที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการใช้อำนาจของนักการเมืองร่วมมือกับข้าราชการแสวงผลประโยชน์ ในการอนุมัติให้มีการนำเข้าไม้ซุงเถื่อนจากพม่าเข้ามาในประเทศไทย ก่อนที่จะปรากฏพฤติการณ์ของนักการเมืองในลักษณะเดียวกันให้เห็นอีกครั้ง ในข่าว “สวนป่ากิตติ อีกเหลี่ยมของนักการเมืองไม่รู้จักพอ” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2533

และตามมาด้วยข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบางแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2540, ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2541, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชันสินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2548 ซึ่งมีลักษณะเดียวกัน คือ การใช้อำนาจของนักการเมืองในการผลักดัน โครงการต่างๆ เพื่อขออนุมัติงบจากรัฐบาลมาแสวงหาประโยชน์ร่วมกับเอกชน

ขณะที่รูปแบบการทุจริตของนักการเมืองก็เริ่มขยายวงไปยังองค์กรและหน่วยงานอื่นเห็นได้จาก ข่าว “หลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2539 ซึ่งมีประเด็นสำคัญในข่าวเป็นกรณีนักการเมืองกลุ่ม 16 และผู้บริหารธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยการ (ปีปีซี) ได้ร่วมกันวางแผนนำเงินของธนาคารมาใช้ในการครอบงำกิจการบริษัทเอกชนในตลาดหลักทรัพย์หลายแห่ง เพื่อขายต่อทำกำไร จนทำให้เกิดปัญหาทางการเงินกับธนาคารมีหนี้เสียจำนวนหลายพันล้านบาท

ส่วนการทุจริตในระดับข้าราชการก็ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่จากเนื้อหาข่าว “หลายวงจรอุบาทว์ทุจริตหัวคิวแรงงาน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2545 ซึ่งมีการตรวจสอบพบข้อมูลข้าราชการระดับสูงในกระทรวงแรงงานร่วมมือกับเอกชน ในการเรียกรับผลประโยชน์จากการส่งออกร่างงานไทยไปทำงานในต่างประเทศ เช่นเดียวกับ ข่าว “เปิดโปงอบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2551 และข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้าพันล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2553

สำหรับการทุจริตเชิงนโยบาย เริ่มปรากฏให้เห็นชัดเจนจากข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2549 ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากการที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ออกนโยบายแก้ไขกฎหมายซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ที่ส่งทำให้การซื้อขายหุ้น บมจ.ชินคอร์ปอเรชั่นของครอบครัวชินวัตร-คามาพงศ์ จำนวน 1,487.7 ล้านหุ้น มูลค่า 73,269 ล้านบาทให้แก่บริษัท เทมาเส็ก โฮลดิ้ง ของสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2549 ไม่ต้องเสียภาษี

และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในข่าว “ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว บั้นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อควดินา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2550 ซึ่งโครงการบ้านเอื้ออาทร ถือเป็นหนึ่งในโครงการที่ถูกเรียกว่า “ประชานิยม” เพื่อใช้ในการประกาศหาเสียงของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี แต่ถูกตรวจสอบพบว่า นักการเมือง ข้าราชการ และเอกชน ได้ร่วมมือกันทุจริต ทั้งในส่วนการปั่นราคาที่ดิน การคัดเลือกบริษัทเอกชนเข้ามารับงาน ความเสียหายจากโครงการในหลายพื้นที่ที่เกิดปัญหาก่อสร้างล่าช้า หรือได้บ้านที่ไม่มีคุณภาพ

เช่นเดียวกับข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2555 ซึ่งโครงการรับจำนำข้าว ถือเป็นหนึ่งในโครงการประชานิยม และใช้ในการหาเสียงของรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี แต่ถูกตรวจสอบพบว่า นักการเมือง ข้าราชการและเอกชนได้ร่วมมือกันทุจริต ทั้งขั้นตอนการรับจำนำข้าวและการระบายข้าว ขณะที่ตัวเลขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้มีมูลค่านับแสนล้านบาท

ขณะที่ผลการวิจัย ยังพบว่า นับตั้งแต่ปี 2548 จนถึง 2556 ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม จำนวน 7 ข่าว ทุกข่าวล้วนแล้วแต่เป็นข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันทั้งหมด ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่เริ่มประสบปัญหาถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐและอำนาจทุน เห็นได้จากคำสัมภาษณ์ของ วันชัย วงศ์มีชัย นายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ปี 2558 ที่ระบุว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เป็นเวลาที่นักการเมืองเริ่มเข้ามาบีบบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ ปัญหาการทุจริตก็มีความซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะในยุคการบริหารงานของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งถูกจับตามองเป็นพิเศษในเรื่องการบริหารที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนเข้ามาเกี่ยวข้อง การออกนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องเชื่อมโยงทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้การทำงานของสื่อเพื่อตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันมีความเข้มข้นมากขึ้นตามไปด้วย สื่อหลายแห่งให้ความสนใจแข่งขันนำเสนอข้อมูลการทุจริตกันอย่างเต็มที่ เพราะถือว่าเป็นความท้าทายอย่างมาก

แต่ในความท้าทายดังกล่าว สื่อเองก็มีความเสี่ยงสูงตามมาเช่นกัน โดยเฉพาะการถูกตอบโต้จากผู้มีอำนาจ ทั้งในรูปแบบการข่มขู่ ฟ้องร้องดำเนินคดี หรือการกลั่นแกล้งทางธุรกิจ ในลักษณะของการสั่งถอนโฆษณาทั้งจากหน่วยงานรัฐโดยตรง หรือให้เอกชนในกลุ่มเครือข่ายถอนโฆษณาด้วย ส่งผลให้องค์กรสื่อหลายแห่งเกิดปัญหาในการดำเนินธุรกิจ ขณะที่สถานการณ์ทางการเศรษฐกิจก็ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาทางการเมือง การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อหลากสีก็ยังส่งผลทำให้ธุรกิจสื่อมีปัญหาเพิ่มมากขึ้น

เจ้าของสื่อบางแห่งทนต่อผู้ไม่ไหวก็ต้องยอมแพ้ เริ่มส่งสัญญาณไปที่กองบรรณาธิการ เพื่อขอมลตโทนการนำเสนอข่าวลง หรือไม่นำเสนอข่าวโจมตีเลยก็มี ก็ส่งผลทำให้นักข่าวที่มีคุณภาพถูกกดดันให้ออกจากงาน หรือบางคนรับสภาพไม่ได้กับสิ่งที่เกิดขึ้นก็ลาออก ส่งผลทำให้การทำข่าวของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นเริ่มลดทอนคุณภาพลง โดยเฉพาะการทำข่าวทุจริต และเปลี่ยนมาทำข่าวตามกระแสรายวันแทน แต่สิ่งที่มีผลกระทบตามมาอย่างมาก คือ เรื่องความน่าเชื่อถือ และการตอกย้ำให้เห็นความจริงข้อหนึ่งในระบบทุนนิยมคือแท้จริงแล้ว สื่อก็เป็นเพียงธุรกิจอย่างหนึ่งเท่านั้น (วันชัย วงศ์มีชัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล 20 พฤษภาคม 2558)

4.2.2 รูปแบบข่าว

1) แบ่งตามประเภทของเนื้อหาข่าว

ในจำนวนข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิศรีรา อมมั่นคง ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว สามารถแบ่งประเภทข่าวจากเนื้อหาข่าวที่นำเสนอได้เป็น 7 ประเภท คือ ข่าวสังคม ข่าวอาชญากรรม ข่าวการเมือง ข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าวการศึกษา ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวสาธารณสุข

โดยประเภทข่าวที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ข่าวการเมืองจำนวน 13 ข่าว ตามด้วยข่าวอาชญากรรม จำนวน 6 ข่าว ข่าวสิ่งแวดล้อม 5 ข่าว ข่าวสังคมจำนวน 4 ข่าว ส่วนข่าวการศึกษา และข่าวสาธารณสุข มีจำนวนเท่ากัน คือ 3 ข่าว และข่าวเศรษฐกิจ 2 ข่าว

ตารางที่ 4.5 แสดงรายละเอียดประเภทข่าว ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิศรีรา อมมั่นคง ตั้งแต่ปี 2515 - 2556 จำนวน 36 ข่าว

ประเภทข่าว	ข่าว
สังคม	มีทั้งหมด 4 ข่าว คือ ข่าว “ขังลิ้ม”, ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจริตเครื่องราชฯ”, ข่าว “ทลายแก๊งมรศาสนา”, ข่าว “ทลายขบวนการยาม้า ปลุกสำนึกไทยต้านภัยยาม้า
อาชญากรรม	มีทั้งหมด 6 ข่าว คือ ข่าว “นาทราย”, ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ศพ”, ข่าว “ฆ่าพระนักสู้”, ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”, ข่าว “คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะจันทร์”, ข่าว “แกะรอยหมอผีพรหยา...ลากหมอวิสุทธิ์ สู่แดนประหาร”

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเภทข่าว	ข่าว
การเมือง	มีทั้งหมด 13 ข่าว คือ ข่าว “ทุจริต รพช.”, ข่าว “เผชิญหน้า ขจก.”, ข่าว “เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน”, ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้่นหมิ่นล้านพิศดาร แจ้งเท็จ ป.ป.ช.”, ข่าว “ทลายวงจรอุบาทว์ ทุจริตหัวคิวแรงงาน”, ข่าว “ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั้นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน
	เชื่อดัฒนา เมืองสุข-บึกเคหะฯ กับพวก”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน... สิบบนข้ามชาติ ซีทีเอ็กซ์”, ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า..พันล้าน”, ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”
สิ่งแวดล้อม	มีทั้งหมด 5 ข่าว คือ ข่าว “การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว”, ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”, ข่าว “สวนป่ากิตติ อิกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าว “ป่าดงใหญ่ ..ใครทำลาย, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติภัยจากสารเคมี”
การศึกษา	มีทั้งหมด 3 ข่าว คือ ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเหมือบงบฯ คอมพิวเตอร์”, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วย แจกโรงเรียน”
เศรษฐกิจ	มีทั้งหมด 2 ข่าว คือ ข่าว “เสี่ยสองปั่นหุ้น”, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท”
สาธารณสุข	มีทั้งหมด 3 ข่าว คือ ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล้าน”, ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต”, ข่าว “เจาะขบวนการซุกใช้หัวदनก”

2) แบ่งตามประเภทข่าวหนัก-ข่าวเบา

จากการศึกษาเนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรฯ อม้นตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว และใช้เกณฑ์ในการแบ่งประเภทข่าวหนัก-ข่าวเบา ตามหนังสือเทคนิคการหาข่าวและการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์ (ครุณี หิรัญรักษ์, 2529) ที่แบ่งประเภทข่าวตามน้ำหนัก

ของเนื้อหาข่าวออกเป็น 2 ประเภทข่าว คือ 1. ข่าวหนัก (Hard news) เป็นข่าวที่มีความสำคัญต่อคนกลุ่มใหญ่ ได้แก่ ข่าวการเมือง การต่างประเทศ การศึกษา แรงงาน ศาสนา เศรษฐกิจ ศาล เป็นต้น ส่วนข่าวเบา (Soft news) เป็นข่าวที่มีความสำคัญน้อยกว่าข่าวหนัก แต่มักจะได้รับความสนใจจากผู้อ่านผู้ฟังผู้ดูมากกว่า ได้แก่ ข่าวอาชญากรรม ข่าวล้อ โกง ข่าวตลกขบขัน เน้นทางด้านให้เกิดอารมณ์มากกว่าให้ความรู้ และการศึกษา จะพบว่า ข่าว “ขังลิ้ม” เป็นข่าวเดียวที่ถูกจัดอยู่ในประเภทข่าวเบา เนื่องจากประเด็นสำคัญของข่าวนี้น่าเสนอต่อสาธารณชน คือ การเรียกร้องความเป็นธรรมให้แก่ นายเวล บุรุษ ขกชาวอินเดีย ที่หลบหนีเข้าเมือง และถูกตำรวจขังลิ้มรวมระยะเวลา 3 ปี โดยไม่มีใครเข้ามาช่วยเหลือหรือผ่านกระบวนการยุติธรรมใดๆ กระทั่งมีอาการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายอย่างรุนแรง ถึงขั้นเป็นอัมพาตและมีอาการทางประสาท

แม้ในการนำเสนอข่าวนี้อาจมีการตั้งข้อสังเกตถึงอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมกักขังผู้ต้องหาที่มีเพียงแค่ 7 วัน แต่ก็ไม่มีใครเจาะลึกในรายละเอียด รวมถึงขยายผลการทำข่าวไปยังผู้ต้องขังรายอื่นทั่วประเทศว่ามีปัญหาในลักษณะเดียวกันหรือไม่ และที่สำคัญข่าวนี้อาจมีช่วงเวลาในการนำเสนอเพียง 3 วันเท่านั้น

ขณะที่ข่าวที่เหลืออีกจำนวน 35 ข่าว แม้จะมีข่าวอาชญากรรมรวมอยู่ด้วย แต่ก็ล้วนเป็นคดีใหญ่ สะเทือนขวัญคนในสังคม มีกลุ่มข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงประเด็นข่าวก็มีความสลับซับซ้อน นักข่าวต้องใช้ความกล้า และความอดสาหะในการติดตามข่าว จึงถือว่าเป็นข่าวในจัดอยู่ในประเภทข่าวหนักด้วย

ตารางที่ 4.6 แสดงรายละเอียดประเภทข่าวหนัก-เบา ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา
อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515 - 2556 จำนวน 36 ข่าว

ข่าวหนัก	ข่าวเบา
มีทั้งหมด 35 ข่าว คือ ข่าว “นาทราย”, ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ศพ”, ข่าว “ฆ่าพระนักสู้” , ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”, ข่าว “คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีชนะชัย”, ข่าว “แกะรอยหมอมัสพรหาย”, ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทูจริตเครื่องราชฯ”, ข่าว “ทลายแก๊งมารศาสนา”, ข่าว “ทลายขบวนการยาม่า ปลุกสำนึกไทยต้านภัยยาม่า, ข่าว “ทูจริต รพช.”, ข่าว “เผชิญหน้า ขก.”, ข่าว “ เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน”, ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าว “คนใช้-ซุกหุ่นหมิ่นล้านพิสดาร แจ้งเท็จ ป.ป.ช.”, ข่าว “ทลายวงจร	ข่าว “ขังลิ้ม”

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ข่าวหน้า	ข่าวเบา
<p>อุบาทว์ ทูจริตหัวคิวแรงงาน”, ข่าว “ทลายทุจริตร้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อพัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก” , ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท” , ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน... ลินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์”, ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน”, ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้านบาท”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรบ.ยิ่งลักษณ์” , ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” , ข่าว “การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว”, ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล” , ข่าว “สวนป่ากิตติ อีกรเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าว “ป่าดงใหญ่..ใครทำลาย”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี”, ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้านบาท” , ข่าว “เจาะขบวนการซุกไข่หัวคนก”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเหมือบงบฯ คอมพิวเตอร์”, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน”, ข่าว “เสียสองพันหุ้น”, ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุขสุข 1,400 ล้านบาท” , ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต”</p>	<p>ข่าว “ขังลิ้ม”</p>

3) แบ่งประเภทข่าวตามเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน

ในหนังสือข่าวเจาะ-เจาะข่าว ถอดประสบการณ์และเทคนิคข่าวเชิงสืบสวน ของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้แบ่งประเภทข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล จากการวิเคราะห์ผลงานข่าวที่ส่งเข้าประกวดตั้งแต่ปี 2515 -2556 ไว้ 5 ประเภท คือ 1.ข่าวการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ 2.ข่าวการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีนักการเมืองหรือข้าราชการเกี่ยวข้อง 3. ข่าวการทุจริตหรือฉ้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง หรือข้าราชการ 4. ข่าวการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

และ 5. ข่าวอื่นๆ ที่ไม่ชัดเจนว่าเป็นการเปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง / หรือเป็นการทุจริตข้อ โกงในภาคเอกชน / หรือการกระทำผิดในหมู่สงฆ์

จากการศึกษาเนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว โดยใช้ฐานข้อมูลการแบ่งประเภทข่าว 5 ประเภท ในช่วงปี 2515-2547 และเพิ่มเติมข่าวที่ได้รับรางวัลตั้งแต่ช่วงปี 2548-2556 จะปรากฏรายละเอียดตามตารางแสดงผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงการจัดกลุ่มข่าว ของข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว

ประเภทข่าว	ข่าว
1. ข่าวการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ	มีทั้งหมด 7 ข่าว คือ ข่าว “ขังลิ้ม”, ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ศพ.”, ข่าว “นาทราย”, ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์อุ้มฆ่า 2 คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูก ตระกูล ศรีชนะขันท์”, ข่าว “ทลายขบวนการยาบ้า ปลุกสำนึกไทย ด้านภัยยาบ้า”, ข่าว “เจาะขบวนการซุกไข่หัดคนก”
2. ข่าวการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีนักการเมืองหรือข้าราชการเกี่ยวข้อง	มีทั้งหมด 7 ข่าว คือ ข่าว “การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว”, ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”, ข่าว “ฆ่าพระนักสู้”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าว “ป่าดงใหญ่ใครทำลาย”, ข่าว “ส่วนป่ากิตติ อีกลี้ภัยของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี”
3. ข่าวการทุจริต หรือฉ้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง หรือข้าราชการ	มีทั้งหมด 16 ข่าว คือ ข่าว “ทุจริต รพช.”, ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้านบาท”, ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟียทุจริตเครื่องฯ”, ข่าว “ทลายแก๊งมรศาสนา”, ข่าว “เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้านบาท”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบงบประมาณแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์”, ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล้านบาท”,

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเภทข่าว	ข่าว
3. ข่าวการทุจริต หรือนื้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง หรือข้าราชการ (ต่อ)	ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมิ่นล้าน พิศดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.” , ข่าว “ทลายวงจรรูปาทวี ทุจริตหัวคิวแรงงาน” , ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน..สินบนข้าม-ชาติซีทีเอ็กซ์” , ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น จีน คอร์ป 73,000 ล้าน” , ข่าว “ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั้นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อควัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก” , ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน” , ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน” , ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” , ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าว 2.5 ล้านตัน”
4. ข่าวการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ	มีทั้งหมด 2 ข่าว คือ ข่าว “เสี่ยสองปั่นหุ้น” , ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปี บีซี 80,000 ล้านบาท”
5. ข่าวอื่นๆ ที่ไม่ชัดเจนว่าเป็นการเปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการนื้อราษฎร์บังหลวง / หรือเป็นการทุจริตนื้อโกงในภาคเอกชน / หรือการกระทำผิดในหมู่สงฆ์	มีทั้งหมด 4 ข่าว คือ ข่าว “เผชิญหน้า ขก.” , ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์” , ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอบขบวนการซื่อขายไต” , ข่าว “แกะรอยหมอบผีพรหยา... ลากหมอบวิสุทธิ์สู่แดนประหาร”

จากตารางที่ 4.7 จะเห็นได้ว่า ข่าวการทุจริต หรือนื้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง หรือข้าราชการ มีจำนวนมากที่สุด 16 ข่าว ส่วนข่าวการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ และข่าวการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่

ของข้าราชการ มีจำนวนเท่ากัน 7 ข่าว สำหรับข่าวนอื่น ๆ ที่ไม่ชัดเจนว่าเป็นการเปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง/หรือเป็นการทุจริตฉ้อโกงในภาคเอกชน/หรือการกระทำผิดในหมู่สงฆ์ มีจำนวน 4 ข่าว ส่วนข่าวการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีจำนวนน้อยที่สุด 2 ข่าว

อย่างไรก็ตาม มี 2 ข่าว ที่มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างข่าวดังกล่าวแต่ละประเภท คือ ข่าว “สวนป่ากิตติ อีกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ” ซึ่งมีความคาบเกี่ยวกันระหว่างข่าวดังกล่าวการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีนักการเมืองหรือข้าราชการเกี่ยวข้อง กับข่าวดังกล่าวการทุจริตหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง หรือข้าราชการ ส่วนข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี” มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างข่าวดังกล่าวการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีนักการเมืองหรือข้าราชการเกี่ยวข้องกับข่าวดังกล่าวใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ

จากการศึกษาวิจัยยังพบว่า แม้ในจำนวนข่าวดังกล่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรามันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ชิ้น สัดส่วนของข่าวดังกล่าวการทุจริต หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง หรือข้าราชการจะมีจำนวนมากที่สุด 16 ข่าว แต่ก็ยังมีข่าวดังกล่าวอื่น ๆ ที่ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมด้วย เนื่องจากขั้นตอนการตัดสินของคณะกรรมการตัดสินฯ จะให้ความสำคัญกับประเด็นของข่าวดังกล่าวว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อประชาชนมากแค่ไหน รวมถึงกระบวนการทำงานของนักข่าวว่า มีการทำงานเป็นอย่างไร โดยเฉพาะการเสาะแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริงหลักฐานเอกสารที่นำมาเปิดเผยให้สาธารณชนได้รับทราบ ยืนยันได้จากคำสัมภาษณ์ของ บรรยาย สุวรรณพงษ์ หนึ่งในคณะกรรมการตัดสินรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรามันตกุล ที่ระบุว่า ข่าวดังกล่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมที่ผ่านมา จะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อสังคม ส่วนใหญ่เป็นข่าวดังกล่าวเชิงสืบสวน เมื่อนำเสนอไปแล้วมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ไม่จำเป็นต้องเป็นข่าวดังกล่าวการทุจริตอย่างเดียว

ยกตัวอย่างเช่น ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์” ซึ่งมีเนื้อหาข่าวดังกล่าวมีลักษณะเป็นการปลุกกระแสสังคม แต่การนำเสนอข่าวดังกล่าวมีความครบถ้วนรอบด้าน และเกาะติดเรื่องนี้อย่างจริงจัง หรือข่าว “แกะรอยหมอผีสพรหาย... ลากหมอวิสุทธิ์สู่แดนประหาร” ที่ถือเป็นข่าวดังกล่าวอาชญากรรมคดีสะเทือนขวัญเพียงข่าวดังกล่าวเดียว ที่ผู้กระทำความผิดในข่าวดังกล่าวเป็นแพทย์ ไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐ เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการกระทำความผิดแต่อย่างใด

โดยกองบรรณาธิการไทยรัฐเปิดประเด็นข่าวดังกล่าวนี้เป็นฉบับแรก เกี่ยวกับการหายตัวไปอย่างลึกลับของ หมอผีสพร บุญเกษมสันติ ก่อนจะพบเป็นศพ และถูกฆาตกรรมอย่างโหดเหี้ยมด้วยวิธีการหั่นศพออกเป็นชิ้นๆ เพื่อทำลายหลักฐาน

ข่าวนี้ถูกส่งเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยม 2 ครั้ง ครั้งแรก ปี 2544 แต่ไม่ได้รับการคัดเลือก เนื่องจากคดียังไม่ถึงที่สุด ขณะที่อัยการก็มีคำสั่งไม่ฟ้อง เนื่องจากหลักฐานไม่ชัดเจนว่า หมอวิสุทธิ เป็นผู้ลงมือฆาตกรรมภรรยาของตนเอง

ก่อนที่จะมีการส่งเข้าประกวดอีกครั้งในปี 2546 หลังจากศาลมีคำพิพากษาตัดสินว่า หมอวิสุทธิ บุญเกษมสันติ มีความผิดได้รับโทษประหารชีวิต โดยไทยรัฐได้ชูประเด็นว่า เป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่นำข้อมูลภาพวงจรปิดในห้างสรรพสินค้า ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า หมอวิสุทธิ อยู่กับหมอศัลพร ภรรยา ในวันที่หายตัวไป และจากหลักฐานชิ้นนี้เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในคดีที่ทำให้ศาลมีคำตัดสินประหารชีวิตหมอวิสุทธิในเวลาต่อมา

ส่วนข่าวสิ่งแวดล้อมที่ส่งเข้ามาประกวดรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล หากนักข่าวที่รับผิดชอบประเภทนี้เพิ่มกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้ามาช่วยในการทำข่าว อาทิ การตรวจสอบข้อมูลกลุ่มนายทุนที่บุกรุกพื้นที่ป่าว่า มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับนักธุรกิจนักการเมือง หรือข้าราชการ และมีการเอื้อประโยชน์หรือไม่อย่างไรบ้าง รวมทั้งการตรวจสอบเอกสารหลักฐานมากกว่าการลงพื้นที่สำรวจความเสียหาย หรือออกรายงานผลการตรวจสอบจากหน่วยงานรัฐ ก็น่าจะ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้มากกว่านี้

ขณะที่ข่าวอาชญากรรม มักจะใช้วิธีการทำข่าวโดยอ้างผลการตรวจสอบคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นหลัก ซึ่งหากปรับปรุงกระบวนการทำงานข่าว โดยเฉพาะการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อให้เจ้าหน้าที่นำข้อมูลการตรวจสอบของสื่อไปใช้ประโยชน์จะทำให้การทำข่าวประเภทอาชญากรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้นเช่นกัน (บรรยง สุวรรณผ่อง, การสื่อสารระหว่างบุคคล 28 พฤษภาคม 2558)

อย่างไรก็ตาม ประเภทข่าวที่ไม่เคยปรากฏว่าได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล นับตั้งแต่ปี 2515-2557 คือ ข่าวกีฬา และข่าวบันเทิง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวบันเทิงและนักข่าวกีฬา ได้รับการยืนยันข้อมูลตรงกันว่า เนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอข่าวทั้ง 2 ประเภท ไม่เหมาะที่จะส่งเข้าประกวดรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ที่เน้นให้รางวัลข่าวเชิงสืบสวนและข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

ประดิษฐ์ นิธิยานันท์ ผู้สื่อข่าวอาวุโสสายกีฬา ให้ความเห็นว่า ในอดีตมีนักข่าวสายกีฬาหลายคน มีความพยายามส่งข่าวกีฬาเข้าประกวดรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล มาแล้ว แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากทั้งคนในองค์กรสื่อด้วยตนเอง เช่นเดียวกับท่าทีของคนในสมาคมนักข่าวฯ ที่ให้ความสำคัญกับข่าวการเมืองและข่าวอาชญากรรมเป็นหลัก

“...ในปี 2523 ตอนที่ทำงานอยู่ที่มติชน โต้ะกีฬาได้นำเสนอข่าวสำคัญเกี่ยวกับกรณี นักกีฬาสาวยูโดทีมชาติคนหนึ่งที่มีอาชีพเป็นแม่ค้าขายผัก แต่ถูกกีดกันจากเจ้าหน้าที่สถานทูตไม่

ออกวีซ่า ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปแข่งขันกีฬาในต่างประเทศได้ ถือเป็นข่าวใหญ่และมีความสำคัญมากกับสังคมไทย เราทำข่าวกันจนกระทั่งสถานทูตต้องมีการเปลี่ยนแปลงตัวเจ้าหน้าที่ที่ไม่ออกวีซ่าให้นักกีฬารายนี้ แต่พอนำเรื่องไปเสนอกองบรรณาธิการว่าจะส่งข่าวนี้ออกประกวดรางวัลอิศรา อมันตกุล ก็ได้รับเสียงคัดค้านว่าไม่เห็นด้วย เพราะให้ความสำคัญกับเรื่องการเมืองมากกว่า จึงตัดสินใจไม่ส่งข่าวนี้ออกประกวด”

“...ส่วนประเด็นข่าวกีฬาที่เกี่ยวกับการตรวจสอบปัญหาการทุจริตเราก็มีเหมือนกัน เช่น เบื้องหลังการล้มมวย เราเจาะข้อมูลทุกด้าน จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ รัฐบาลออกพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 ขึ้นมาควบคุมดูแล ถ้ามองว่าข่าวแบบนี้ไม่ดีตรงไหน ทำไมไม่ให้ความสำคัญ นี่ยังไม่นับรวมการส่งภาพข่าวประกวดด้วย ที่เราส่งเข้าประกวดกับสมาคมนักข่าวฯ ได้รางวัลชมเชย แต่พอเอาไปส่งประกวดที่เมืองนอกกลับได้รางวัลชนะเลิศ ถ้ามองว่าการตัดสินใจของกรรมการมีมาตรฐานเพียงพอหรือเปล่า ส่วนที่มีการระบุว่านักข่าวสายกีฬาและบันเทิง ถูกตั้งข้อสังเกตเรื่องผลประโยชน์นั้น ขอถามว่านักข่าวสายอื่นไม่มีปัญหาเรื่องผลประโยชน์หรือนักข่าวทุกสายก็มีปัญหานี้เหมือนกันหมด”

“...และจากเหตุการณ์นั้นก็ป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักข่าวกีฬาหลายคนมีความเห็นที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่ได้ให้ความสำคัญ เลยยกขบวนกันออกมาตั้งสมาคมของเราเอง ซึ่งก็เหมือนกับกรณีนักข่าวเศรษฐกิจและนักข่าวบันเทิง ที่ต่างก็ออกมาตั้งสมาคมของตนเอง ทำของเราคนเดียวดีกว่า เพราะมองว่าสมาคมนักข่าวฯ ในช่วงนั้น ผูกขาดอำนาจการบริหารงานจากคนไม่กี่คนเท่านั้น” (ประดิษฐ์ นิธิยานันท์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 20 พฤษภาคม 2558)

กัญจน์ ศิริวุฒิ ผู้สื่อข่าวสายกีฬา หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มีมุมมองว่า รูปแบบการนำเสนอข่าวกีฬาในปัจจุบัน ส่วนใหญ่นำเสนอข้อมูลข่าวเชิงบวกขององค์กรต่างๆ และการรายงานผลการแข่งขันกีฬาทั้งในและต่างประเทศ เน้นความรวดเร็ว เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้อ่านเป็นหลัก ทำให้เป็นเรื่องยากที่จะนำกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้ามาใช้ หรือทำข่าวเพื่อส่งประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยม” (กัญจน์ ศิริวุฒิ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 21 พฤษภาคม 2558)

นักข่าวสายบันเทิงหลายคนก็แสดงความเห็นตรงกันว่า การทำข่าวบันเทิงเพื่อส่งเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล เป็นเรื่องยาก เพราะเนื้อหาของข่าวบันเทิงเป็นข่าวเบา มุ่งนำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวของคนในวงการบันเทิง ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน เน้นการขายข่าวเพื่อรายได้ขององค์กรสื่อ ไม่ได้มีลักษณะเป็นข่าวหนักที่มุ่งเน้นการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก โครงการหรือการบริหารงานของรัฐ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสาธารณชน จึงทำให้มีคุณค่าในทางข่าวค่อนข้างน้อย ไม่สามารถเปรียบเทียบกับข่าวการเมืองหรือข่าวทุจริตที่ได้รับรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุลได้

นอกจากนี้ในขั้นตอนการทำข่าวก็ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะการเสาะแสวงหาข้อมูลของ ดารา ซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัว แหล่งข่าวมีสิทธิที่ให้หรือไม่ให้ข้อมูลก็ได้ ไม่เหมือนกับการทำข่าว การเมืองหรือข่าวทูจจริต ที่สามารถแสวงหาข้อมูลเอกสารหลักฐานต่างๆ จากหน่วยงานราชการได้

ตัวอย่างเช่น ข่าวกรณี ปกรณ์ ฉัตรบริรักษ์ หรือ บอย คาราชชี่ชื่อดัง ที่ถูกระบุว่าเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีการยกยอกเงินของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) ซึ่งแม้ว่าข่าวนี้อาจจะเป็นเรื่องทูจจริต และมีดาราเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่ต้นเรื่องข่าวจริงๆ ไม่ได้เป็น ข่าวบันเทิง แต่เป็นข่าวทูจจริต นักข่าวสายอื่นจะรับผิดชอบงานเป็นหลัก ส่วนนักข่าวบันเทิงถือเป็นเพียงส่วนประกอบเล็กๆ ในการสัมภาษณ์ข้อมูลจากฝั่งดาราและผู้ใกล้ชิดเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การจะทำให้ให้นักข่าวบันเทิงหันมาทำข่าวเชิงสืบสวนเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ แต่ขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กรสื่อเองว่า ต้องการให้เนื้อหาสาระของข่าวบันเทิงออกมาเป็นอย่างไร ถ้าไม่ต้องการให้มุ่งเน้นการนำเสนอเรื่องส่วนตัวของดาราก็สามารถทำได้ แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้อ่านด้วย เพราะถ้าผู้อ่านเลิกสนับสนุน ปฏิเสธการรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องดารา สื่อก็คงไม่นำเสนอ

“...ปัจจุบันภารกิจงานส่วนใหญ่ที่ได้รับมอบหมายจากกองบรรณาธิการ คือ การติดตามทำประเด็นข่าวฉาวของข่าวดาราเป็นหลัก แต่ก็มีความสนใจที่จะทำข่าวบันเทิง โดยใช้รูปแบบการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้ามาช่วย เพราะมองว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจและท้าทาย ถ้าองค์กรมีนโยบายให้ทำก็พร้อมที่จะทำ..” (นันทิชา วิวัฒน์สัตตยา, การสื่อสารระหว่างบุคคล 21 พฤษภาคม 2558)

ขณะที่ วันชัย วงศ์มีชัย นายกสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ปี 2558 ระบุว่า การประกวดข่าวรางวัลมูลนิธิธิดา อมรินทร์กุล เปิดกว้างสำหรับข่าวทุกประเภท ซึ่งในส่วน ของข่าวบันเทิง และข่าวกีฬา เป็นหนึ่งในเช็กรับของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ สามารถส่งข่าวประกวดได้ แต่การนำเสนอประเด็นข่าวจะต้องเป็นเรื่องที่มีผลประโยชน์ต่อสาธารณะไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เช่น การขุดคุ้ยการใช้ยาเสพติดด้านกีฬา การเปิดเผยผลประโยชน์ที่อยู่เบื้องหลังธุรกิจกีฬา หรือบันเทิงแต่ละชนิด เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข้อมูลข่าวของสื่อทั้ง 2 ประเภทนี้ มีข้อจำกัดในเรื่องเนื้อหา โดยข่าวกีฬาส่วนใหญ่เป็นการรายงานผลการแข่งขัน เน้นกีฬาต่างประเทศ ส่วนข่าวบันเทิงจะเน้น ความเคลื่อนไหวและชีวิตส่วนตัวศิลปิน ดารา นักแสดง เพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนเป็นหลัก อาจทำให้มีข้อจำกัดเรื่องการทำข่าวเชิงสืบสวน แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กร สื่อแต่ละแห่งว่าจะให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนของข่าวทั้ง 2 ประเภทนี้มากขนาดไหน ซึ่งการทำงานของสมาคมนักข่าวฯ ที่ผ่านมา ก็พยายามจัดกิจกรรมเพิ่มส่งเสริมทักษะและ กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนให้แก่นักข่าวทั่วไปอยู่แล้ว และนับจากนี้ไปก็จะพยายามเพิ่มความ

เข้มข้นการปฏิบัติงานส่วนนี้ให้มากขึ้น (วันชัย วงศ์มีชัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล 20 พฤษภาคม 2558)

ขณะที่ เสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการสำนักข่าวอิสรา www.isranews.org อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรา อม้นตกุล ในปี 2550 จากผลงานข่าว “ ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชือดวัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก” ยืนยันว่า ข่าวทุกประเภทสามารถทำข่าวเชิงสืบสวนได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ท่องเที่ยว ขึ้นอยู่กับตัวนักข่าวและองค์กรสื่อว่าจะให้ความสำคัญเรื่องอะไรมากกว่ากันระหว่างผลประโยชน์ทางธุรกิจ จากยอดขายหรือการรักษาผลประโยชน์สาธารณะ

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ การนำเสนอข้อมูลทางธุรกิจของคาราบาวคน หรือเจ้าของธุรกิจบันเทิงที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับนักการเมือง ซึ่งสามารถหาข้อมูลการทำธุรกิจของคาราบาวได้จากเอกสารการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทเอกชนที่กระทรวงพาณิชย์ เบื้องหลังการประกวดเดอะสตาร์ การจัดซื้อสนามฟุตบอลของโรงเรียนในต่างจังหวัด ผ่านกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่สำนักข่าวอิสราแนะนำเสนอไป ได้รับการตอบรับจากผู้อ่านเป็นอย่างดี เห็นได้จากจำนวนผู้เข้าชมข่าวในเว็บไซต์ที่มียอดเข้าชมเป็นหลักหมื่น

ขณะที่สื่อออนไลน์กระแสหลักหลายแห่งมีการนำข่าวไปนำเสนอต่อกันเป็นจำนวนมากเช่นกัน และเริ่มมีการนำกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนมาใช้กับการทำข่าวประเภทต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลมีความลึกมากขึ้นกว่าการสัมภาษณ์ความเห็นจากแหล่งข่าว หรือบุคคลที่ปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ข่าวเพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีต (เสนาะ สุขเจริญ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 2 มิถุนายน 2558)

จากข้อคิดเห็นดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ข่าวกีฬา และข่าวบันเทิง สามารถใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้ามาช่วยในการทำข่าว และส่งประกวดรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรา อม้นตกุล ได้เช่นกัน แต่ขึ้นอยู่กับนโยบายและแนวทางการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์แต่ละแห่ง

4.2.3 การวิเคราะห์จำนวนประเภทเนื้อหาของแต่ละข่าว

จากการศึกษาเนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรา อม้นตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว พบว่า ข่าวที่มีเนื้อหาประเด็นเดียว ไม่มีประเด็นย่อยอื่นประกอบ เนื่องจากเนื้อหาข่าวไม่มีความซับซ้อน มีจำนวน 15 ข่าว ได้แก่ ข่าว “ขังลิ้ม”, ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ศพ”, ข่าว “นาทราย”, ข่าว “การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว”, ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”, ข่าว “ฆ่าพระนักสู้”, ข่าว “ทุจริต รพช.” ข่าว “เผชิญหน้า ขจก.”, ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”, ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน”, ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจริตเครื่องราชฯ”, ข่าว

“ทลายแก๊งมรศาสตร์, ข่าว “ทลายขบวนการยาม่า ปลุกสำนักไทยต้านภัยยาม่า” , ข่าว “ จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน”

ส่วนข่าวที่มีเนื้อหาหลายประเด็นในข่าวเดียว เนื่องจากประเด็นข่าวมีความซับซ้อนเชื่อมโยงไปถึงบุคคล และหน่วยงานอื่นจำนวนมากทำให้มีประเด็นย่อยที่นักข่าวต้องไปเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ประเด็นข่าวมีความครบถ้วนรอบด้านมากขึ้นมีจำนวน 21 ข่าว ได้แก่ ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”, ข่าว “สวนป่ากิตติอีกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าว “ป่าดงใหญ่ ..ใครทำลาย”, ข่าว “เสียดสองปิ่นหุ่น”, ข่าว “เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน” , ข่าว “คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีชนะชัย”, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินบีบีซี 80,000 ล้านบาท”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเหมืองบงบฯ คอมพิวเตอร์”, ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล.”, ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต”, ข่าว “คนใช้-ซุกหุ่นหมิ่นล้านพิศดาร แจ็งเท็จ ป.ป.ช.”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี”, ข่าว “ทลายวงจรอุบาทว์ ทูจริตหัวคิวแรงงาน”, ข่าว “แกะรอยหมอผีสหราชอาณาจักร...ลากหมอวิสุทธิ์ สู่แดนประหาร”, ข่าว “เจาะขบวนการซุกไข่หัวคนก”, ข่าว “ข่าวผ่าขบวนการคอร์รัปชัน... สิบบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์”, ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน”, ข่าว “ทลายทูจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั้นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อควัฒนาเมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก”, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทูจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทูจริต ข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”

ทั้งนี้ ข่าว “เจาะขบวนการซุกไข่หัวคนก” เป็นข่าวที่มีเนื้อหาหลายประเด็น ในข่าวเดียวกันมากที่สุด 5 ประเภท ได้แก่ เนื้อหาด้านการเมือง, เศรษฐกิจ, สาธารณสุข, สังคม และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากข่าวนี้อาจมีผลกระทบในวงกว้าง เกี่ยวกับกับบุคคลหลายกลุ่ม อาทิ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ เอกชนผู้ส่งออกสินค้าไก่ ประชาชน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐบาล เป็นต้น

ตารางที่ 4.8 แสดงประเภทของเนื้อหาในแต่ละข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว

ปี	ชื่อข่าว	ประเภทของเนื้อหาในข่าว
2515	ขังลี้ม	สังคม
2516	ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ศพ	อาชญากรรม
2517	นาทราย	การเมือง
2518	การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว	สิ่งแวดล้อม
2520	การทำเหมืองแร่ในทะเล	สิ่งแวดล้อม
2521	ฆ่าพระนักสู้	อาชญากรรม
2522	ทุจريت รพช.	การเมือง
2523	เผชิญหน้า ขก.	การเมือง
2525	วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ	อาชญากรรม
2526	ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน	การศึกษา
2529	เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน	เศรษฐกิจ+การเมือง
2530	ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจريتเครื่องราชฯ	สังคม
2531	ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์	การเมือง+ต่างประเทศ
2532	ทลายแก๊งมารศาสนา	สังคม
2533	สวนป่ากิตติ อีกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ	สิ่งแวดล้อม+การเมือง
2534	ป่าดงใหญ่ ..ใครทำลาย	สิ่งแวดล้อม+การเมือง
2535	เสียชีวิตบนหิ้ง	เศรษฐกิจ
2536	เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน	การเมือง+เศรษฐกิจ
2537	คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะจันทร์	อาชญากรรม+การเมือง
2538	ทลายขบวนการขาม้า ปลุกสำนึกไทยต้านภัยขาม้า	สังคม

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ปี	ชื่อข่าว	ประเภทของเนื้อหาในข่าว
2539	หลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินบีบีซี 80,000 ล้านบาท	การเมือง+เศรษฐกิจ
2540	เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการ เหมืองบงบฯ คอมพิวเตอร์	การศึกษา+การเมือง
2541	โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล.	สาธารณสุข+การเมือง
2542	ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต	สาธารณสุข+อาชญากรรม+ สังคม
2543	คนใช้-ซุกหุ้นหมิ่นล้านพิศดาร แจ็งเท็จ ป.ป.ช.	การเมือง+เศรษฐกิจ
2544	คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลว ในการป้องกันอุบัติเหตุจาก สารเคมี	สิ่งแวดล้อม+การเมือง
2545	หลายวงจรอุบาทว์ ทูจริตหัวคิวแรงงาน	การเมือง+สังคม
2546	แกะรอยหมอผีสพรหาย...ลากหมอวิสุทธิ์ สู้ แดนประหาร	อาชญากรรม+สังคม
2547	เจาะขบวนการซุกใช้หัวคดง	การเมือง+เศรษฐกิจ+ สาธารณสุข+สังคม+ สิ่งแวดล้อม
2548	ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติซีที เอ็กซ์	การเมือง+เศรษฐกิจ
2549	ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน	เศรษฐกิจ+การเมือง
2550	หลายทูจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อด วัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก	การเมือง+สังคม

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ปี	ชื่อข่าว	ประเภทของเนื้อหาในข่าว
2551	เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ชื่อตำราช่วยแจกโรงเรียน	การศึกษา+การเมือง
2553	จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน	การเมือง
2555	ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาล ยิ่งลักษณ์	การเมือง+ เศรษฐกิจ+ สังคม
2556	เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวสูง 2.5 ล้านตัน	การเมือง+ สังคม

จากตารางที่ 4.8 จะพบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในช่วงปี 2515-2525 มีเนื้อหาข่าวเพียงประเด็นเดียว หลังจากนั้นในปี 2526 เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลแต่ละข่าวจะมีสองประเด็นขึ้นไป เนื่องจากประเด็นข่าวเริ่มความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งกลุ่มคน และหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

เห็นได้จากข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2526 มีการตรวจสอบพบว่า องค์การคลังสินค้า (อคส.) ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ เข้ามาทำหน้าที่จัดซื้ออุปกรณ์การศึกษา แทนที่จะเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเอง

หรือ ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจริตเครื่องราชฯ” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2530 ที่มีความซับซ้อนในกระบวนการปลอมแปลงใบอนุญาตนำเข้าจากกระทรวงศึกษาธิการโดยอ้างว่าบริจาคเงินจำนวนมากให้วัด และ โรงเรียน แต่จากการสืบตรวจพบว่าไม่มีการบริจาคเงินจริง ขณะที่ผู้เกี่ยวข้องและผู้กระทำความผิดมีจำนวนมาก มีพระชั้นผู้ใหญ่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ส่วนข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2531 ประเด็นข่าวก็มีความเชื่อมโยงกับต่างประเทศ และคนในสังคมไทย เนื่องจากเป็นข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในการทวงคืนทับหลังนารายณ์จากพิพิธภัณฑ์ชิคาโกสหรัฐอเมริกา

ขณะที่ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมือง กลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2539 มีความซับซ้อนในเรื่องของกลวิธีในการเมืองกลุ่ม 16 กับ

ผู้บริหารธนาคารกรุงเทพ พาณิชยการ (บีบีซี) ที่นำเงินธนาคารมาใช้ในการครอบงำกิจการบริษัทเอกชนหลายสิบแห่งในตลาดหลักทรัพย์ และขายต่อกิจการเพื่อทำกำไรในภายหลัง และการกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาพรวมทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างใหญ่หลวง

เช่นเดียวกับ ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมื่นล้าน พิศดารแจ่งเทจ ป.ป.ช.” ซึ่งได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2543 ที่ถูกเปิดประเด็นในมุมข่าวเศรษฐกิจ จากกรณี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ภรรยา ขายหุ้นบริษัท ซินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือซินคอร์ป และหุ้นบริษัทอื่นๆ มูลค่าประมาณ 20,000 ล้านบาท ให้กับ พานทองแท้ ชินวัตร ลูกชาย, ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาว พ.ต.ท.ทักษิณ และบรรณพจน์ ดามพวงส์ พี่ชายคุณหญิงพจมาน

แต่การนำเสนอข่าวของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจที่ทำข่าวชิ้นนี้ มีการโยงข้อมูลการซื้อขายหุ้นดังกล่าวเข้าสู่ประเด็นการเตรียมความพร้อมในการก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคไทยรักไทย แต่ต่อมามีการตรวจสอบพบพฤติกรรมของพ.ต.ท.ทักษิณ ที่โอนหุ้นไปให้คนรับใช้ คนขับรถ และพนักงานรักษาความปลอดภัยของตนเองถือครองแทนเป็นระยะเวลาหลายปี เชื่อมโยงไปถึงการปกปิดข้อมูลไม่แจ้งบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้ต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ในการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองในครั้งก่อนหน้านั้น และกลายเป็นกระแสทางสังคมระหว่างกลุ่มคนที่สนับสนุนให้ พ.ต.ท.ทักษิณเป็นนายกฯ กับกลุ่มคนที่ต่อต้าน

ข่าว “แกะรอยหมอผีสหราชอาณาจักร ...ลากหมอวิสุทธิ์ สู่นแดนประหาร” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2546 ซึ่งแม้จะเป็นข่าวที่ถูกจัดอยู่ในประเภทข่าวอาชญากรรม เนื่องจากข้อมูลข่าวที่นำเสนอต่อสังคม คือ เบื้องหลังการวางแผนฆาตกรรมหั่นศพ พญ.ผีสห บุญเกษมสันติ ภรรยา ของ นพ.วิสุทธิ์ บุญเกษมสันติ อาจารย์ภาควิชาสูติรีเวช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อปกปิดคดี แต่เหตุการณ์ข่าวชิ้นนี้ ยังมีมิติที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพปัญหาความแตกแยกของครอบครัวในสังคมไทยที่ใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องตัดสินปัญหา ไม่เว้นแม้กระทั่งแพทย์ที่ได้รับการยอมรับในสังคมไทยว่าเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะและการศึกษาที่ดี

ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนวนข่าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2555 มีความเชื่อมโยงในมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และต่างประเทศ เนื่องจากประเด็นสำคัญของข่าวชิ้นนี้ที่นำเสนอต่อสาธารณชนอยู่ที่การตรวจสอบความไม่ชอบมาพากลในการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีข้อมูลสำคัญอยู่ที่การตรวจสอบการใช้งบประมาณจำนวนหลายแสนบาทมาดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตชาวนา พบว่า ชาวนาส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจน ไม่ได้รับประโยชน์จาก

โครงการนี้อย่างแท้จริง เจ้าของที่ดิน ที่ให้ชานาเช่า โรงสี และพ่อค้าบางกลุ่มที่มีเส้นสายกับ นักการเมือง เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน

โครงการนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นนโยบายประชานิยม เพื่อสร้างคะแนนเสียงทางการเมืองของรัฐบาล ส่วนการเปิดระบายข้าวของรัฐบาลในรูปแบบต่างๆ มีหน่วยงานของประเทศ จีน เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นประเด็นทางด้านเศรษฐกิจที่ตรวจสอบพบปัญหาการทุจริต โดยมีเอกชน และนักการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง สร้างความเสียหายให้กับเงินภาษีของประเทศจำนวนมาก ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจจากฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญของประเทศ

อย่างไรก็ตาม ประเด็นข่าวที่เชื่อมโยงกับข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมากที่สุด คือ ประเด็นข่าวการเมือง เนื่องจากเนื้อหาของข่าวที่ได้รับรางวัล ตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา จะมีกลุ่ม นักการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ของแต่ละข่าว ทั้งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังของเหตุการณ์ หรือแม้กระทั่งการนำข้อมูลข่าวไปใช้ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎร

1) ความเห็นและข้อสังเกตในประเด็นจำนวนประเภทเนื้อหาข่าว

จากการสัมภาษณ์ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ในฐานะอดีตนายกสมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้รับการยืนยันว่า ประเภทข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดรางวัลข่าว มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในช่วงยุคแรก ไม่ค่อยมีความหลากหลาย เป็นไปตามสภาพสังคมใน ขณะนั้น ขณะที่แนวทางการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ในยุคอดีตที่เน้นหนักไปที่การนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารเรื่องการเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม อาชญากรรม เป็นหลัก จึงทำให้ข่าวที่ส่งเข้ามา ประกวด จำกัดอยู่แค่ไม่กี่ประเภท

แต่ในระยะเวลา 20-30 ปีที่ผ่านมา ระบบการบริหารประเทศ รวมถึงสภาพสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้ประเภทของข่าวมีความหลากหลายมากขึ้น ข่าวบางชิ้นที่ส่งเข้ามา มีความเชื่อมโยงกันในหลายประเด็นทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม การศึกษา ไม่จำเป็นต้อง เป็นข่าวประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น

เหตุผลที่ทำให้ข่าวการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับข่าวอื่นจำนวนมาก เป็นเพราะในช่วง หลายสิบปีที่ผ่านมา นักการเมืองเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศเป็นอย่างมาก ขณะนี้ ปัญหาการทุจริตของประเทศ ส่วนใหญ่มาจากนักการเมืองที่ร่วมมือกับเอกชน โดยอาศัยข้าราชการ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการต่างๆ

“..การทำข่าวที่ดี นักข่าวต้องพยายามมองให้ลึกถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของเหตุการณ์ที่ ซ่อนเร้นอยู่ ต้องมองให้ครบทุกมุม ทุกด้าน ทุกมิติที่เกิดขึ้น เพื่อนำความจริงมาเปิดเผยให้

สาธารณชน อย่างมองหรือเชื่อสิ่งที่ได้เห็นหรือได้ยินแค่นั้น เขาว่าอะไรก็ว่าไปตามนั้นไม่ได้ โดยไม่สงสัยไม่ซักถามอะไร แต่นั่นก็ขึ้นอยู่กับว่าเรามีข้อมูลหรือทำการบ้านเพียงพอที่จะทำข่าวชิ้นนั้นหรือไม่..”

เช่น กรณีข่าวการซื้อขายหุ้นชินคอร์ป ที่มีจุดเริ่มต้นเป็นข่าวเศรษฐกิจ เพราะเป็นการซื้อขายหุ้นระหว่างคนในครอบครัวชินวัตร กับบริษัท เทมาเส็ก โฮลดิ้ง ของสิงคโปร์ เป็นเรื่องการทำธุรกิจ แต่จากการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกพบว่า มีการออกนโยบายแก้ไขกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ ทำให้การซื้อขายหุ้นครั้งนี้ไม่ต้องเสียภาษี เป็นเรื่องการใช้อำนาจของผู้มีอำนาจในการออกนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับธุรกิจของตนเองและคนในครอบครัว และการซื้อขายหุ้นครั้งนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญทางการเมือง ทำให้รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ถูกตรวจสอบและกดดันอย่างหนักจากคนในสังคมจนต้องประกาศยุบสภาในที่สุด เห็นได้ว่าข่าวนี้ไม่ได้มีมิติข่าวเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่ยังมีมิติข่าวการเมืองอีกด้วย ดังนั้นการจะแยกข่าวใดข่าวหนึ่งในปัจจุบันว่าเป็นข่าวประเภทใดทำได้ยาก (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

เช่นเดียวกับ บรรยง สุวรรณพงษ์ หนึ่งในคณะกรรมการตัดสินรางวัลข่าว มุลนิธิอิศรา อมันตกุล ที่ยืนยันว่า เนื้อหาข่าวที่ส่งเข้ามาประกวดรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล มีความซับซ้อนมากขึ้น ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ยิ่งปัจจุบันสภาพของสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น ความเชื่อมโยงของข่าวประเภทต่างๆ ก็มีมากขึ้นด้วย (บรรยง สุวรรณพงษ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 28 พฤษภาคม 2558)

4.2.4 การวิเคราะห์ช่วงระยะเวลาการนำเสนอข่าว

จากการศึกษาเนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว เพื่อดูพัฒนาการทางด้านระยะเวลานำเสนอข่าว พบว่า ข่าวที่ใช้ระยะเวลาในการนำเสนอที่น้อยที่สุด คือ ข่าว “ขังลิ้ม” ที่ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 20 เมษายน 2515 - 23 เมษายน 2515 หรือประมาณ 3 วัน ส่วนข่าวที่ใช้ระยะเวลานำเสนอมากที่สุด คือ ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติภัยจากสารเคมี” ที่ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 3 มีนาคม 2534- 27 ธันวาคม 2544 หรือ 10 ปี 9 เดือน 25 วัน

ขณะที่ข่าวส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ 1 ปี ตามเงื่อนไขระยะเวลาในการส่งข่าวเข้าประกวดแต่ละปี แต่ก็มีหลายข่าวที่ใช้ระยะเวลามากกว่า 1 ปี ในการนำเสนอและได้รับรางวัล

ระยะเวลาการนำเสนอข่าวจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับซับซ้อนของประเด็นข่าว และการค้นหาเอกสารหลักฐานที่นำมาใช้ประกอบการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลในข่าวว่ามียากง่ายเพียงใด รวมถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการนำเสนอข่าวด้วย ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินให้รางวัลของคณะกรรมการฯ เช่นกัน

เช่น ข่าวดาญจนาภิเษก ที่มีการฆ่ากันตาย ผลการเปลี่ยนแปลงคือการทำหน้าที่ผู้กระทำความผิด ถูกจับกุมและดำเนินคดี

ขณะที่ข่าวทุจริตคอร์รัปชัน ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้แก่ มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนข้าราชการ นักการเมือง และเอกชน ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการยกเลิกหรือ เปลี่ยนรูปแบบขั้นตอนการดำเนินงาน โครงการใหม่ให้มีความรัดกุมรอบคอบไม่ให้เกิดปัญหาการ ทุจริตขึ้นมาได้อีก

ตารางที่ 4.9 แสดงช่วงระยะเวลาการนำเสนอข่าว ของข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิ อิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว

ข่าว	ระยะเวลา
ข่าว “ขังลิ้ม”	20 เม.ย. 2515-23 เม.ย. 2515 = 3 วัน
ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส.7ศพ”	7 มี.ค. 2516-5 พ.ค. 2516 = 30 วัน
ข่าว “นาทราย”	14 ก.พ. 2517-12 มี.ค. 2517 = 35 วัน
ข่าว “โค่นป่าเขาสอยดาว”	20 ก.ค. 2518-31 ก.ค. 2518 = 1 เดือน 12 วัน
ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”	8 มิ.ย. 2520-22 มิ.ย. 2520 = 15 วัน
ข่าว “ฆ่าพระนักสู้”	21 ส.ค. 2521-29 ก.ย. 2521 = 40 วัน
ข่าว “ทุจริต รพช.”	13 ม.ค. 2522 -10 ต.ค. 2522 = 8 เดือน 29 วัน
ข่าว “เผชิญหน้า จกค.”	12 ก.ค. 2523-7 ก.ย. 2523 = 1 เดือน 27 วัน
ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”	5 ก.พ. 2524-31 ต.ค. 2525 = 1 ปี 8 เดือน กับ 24 วัน
ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล.”	12 ส.ค. 2526-30 มี.ค. 2527 = 7 เดือน 20 วัน
ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”	4 ก.ย. 2529 -5 พ.ย. 2529 = 2 เดือน 2 วัน
ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจริตเครื่องราช ๑”	30 ธ.ค. 2529-30 มิ.ย. 2530 = 6 เดือน 2 วัน
ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”	25 ม.ค. 2531-11 พ.ย. 2531 = 10 เดือน 18 วัน
ข่าว “ทลายแก๊งมรศาสนา”	24 มิ.ย. 2532-5 ส.ค. 2532 = 1 เดือน 12 วัน

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข่าว	ระยะเวลา
ข่าว “สวนป่ากิตติ อีกรเหลี่ยมของ นักการเมืองไม่รู้จักพอ”	23 ม.ค. 2533-28 เม.ย. 2533 = 3 เดือน 7 วัน
ข่าว “ป่าดงใหญ่..ใครทำลาย”	7 เม.ย. 2534-1 พ.ค. 2534 = 25 วัน
ข่าว “เลียสองปั้นหูน”	12 ก.ค. 2535-9 ธ.ค. 2536 = 1 ปี 4 เดือน 28 วัน
ข่าว “เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน”	3 ก.พ. 2535-29 มี.ค. 2536 = 1 ปี 1 เดือน 15 วัน
ข่าว “คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธ นะจรรย์”	2 ส.ค. 2537-30 ก.ย. 2537 = 2 เดือน
ข่าว “ทลายขบวนการยาม้า ปลุกสำนึก ไทยต้านภัยยาม้า”	14 ส.ค. 2538-23 ธ.ค. 2538 = 4 เดือน 11 วัน
ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมือง กลุ่ม 16 ผลาญเงินบีบีซี 80,000 ล้าน บาท”	1 ก.พ. 2539-12 ต.ค. 2539 = 8 เดือน 19 วัน
ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง- ข้าราชการเหมือบ งบฯ คอมพิวเตอร์”	23 มี.ย. 2540-23 ธ.ค. 2540 = 6 เดือน
ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล้าน”	12 ส.ค. 2541-31 ธ.ค. 2541 = 4 เดือน 19 วัน
ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อ ขายไต”	18 ก.ค. 2542-8 ส.ค. 2542
ข่าว “คนใช้-ซุกหูนหมื่นล้านพิสดาร”	7 ก.ย. 2543-28 ธ.ค. 2543 = 3 เดือน 22 วัน
ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อน ความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติภัยจาก สารเคมี”	3 มี.ค. 2534- 27 ธ.ค. 2544 = 10 ปี 9 เดือน 25 วัน
ข่าว “ทลายวงจรอุบาทว์ ทูจริตหัวคิว แรงงาน”	25 ธ.ค. 2543-10 ม.ค. 2546 = 2 ปี 1 เดือน 16 วัน

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข่าว	ระยะเวลา
ข่าว “แกะรอยหมอผีพรหาม...ลากหมอวิสุทธิ สู่แดนประหาร”	24 ก.พ. 2544 – 16 พ.ย. 2546 = 2 ปี 8 เดือน 21 วัน
ข่าว “เจาะขบวนการซุกใช้หัวदनก”	1 ธ.ค. 2545-30 พ.ค. 2548 = 2 ปี 6 เดือน
ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติ ซีทีเอ็กซ์”	25 เม.ย. 2548-29 มิ.ย. 2548 = 2 เดือน 5 วัน
ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตรขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน”	8 ก.ย. 2548-29 ธ.ค. 2549 = 1 ปี 3 เดือน 21 วัน
ข่าว “ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อควัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก”	24 ส.ค. 2549-10 ม.ค. 2551 = 1 ปี 4 เดือน
ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน”	27 ก.พ. 2551-8 ม.ค. 2552 = 10 เดือน 9 วัน
ข่าว “จิติ 200 ไม้อ่างป่าช้า... พันล้าน”	26 ต.ค. 2552-8 มี.ค. 2553 = 4 เดือน 14 วัน
ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชันจ่านำข่าวรัฐบาล ยิ่งลักษณ์”	17 ม.ค. 2555-29 ธ.ค. 2555 = 11 เดือน 13 วัน
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”	24 มี.ค. 2556-8 ธ.ค. 2556 = 8 เดือน 16 วัน

1) ความเห็นและข้อสังเกตในประเด็นเรื่องช่วงระยะเวลาการนำเสนอข่าว

จากการสัมภาษณ์ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ในฐานะนักข่าวที่ทำข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมื่นล้านพิศดาร แจ่งเทจ ป.ป.ช.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2543 ได้รับการยืนยันว่าระยะเวลาในการทำข่าวตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงบทสรุปสุดท้ายที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. ความยากและซับซ้อนของข่าว รวมถึงการหาเอกสารหลักฐานที่นำมาใช้ประกอบการทำข่าว โดยเฉพาะในส่วนของข่าวทุจริต ถ้าเป็นเอกสารเฉพาะ ไม่ใช่ข้อมูลทั่วไปที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ การเข้าถึงข้อมูลอาจทำได้ยาก และถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ พื้นที่ในการจัดทำโครงการกระจายทั่วประเทศ ตรวจสอบข้อมูล โดยเฉพาะการลงพื้นที่ก็ที่ต้องใช้ระยะเวลา ซึ่งการทำข่าวจะมีความก้าวหน้ามากขึ้นแค่นั้นขึ้นอยู่กับ การเข้าถึงแหล่งข้อมูล รวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดมาต่อเข้ากันเพื่อให้เห็นภาพชัดเจน

2. การตรวจสอบคดีของหน่วยงานรัฐ ซึ่งประเด็นนี้มีความสำคัญเช่นกัน เพราะแม้ว่าในขั้นตอนการทำข่าว นักข่าวจะสามารถนำเสนอข้อมูล หลักฐานเชื่อมโยงให้เห็นภาพได้ทั้งหมด และองค์กรตรวจสอบนำเข้าไปใช้ แต่ถ้ากระบวนการตรวจสอบขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ มีความล่าช้า ข่าวนั้นก็จะใช้ระยะเวลามากขึ้นกว่าจะได้ข้อมูล ยิ่งถ้าองค์กรหรือหน่วยงานตรวจสอบมีปัญหาถูกแทรกแซงจากนักการเมือง ข้อมูลจะถูกพักไว้ไม่นำมาตรวจสอบ

เหตุผลที่ทำให้ข่าวคนใช้-ซุกหุ้นหมิ่นล้านพิศดาร แจ็งเท็จ ป.ป.ช. ใช้เวลาทำประมาณ 3 เดือน ทั้งที่เป็นข่าวที่มีประเด็นที่ซับซ้อน โดยเฉพาะกระบวนการโอนหุ้นของ พ.ต.ท.ทักษิณ ไปได้ให้คนรับใช้ คนขับรถ และพนักงานรักษาความปลอดภัยถือครองแทน เนื่องจากข้อมูล เอกสารหลักฐานต่างๆ สามารถหาได้จากหน่วยงานที่เปิดเผยข้อมูลสาธารณะอยู่แล้ว เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เพียงแต่นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบจัดระบบเชื่อมโยงข้อมูลให้เห็นภาพชัดเจน และต่อมา ป.ป.ช. ก็นำข้อมูลไปสอบสวนต่อตามกระบวนการ ก่อนที่จะมีคำวินิจฉัยว่า พ.ต.ท.ทักษิณจงใจซุกหุ้นจริง แต่บางแห่งการตรวจสอบข้อมูลก็ล่าช้า เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลภายใน (อินไซด์เดอร์) ในการปั่นหุ้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ใช้เวลาตรวจสอบนานมาก เป็นต้น

วิธีแก้ไขปัญหาเรื่องความล่าช้าในการตรวจสอบคดีหน่วยงานรัฐ คือ สื่อจะต้องตามเกาะติดข้อมูลนำเสนอข่าวรายงานความคืบหน้าเกี่ยวกับการตรวจสอบคดีของหน่วยงาน เพื่อให้สังคมรับทราบข้อมูลอยู่ตลอด ซึ่งก็จะทำให้หน่วยงานตรวจสอบมีความตื่นตัว และทำงานเร็วขึ้น แต่ถ้าเป็นหน่วยงานในสังกัดของรัฐ การขอลูข้อมูลก็จะเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากและมักจะมีปัญหาเรื่องการปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลอยู่เสมอ

แต่หากเป็นข่าวในกลุ่มอาชญากรรม ระยะเวลาในการจัดทำก็ขึ้นอยู่กับการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าจะสามารถคลี่คลายคดี และติดตามผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้รวดเร็วแค่ไหน เพราะการทำข่าวประเภทอาชญากรรม ส่วนใหญ่นักข่าวจะใช้การอ้างอิงข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

เป็นหลัก มีส่วนน้อยที่นักข่าวสามารถค้นหาหลักฐานการกระทำความผิด เพื่อช่วยในการคลี่คลายคดีได้เอง (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

ส่วน เสนาะ สุขเจริญ อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ที่ทำข่าว “ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว บั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อควัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก” ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2550 ระบุว่า ในการทำข่าวทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรฯ ได้ใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เพื่อขอข้อมูลการดำเนินงานโครงการบ้านเอื้ออาทรจากการเคหะแห่งชาติในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบ แต่ถูกดึงเรื่องเป็นเวลานานกว่าจะยอมให้ (เสนาะ สุขเจริญ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 2 มิถุนายน 2558)

อัมพา สันติเมทนีดล อดีตผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2544 จากข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี” ที่ใช้ระยะเวลาทำถึง 10 ปี 9 เดือน 25 วัน กล่าวว่า ติดตามทำข่าวนี้นับตั้งแต่ปี 2534 ช่วงเกิดเหตุระเบิดคลังเก็บสารเคมีที่ทำเรือคลองเตย และก็ทำข่าวต่อเนื่องมาตลอด เนื่องจากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ให้ความสนใจกับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม และชีวิตของคน จนกระทั่งเรื่องเข้าสู่กระบวนการของศาล และมีคำตัดสินให้การทำเรือคลองเตยแพ้กดี ชดเชยค่าเสียหายให้กับชาวบ้านในช่วงปี 2544 ถือเป็นชัยชนะครั้งประวัติศาสตร์ที่ประชาชนฟ้องคดีชนะหน่วยงานรัฐ กองบรรณาธิการจึงเห็นควรส่งข่าวประกวดรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในช่วงปี 2544 และได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัล (อัมพา สันติเมทนีดล, การสื่อสารระหว่างบุคคล 28 พฤษภาคม 2558)

ขณะที่ ประสงค์ ปรีชาจิตต์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) กล่าวยอมรับว่า การทำงานตรวจสอบคดีทุจริตของหน่วยงานรัฐในช่วงที่ผ่านมามีปัญหาความล่าช้าเกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นผลมาจากเรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ไม่พอเพียง นอกจากนี้บางคดียังมีปัญหาถูกแทรกแซงจากนักการเมืองด้วย

“หลังจากที่มีการทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และมีการตั้งศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) ขึ้นมาตรวจสอบปัญหาการทุจริต โดยมีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานด้านตรวจสอบการทุจริตเข้ามาไว้ด้วยกัน ทั้ง ป.ป.ช., ป.ป.ท., สตง., ปปง. จะเห็นได้ว่าการปราบปรามคดีทุจริตของประเทศหลายเรื่องก้าวหน้าไปมาก ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกระบุว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาการทุจริตถูกโยกย้ายจากตำแหน่งจำนวนมาก แต่หลังจากที่การเมืองเข้าสู่ภาวะปกติ มีนักการเมืองเข้ามาบริหารงานประเทศ ไม่มี ศอตช. ที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จอยู่แล้ว ระบบการตรวจสอบการทุจริตใน

อนาคตจะมีความเข้มแข็งเหมือนตอนนี้หรือไม่ 'ไม่มีใครตอบได้' (ประยงค์ ปริญญาจิตต์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 27 พฤษภาคม 2558)

ส่วน วิชามหาคุณ กรรมการ ป.ป.ช. เปิดเผยแพร่แถลงผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ครบรอบ 8 ปี (6 ตุลาคม 2549 - 6 ตุลาคม 2557) ว่า ณ วันที่ 6 ตุลาคม 2557 มีคดีความที่ค้างอยู่ใน ป.ป.ช. 11,578 เรื่อง เหตุที่ค้างมหาศาล เพราะ ป.ป.ช. ชุดที่แล้วต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ถึง 2 ปี ซึ่งโทษกันไม่ได้ นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมามีคดีที่ ป.ป.ช.รับมาใหม่ 22,590 เรื่อง ดังนั้น ในระยะ 8 ปี มีคดีทั้งสิ้น 34,528 เรื่อง ดำเนินการเสร็จแล้ว 25,012 เรื่อง สรุปแล้วสามารถทำได้เฉลี่ยปีละ 3,000 เรื่อง คงเหลือกว่า 9,516 เรื่อง แบ่งเป็นอยู่ระหว่างแสวงหาข้อเท็จจริง 7,665 เรื่อง และอยู่ระหว่างไต่สวนข้อเท็จจริง 1,851 เรื่อง บรรดาคดีเหล่านี้จำเป็นต้องเผด็จศึก โดยเฉพาะที่อยู่ระหว่างแสวงหาข้อเท็จจริง ได้แบ่งให้ ป.ป.ช.จังหวัดไปตรวจสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องปรากฏว่าที่ไต่สวนมาทั้งหมดประเมินมูลค่าความเสียหายได้ 357,809 ล้านบาท แยกเป็นความเสียหายในส่วนราชการ 332,979 ล้านบาท ส่วนรัฐวิสาหกิจ 24,776 ล้านบาท และส่วนท้องถิ่น 38,257 ล้านบาท คิดว่าการทุจริตก่อให้เกิดความเสียหายรุนแรงเพียงใด จะเห็นว่า ป.ป.ช. ไม่ได้นั่งเฉยๆ ทำหน้าที่นำทรัพย์สินของแผ่นดินคืนมา บางเรื่องเหนือวิสัย เพราะการทุจริตสมัยนี้เงินมันไหลออกนอกประเทศ แต่เราก็มีความร่วมมือกับต่างประเทศอยู่ วิชามหาคุณ (อ้างถึงใน เคล็ดินวิสัยออนไลน์ , 2557)

จากข้อมูลทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า การตัดสินใจว่าข่าวใดจะได้รับการขุดคุ้ยไม่ได้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาเป็นสำคัญ แต่อยู่ที่ความสำคัญของประเด็นข่าว ว่าเป็นข่าวที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อประชาชนมากแค่ไหน และหลังจากนำเสนอข่าวไปแล้ว มีความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษ ขณะที่กระบวนการตรวจสอบของหน่วยงานรัฐยังมีความล่าช้าในการตัดสินใจ เนื่องจากอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังสามารถถูกแทรกแซงจากนักการเมืองหรือผู้มีอำนาจได้

4.2.5 การวิเคราะห์พื้นที่ของเหตุการณ์ในข่าว

ในจำนวนข่าวที่ได้รับการขุดคุ้ยข้อมูลนิรโทษกรรม อัมมัตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าวสามารถแบ่งพื้นที่ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในข่าว ได้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. พื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 13 ข่าว 2. พื้นที่ต่างจังหวัด จำนวน 12 ข่าว และ 3. พื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด จำนวน 11 ข่าว

ตารางที่ 4.10 แสดงการแบ่งกลุ่มพื้นที่ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม
มูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว

สถานที่	ข่าว
1. พื้นที่กรุงเทพมหานคร	มีทั้งหมด 14 ข่าว คือ ข่าว “ขังลิ้ม”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าว “ทลายแก๊ง มาเฟีย ทูจริตเครื่องราชฯ”, ข่าว “ทลายแก๊ง มารศาสนา”, ข่าว “เสี่ยสองปั่นหุ้น”, ข่าว “คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะขัณฑ์”, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินบีบีซี 80,000 ล้านบาท”, ข่าว “เปิดโปงบประมาณ 5 แสนล้าน”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเหมืองบงกช คอมพิวเตอร์”, ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมิ่นล้านพิศดาร แจ็งเท็จ ป.ป.ช.”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติภัยจากสารเคมี”, ข่าว “แกะรอยหมอผีสหราชอาณาจักร...ลากหมอวิสุทธิ สู่แดนประหาร”, ข่าวผ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์, ข่าว“ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้นชินคอร์ป 73,000 ล้าน”
2. พื้นที่ต่างจังหวัด	มีทั้งหมด 14 ข่าว คือ ข่าว “ฆ่าเพื่อนอ.ส. 8 ศพ”, ข่าว “นาทราย”, ข่าว “การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว” , ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”, ข่าว “ฆ่าพระนักสู้”, ข่าว “เผชิญหน้า ขก.”, ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”, ข่าว “สวนป่า
	กิตติ อีกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าว “ป่าดงใหญ่..ใครทำลาย”, ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต”, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทูจริต ซื้อตำราห่วย แจกโรงเรียน”, ข่าว “จีที 200 ไม่ล้างป่าช้า... พันล้าน”, ข่าว “ทูจริต รพช.”, ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน”

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

สถานที่	ข่าว
3. พื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด	มีทั้งหมด 8 ข่าว คือ ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”, ข่าว “ทลายขบวนการยาฆ่า ปลาสุสานักไทยด้านภัยยาฆ่า”, ข่าว “โค่นขบวนการงายยาสาธารณสุข 1,400 ล.”, ข่าว ทลายวงจรอุบาทว์ทุจริตหัวคิวแรงงาน , ข่าว “เจาะขบวนการซุกไข่หัวคิง”, ข่าว “ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อควัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”

1) พื้นที่กรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการบริหารงานประเทศของรัฐบาล จะมีสัดส่วนข่าวทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุด แต่รูปแบบการทุจริตจะเป็นลักษณะการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มต่อกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นหลัก และเกี่ยวเนื่องจากองค์กรที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ส่วนกลาง หรือกรุงเทพมหานคร เช่น ข่าว “เสี่ยสองปั่นหุ้น”, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท”, ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมื่นล้านพิสดาร แจ้งเท็จ ป.ป.ช. , ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมื่นล้านพิสดาร แจ้งเท็จ ป.ป.ช. และ ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์

ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าว “เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงฯ คอมพิวเตอร์”, ข่าวผ่าขบวนการคอร์รัปชัน... สิบบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการดำเนินการของสภาผู้แทนราษฎรและกระทรวงที่รับผิดชอบ

ข่าว “ ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจริตเครื่องราชฯ”, ข่าว “ทลายแก๊งมารศาสนา” เกิดขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ และพระวัดดังในเขตกรุงเทพ ซึ่งเป็นศูนย์กลางอำนาจทางศาสนา

ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี” ซึ่งเป็นข่าวถึงแควดล้อม พื้นที่เกิดเหตุอยู่ที่ท่าเรือคลองเตย เช่นเดียวกับข่าว “ขังลิ้ม” ที่พื้นที่เกิดเหตุ

อยู่ที่ สน.ลุมพินี-2 ขณะที่ข่าว “แกะรอยหมอมัสพรหาย...ลากหมอวิสุทธิ์ สู่แดนประหาร” และข่าว “คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะขัณฑ์” พื้นที่สังหาร และตัวละครในเรื่องอยู่ในพื้นที่ส่วนกลางเป็นหลัก

2) พื้นที่ต่างจังหวัด

ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ที่อยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด ส่วนใหญ่จะเป็นข่าวในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐ และอิทธิพลมืดของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ อันนำมาซึ่งการเสียชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติประเทศ โดยเฉพาะการตัดไม้ทำลายป่า เช่น ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส. 8 ศพ”, ข่าว “นาทราย”, ข่าว “ การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว”, ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”, ข่าว “ฆ่าพระนักสู้”, ข่าว “สวนป่ากิดติ อีกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าว “ป่าดงใหญ่..ใครทำลาย” เป็นต้น

ข่าวทุจริตคอร์รัปชัน ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างจังหวัด จะเป็นลักษณะการทำโครงการจัดซื้อจัดจ้างในต่างจังหวัด ไม่ได้ดำเนินการในพื้นที่ส่วนกลาง เช่น ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วย แจกโรงเรียน”, ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน”, ข่าว “ทุจริตรพช.”, ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน” เป็นต้น

ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอบวนการซื้อขายไต” พื้นที่เกิดเหตุอยู่ที่โรงพยาบาลวชิรปราการ อ.เมือง จ.สมุทรปราการ

ข่าว “เผชิญหน้า ขก.” พื้นที่เกิดก็คือ บริเวณเทือกเขาบูชีโด พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

3) พื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ที่อยู่ในพื้นที่คาบเกี่ยวระหว่างกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด ข่าวทุจริตคอร์รัปชันมีสัดส่วนมากที่สุด โดยรูปแบบการทุจริตจะเกิดขึ้นในโครงการขนาดใหญ่ตามนโยบายการบริหารงานของรัฐบาล พื้นที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ ข่าว “โค่นขบวนการงาบาสาธารณสุข 1,400 ล.”, ข่าว “หลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั่นราคาที่ดินประโยชน์ทับซ้อน เชือดวัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเลหะฯ กับพวก”, ข่าวผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน เป็นต้น

ข่าว “หลายวงจรอุบาทว์ ทุจริตหัวคิวแรงงาน” แม้จะเป็นการทุจริตในระดับข้าราชการ ไม่ใช่ระดับนโยบาย แต่กระบวนการจัดส่งแรงงานไปทำงานในต่างประเทศก็มีการดำเนินการในพื้นที่หลายจังหวัด

ข่าวที่มีสัดส่วนรองลงมา คือ ข่าวกลุ่มปลุกกระแสสังคม ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนไทยทั้งประเทศไม่ใช่พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เช่น ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”, ข่าว “ทลายขบวนการยาฆ่า ปลุกสำนักไทยต้านภัยยาฆ่า”

4) ความเห็นและข้อสังเกตในประเด็นเรื่องพื้นที่ของเหตุการณ์ในข่าว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นับตั้งแต่ช่วงปี 2548 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี เข้ามาบริหารประเทศ จนกระทั่งในยุคของรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี น้องสาว เข้ามาบริหารประเทศ เมื่อปี 2554 ข่าวทุจริตที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล หลายข่าว ที่ระบุว่าเป็นการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย และมีความเชื่อมโยงข้อมูลกับต่างประเทศด้วย

เช่น ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” ซึ่งบริษัทที่เข้ามาซื้อหุ้น บมจ.ชินคอร์ปอเรชั่นของครอบครัวชินวัตร –ดามาพงศ์ คือ บริษัท เทมาเล็ก โฮลดิ้งของสิงคโปร์ โดยมีการจัดตั้งบริษัท กุหลาบแก้ว จำกัด ในรูปนิติบุคคลสัญชาติไทยเข้ามาซื้อ แต่มีการตรวจสอบพบว่า บริษัท กุหลาบแก้ว แท้จริงแล้วมีสถานะเป็นบริษัทนอมินีของชาวต่างชาติ ขณะที่บริษัท Ample Rich ที่ถือหุ้นชินคอร์ปอยู่ ซึ่งปรากฏที่ตั้งอยู่ที่ ตู้ ปณ. 3151 , Road Town, Tortola, British Virgin Island ก็เป็นบริษัทนอมินีของ พ.ต.ท.ทักษิณ

ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข่าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ก็ปรากฏข้อมูลบริษัทจากจีนเข้ามาติดต่อซื้อข่าวในสต็อกรัฐบาลจากโครงการรับจำนำข้าวในรูปแบบรัฐต่อรัฐ หรือจีทูจี แต่ในขั้นตอนการระบายข่าวกลับไม่ได้ถูกส่งออกไปต่างประเทศจริง ข่าวที่ระบายออกไป กลับหมุนเวียนอยู่ในประเทศไทย โดยมีบริษัท สยามอินดิโก้ จำกัด ของบุคคลที่ใกล้ชิดนักการเมือง เข้ามารับหน้าที่เป็นนายหน้าติดต่อซื้อข่าวส่วนนี้แทน

ชี้ให้เห็นว่า การทุจริตคอร์รัปชันมีการพัฒนาการเพิ่มสูงขึ้น พื้นที่ที่เกิดเหตุก็มีทั้งในส่วนกลางและต่างจังหวัด และพื้นที่ที่เกี่ยวข้องของการกระทำความผิดก็มีการขยายตัวออกไปยังต่างประเทศด้วย

4.2.6 การวิเคราะห์หน่วยงานหรือองค์กรที่ปรากฏอยู่ในข่าว

จากการศึกษาเนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว พบว่า กระทรวงศึกษาธิการ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และกระทรวงพาณิชย์ เป็นหน่วยงานหลักที่ปรากฏอยู่ในข่าวที่ได้รับรางวัลมากที่สุด แห่งละ 4 ข่าว

กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ข่าวกว่า “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน”, ข่าวกว่า “หลายแก๊งมาเฟีย ทูจริตเครื่องราชฯ”, ข่าวกว่า “หลายแก๊งมารศาสนา”, ข่าวกว่า “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงๆ คอมพิวเตอร์”

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แก่ ข่าวกว่า “เสียสองพันหุ้น”, ข่าวกว่า “หลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีบิชี 80,000 ล้านบาท”, ข่าวกว่า “คนใช้-ซุกหุ้นหมิ่นล้านพิศดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.”, ข่าวกว่า “ฝ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้นชินคอร์ป 73,000 ล้าน”

กระทรวงพาณิชย์ ได้แก่ ข่าวกว่า “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าวกว่า “ฝ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”, ข่าวกว่า “เปิดโปงขบวนการทูจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”, ข่าวกว่า “ฝ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตรขายหุ้นชินคอร์ป 73,000 ล้าน”

โดยเนื้อหาข่าวที่เกิดขึ้นทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทูจริตคอร์รัปชัน ส่วนตำรวจ จังหวัด และกรมป่าไม้ ปรากฏชื่อเป็นหน่วยงานอยู่ในข่าวที่ได้รับรางวัลแต่ละ 3 ข่าว โดยข่าวที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการละเว้นหรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเช่นเดียวกับข่าวที่เกี่ยวข้องจังหวัด โดยเฉพาะในส่วนของการข้าราชการระดับสูงที่ร่วมมือกับผู้มีอิทธิพลในพื้นที่แสวงหาผลประโยชน์จากการดำเนินงานโครงการในพื้นที่ ขณะที่กรมป่าไม้จะเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าเป็นหลัก

สำหรับข่าวที่เหลือกระจายตัวอยู่ในหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ หลายสิบแห่งครอบคลุมครบทุกงานที่มีความสำคัญต่อประเทศ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ศาสนา

สะท้อนให้เห็นว่าการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของข้าราชการผู้มีอิทธิพล รวมถึงการทูจริตคอร์รัปชันกระจายตัวอยู่ทุกหน่วยงานทั่วประเทศ โดยเฉพาะปัญหาการทูจริตคอร์รัปชันที่ลูกหลานขยายตัวเข้าไปอยู่ในวงการพระสงฆ์ด้วย ส่วนหน่วยงานที่ยังไม่ปรากฏชื่อในข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ได้แก่ กระทรวงพลังงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4.11 แสดงรายชื่อหน่วยงานที่ปรากฏอยู่ในข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา
อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว

ข่าว	หน่วยงานหรือองค์กรในข่าว
ข่าว “ขังลิ้ม”	ตำรวจ
ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส.7ศพ”	จังหวัดร้อยเอ็ด
ข่าว “นาทราย”	หน่วยงานความมั่นคง ทหาร
ข่าว “โค่นป่าเขาสอยดาว”	เขตป่าเขาสอยดาว กรมป่าไม้
ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”	จังหวัด
ข่าว “ฆ่าพระนักสู้”	จังหวัด
ข่าว “ทุจรีตร พช.”	กระทรวงมหาดไทย
ข่าว “เผชิญหน้า ขก.”	หน่วยงานความมั่นคง
ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”	ตำรวจ
ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน”	กระทรวงศึกษาธิการ, องค์การคลังสินค้า
ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”	กระทรวงพาณิชย์, กรมศุลกากร
ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจรีตเครื่องราชฯ”	กระทรวงศึกษาธิการ, วัด
ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”	รัฐบาล, กระทรวงต่างประเทศ
ข่าว “ทลายแก๊งมารศาสนา”	กระทรวงศึกษาธิการ, วัด
ข่าว “สวนป่ากิตติ อิกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”	กรมป่าไม้
ข่าว “ป่าดงใหญ่ ..ใครทำลาย”	กรมป่าไม้
ข่าว “เสียดสองปิ่นหุ่น”	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
ข่าว “เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน”	สภาผู้แทนราษฎร
ข่าว “คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศิริชนะจันทร์”	ตำรวจ
ข่าว “ทลายขบวนการยาฆ่า ปลาสุสานักไทยด้านภัยยาฆ่า”	สถาบันการศึกษา, ตำรวจ

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ข่าว	หน่วยงานหรือองค์กรในข่าว
ข่าว “หลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท”	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ธนาคาร
ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการ เขมือบบงบฯ คอมพิวเตอร์”	กระทรวงศึกษาธิการ
ข่าว “โค่นขบวนการงานสาธารณสุข 1,400 ล.”	กระทรวงสาธารณสุข
ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต”	โรงพยาบาลเอกชน
ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมื่นล้านพิสดาร แจ่งเท็จ ป.ป.ช.”	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ป.ป.ช.
ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี”	การทำเรือแห่งประเทศไทย
ข่าว “หลายวงจรอุบาทว์ ทูจริตหัวทิวแรงงาน”	กระทรวงแรงงาน
ข่าว “แกะรอยหมอผีพรหยา...ลากหมอวิสุทธิ์สู่แดนประหาร”	แพทย์
ข่าว “เจาะขบวนการซุกใช้หัวदनก”	รัฐบาล
ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติ ซิทีเอ็กซ์”	กระทรวงคมนาคม
ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้นชินคอร์ป 73,000 ล้าน”	(นายกฯ), ตลาดหลักทรัพย์, กระทรวงพาณิชย์, กรมสรรพากร
ข่าว “หลายทูจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว บั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อดวัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก”	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, การเคหะแห่งชาติ
ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทูจริตซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน”	อบจ.
ข่าว “จิติ 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน”	กองทัพ

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ข่าว	หน่วยงานหรือองค์กรในข่าว
ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาล ยิ่งลักษณ์”	กระทรวงพาณิชย์
ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้าน ตัน”	กระทรวงพาณิชย์

1) ความเห็นและข้อสังเกตในประเด็นเรื่องหน่วยงานหรือองค์กรที่ปรากฏอยู่ในข่าว จากการสัมภาษณ์ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ได้รับการยืนยันว่า กระทรวงศึกษาธิการเป็นกระทรวงใหญ่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มีงบประมาณในการบริหารงานจำนวนมาก จึงมักจะเกิดปัญหาการทุจริตขึ้นบ่อยครั้ง ขณะที่กระทรวงพาณิชย์ โดยเฉพาะในช่วงการบริหารงานของรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ถือเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลรับผิดชอบการระบายข้าวจากโครงการรับจำนำ ซึ่งถือเป็นนโยบายประชานิยมอันดับหนึ่งของรัฐบาล คอยเป็นมือเป็นไม้ให้ เมื่อโครงการนี้ถูกตรวจสอบพบว่า มีปัญหาการทุจริต กระทรวงพาณิชย์จึงมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ส่วนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ถือเป็นแหล่งเงินทุนใหญ่ของนักการเมืองและนักธุรกิจในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และมีนักการเมืองหลายคนที่ใช้ช่องทางจากตลาดหลักทรัพย์ฯ หาเงินไปเล่นการเมือง (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

ขณะที่ เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ นักวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ชี้ว่า แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้เกิดการทุจริตในตลาดหลักทรัพย์ฯ คือได้เงินจำนวนมาก ใช้ระยะเวลาสั้น ขณะที่การตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ระยะเวลานาน ทำให้ผู้กระทำความผิดมีระยะเวลาในการหลบหนี และบทลงโทษ โดยเฉพาะเบี้ยปรับก็ไม่รุนแรงมากเท่ากับผลตอบแทนที่ได้รับ” (เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 15 มิถุนายน 2558)

4.2.7 การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการรายงานข่าวด้านการทุจริตประพฤติมิชอบ

ในจำนวนข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว มีข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการทุจริตประพฤติมิชอบจำนวน 22 ข่าว ได้แก่ ข่าว “ทุจริต รพช.”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์อุ้มฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนษะวัฒน์”, ข่าว “โค่นทำลายป่าเขาสอยดาว, ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม่ซุงเถื่อน”, ข่าว “สวนป่ากิตติ อีกเหลี่ยมของ

นักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าวก “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน, ข่าว “หลายแก๊งมาเฟีย ทูจริตเครื่อง”, ข่าว “หลายแก๊งมารศาสนา”, ข่าว “เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์” , ข่าว “โค่นขบวนการยาเสพติด 1,400 ล้านบาท”, ข่าว “เสียชีวิตบนหุ่น”, ข่าว “หลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินบีบีซี 80,000 ล้านบาท , ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมื่นล้าน พิศดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.” , ข่าว “หลายวงจรอุบาทว์ ทูจริตหัวคิวแรงงาน” , ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน... ลินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์”, ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน”, ข่าว “หลายทูจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั้นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื่อพัฒนาเมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก”, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทูจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน”, ข่าว “จีที 200 ไม่ล้างป่าช้า... พันล้าน”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาล ยิ่งลักษณ์”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทูจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”

โดยประเด็นข่าวที่มีเนื้อหาทูจริตคอร์รัปชันปรากฏให้เห็นเป็นทางการ ในข่าว “ทูจริตรพช.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2522 โดยเป็นการร่วมมือกันระหว่างข้าราชการกระทรวงมหาดไทยกับเอกชน ในการทูจริตก่อสร้างถนนสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ในภาคอีสาน และตามมาด้วย ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2526 ประเด็นสำคัญในข่าว เป็นการร่วมมือกันระหว่างข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ และองค์การคลังสินค้า (อคส.) กับเอกชน ในการทูจริตจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษาในราคาแพงเกินกว่าความเป็นจริง

ขณะที่ข่าวในช่วงก่อนหน้านี้อาจจะเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของข้าราชการ และการใช้อำนาจของกลุ่มผู้มีอิทธิพล

เช่น ปี 2515 ข่าว “ขังลิ้ม” ซึ่งเป็นข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมเป็นข่าวแรก มีการระบุถึงสาเหตุของปัญหาที่ทำให้นายเวล บุตรุก แยกชาวอินเดีย ที่หลบหนีเข้าเมืองมาและถูกตำรวจขังลิ้มร่วมเป็นระยะเวลา 3 ปี เกิดขึ้นจากการละเว้นปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รับจากที่มีการนำตัวนายเวล มาฝากขังไว้ แล้วไม่ได้ดำเนินการอะไรทางกฎหมายต่อเนื่อง จนเป็นผลทำให้นายเวลต้องใช้ชีวิตอยู่ในห้องขังเป็นระยะเวลานานกว่า 3 ปี

ก่อนที่การละเว้นปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐจะพัฒนาขึ้นเป็นลักษณะการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยร่วมมือกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่กระทำผิดกฎหมาย

เห็นได้จาก ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส.7 สพ” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2516 ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงว่ากลุ่มข้าราชการได้ร่วมมือกับพ่อค้าไม้ตัดทำลายป่าวางแผนสังหารนายชาญ ทองไพบุลย์ อาสาสมัครจังหวัดร้อยเอ็ด จนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ อ.ส. มีชัย พิมพิลา เพื่อนนายชาญที่

มีส่วนรู้เห็นในการตัดไม้ กลัวความผิดและเกรงอิทธิพลมืด จึงสั่งทหารภรรยา-ลูกและตัวเองรวม 8 ศพ รวมถึงข่าว “นาทราย” ที่ได้รับรางวัลช่วยเหลือในปี 2517 ซึ่งเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจเข้าไปสั่งทหารประชาชน เผาทำลายบ้านเรือน โดยกล่าวหาว่าเป็น ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ด้วย รวมถึง ข่าว “การ โคนทำลายป่าเขาสอยดาว” ที่ได้รับรางวัลช่วยเหลือในปี 2518 ที่ประเด็นสำคัญของข่าวเป็นการร่วมมือกันของข้าราชการเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้กับพ่อค้านายทุนเข้าไปบุกโค่นไม้ทำลายป่าสงวนแห่งชาติเขาสอยดาว

แต่หลังจากที่นักการเมืองเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ รูปแบบการทุจริตก็เริ่มขยายวงมากขึ้น โดยบุคคลที่เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการทุจริตเปลี่ยนจากข้าราชการเป็นนักการเมือง ขณะที่กระบวนการทุจริตก็มีความซับซ้อนมากขึ้น จากที่จำกัดวงอยู่แค่การทุจริตในระดับกระทรวง หน่วยงาน ที่คิดโครงการขึ้นมาเพื่อของบประมาณมาใช้ และแสวงหาผลประโยชน์ในกลุ่มของรัฐมนตรี ก็เปลี่ยนมาเป็นการคิดค้นนโยบาย เพื่อให้ช่องทางการอนุมัติทำโครงการต่างๆ ภายใต้นโยบายทำได้สะดวกมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “ทุจริตเชิงนโยบาย” ขณะที่วงเงินที่เกิดขึ้นในกระบวนการทุจริตก็มีจำนวนสูงขึ้นไปด้วย

ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน” ที่ได้รับรางวัลในปี 2529 เป็นจุดเริ่มต้นที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการใช้อำนาจของนักการเมืองร่วมมือกับข้าราชการแสวงหาผลประโยชน์ ในการอนุมัติให้มีการนำเข้าไม้ซุงเถื่อนจากพม่าเข้ามาในประเทศไทย ก่อนที่จะปรากฏพฤติการณ์ของนักการเมืองในลักษณะเดียวกันให้เห็นอีกครั้งในข่าว “สวนป่ากิตติ อีกลี้มของนักการเมืองไม่รู้จักพอ” ที่ได้รับรางวัลช่วยเหลือในปี 2533

ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงบแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์” ที่ได้รับรางวัลช่วยเหลือในปี 2540 , ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล้านบาท ที่ได้รับรางวัลช่วยเหลือในปี 2541 , ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชันสินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์ ที่ได้รับรางวัลช่วยเหลือในปี 2548 ซึ่งมีลักษณะเดียวกัน คือ การใช้อำนาจของนักการเมืองในการผลักดันโครงการต่างๆ เพื่อขออนุมัติงบจากรัฐบาลมาแสวงหาประโยชน์ร่วมกับเอกชน

ขณะที่รูปแบบการทุจริตของนักการเมืองเริ่มขยายวงไปยังองค์กรและหน่วยงานอื่นเห็นได้จาก ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินบีบีซี 80,000 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลช่วยเหลือในปี 2539 ซึ่งมีประเด็นสำคัญในข่าวเป็นกรณีนักการเมืองกลุ่ม 16 และผู้บริหารธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยการ (บีบีซี) ได้ร่วมกันวางแผนนำเงินของธนาคารมาใช้ในการครอบงำกิจการบริษัทเอกชนในตลาดหลักทรัพย์หลายแห่ง เพื่อขายต่อทำกำไร จนทำให้เกิดปัญหาทางการเงินกับธนาคารมีหนี้เสียจำนวนหลายพันล้านบาท

ส่วนการทุจริตในระดับข้าราชการ ก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่จากเนื้อหาข่าว “หลายวงจร อุบาทว์ทุจริตหัวคิวแรงงาน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2545 ซึ่งมีการตรวจสอบพบข้อมูล ข้าราชการระดับสูงในกระทรวงแรงงานร่วมมือกับเอกชน ในการเรียกรับผลประโยชน์จากการ ส่งออกแรงงานไทยไปทำงานในต่างประเทศ เช่นเดียวกับ ข่าว “เปิดโปงอบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชน ทุจริต” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2551 และข่าว “จิติ 200 ไม่นั่งป่าช้าพันล้าน” ที่ได้รับ รางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2553

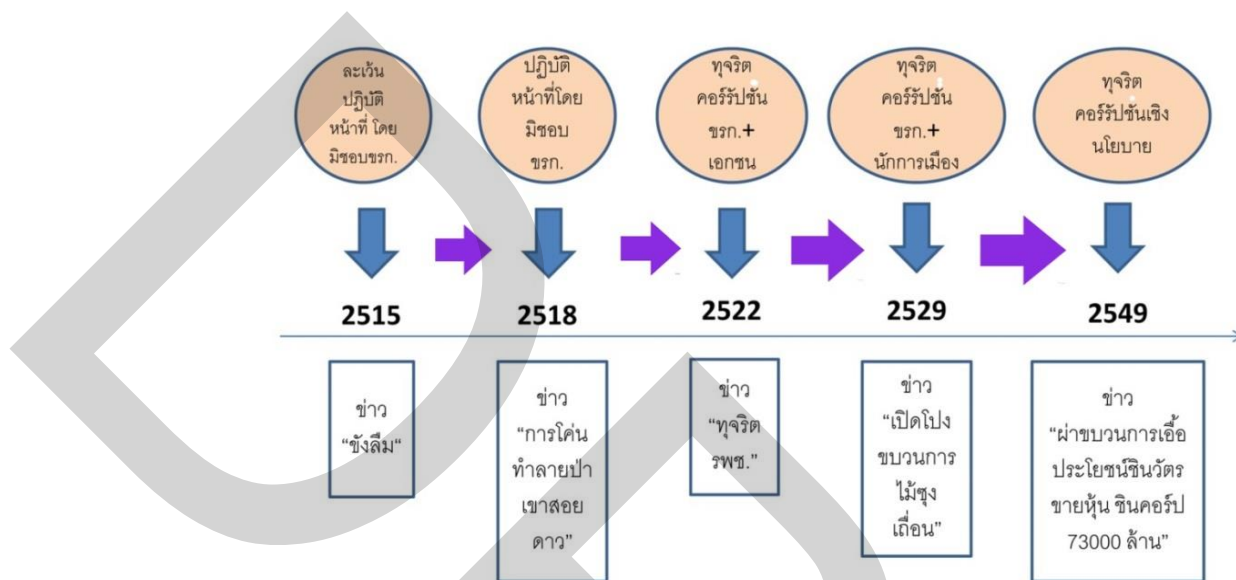
สำหรับการทุจริตเชิงนโยบายเริ่มปรากฏให้เห็นชัดเจนจากข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อ ประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2549 ซึ่งมี จุดเริ่มต้นจากการที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ออกนโยบายแก้ไขกฎหมายซื้อ ขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ที่ส่งทำให้การซื้อขายหุ้น บมจ.ชินคอร์ปอเรชั่น ของครอบครัวชินวัตร- ดามาพงศ์ จำนวน 1,487.7 ล้านหุ้น มูลค่า 73,269 ล้านบาทให้แก่บริษัท เทมาเส็ก โฮลดิ้ง ของ ลิงคโพรี่ เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2549 ไม่ต้องเสียภาษี

และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในข่าว “หลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว บั่น ราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อควดนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอด เยี่ยมในปี 2550 ซึ่งโครงการบ้านเอื้ออาทร ถือเป็นหนึ่งในโครงการที่ถูกเรียกว่า “ประชานิยม” เพื่อ ใช้ในการประกาศหาเสียงของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี แต่ถูกตรวจสอบพบว่านักการเมือง ข้าราชการ และเอกชน ได้ร่วมมือกันทุจริต ทั้ง ในส่วนการปั่นราคาที่ดิน การคัดเลือกบริษัทเอกชนเข้ามารับงาน ความเสียหายจากโครงการใน หลายพื้นที่ที่เกิดปัญหาก่อสร้างล่าช้า หรือ ได้บ้านที่ไม่มีคุณภาพ

เช่นเดียวกับข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ที่ได้รับรางวัล ข่าวยอดเยี่ยมในปี 2555 ซึ่งโครงการรับจำนำข้าว ถือเป็นหนึ่งในโครงการ ประชานิยม และใช้ในการ หาเสียงของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี แต่ถูกตรวจสอบพบว่า นักการเมือง ข้าราชการและเอกชน ได้ร่วมมือกันทุจริต ทั้งขั้นตอนการรับจำนำข้าว และการระบายข้าว ขณะที่ ตัวเลขความเสียหายที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้ มีมูลค่านับแสนล้านบาท

ส่วนการระบายข้าวถุง เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อย โดยการนำข้าวในสต็อก รัฐบาลที่ได้รับมาจากโครงการรับจำนำข้าวมาผลิตเป็นข้าวถุง ก็ถูกตรวจสอบพบปัญหาการทุจริต โดยนักการเมือง ข้าราชการ และ เอกชน ในการลักลอบนำข้าวส่วนนี้ไปจำหน่ายในท้องตลาดแทน ทำให้ข้าวถุงที่ผลิตออกมาถึงมือประชาชนจริงๆ มีจำนวนน้อย และนำไปสู่การเปิดโปงข้อมูลของ หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ในชื่อข่าว “ เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” จนทำให้ ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2557

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ขณะที่ตั้งแต่ปี 2548 จนถึง 2556 ข่าวก่อนที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม จำนวน 7 ข่าว ทุกข่าวล้วนเป็นข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันทั้งหมด

ภาพที่ 4.7 แสดงพัฒนาการรูปแบบ และวิธีการทุจริต จากข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในกลุ่มข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน จำนวน 22 ข่าว พบว่าทุกข่าว ล้วนมีบทบาทและให้แนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน ดังนี้

2) การเปิดโปงและระงับยับยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

ในจำนวนข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้ง 22 ข่าว ภายหลังจากที่นักข่าวนำเสนอข่าวไปส่งผลทำให้ผู้บริหารของหน่วยงานที่เกิดเหตุการณ์ในข่าวเกิดการตื่นตัว ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบข้อเท็จจริง ขณะที่หน่วยงานด้านการตรวจสอบ ก็มีการนำข้อมูลที่ได้รับนำเสนอไปใช้ประโยชน์ขยายผลการตรวจสอบอีกทางหนึ่ง ก่อนที่จะมีผลการสอบสวนอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา รวมถึงเป็นข้อมูลสำคัญของฝ่ายค้านที่นำไปใช้เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจการบริหารงานของรัฐบาล

ตัวอย่างเช่น ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจริตเครื่องราชฯ” เจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบคดีในขณะนั้น มีการนำแฟ้มข้อมูลข่าวของหนังสือพิมพ์มติชนไปใช้ในการตั้งสำนวนการสอบสวน

คดีนี้ ก่อนที่จะขยายผลการสอบสวนและนำไปสู่การออกหมายจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ทั้งในส่วนข้าราชการ และพระชั้นผู้ใหญ่

ส่วน ข่าว่า “คนใช้-ซุกหุ้มหมื่นล้าน พิศดารแจ้แจ้ ป.ป.ช.” คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ก็นำข้อมูลการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ไปใช้ประโยชน์ในชั้นการตรวจสอบข้อเท็จจริงเช่นกัน

เห็นได้จากคำพิพากษาศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2544 เรื่องคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 295 กรณี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2544 ซึ่งมีการระบุข้อความในข้อ 1.3 ว่า ผู้ร้อง (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) มีมติเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2543 รับทราบข้อมูลจากการเสนอข่าวของสื่อมวลชนและคำร้องของว่าที่ร้อยตรี เสี่ยม บุญบาน และให้นำเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตรวจสอบต่อไป...”

ขณะที่ข่าว “เสียสองปิ่นหุ้ม”, ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1400 ล้านบาท”, ข่าว “ทลายวงจรอุปาทัว ทุจริตหัวคิวแรงงาน”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์”, ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน”, ข่าว “ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั้นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อดวัฒนา เมืองสุข-บักเคะฯ กับพวก”, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วย แจกโรงเรียน”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” ก็ถูกนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบของหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือหน่วยงานตรวจสอบก่อนจะมีคำสั่งลงโทษผู้เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของข้าราชการ นักการเมือง และเอกชน

โดยในส่วนข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล้านบาท” ถือเป็นข่าวชิ้นแรก และชิ้นเดียวที่นักการเมือง คือ นายรักเกียรติ สุขชนะ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในขณะนั้น ประกาศลาออก และถูกสอบสวนดำเนินคดีในข้อหาเรียกรับสินบน และร่ำรวยผิดปกติ ก่อนจะถูกตัดสินลงโทษจำคุกในเวลาต่อมา

ส่วน ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน” ก็นำไปสู่การชกฟอกในสภาผู้แทนราษฎร จนทำให้ ร.ต.อ.สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ ต้องประกาศลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เช่นเดียวกับที่นายกิตติ ดำเนินชาวุฒิชัย สมาชิกวุฒิสภาและเจ้าของสวนป่ากิตติ ที่ต้องประกาศลาออกจากตำแหน่งวุฒิสภา หลังปรากฏข้อมูลใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ก่อสร้างโรงงานไม้อัดและสร้างความเสียหายกับป่าแควระบม-สียัด ในข่าว “สวนป่ากิตติ อีกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”

หรือข่าว “หลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท” ที่นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ ในฐานะฝ่ายค้าน ดัดเก็บข้อมูลการนำเสนอข่าว เข้าแฟ้ม และนำไปใช้อธิบายไม่ไว้วางใจรัฐบาล จนทำให้ ส.ส.กลุ่ม 16 ต้องประกาศลาออกจาก ตำแหน่งรัฐมนตรี

ส่วนข่าว “คนใช้-ซุกหุ้หมื่นล้าน พิศดารแจ้แจ้จ ปป.ช.” แม้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทยจะถูก ป.ป.ช.ลงมติชี้มูลความผิดลงโทษจำคุก 3 ปี 6 เดือน และปรับ 100,000 บาท หลายครั้ง แต่ศาลรัฐธรรมนูญมีมติชี้ขาดในภายหลังว่าไม่ได้ตั้งใจปกปิดบัญชีทรัพย์สินด้วยคะแนนเสียง 8 ต่อ 7 และขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ขณะที่ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ก็ถือเป็นข่าวที่ส่งผล ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ และคนในครอบครัวถูกสอบสวน และนำไปสู่การฟ้องร้องคดีในชั้นศาลยึดทรัพย์สิน จำนวน 46,373 ล้านบาท แต่ไม่มีการฟ้องร้องคดีอาญา

ส่วนโครงการต่างๆ ที่เกิดปัญหาในข่าวแต่ละข่าว ก็มีผลเปลี่ยนแปลงสำคัญเกิดขึ้น เช่น การถูกสั่งระงับยับยั้งโครงการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน หรือยกเลิกโครงการ เช่น ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน” ภายหลังจากที่ข่าวถูกนำเสนอ กรม.นำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมและสั่งยกเลิกการจัดซื้อได้ทันที, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์” ส่งผลทำให้รัฐบาลต้องมีการสั่งปรับลดงบประมาณจัดซื้อคอมพิวเตอร์ลงใหม่, ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน” ทางกองทัพมีการสั่งยกเลิกการจัดซื้อสินค้า, ข่าว “หลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั้นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อดวัฒนา เมืองสุข-บักเคหะฯ กับพวก” มีการปรับลดโครงการให้มีขนาดเล็กลง, ข่าว “เปิดโปง อบจ. ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วย แจกโรงเรียน” มีการสั่งยกเลิกการจัดซื้อและคืนหนังสือที่ไม่มีคุณภาพให้เป็นเอกชน เป็นต้น

3) การสร้างผลต่อเนื่องที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” และ ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชันจำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ถือเป็น 2 ข่าว ที่มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทย

โดยในส่วนข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” ภายหลังจากที่มติชนได้นำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตรา พ.ร.บ.การประกอบกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2549 แก้ไขบทบัญญัติใน พ.ร.บ.การประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2544 ในเรื่องสัดส่วนการถือหุ้นของบุคคลต่างด้าวในกิจการโทรคมนาคม ซึ่งเดิมกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 25

และเป็นกรรมการบริษัทได้ไม่เกิน 1 ใน 4 (มาตรา 8 วรรคสาม) ให้เป็นไปตาม พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจคนต่างด้าว พ.ศ.2542 ซึ่งหมายถึงบุคคลต่างด้าวสามารถถือหุ้นเพิ่มได้ถึงร้อยละ 49 โดยไม่มีข้อจำกัด เรื่องสัดส่วนของกรรมการบริษัทที่เป็นบุคคลต่างด้าวอีกต่อไป

ซึ่งกฎหมายฉบับใหม่นี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อศุกร์วันที่ 20 มกราคม 2549 และมีผลบังคับใช้ในวันเสาร์ที่ 21 มกราคม 2549 ถัดจากนั้นอีกเพียง 2 วัน คือ วันจันทร์ที่ 23 มกราคม 2549 ครอบครัวยุติธรรมก็ขายหุ้นชินคอร์ปให้เทมาเส็ก ส่งผลทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ถูกตั้งข้อสังเกตว่า มีการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบในการออกกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับการซื้อขายหุ้นของบริษัทครอบครัวตนเอง นอกจากนี้ในกระบวนการซื้อขายหุ้นก็ยังถูกตรวจสอบพบความผิดปกติในขั้นตอนการดำเนินการหลายประเด็น อาทิ การตั้งบริษัท กุหลาบแก้ว จำกัด ที่ไม่ใช่บริษัทของคนไทยแต่ร้อยเปอร์เซ็นต์เข้ามาซื้อหุ้น การทำผิดกฎระเบียบของตลาดหลักทรัพย์ ฯ รวมถึงการหลีกเลี่ยงไม่เสียภาษีจากการขายหุ้นครั้งนี้ ส่งผลให้ฝ่ายค้าน และกลุ่มผู้ชุมนุมต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ในช่วงเวลานั้น นำไปขยายผลสร้างกระแสต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ให้ขยายตัวเป็นวงกว้างมากขึ้น ก่อนที่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จะถูกรัฐประหาร ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ในเวลาต่อมา

เช่นเดียวกับข่าว “ฝ่ายบวนการคอร์รัปชัน นำเข้ารัฐบาลยิ่งลักษณ์” ของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ที่เกาะติดและเจาะลึกข้อมูลการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าว ซึ่งถือเป็นนโยบายประชานิยมอันดับหนึ่งของรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี น้องสาว พ.ต.ท.ทักษิณ ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จนกระทั่งฝ่ายค้านนำข้อมูลทุจริตการระบายข้าวในโครงการ มาอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎร ก่อนที่กลุ่มผู้ชุมนุมต่อต้านรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ จะนำข้อมูลการทุจริตไปขยายผล จนกระแสต่อต้านรัฐบาลชุดนี้ให้ขยายตัวเป็นวงกว้างมากขึ้น ก่อนที่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จะถูกรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ซ้ำรอยเช่นเดียวกับรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ความเห็นและข้อสังเกตในประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการรูปแบบ และวิธีการทุจริต

ขณะที่ พิสิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ให้ความเห็นว่า ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันมีมาทุกรัฐบาล แต่ยุคที่มีปัญหามากที่สุด คือ ยุคของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ และรัฐบาลยิ่งลักษณ์ เพราะเน้นการบริหารประเทศเหมือนบริษัท คุมอำนาจเบ็ดเสร็จ เปรียบเหมือนบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นใหญ่คนเดียว จะทำอะไรก็ได้ ขณะที่รูปแบบการทุจริตก็มีความซับซ้อนมาก มีการอาศัยอำนาจลึกลับมาเป็นเครื่องมือด้วย (พิสิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส, การสื่อสารระหว่างบุคคล 11 พฤษภาคม 2558)

สอดคล้องกับ ประยงค์ ปรีชาจิตต์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ระบุว่า ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทยเปลี่ยนแปลง

ไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากการเดิมที่การทุจริตจำกัดอยู่ในวงเล็ก เริ่มต้นในส่วนของข้าราชการ ใช้อำนาจหน้าที่เรียกรับเงินสินบน ก่อนจะขยายตัวในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการดำเนินโครงการ มีนักการเมืองและกลุ่มพ่อค้าเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้อง และขยายตัวเต็มรูปแบบในลักษณะการออกนโยบายให้ดำเนินการได้ ในลักษณะที่เรียกว่า ทุจริตเชิงนโยบาย ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในช่วงการบริหารงานของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี และรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี

“กลุ่มคนที่ถือว่ามิชอบสำคัญในปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย คือ ข้าราชการ เพราะทำหน้าที่คอยรับใช้ เป็นมือเป็นไม้ให้กับนักการเมือง แลกกับผลประโยชน์ทั้งเงินทอง และตำแหน่งหน้าที่การงาน ซึ่งการทุจริตโครงการต่างๆ ถ้าข้าราชการไทยเข้มแข็ง ปฏิเสธไม่ร่วมมือด้วย นักการเมืองก็ทำอะไรไม่ได้” (ประยงค์ ปรีชาจิตต์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 27 พฤษภาคม 2558)

4.2.8 การวิเคราะห์ผลลัพธ์หรือผลต่อเนื่องจากการรายงานข่าว

จากการศึกษาเนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2557 จำนวน 36 ข่าว เพื่อดูผลลัพธ์ด้านความเปลี่ยนแปลงหรือผลต่อเนื่องหลังการนำเสนอข่าว พบว่าข่าวทุกชิ้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งในรูปแบบการจับกุมตัวผู้กระทำความผิด ตั้งกรรมการสอบสวนข้าราชการที่เกี่ยวข้อง และการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหารงานของหน่วยงานหรือรัฐบาลต่อกรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในข่าว ซึ่งถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการตัดสินใจให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยม คือ เป็นข่าวที่มีผลกระทบสูง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างเช่น ข่าว “ขังลิ้ม” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมเป็นข่าวแรกในปี 2515 นายเวล บุตรุก แยกชาวอินเดียหลบหนีเข้าเมืองและถูกตำรวจขังลิ้มร่วม 3 ปี ได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสรภาพภายในระยะเวลา 3 วัน หลังการนำเสนอข่าว ขณะที่ พล.ต.ท.ชุมพล โลหะชาละ ผู้บัญชาการกลางตำรวจสอบสวนกลางในสมัยนั้น ได้สั่งการให้หน่วยงานทุกแห่งของกรมตำรวจสำรวจว่ายังมีบุคคลประเภทเดียวกับนายเวล บุตรุก หลงเหลืออยู่หรือไม่ หากมีก็ให้ความช่วยเหลือโดยด่วน

ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส.7 ศพ.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2516 เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมนายแข่ง ชาญปรีชา อดีตลูกน้องคนสนิทของนายประมุข ศรีททาทิพย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ด ในฐานะผู้ลงมือสังหารนายชาญ ทองไพบูลย์ อาสาสมัครจังหวัดร้อยเอ็ดได้ รวมถึงข้าราชการคนอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

ข่าว “การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2518 มีการโยกย้ายข้าราชการที่เกี่ยวข้องในการบุกรุกทำลายป่า และจับกุมผู้กระทำความผิดในส่วนของเอกชน รวมถึงมีการประกาศตั้งเขาสอยดาวเป็นเขตอนุรักษ์สัตว์ป่า

ข่าว “เผชิญหน้า ขก.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2523 รัฐบาลในยุคนั้นมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางและนโยบายในการแก้ไขปัญหาผู้ก่อการร้ายใหม่ โดยใช้วิธีการเจรจา มากกว่าการใช้กำลังและอาวุธ

ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2529 ร.ต.อ. สุรนต์ โอสดานูเคราะห์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในขณะนั้น ที่อนุมัติให้มีการนำเข้าไม้ซุงเถื่อนจากประเทศเพื่อนบ้านโดยไม่ถูกต้อง ลาออกจากตำแหน่ง รวมบริษัทเอกชนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมดำเนินคดี

ข่าว “เสี่ยสองปิ่นหูน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2535 นายสอง วัชรศรีโรจน์ หรือเสี่ยสอง และพรรคพวกรวม 11 คน ถูกจับในข้อหาปิ่นหูน ส่วนตลาดหลักทรัพย์ฯ มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายใหม่และแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันปัญหาการปิ่นหูน ขณะที่หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจที่ทำข่าวถูกฟ้องร้อง

ข่าว “หลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินบีบีซี 80,000 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2539 ฝ่ายค้านนำข้อมูลไปอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปะอาชา ในสมัยนั้น นักการเมืองกลุ่ม 16 ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี มีการจับกุมตัวผู้บริหารระดับสูงของธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยการ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2541 นายรักเกียรติ สุขชนะ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในขณะนั้น ประกาศลาออก และถูกสอบสวนดำเนินคดีในข้อหาเรียกรับสินบน และรัวรอยผิดปกติ ส่วนข้าราชการถูกตั้งกรรมการสอบสวนและลงโทษทางวินัย

ข่าว “คนใช้ชุกหูนหมื่นล้าน พิศดารแจ่งเท็จ ป.ป.ช.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2543 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ถูก ป.ป.ช.ลงมติชี้มูลความผิดคงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิด ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะลงมติชี้ขาดในภายหลังว่าไม่ได้ตั้งใจปกปิดบัญชีทรัพย์สินด้วยคะแนนเสียง 8 ต่อ 7

ข่าว “เจาะขบวนการชุกไขหวัดนก” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2547 รัฐบาลออกมายอมรับว่ามีปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไขหวัดนก และวางมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านสัตว์ และการแพร่ระบาดของเชื้อโรคในคน

ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้นชินคอร์ป 73,000 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2549 พ.ต.ท.ทักษิณ และคนในครอบครัว ถูกสอบสวน และนำไปสู่การฟ้องร้องคดีในชั้นศาลยึดทรัพย์ จำนวน 46,373 ล้านบาท บริษัทเอกชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับขั้นตอน

การซื้อขายหุ้น เช่น บริษัท กุหลาบแก้ว ถูกฟ้องดำเนินคดีตาม พ.ร.บ.ประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 และ พ.ร.บ.กำกับกิจการโทรคมนาคม ซึ่งไม่อนุญาตให้ต่างด้าวถือหุ้นเกิน 49%

ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชันจำนวนข่าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2555 โครงการรับจำนำข้าวถูกยกเลิก ป.ป.ช.ชี้มูลความผิด ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ปลอ่ยให้มีการทุจริต ทำให้รัฐเสียหายจากโครงการรับจำนำข้าวเป็นจำนวนเงินหลายแสนล้านบาท รัฐมนตรี ข้าราชการ เอกชน ก็ถูก ป.ป.ช.ชี้มูลความผิดการระบายข้าวในโครงการรับจำนำ ปัจจุบันอยู่ระหว่างขั้นตอนการฟ้องร้องในชั้นศาล

ตารางที่ 4.12 แสดงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการนำเสนอข่าว ของข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว

ปี	ชื่อข่าว	ผลการเปลี่ยนแปลง
2515	ขังลิ้ม	นายเวล บุลรุก แจกชาวอินเดียหลบหนีเข้าเมืองและถูกตำรวจขังลิ้มร่วม 3 ปี ได้รับการปล่อยตัวเป็นอิสรภาพภายในระยะเวลา 3 วัน หลังการนำเสนอข่าว ขณะที่ พล.ต.ท.ชุมพล โลหะชาละ ผู้บัญชาการกลางตำรวจสอบสวนกลางในสมัยนั้น ได้สั่งการให้หน่วยงานทุกแห่งของกรมตำรวจสำรวจดูว่ายังมีบุคคลประเภทเดียวกับนายเวล บุลรุก หลงเหลืออยู่หรือไม่ หากมีก็ให้ความช่วยเหลือโดยด่วน
2516	ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ศพ	เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมนายแข่ง ชาญปริษา อดีตลูกน้องคนสนิทของนายประมุข ศรีราชาทิพย์ ผู้ว่าราชการร้อยเอ็ด ในฐานะผู้ลงมือสังหารนายชาญ ทองไพบูลย์ อาสาสมัครจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ รวมถึงข้าราชการคนอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย
2517	นาทราย	มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายปราบปรามผู้ก่อการร้าย รัฐบาลสั่งสอบสวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้
2518	การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว	มีการโยกย้ายข้าราชการที่เกี่ยวข้องในการบุกทำลายป่า และจับกุมผู้กระทำความผิดในส่วนของเอกชน รวมถึงมีการประกาศตั้งเขาสอยดาวเป็นเขตอนุรักษ์สัตว์ป่า

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ปี	ชื่อข่าว	ผลการเปลี่ยนแปลง
2520	การทำเหมืองแร่ในทะเล	รัฐบาลสั่งสอบสวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดได้
2521	ฆ่าพระนักสู้	ตำรวจจับกุมตัวนายทุนสังหารพระได้ทั้งหมด
2522	ทุจริต รพช.	ตำรวจจับกุมตัวผู้กระทำความผิด เอกชนและข้าราชการตั้งกรรมการสอบข้าราชการพบมีความผิดจริง
2523	เผชิญหน้า ขก.	รัฐบาลในยุคนั้นมีการเปลี่ยนแปลงแนวทางและนโยบายในการแก้ไขปัญหาผู้ก่อการร้ายใหม่ โดยใช้วิธีการเจรจา มากกว่าการใช้กำลังและอาวุธ
2525	วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ	ลงโทษตำรวจที่กระทำความผิด
2526	ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน	กรม.ยกลเลิกซื้ออุปกรณ์การศึกษา และเปลี่ยนวิธีจัดซื้อใหม่
2529	เปิดโปงขบวนการไม่ซุงเถื่อน	ร.ต.อ.สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในขณะนั้น ที่อนุมัติให้มีการนำเข้าไม้ซุงเถื่อนจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยไม่ถูกต้อง ลาออกจากตำแหน่ง รวมบริษัทเอกชนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องต้องถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมดำเนินคดี
2530	ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจริตเครื่องราชฯ	ตั้งกรรมการสอบข้าราชการที่เกี่ยวข้อง และลงโทษพักราชการรวมทั้งไล่ออก และมีการจับกุมดำเนินคดีบุคคลที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการทุจริต
2531	ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์	เกิดกระแสทางเมืองสหรัฐฯ คืบทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ให้ไทย
2532	ทลายแก๊งมารศาสนา	ตำรวจจับกุมตัวเจ้าหน้าที่กรมการศาสนาและมีการสั่งโยกย้ายข้าราชการ 35 คน รวมถึงการสั่งแก้ไข พ.ร.บ.สงฆ์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาทุจริตซ้ำรอยขึ้นมาอีก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ปี	ชื่อข่าว	ผลการเปลี่ยนแปลง
2533	สวนป่ากิตติ อีกรเหลี่ยม ของนักการเมืองที่ไม่ รู้จักพอ	นายกิตติ คำเนินชาญวนิชย์ วุฒิสภาและเจ้าของสวนป่ากิตติ ประกาศลาออก ดำรวจจับกุมผู้กระทำความผิด
2534	ป่าดงใหญ่ ..ใครทำลาย	เกิดการตื่นตัว เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่า อย่างจริงจัง ขณะที่รัฐบาลปรับปรุงโครงการจัดที่ดินทำกินให้ ราษฎร
2535	เสียชีวิตบนหิ้ง	นายสอง วัชรศรีโรจน์ หรือเสียชีวิต และพรรคพวกรวม 11 คน ถูกจับในข้อหาบนหิ้ง ส่วนตลาดหลักทรัพย์มีการเปลี่ยนแปลง นโยบายใหม่และแก้ไขกฎหมายเพื่อป้องกันปัญหาการบนหิ้ง
2536	เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน	กรม.สั่งรื้อระบบจัดทำงบประมาณ และมีการ โยกย้าย ข้าราชการ –เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
2537	คดีประวัติศาสตร์อุ้ม ฆ่า สองแม่ลูกตระกูล ศรี-ธนะขันธ์	มีการสั่ง โยกย้ายขรก.ที่เกี่ยวข้อง และจับกุมทีมฆ่าสองแม่ลูก ส่วนพล.ต.ท.ชลอ เกิดเทศ ถูกตัดสินประหารชีวิต
2538	ทลายขบวนการยาม้า ปลุกสำนึกไทยต้านภัย ยาม้า	รัฐบาลเพิ่มมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของยาม้า และจับ ผู้ค้ายา
2539	ทลายขบวนการนัก ธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท	ฝ่ายค้านนำข้อมูลไปอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ในการจับกุม ตัวผู้กระทำความผิดในส่วนที่เอกชน ส.ส.กลุ่ม 16 ลาออกจาก รัฐมนตรี
2540	เปิดโปงขบวนการ การเมือง-ข้าราชการ เขมือบบงฯ คอมพิวเตอร์	รัฐบาลสั่งปรับลดงบประมาณ และ ป.ป.ป. (ป.ป.ช.ในปัจจุบัน) เข้าตรวจสอบ แต่ยังไม่ ปรากฏผลสอบสวน

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ปี	ชื่อข่าว	ผลการเปลี่ยนแปลง
2541	โศกนาฏกรรมการงานยา สาธารณสุข 1,400 ล.	นายรักเกียรติ สุขชนะ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวง สาธารณสุข ในขณะที่นั้น ประกาศลาออก และถูกสอบสวน ดำเนินคดีในข้อหาเรียกรับสินบน และรักรวยผิดปกติ ส่วน ข้าราชการถูกตั้งกรรมการสอบสวนและลงโทษทางวินัย
2542	ผ่าจรรยาบรรณหมอ ขบวนการซื้อขายไต	แพทย์สภาฯ ตั้งกรรมการสอบสวนแพทย์ 5 คน ยังไม่ ปรากฏชัดแจ้งว่ามีกรลงโทษ ไม่มีการฟ้องร้องโรงพยาบาล
2543	คนใช้-ซุกหุ้่นหมื่นล้าน พิสดาร แจ่งเท็จ ป.ป.ช.	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ถูกป.ป.ช. ลงมติชี้มูลความผิดคงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สิน เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือ ปกปิด จากการเข้าดำรงตำแหน่งการเมืองหลายครั้ง ก่อนที่ ศาลรัฐธรรมนูญจะลงมติชี้ขาดในภายหลังว่าไม่ได้ตั้งใจ ปกปิดบัญชีทรัพย์สินด้วยคะแนนเสียง 8 ต่อ 7
2544	คดีประวัติศาสตร์ : บท สะท้อนความล้มเหลวใน การป้องกันอุบัติภัยจาก สารเคมี	ศาลตัดสินคดีให้การทำเรื่องฯ จ่ายเงินให้กับผู้ที่ได้รับ ผลกระทบจากสารพิษรั่วทำเรือคลองเตย
2545	หลายวงจรอุบาทว์ ทูจจริต หัวคิวแรงงาน	ถูกตั้งกรรมการสอบข้าราชการตั้งแต่ปลัด ยันระดับ 7 จำนวน 8 ราย ไล่ออก 7 ให้ออก 1 พร้อมแก้ไขระเบียบ จัดส่งแรงงาน
2546	แกะรอยหมอผีสหราชอาณาจักร... ลากหมอวิสุทธิ์ สู่แดน ประหาร	ตำรวจจับกุมตัว หมอวิสุทธิ์ ก่อนที่ศาลตัดสินประหารชีวิต แต่ขออภัยโทษ เหลือจำคุกตลอดชีวิต ปัจจุบันถูกปล่อยตัว แล้วหลังจากจำคุกมา 10 ปี 9 เดือน
2547	เจาะ ขบวนการซุก "ใจหัวदनก"	รัฐบาลออกมายอมรับว่ามีปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไข หวัดนก และวางมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหาย่างเป็น รูปธรรม ทั้งด้านสัตว์ และการแพร่ระบาดของเชื้อโรคใน คน

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ปี	ชื่อข่าว	ผลการเปลี่ยนแปลง
2548	ฝ่าขบวนการคอร์รัปชัน... สินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์	รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ และรัฐมนตรี ที่รับผิดชอบโครงการ ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจจากฝ่ายค้าน ขณะที่ ป.ป.ช.ชี้มูลความผิด กับข้าราชการที่รับผิดชอบโครงการ ขณะที่ พ.ต.ท.ทักษิณ และรัฐมนตรี ถูกระบุว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง
2549	ฝ่าขบวนการเอื้อ ประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน	พ.ต.ท.ทักษิณ และคนในครอบครัว ถูกสอบสวน และนำไปสู่การฟ้องร้องคดีในชั้นศาลยึดทรัพย์ จำนวน 46,373 ล้านบาท บริษัทเอกชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับขั้นตอนการซื้อขายหุ้น เช่นบริษัท กุหลาบแก้ว ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีตาม พ.ร.บ.ประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 และ พ.ร.บ.กำกับกิจการโทรคมนาคม ซึ่งไม่อนุญาตให้ต่างด้าวถือหุ้นเกิน 49%
2550	หลายทุจริตบ้านเอื้ออาทร แสนล้าน ชักหัวคิว ปั่น ราคาที่ดิน ประโยชน์ทับ ซ้อน เชื้อดวัฒนา เมืองสุข - บิ๊กเคหะฯ กับพวก	สั่งรื้อระบบการทำโครงการ ปรับลดจำนวนโครงการลงจาก 6 แสนหน่วย หรือ 300,504 หน่วย สดง.สรุปผลการตรวจสอบ-ผู้ต้องหา มีทั้งนักการเมือง ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อยู่ระหว่างการฟ้องร้องคดีในชั้นศาล หลังคตส. ส่งเรื่องให้อัยการ
2551	เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศ ฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำรา ห่วยแจกโรงเรียน	ถูกตั้งระงับโครงการในหลายจังหวัด ส่วนผู้เกี่ยวข้อง ปัจจุบันอยู่ระหว่างการสอบสวนของ ป.ป.ช.
2553	จิติ 200 ไม่น่าป่าช้า... พันล้าน	ถูกประกาศเลิกใช้ แต่ก็มีบางหน่วยงานยังใช้อยู่ ขณะที่ สดง.เข้าตรวจสอบ แต่ยังไม่แสดงผลสรุป
2555	ฝ่าขบวนการคอร์รัปชัน จํานำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์	โครงการรับจํานำข้าวถูกยกเลิก ป.ป.ช.ชี้มูลความผิด น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรื ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ปล่อยให้มีการทุจริต ทำให้รัฐเสียหายจากโครงการรับนำข้าวเป็นจำนวนเงินหลายแสนล้านบาท รัฐมนตรี ข้าราชการ เอกชน ก็ถูก ป.ป.ช.ชี้มูลความผิดการ

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ปี	ชื่อข่าว	ผลการเปลี่ยนแปลง
		ระบายนข่าวในโครงการรับจํานำ ปัจจุบันอยู่ระหว่างขั้นตอนการฟ้องร้องในชั้นศาล
2556	เปิดโปงขบวนการทุจริตข่าวฉ้อ 2.5 ล้านต้น	คณะอนุกรรมการฯ วุฒิสภา สรุปว่ามีความผิด ส่งเรื่องให้ ป.ป.ช. สอบแล้ว แต่ยังไม่มืผลสรุปเป็นทางการ

จากการสัมภาษณ์นักข่าวที่ทำข่าวได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ได้รับการยืนยันว่า ผลที่เกิดขึ้นต่อนักข่าว หรือองค์กรสื่อ ทั้งระหว่างและหลังการนำเสนอข่าว มีหลายประการ อาทิ การถูกข่มขู่ กัดคั่นจากกระแสสังคม การฟ้องร้องคดีความ รวมไปถึงการถอนโฆษณา

ศุลย์ ศิริกุล อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ผู้ทำข่าว “เผชิญหน้า ขจก.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2523 ระบุว่า ภายหลังจากที่นำเสนอบทสัมภาษณ์ของหัวหน้าขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) ถูกเจ้าหน้าที่รัฐ ติดตามตัวและกดดันให้บอกที่หลบซ่อนของขจก. แต่ตนเองก็ไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล เพราะการปกปิดข้อมูลของแหล่งข่าวถือเป็นหลักจรรยาบรรณที่สำคัญในการทำงานของนักข่าวที่ต้องรักษาไว้ (ศุลย์ ศิริกุลพัฒนา, การสื่อสารระหว่างบุคคล 26 กุมภาพันธ์ 2558)

ภาสกร จําลองราช อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์มติชน ผู้ทำข่าว “ทะเลาะวงจรอุบาทว์ ทุจริตหัวคิวแรงงาน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2545 กล่าวว่า เนื่องจากข่าวที่ตนทำมีความเกี่ยวข้องกับข้าราชการระดับสูงในกระทรวง คือ ปลัดกระทรวง หลังจากนำเสนอข่าวในช่วงแรกออกไป ทำให้การทำงานข่าวของตนเองในกระทรวงแรงงานยากขึ้น เพราะถูกจับตามองจากคนในกระทรวงเป็นอย่างมาก เวลาจะเข้าออกห้องแหล่งข่าวคนไหนก็ต้องระวังเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้แหล่งข่าวได้รับความเดือดร้อนไปด้วย (ภาสกร จําลองราช, การสื่อสารระหว่างบุคคล 19 พฤษภาคม 2558)

ส่วน อรุณา ศรีสมัย ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ หนึ่งในทีมข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข่าวฉ้อ 2.5 ล้านต้น” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2556 กล่าวว่า ในช่วงที่ทำข่าว เคยมีบริษัทเอกชนหนึ่งแห่งโทรศัพท์มาในลักษณะข่มขู่ว่า ห้ามเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้อีก แต่ตนก็ไม่ได้สนใจทำข่าวต่อไปตามปกติ เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ และไม่ได้มี

ผลประโยชน์อะไรแอบแฝงในการทำข่าวชิ้นนี้ (อรอุมา ศรีสมัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล 25 เมษายน 2558)

ขณะที่ข่าว “เจาะขบวนการซุกใช้หัวคน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2547 นักข่าวสายเศรษฐกิจที่ทำข่าวชิ้นนี้ก็ถูกข้าราชการหรือนักการเมือง ช่มชู้กดดันว่ากำลังทำให้ประเทศชาติเสียหาย โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศที่มูลค่านับแสนล้านบาท จากการนำเสนอข่าวแพร่ระบาดของเชื้อโรคที่ไม่เป็นความจริงในช่วงแรก

เช่นเดียวกับข่าว “แคะรอยหมอมัศจรรย์...ลากหมอวิสุทธิ สู่แดนประหาร” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2546 ที่นักข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ถูกกดดันอย่างหนักในช่วงแรก ที่นำเสนอข้อมูลว่า หมอวิสุทธิ ปรากฏรายชื่อเป็นผู้ต้องสงสัยฆาตกรรมภรรยาของตนเอง ทั้งจากคนในครอบครัวหมอวิสุทธิ ที่ถูกว่าจะฟ้องร้อง รวมถึงกลุ่มเพื่อนของหมอวิสุทธิก็ออกมาเคลื่อนไหวให้ข้อมูลต่อสังคมว่าหมอวิสุทธิถูกใส่ร้าย ก่อนที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะค้นพบพยานหลักฐานสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าหมอวิสุทธิเป็นผู้ลงมือสังหารภรรยาจริง จึงทำให้กระแสกดดันลดน้อยลงไปตามลำดับ

ส่วนข่าวยอดเยี่ยมที่ได้รับผลกระทบจากการถูกฟ้องร้องเป็นคดีความมี 1 ข่าว คือ ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2548

โดยเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2551 หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ซึ่งเป็นหนึ่งในหนังสือพิมพ์เครือเดอะเนชั่นกรุ๊ป ได้ตีพิมพ์ประกาศชี้แจงกรณีซีทีเอ็กซ์ ระบุว่า หนังสือพิมพ์รายวันกรุงเทพธุรกิจ และนายจักรกฤษ เพิ่มพูน โดยตำแหน่งบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาในข่าว โทษ บริษัท แพทริออต บิซิเนส คอนซัลแตนต์ จำกัด และนายวรพจน์ ยะทัตต์ หรือที่เรียกในข่าวว่า "เสี่ยเซ" ที่ได้เสนอข่าวผิดพลาดเกินความจริง จนทำให้เกิดความเสียหายต่อกิจการและชื่อเสียง

“...จากการที่นสพ.กรุงเทพธุรกิจ-จากเว็บไซต์ bangkokbiznews.com/2005/special/ctx ของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ได้ตีพิมพ์ข่าวและวิเคราะห์ข่าวในวันที่ 25 เมษายน 14 พฤษภาคม และ 16 พฤษภาคม 2548 เป็นต้น ได้ลงข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์และเว็บไซต์อย่างต่อเนื่อง อันเป็นความเข้าใจผิดและวิเคราะห์ข่าว หรือสรุปข่าวคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

การวิเคราะห์หรือสรุปข่าวว่าบริษัทแพทริออต และนายวรพจน์ หรือเสี่ยเซ เป็นบริษัทนายหน้าที่ให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลในพรรคการเมืองของไทยนั้น เป็นเสมือนการพิพากษาบริษัท แพทริออต และนายวรพจน์เป็นจำเลยสังคม ซึ่งนายวรพจน์ ยะทัตต์ หรือเสี่ยเซ ได้ยื่นยันในการเสวนาที่สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2548 และกับคณะกรรมการสืบสวนคดีทุจริตการจัดซื้อเครื่องตรวจวัดถูระเบิด ทุกคณะ ว่า ไม่ได้เป็นคนจ่ายสินบน และไม่ชอบการจ่ายสินบน ประกอบการธุรกิจด้วยความสุจริต

จากข่าวผิดพลาดเกินความเป็นจริง จนทำให้เกิดความเสียหายต่อกิจการและชื่อเสียงของคนที่กล่าวข้างต้นนั้น จึงใคร่ขอโทษบริษัท แพทริออต บิซิเนส คอนซัลแตนต์ จำกัด และนาย วรพจน์ ยะทัตต์ หรือที่เรียกในข่าวว่า "เสี่ยเซ" และหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจและบรรณาธิการ จึงขอแสดงความรับผิดชอบในการแก้ข่าวเผยแพร่ข้อเท็จจริง ที่มา เอกสารแนบท้าย บันทึกข้อตกลงคดีหมายเลขคำที่ 2775/2548 ..”

ขณะที่ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ผู้ทำข่าว “คนใช้-ซุกหุ้่นหมื่นล้านพิสดาร แจ้งเท็จ ป.ป.ช.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2543 กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าว “คนใช้-ซุกหุ้่นหมื่นล้านพิสดาร แจ้งเท็จ ป.ป.ช.” คือ บริษัทชินคอร์ป ถอนโฆษณาจากสื่อในเครือมติชนทั้งหมด ซึ่งก็ได้รับเสียงเตือนจากผู้บริหารระดับสูงของบริษัทอยู่เหมือนกัน โดยเฉพาะข้อความของพนักงานการเมืองที่เสียหายในข่าวที่ระบุว่า “คุณประสงค์นี่เล่นผมไม่เลิกเลยนะ” แต่หลังจากที่ตนนำข้อมูลเอกสารไปแสดงให้ดูทั้งหมด เจ้าของหนังสือพิมพ์ก็ยอมรับในข้อมูลและปล่อยให้นำเสนอข่าวจนจบ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

4.2.9 การสรุปประเด็นเกี่ยวกับการสังเคราะห์ข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อมันตกุล เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนารายงานข่าวสืบสวน

ในส่วนนี้เป็นการสรุปข้อมูลและข้อเสนอแนะในการทำข่าวเชิงสืบสวนจากข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในจำนวนข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ชิ้น นั้น มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ลักษณะที่มาและการค้นพบประเด็นข่าวเชิงสืบสวนใน 3 รูปแบบ คือ

1. ที่มาจากตัวนักข่าว มีจำนวน 1 ข่าว ได้แก่ ข่าว “ขังลิ้ม” ซึ่งเป็นข่าวแรกที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อมันตกุล เมื่อปี 2515 โดย น้อย ทรัพย์พอกพูน ผู้สื่อข่าวสายอาชญากรรม หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ค้นพบประเด็นข่าวนี้ จากการสังเกตเห็น นาย เวล บุลรูก แยกชาวอินเดีย วัย 47 ปี ถูกคุมขังไว้ที่สถานีตำรวจนครบาลลุมพินี 2 มาเป็นระยะเวลาานาน ไปสื่อข่าวก็ครั้งก็พบเห็นอยู่อย่างนั้น จึงเกิดความสงสัย จากนั้นจึงตั้งคำถามกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อทราบข้อมูลสำคัญว่า นาย เวล บุลรูก ถูกขังลิ้มมาเป็นเวลา 3 ปีกว่า ผู้สื่อข่าวจึงนำข้อเท็จจริงที่ได้รับมานำมาเสนอเป็นข่าวต่อสาธารณชน ส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายต่างออกมาดำเนินการให้ความช่วยเหลือนำตัวนายเวล บุลรูก จนได้รับอิสรภาพภายในเวลา 3 วันหลังจากการนำเสนอข่าว ซึ่งการค้นพบประเด็นและการนำเสนอข่าวดังกล่าวของน้อย ทรัพย์พอกพูน ถือเป็นการทำงานหน้าที่ของสื่อมวลชนและทำให้ข่าวชิ้นนี้ ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม

2. ที่มาจกแหล่งข่าวให้ข้อมูลทั้งคำบอกเล่าและเอกสาร มีจำนวน 21 ข่าว ได้แก่ ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ศพ.”, ข่าว “ การ โคนทำลายป่าเขาสอยดาว”, ข่าว “ฆ่าพระนักสู้”, ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”, ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้านบาท”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทูจริตเครื่องราชฯ”, ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”, ข่าว “ทลายแก๊งมารศาสนา”, ข่าว “ส่วนป่ากิตติ อีกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าว “เสี่ยสองปั่นหุ้น”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการผลาญงบประมาณ 5 แสนล้าน”, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเหมือบงแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์”, ข่าว “โค่นขบวนการงายยาสาธารณสุข 1400 ล้านบาท”, ข่าว “เจาะขบวนการซุกใช้หัวคนก”, ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต”, ข่าว “แกะรอยหมอผีสหราชอาณาจักร... ลากหมอวิสุทธิ์ผู้แดนประหาร”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน... สิบบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์”, ข่าว “ เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทูจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทูจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” โดยเบื้องต้นหลังจากได้รับข้อมูลจากแหล่งข่าวทั้งคำบอกเล่าและเอกสาร นักข่าวได้ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้ามาช่วยในการทำข่าว ทั้งการตรวจสอบยืนยันความถูกต้องข้อมูลที่ได้รับ การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนรอบด้าน การลงพื้นที่ และนำเสนอข่าวต่อสาธารณชนโดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลของผู้มีอำนาจที่ปรากฏอยู่ในข่าว ถือเป็นปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทการเป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” (Watchdog) ซึ่งเป็นพื้นฐานหลัก การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะต้องคอยดูแลรักษาผลประโยชน์ให้ประชาชน และทำให้ข่าวทั้ง 21 ข่าว ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม

3. ที่มาจากการจับประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ข่าวที่ปรากฏขึ้นมาเจาะลึกต่อ มีทั้งหมด 14 ข่าว ได้แก่ ข่าว “นาทราย”, ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”, ข่าว “ทูจริต รพช.”, ข่าว “เผชิญหน้า ขก.”, ข่าว “ป่าดงใหญ่... ใครทำลาย”, ข่าว “ทลายขบวนการยาฆ่า ปลุกสำนึกไทยต้านภัยยาฆ่า”, ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมื่นล้าน พิศดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์” : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์อุ้มฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะขัณฑ์”, ข่าว “ทลายวงจรอุปาทวี ทูจริตหัวคิวแรงงาน”, ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์จีนวัตร ขายหุ้น ซินคอร์ป 73,000 ล้าน”, ข่าว “ทลายทูจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อฉาวฉาว เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก”, ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ซึ่งภายหลังจากที่นักข่าวค้นพบประเด็นโดยใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้ามาช่วยตั้งแต่ขั้นตอนการคิดประเด็นข่าวรวมไปถึงการลงมือทำข่าวจนประสบผลสำเร็จ และทำให้ข่าวทั้ง 14 ข่าว ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมเช่นกัน

ตารางที่ 4.13 แสดงการรูปแบบของที่มาประเด็นข่าว ของข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิ
อิสรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว

ประเด็นข่าว	ข่าว
ที่มาของประเด็นข่าวจากตัวนักข่าว	ข่าว “ขังลิ้ม”
ที่มาจากแหล่งข่าวให้ข้อมูลทั้งคำบอกเล่าและเอกสาร	มีทั้งหมด 21 ข่าว คือ ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ศพ.”, ข่าว “ การโค่นทำลายป่าเขาสอยดาว”, ข่าว “ฆ่าพระนักร้อง”, ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ”, ข่าว
	“ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้านบาท”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการไม้ซุงเถื่อน”, ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทูจริตเครื่องราชฯ”, ข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์”, ข่าว “ทลายแก๊งมารศาสนา”, ข่าว “ส่วนป่ากิตติ อีกเหลี่ยมของนักการเมืองที่ไม่รู้จักพอ”, ข่าว “เสี่ยสองบันหูน”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการผลาญงบประมาณ 5 แสนล้านบาท”, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมือง กลุ่ม 16 ผลาญเงินปีบิชี 80,000 ล้านบาท”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์”, ข่าว “โค่นขบวนการงานยาสาธารณสุข 1,400 ล้านบาท”, ข่าว “เจาะขบวนการชุกใช้หัวदनก”, ข่าว “ฝ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต”, ข่าว “แกะรอยหมอผีสพรหาย... ลากหมอวิสุทธิ์สู่แดนประหาร”, ข่าว “ฝ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์”, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทูจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน”, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทูจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ประเด็นข่าว	ข่าว
<p>ที่มาจากกรจับประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นมาจะลึกลง</p>	<p>มีทั้งหมด 14 ข่าว คือ ข่าว “นาทราย”, ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล”, ข่าว “ทุจริตรพช.” ข่าว “เผชิญหน้า ขก.”, ข่าว “ป่าดงใหญ่... ไครทำลาย”, ข่าว “หลายขบวนการย่ำ ปลูกสำนึกไทยด้านภัยยาม้า”, ข่าว “คนใช้-ซุกหุ่นหมื่นล้านพิศดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์” : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์อุ้มฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะขัณฑ์”, ข่าว “หลายวงจรอุบาทว์ ทุจริตหัวคิวแรงงาน, ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน”, ข่าว “หลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั้นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อพัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก”, ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า”, ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์”</p>

1) ความเห็นและข้อสังเกตในประเด็นเรื่องที่มาของประเด็นข่าว

1. ประเด็นที่มาจากตัวนักข่าว

สุเมธ สมคะเน ผู้สื่อข่าวและช่างภาพส่วนกลาง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เคยเขียนบทความชื่อเรื่องว่า “หนึ่งคำถาม...คนช่างสังเกต ปฐมบทข่าวยอดเยี่ยมอิสรา” อธิบายถึงการได้มาซึ่งประเด็นข่าว “ขังลิ้ม” ของ น้อย ทรัพย์พอกพูน ไว้ในหนังสือวันนักข่าว 5 มีนาคม 2549 ดังนี้

(1.1) ช่างสังเกต-ขี้สงสัย

“ชายคนนี้มีคามพิศอะไร ทำไมตำรวจไม่ส่งฟ้องศาลหรือปล่อยตัวไป เพราะตามอำนาจการควบคุมผู้ต้องหานั้น ตำรวจสามารถกักขังไว้ได้แค่ 7 วันเท่านั้น” นั่นเป็นคำถามเดียวที่เกิดขึ้นในความคิดของนักข่าวอาชญากรรมที่ตระเวนหาข่าวตามโรงพักจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์

ที่ชื่อ น้อย ทรัพย์พอกพูน หลังจากพบเห็นชายวัยกลางคน หน้าตาเป็นแขก สภาพผมเผ้ารุงรังยื่น เกาะลูกกรงภายในห้องขังของสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี 2 ร้องพริ้วเพื่อเหมือนคนเสียสติเป็น เวลากว่า 1 ปี”

(1.2) ตั้งคำถาม-หาคำตอบ

“อลงกฎ จิตต์ชื่น โชติ อคตินักข่าวอาชญากรรมรุ่นน้องของน้อยในขณะนั้น ปัจจุบันเป็น หัวหน้าข่าวอาชญากรรมหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เล่าให้ฟังว่า พี่น้อยตอนนั้นมีหน้าที่ตระเวนหาข่าว โรงพักในสังกัดกองบังคับการนครบาลได้ ขึ้นโรงพักลุมพินีอยู่หลายครั้ง จนสงสัยว่าชายแขกวัย กลางคนทำผิดอะไร เพราะมาที่โรงพักแห่งนี้ที่ไรก็เห็นอยู่ในห้องขังตลอด และเมื่อตรวจสอบดู รายชื่อผู้ต้องหาที่เขียนไว้บนกระดานหน้าห้องขังก็ไม่ปรากฏรายละเอียด สอบถามเจ้าหน้าที่ตำรวจ น้อยใหญ่บนโรงพักก็ไม่มีใครทราบที่มาที่ไป”

“น้อยถามทุกคน ไม่เว้นแต่ตัวเอกของเรื่อง คือ เวล บุลรูก”

(1.3) ตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก

นอกเหนือจากอธิบายถึงการได้มาซึ่งประเด็นข่าว “ขังลิม” แล้ว บทความนี้ ยังอธิบายถึง กระบวนการทำข่าวของ น้อย ทรัพย์พอกพูน เพิ่มเติมว่า

“ ภายหลังที่เสนอข่าวดังกล่าว ไม่เพียงเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ภายในประเทศ แต่ยังถูกสำนักข่าวต่างประเทศหยิบไปตีพิมพ์นำเสนอไปทั่วโลก จนมีผลให้นายเวล บุลรูก ได้รับอิสรภาพและเข้ารับการรักษาเยียวยาอาการของโรคประสาทในโรงพยาบาลในเวลา ต่อมา กระนั้นน้อยยังรู้สึก ว่า คำถามของเขายังไม่ได้รับการตอบให้กระจ่าง...?

เพราะเมื่อเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติ เวล บุลรูก พบว่า เรื่องของผู้ต้องหา "ขัง ลิม" ชาวอินเดียผู้นี้ ไม่เพียงแต่จะถูกขังลิมในประเทศไทย แต่ทางการอินเดียในช่วงปี พ.ศ.2496- 2511 ก็ลืมนว่ามีพลเมืองที่ชื่อ เวล บุลรูก เหมือนกัน เนื่องจากไม่มีความมั่นใจว่าผู้ต้องหารายนี้เป็น ชาวอินเดียจริงหรือไม่

นั่นจึงทำให้น้อยนำเสนอข่าวนี้ต่อในวันต่อมา ด้วยการตีพิมพ์คำสัมภาษณ์ พ.ต.อ. (พิเศษ) เทพย์ ธีรจันทร์นันทน์ รองผู้บังคับการกองตรวจคนเข้าเมือง ในขณะนั้นว่า เวล บุล รูก ไม่ได้เพิ่งจะถูกจับเมื่อปี พ.ศ.2512 แต่มีคดีหลบหนีเข้าประเทศไทยมาตั้งแต่ปี 2495 โดยถูก เจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาลจักรวรรดิจับกุม ส่งฟ้องศาลจำคุกเป็นเวลา 1 ปี และปรับอีก 1,000 บาท มี ชีวิตอยู่ระหว่างการหลบหนีเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่นอกตาราง ในตาราง และ โรงพยาบาลประสาท ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา

“...ทางตำรวจกองตรวจคนเข้าเมืองได้ติดต่อกับสถานทูตอินเดียประจำประเทศไทยใน ปี พ.ศ. 2496 ขอให้หาทางส่งตัว เวล บุลรูก กลับ โดยขอให้ออกค่าใช้จ่ายในการนี้ด้วย แต่สถานทูต

อินเดียในครั้งกระนั้นมีการติดต่อแบบขายเบี่ยง แจงว่าไม่อาจหาเรือไปกัลกัตตาได้ แต่ก็พยายาม แม้ไม่อาจจะจัดส่งเขากลัทางเรือ แต่ก็หาทางส่งเขากลัทางเครื่องบินให้ได้ แล้วการติดต่อขาด หายไปตั้งแต่นั้น ไม่มีการค้าประกันให้ออกมาจากที่กักขังเหมือนรายอื่น ๆ เลย ระหว่างนี้เอง ปรากฏว่ามีอาการทางประสาท จึงได้ถูกส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลศรีธัญญา เกิดหนีหายไป

....เรื่องของ เวล บุลรูก มาปรากฏอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ.2512 คราวนี้เขาถูกตำรวจบาง รักจับในข้อหาเดียวกัน ไม่มีใครรู้ว่าระหว่างที่เขาหลบออกจากโรงพยาบาลไปนั้น เขาไปทำอะไร อยู่ที่ไหน เรื่องของเขาถูกส่งมายังตำรวจกองตรวจคนเข้าเมืองอีกครั้งหนึ่ง

พ.ต.อ. (พิเศษ) เทพย์ ธีรจันทรานนท์ ยืนยันอย่างหนักแน่นว่า ... บุคคลนี้ไม่ได้ถูกขัง ลี้ม เราจำเป็นต้องกักตัวไว้ระหว่างดำเนินเรื่องเพื่อการส่งกลับประเทศ เพราะ เวล บุลรูก ไม่มีใครมา ค้ำประกัน หากจะปล่อยตัวไปโดยไม่ต้องอยู่ระหว่างการกักตัว สถานทูตอินเดียหรือแม้กระทั่ง สมาคมชาวอินเดียก็ไม่คิดจะทำ ไม่เหมือนชาวต่างประเทศอื่นๆ อย่างคนจีนอย่างนี้ มูลนิธิ ป่อเต็กตึ๊งเขาประกันหมด เรื่องมันก็ง่ายต่อการดำเนินเรื่องขึ้นไป ตอนนี่กองตำรวจตรวจคนเข้า เมืองกำลังทำเรื่องเสนอต่อกรมตำรวจอยู่พอดี ผมอยากให้แกกลับบ้านนานแล้ว คราวนี้เมื่อเรื่องมัน ถึงขนาดนี้คิดว่าแกคงได้กลับบ้านแน่"

และก็ได้ผล...รุ่งขึ้นวันที่ 21 เม.ย. ทางสถานทูตอินเดียได้ส่ง อินเตอร์ ดามัน ซิงห์ ผู้ช่วยแผนกวิซ่าของสถานทูตในขณะนั้น กับ กุรมุด ซิงห์ อดีตประธานสมาคมอินเดียแห่งประเทศไทย มาติดต่อประกันตัว เวล บุลรูก กับ พล.ต.ต.ม.ร.ว.นิศย์ ภาณุมาศ ผู้บังคับการกองตรวจคนเข้า เมือง ทันที ในวันดังกล่าว เวล บุลรูก ได้รับอิสรภาพเป็นครั้งแรกในรอบ 3 ปี

(1.4) เกาะติดกักไม่ปล่อย

.... แต่ข้อเท็จจริงที่ผ่านมา ทำให้น้อยไม่อาจให้ เวล บุลรูก กลายเป็นบุคคลที่ถูกลี้ม เหมือนเช่นในอดีตอีกต่อไป น้อยยังติดตามเรื่องราวและเส้นทางชีวิตของชายชาวอินเดียผู้นี้ต่อไป จากวันที่ได้รับอิสรภาพ เวล บุลรูก ไปพำนักพักพิงอยู่ที่ไหน และจะได้เดินทางกลับบ้านเกิดอย่าง สมหวังหรือไม่อย่างไร ...?

ที่ร้านขายปืนไทยเนชั่นแนล เลขที่ 52 ถ.เจริญกรุง นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี (ในขณะ นั้น) ซึ่งเป็นที่พักของ กุรมุด ซิงห์ ผู้ประกันตัว เวล บุลรูก ออกมา น้อยได้ติดตามมาดูสภาพชีวิต ใหม่ของชายผู้ถูกขังลี้มตลอดเวลา พร้อมกับเขียนรายงานข่าวว่า ทันทีที่เขา (เวล บุลรูก) ก้าวพ้น ออกมาสู่บรรยากาศโลกภายนอก กุรมุด ซิงห์ ได้พาตัวเขาไปตัดผม โกนหนวด โกนเครา หาเสื้อผ้า ชุดใหม่ให้ และพากลับไปพำนักยังบ้าน จัดการชำระร่างกายจนหมดจด พร้อมกับจัดหาอาหารอย่างดี มาให้รับประทาน ปรากฏว่า เวล บุลรูก กินอาหารได้มากเป็นพิเศษ และนอนหลับพักผ่อนได้อย่าง เต็มที่ ... กุรมุด ซิงห์ เปิดเผยว่า เมื่อได้กินยาของหมอ และให้พักผ่อนอย่างเต็มที่แล้ว รู้สึกว่าอาการ

ของ เวล บุตรุก ดีขึ้นกว่าเดิม พุดคุยกันในภาษาอินเดียก็รู้เรื่อง พอถามถึงบ้านเกิด เวล บุตรุก ก็บอกว่า เกิดที่ ต.เซ็ลคาม ซึ่งอยู่ที่กัลกัตตา เมืองท่าของอินเดีย

เล่าติดตามทำข่าวชีวิต เวล บุตรุก จนกระทั่งวันที่ชายวัยกลางคนชาวอินเดียผู้นี้เดินทางผ่านแผ่นดินไทย โดยเขาเขียนรายงานว่า เมื่อได้รับอิสรภาพจากห้องขังสถานีตำรวจนครบาล ลุมพินี กุรมุด ซิงห์ ได้ส่งตัว เวล บุตรุก เข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลสมเด็จพระยา เป็นเวลา 1 เดือน จากนั้นเวล บุตรุก ชาวอินเดียวัย 47 ปี ผู้หูดหวิดเกือบจะถูกขังลี้มในตารางไทย ก็ได้เห็นฟ้าเดินทางกลับสู่แผ่นดินบ้านเกิดเมืองมารดร โดยสายการบินไทย เที่ยวบิน ทีจี 311 ซึ่งมี ฉัตร เกสกุล น้องชาย กุรมุด ซิงห์ เศรษฐีผู้ใจบุญชาวอินเดีย ผู้อุปถัมภ์ค้าชูในระหว่างที่ เวล บุตรุก ออกมาจากคุกและเป็นผู้ช่วยเหลือจน เวล บุตรุก ได้รับอิสรภาพ เป็นผู้ไปส่งถึงสนามบินดอนเมือง

สภาพชีวิตใหม่ของ เวล บุตรุก ผิดแผกแตกต่างไปกว่าในสภาพเดิมที่ออกมาจากคุกอย่างเห็นได้ชัด เขาอยู่ในสภาพแต่งกายอย่างโก้หรู สวมชุดสูทสีอ่อนนอกและกางเกงสีเทา รองเท้าหนังสีดำใหม่เอี่ยม กระเป๋าเดินทางพร้อมด้วยเสื้อผ้าชุดใหม่เอี่ยม ไบหน้ำอิมเม็บสไตน์ ร่างกายอยู่ในสภาพสมบูรณ์ ก่อนที่เขาจะเห็นฟ้าจากประเทศไทย เขาได้รำให้ซาบซึ่งในความเอื้ออารีของผู้มีพระคุณ ริมฝีปากเขาสันระริก กัมหน้าชบบนแผ่นอกของนายฉัตร ผู้มีพระคุณ น้ำตาไหลนอง ไบหน้ำ ยกมือท่วมหัว ประกาศก่อนจากไทย

"ในชีวิตนี้ผมจะไม่ขอลี้มผู้ที่มีพระคุณกับผม..."

ในท้ายรายงานพิเศษชิ้นนี้ ยังสรุปกระบวนการทำข่าวของ น้อย ทรัพย์พอกพูน ไว้อย่างน่าสนใจว่า "ทั้งหมดนี้ ฟังดูอาจจะเป็นเรื่องราวที่แสนธรรมดา เป็นข่าวสถานการณ์ปกติที่นักข่าวอาชญากรรมผู้ตระเวนหาข่าวตามโรงพักต้องทำทุกคน แต่...ถ้าไม่ใช่ความสงสัยของนักข่าวหนุ่มที่ชื่อ "น้อย ทรัพย์พอกพูน" และตั้งคำถามกับคนทุกคนในขณะนั้น วันนี้ ในโรงพักตำรวจอาจจะมิข่าวผู้ต้องหาเสียชีวิตคาห้องขัง เพราะถูก "ขังลี้ม"

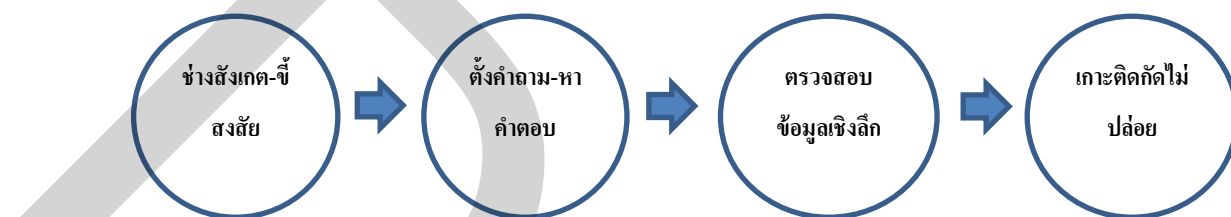
"ข่าวธรรมดา ๆ ชิ้นนี้เอง ที่ทำให้กรมตำรวจในขณะนั้นมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบครั้งใหญ่ โดยเฉพาะคดีคนหลบหนีเข้าเมือง ทุกคดีเมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาได้ ต้องมีการนำส่งตัวให้กองตรวจคนเข้าเมืองนำส่งฟ้องศาลเพื่อเนรเทศบุคคลนั้นทันที"

"เป็นผลให้ชื่อ "น้อย ทรัพย์พอกพูน" ขึ้นทำเนียบนักข่าวดีเด่นของสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย (ในขณะนั้น) คว่ารางวัลข่าวยอดเยี่ยม รางวัลเกียรติยศของคนทำข่าวคนแรกของประเทศไทย และทุกวันนี้ชื่อของ น้อย ทรัพย์พอกพูน ยังถูกกล่าวขานหลายครั้ง ที่นักข่าวรุ่นพี่ในอดีตมักนำไปสอนนักข่าวรุ่นหลัง ๆ ว่า ให้ดูจากผลงานของเขาที่ผ่านมา อย่างเรื่อง ขังลี้ม เขาได้มาจากความช่างสังเกตเห็นชาวอินเดียโดนขังอยู่โรงพักลุมพินีหลายเดือน ก็เกิดความสงสัยขึ้นมา

เพราะอำนาจการควบคุมกักขังผู้ต้องหาของตำรวจมีแค่ 7 วันเท่านั้น ...” (สุเมธ สมคะเน อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2549 , 2549 , น.45-47)

จากข้อมูลทั้งหมดสามารถสรุปกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของ น้อย ทรัพย์พอกพูน ในข่าว “ขังลี้ม” ได้ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.8 แสดงกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของ น้อย ทรัพย์พอกพูน ในข่าว “ขังลี้ม”

ขณะที่การมีไหวพริบปฏิภาณของนักข่าว ก็จะช่วยทำให้การทำกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากคุณสมบัติเรื่องการเป็นคนช่างสังเกต เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของ ศุภย์ ศิริกุลพิพัฒน์ อดีตผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2522 จากผลงานข่าว “ทุจรีต รพช.” ที่ยืนยันว่า ข่าว “ทุจรีต รพช.” ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มข่าวที่มีการจับประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นมาเจาะลึกต่อ มีจุดเริ่มต้นมาจากการที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น เปิดแถลงว่าจะมีการทุจรีตในสร้างถนนของ รพช. ในชนบท ทางภาคอีสาน 4 จังหวัด และมีการตั้งกรรมการขึ้นมาตรวจสอบเรื่องนี้อย่างเป็นทางการ ซึ่งหนังสือพิมพ์ทุกฉบับได้ข่าวพร้อมกันหมด แต่วิธีการตามข่าวนั้นเป็นเรื่องแต่ละคนต้องคิดเองว่า จะไปที่ไหน ทำข่าวอย่างไร ที่จะเติมให้มันได้เรื่องราว

“ตอนนั้นมีการแถลงว่า กำลังจะตรวจสอบการทุจรีต รพช. ประมาณ 15 สาย แต่ไม่บอกรายละเอียด ไม่บอกว่าจะอยู่ตรงไหน หนังสือพิมพ์ทุกฉบับก็ต้องติดตามว่าจะเอาข่าวมาได้อย่างไร จะตามข่าวได้อย่างไร เรื่องนี้สำคัญเพราะทุกฉบับจะต้องเอาข่าวมาให้ได้ สมมุติว่า ไทยรัฐลงข่าววันนี้มีการแถลง แต่อีกฉบับลงว่ามีการสอบแล้ว ลงพื้นที่ไปแล้ว ก็จะกลายเป็นว่าเขานำเราไปแล้ว ซึ่งมันก็ขึ้นอยู่กับนักข่าว ต้องศึกษาเรื่องก่อน”

“หลังจากที่มีการแถลงข่าวเสร็จจึ้นลง ได้เดินทางไปที่ รพช. เพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม แต่ก็ไม่มีใครให้รายละเอียดเพิ่ม ตอนแรกก็จะจกกลับแล้ว แต่บังเอิญไปเห็นเจ้าหน้าที่กำลังล้างรถอยู่ จึงเกิดความสงสัยว่าทำไมต้องรีบล้างรถกัน จะเข้าไปสอบถามข้อมูลว่ารถคันนี้ จะนำไปใช้ไปภารกิจ

อะไร เจ้าหน้าที่บอกว่า จะใช้ลงพื้นที่พຽ່ງนี้เข้าเลยต้องดูแลรถ เต็มน้ำมัน ล้างรถให้เรียบร้อย เมื่อถามว่าจะเริ่มต้นไปที่จังหวัดไหน ก็ได้รับคำตอบว่า จ.เลย ก็เริ่มมีความมั่นใจมากขึ้นว่าต้องเกี่ยวข้องกับ การลงพื้นที่ตรวจสอบการทุจริต รพช. แน่แน่นอน ก็นำมาเขียนเป็นข่าวออกพຽ່ງนี้เข้าทันที ขณะที่ในช่วงเช้าเราก็เดินทางไปคัดกรองที่จังหวัดเลย ก็พบกับคณะตรวจสอบที่ลงพื้นที่ เราก็ติดตามคณะไป ทำข่าวด้วยก็เลย ทำให้เราได้ข่าวเจาะลึกกว่าฉบับอื่น”

ตุลย์ ยังยกตัวอย่างการใช้ไหวพริบปฏิภาณเป็นเครื่องมือในการทำข่าวกรณีการประกาศผลสอบเข้ามหาวิทยาลัยว่า เมื่อก่อนผลการประกาศสอบเข้ามหาวิทยาลัย เป็นสิ่งที่หนังสือหลายฉบับต้องการมาก เพราะหากได้ข้อมูลมานำเสนอก่อน ก็จะทำหนังสือพิมพ์ของตนได้รับความสนใจจากผู้อ่านมาก ทุกปีแต่ละฉบับจะช่วงชิงข้อมูลกันเพื่อที่จะให้ได้ข่าวก่อน ขณะที่การเปิดเผยข้อมูลส่วนนี้ของหน่วยงานจะมีความรัดกุมมาก มีการนำข้อมูลไปใส่ไว้ในตู้เซฟ เพื่อที่จะรอเปิดเผยพร้อมกันในตอนเช้า แต่ปรากฏว่ามีอยู่ปีหนึ่งไทยรัฐสามารถนำข้อมูลมาลงได้ก่อนฉบับอื่น

“ตอนนั้นเรานั่งคิดอยู่ว่าจะทำอย่างไรที่จะหารายชื่อผู้สอบเข้ามหาวิทยาลัยมาให้ได้ จนกระทั่งมาสังเกตเห็นว่า การพิมพ์ประกาศรายชื่อเข้าใช้วิธีการโรเนียว เมื่อโรเนียวออกมาแล้วกระดาษไขที่ใช้ไม่ได้แล้วก็ต้องเอาไปโยนทิ้งกองขยะ แล้วก็มึนนักข่าวไทยรัฐคิดขึ้นมาได้ว่าต้องไปคุ้ที่กองขยะ ซึ่งมันก็มีจริง แม้จะได้รายชื่อไม่หมด แต่ได้มาซัก 2 ใน 3 และนำมาเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์เช้าวันรุ่งขึ้นเราก็ชนะฉบับอื่นแล้ว”

“การทำข่าวของนักข่าวเราต้องใช้ความคิดให้มาก ต้องคิดแบบวิทยาศาสตร์ มันอยู่ที่เรื่องของบุคคลว่าตั้งอกตั้งใจหรือเปล่า ของแบบนี้มันสอนกันไม่ได้ อยู่ที่ความมุ่งมั่นในการทำงานที่จะหาข้อเท็จจริงที่มันซ่อนเร้นอยู่ ถ้าเราหาออกมาได้มันก็จะยิ่งทำให้เราสนุกกับการทำงานมากขึ้น” (ตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 26 กุมภาพันธ์ 2558)

ชี้ให้เห็นว่า การเป็นคนช่างสังเกต ถือเป็นคุณสมบัติที่ดีของนักข่าว โดยเฉพาะนักข่าวเชิงสืบสวน เพราะการสังเกตจะนำมาซึ่งคำถามสำคัญหลายประการ ที่จะนำนักข่าวไปสู่การค้นหาคำตอบ หรือค้นจริงที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังของเหตุการณ์ ขณะที่การมีไหวพริบปฏิภาณ ก็จะช่วยช่วยให้การทำข่าวเชิงสืบสวนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ประเด็นที่มาจากแหล่งข่าวให้ข้อมูลทั้งคำบอกเล่า หรือเอกสาร

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล จำนวน 21 ข่าว ที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มการค้นพบประเด็นจากการให้ข้อมูลของแหล่งข่าว พบว่า การให้ข้อมูลของแหล่งข่าว เพื่อเปิดประเด็นข่าวจะมีทั้งที่เป็นลักษณะคำบอกเล่า รวมถึงเอกสารหลักฐานต่างๆ ปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงปี 2516 ในข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ศพ” จนถึงข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ล่าสุดในปี 2556

ขณะที่การใช้ประโยชน์จากแหล่งข่าวในการให้ข้อมูลเพื่อสร้างกระแสข่าว เริ่มปรากฏให้เห็นเด่นชัดในข่าว “ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2531 ซึ่งเป็นข่าวเชิงสังคม ส่วนข่าว “เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2536 เป็นข่าวที่มีการใช้ออกสารประกอบยื่นข้อมูล หรือที่เรียกว่า (paper tell) มากที่สุด

(2.1) การปกปิดแหล่งข่าว

ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี หัวหน้าศูนย์ข้อมูล และบรรณาธิการเว็บไซต์ กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เคยศึกษาพบว่า เนื้อหาของการนำเสนอข่าวของข่าวที่ชนะการประกวดของมูลนิธิอิศรา อมันตกุล มีการใช้แหล่งข่าวที่ไม่เปิดเผยชื่อมาตั้งแต่ข่าวที่ได้รางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2516 คือ ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส.8 ศพ” ซึ่งวิธีการปกปิดแหล่งข่าวสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การใช้คำว่า “แหล่งข่าวระดับสูงใน...เปิดเผยว่า...” หรือ “รายงานข่าวแจ้งว่า...” หรือ “ผู้สื่อข่าวรายงานว่า...” ซึ่งการใช้รายงานข่าว หรือใช้ผู้สื่อข่าวเป็นผู้รายงานนี้ มีผู้นิยมใช้กันมากในระยะหลัง เพราะนอกจากจะเป็นการช่วยปกป้องแหล่งข่าวอย่างเต็มที่แล้ว ยังช่วยลดปัญหาความไม่น่าเชื่อถืออันเนื่องมาจากการใช้คำว่า “แหล่งข่าว...” อีกทางหนึ่งด้วย

วัฒนธรรมการใช้แหล่งข่าวที่ไม่เปิดเผยชื่อ ถือว่าเป็นความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการนำเสนอรายงานข่าวเชิงสืบสวน เพราะการรายงานข่าวแบบสืบสวนมักจะเป็นการเปิดโปงถึงพฤติกรรมที่ไม่ชอบมาพากลของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ทำให้คนเหล่านั้นสูญเสียผลประโยชน์ที่เคยได้รับ หรือถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องปกปิดผู้ให้ข่าว เพื่อเป็นการปกป้องแหล่งข่าวไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการเปิดเผยข่าวหรือข้อมูลที่นำมาเสนอในข่าว ซึ่งถือเป็นจริยธรรมของนักข่าวที่จะต้องปกป้องหรือไม่เปิดเผยชื่อแหล่งข่าวออกไป

นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตอีกว่าข่าวการทุจริตของนักการเมือง หรือข้าราชการประจำทุกข่าวจะเป็นข่าวที่มีการใช้แหล่งข่าวที่ไม่เปิดเผยชื่อค่อนข้างมาก นับตั้งแต่ข่าว “ทุจริต ร.พ.ช.” ในปี 2522 ข่าว “ซื้ออุปกรณ์การศึกษาของ ส.ป.จ.” ในปี 2526 ข่าว “เปิดโปงขบวนการผลาญงบประมาณ 5 แสนล้าน” ในปี 2536 เป็นต้น ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากการที่ข่าวเปิดโปงการทุจริตของข้าราชการและนักการเมืองเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีอำนาจที่สามารถให้คุณให้โทษกับผู้ให้ข่าวแก่หนังสือพิมพ์ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีการปกป้องแหล่งข่าวไว้ (ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี, การสื่อสารระหว่างบุคคล 30 พฤษภาคม 2558)

(2.2) การสร้างแหล่งข่าว

ขณะที่ อัมพา สันติเมทนีดล อดีตผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มติชน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2526 จากข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน” ยืนยันว่า ค้นพบประเด็นข่าวธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษาฯ มาจากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์รายหนึ่งใน

กระทรวงศึกษาธิการว่า มีความไม่ชอบมาพากลเกิดขึ้น ในการประมูลจัดซื้ออุปกรณ์การศึกษาของ สป. จังหวัด เนื่องจากมีการให้องค์การคลังสินค้า (อคส.) ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจของ กระทรวงพาณิชย์มาเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อให้ จึงได้นำข้อมูลนี้ไปตรวจสอบเพิ่มเติมจึงกระทั่งพบ ข้อเท็จจริงว่า โครงการมีปัญหาความไม่ชอบมาพากลเกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะราคาสินค้าที่มีการ จัดซื้อแพงเกินความจริง

“ในการทำงานข่าวของดิฉัน มักจะใช้วิธีการพูดคุยกับข้าราชการคนโน้นคนนี้ไปเรื่อย ไม่นั่งอยู่กับที่ รอเวลาให้ใครมาบอกเล่าอะไร หมั่นเดินเข้าออกห้องนั้นห้องนี้อยู่บ่อยๆ ไม่สนใจว่า จะต้องเป็นข้าราชการระดับสูง ตัวเล็ก ตัวใหญ่ นั่งคุยกับทุกคนเพื่อสอบถามข้อมูลเรื่องต่างๆ ที่เรา สนใจ บางครั้งก็เรื่องส่วนตัว เพื่อสร้างความสนิทสนมกับแหล่งข่าว ซึ่งแหล่งข่าวที่บอกข้อมูลข่าว ซื่ออุปกรณ์การศึกษา สปช. มาให้ก็เป็นข้าราชการตัวเล็กๆ บอกแค่ว่า ลองไปดูเรื่องนี้สิ และให้ ข้อมูลมานิดหน่อย จากนั้นเราก็นำข้อมูลไปตรวจสอบต่อ กระทั่งพบว่าเป็นเรื่องจริง มีกลิ่นไม่ดี เกิดขึ้น และก็ขยายผลการทำข่าวเชิงลึกต่อ” (อัมพา สันติเมทนิล , การสื่อสารระหว่างบุคคล 28 พฤษภาคม 2558)

เช่นเดียวกับ การทำงานของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ในข่าว “เสียดสองปิ่นหูน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2535 ก็ได้รับข้อมูลข่าวจากแหล่งข่าวในวงการ ตลาดหุ้นถึงพฤติการณ์ปิ่นหูของ “สอง วัชรศรีโรจน์” หรือ “เสียดสอง” เช่นกัน ก่อนที่นักข่าวใน ทีมจะนำข้อมูลนี้ไปยืนยันกับแหล่งข่าวในวงการตลาดหุ้นอีก 1-2 คน เพื่อยืนยันข้อมูลจนมั่นใจว่า เป็นข้อเท็จจริง และนำเสนอเป็นปรากฏเป็นข่าวต่อสาธารณชน พร้อมขยายผลการตรวจสอบข้อมูล เชิงลึก ทั้งข้อมูลส่วนตัวของเสียดสอง ลักษณะการปิ่นหูตลาดหลักทรัพย์ จนประสบผลสำเร็จทำให้ ข่าวได้รับรางวัลในที่สุด

“วิไล อัครระสมชีพ” นักข่าวสายตลาดหุ้นของหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ที่ทำข่าว “เสียดสองปิ่นหู” เคยให้สัมภาษณ์ไว้ในหนังสือวันนักข่าว 5 มีนาคม 2549 ถึงเบื้องหลังการได้มาซึ่ง ข้อมูลข่าว (Hint) จากแหล่งข่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมการปิ่นหูของเสียดสองว่า “แหล่งข่าวเขาคงจะ สงสาร เห็นหน้าชื่อๆ ถามอะไรตรง ไม่มีลูกล่อลูกชนเหมือนนักข่าวแก่พรรษา”

“แต่เมื่ออายุข่าวน้อย เป็นนักข่าวเพียง 2 ปี แต่เราก็คุยกับแหล่งข่าวทุกวันคุยหลายคน จะสนิทสนมกันไปได้เรื่อย ๆ บางคนคุยกับเราแล้วถูกชะตา ก็จะบอกข้อมูลเรามาก กระทั่ง แหล่งข่าวคนหนึ่งให้ฮินต์ ข่าวเรื่องเสียดสองมา เพราะเขามีความสนิทสนมและไว้ใจเราในระดับหนึ่ง เขาก็ป้อนให้เราว่าภาวะตลาดหุ้นคืออะไร ของจริง ของเทียมเป็นอย่างไร ดังนั้น สิ่งที่เขาเล่ามา เรา ก็ต่อยอดจากเข้าได้ไม่ยาก”

(2.3) การใช้ข้อมูลจากแหล่งข่าว

ส่วนการนำเสนอข้อมูลข่าวในช่วงแรก ที่ใช้ชื่อตัวย่อ ส. แทนชื่อเสียสอง นั้น วิไลอธิบายว่า “เวลานั้นเรายังไม่กล้าใส่คำว่าเสียสองโดยตรง รู้แต่ว่าในตลาดหุ้นเกิดพฤติกรรมเช่นนี้ รู้ชื่อคนคนนี้เป็นที่รู้จักในวงการคนเล่นหุ้น และวงการมาร์เก็ตติ้ง แหล่งข่าวเล่าให้ฟังแต่หลักฐานไม่มี เราต้องไปดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย้อนหลังประกอบกัน จึงเป็นที่มาว่าทำไมเราไม่ใส่คำว่า สอง เราใส่แค่ ส. เพราะเราไม่แน่ใจ”

นั่นจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้การนำเสนอข่าวขึ้นนี้ของประชาชาติธุรกิจในช่วงแรกไม่ได้ระบุชื่อ เสียสอง โดยตรงเนื่องจากยังขาดหลักฐานที่จะยืนยันลงไปได้ แม้ว่าแหล่งข่าววงในของเหตุการณ์ที่ให้ข่าว หรือดีพโธรต (Deep Throat) จะเชื่อถือได้ก็ตาม และนำไปสู่การเจาะข่าวเพิ่มเติมว่า ส.คือใคร กลุ่มก๊วนของเขามีใครบ้าง แล้วพฤติกรรมการเล่นหุ้นของนาย ส.เป็นอย่างไร ก่อนที่จะได้รับการยืนยันเป็นทางการในเวลาต่อมาว่า ส. คนนี้ คือ สอง “วัชรศรีโรจน์” ขณะที่กระบวนการทำข่าวก็มีการประสานงานกับนักข่าวสายอื่น เช่น กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย รวมถึงนักข่าวสายการเมือง เพื่อให้การทำงานข่าวขึ้นนี้ออกมาครบถ้วนรอบด้านมากที่สุด ทั้งการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารหลักฐาน วิไล อักขระสมชีพ (อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2549, 2549 น.60)

จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม วิไล อักขระสมชีพ ได้รับการยืนยันว่า การได้มาซึ่งข้อมูลข่าว จากแหล่งข่าว แม้แหล่งข่าวจะมีความน่าเชื่อถือมากขนาดไหน แต่สิ่งที่นักข่าวควรปฏิบัติ คือ การตรวจสอบข้อมูลซ้ำหลายๆ ครั้ง จากหลายๆ แหล่งข่าว จนกว่าจะเชื่อได้และมั่นใจจึงจะนำข้อมูลนี้ เสนอเป็นข่าวต่อสาธารณชนได้ (วิไล อักขระสมชีพ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 6 พฤษภาคม 2558)

ขณะที่ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทูจริตเครื่องราชฯ” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2530, ข่าวเปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้านบาท ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2536, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2539, ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการมือบอนบงแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2540, ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1400 ล้านบาท” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2541, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทูจริต ชื่อตำราห่วย แจกโรงเรียน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2551 ของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน , ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2548 ของกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ และข่าว “เปิดโปงขบวนการทูจริตข่าวสูง 2.5 ล้าน

ต้น” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2556 ของกองบรรณาธิการฐานเศรษฐกิจ ก็ล้วนแล้วแต่
ค้นพบประเด็นจากการให้ข้อมูลของแหล่งข่าว ทั้งในรูปแบบคำบอกเล่าหรือเอกสารแทบทั้งสิ้น

ส่วนข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ไทยรัฐ ข่าวสด ซึ่งจัดอยู่
ในประเภทข่าวอาชญากรรม การเปิดหรือติดตามประเด็นข่าวจะเน้นหนักไปที่การได้รับเปิดเผย
ข้อมูลการตรวจสอบคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส.7 สพ” , ข่าว “ฆ่าพระนักสู้” ,
ข่าว “วิสามัญฆาตกรรม 7 สพ” , ข่าว “คดีอุ้มฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะขัณฑ์” , ข่าว “ผ่า
จรรยาบรรณหมอบขบวนการซื้อขายไต” ,ข่าว “แกะรอยหมอผีสพรหาย... ลากหมอวิสุทธิ์สู่แดน
ประหาร” เป็นต้น

ขณะที่ นพพร ตุงคะรักษ์ อดีตบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์แนวหน้า เคยให้สัมภาษณ์
ถึงเบื้องหลังการทำข่าว “ทวงคืน ทับหลังนารายณ์บรมมลินธุ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2531
ในหนังสือวันนักข่าว 5 มีนาคม 2549 ว่า ที่มาของประเด็นข่าวชิ้นนี้มาจากเด็กฝึกงานคนหนึ่ง ซึ่งมา
จากกรมศิลปากร แต่มีใจรักอยากฝึกงานหนังสือพิมพ์ เล่าให้ฟังว่าในช่วงต้นเดือนเมษายน สมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จะเสด็จไปเปิดปราสาทเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ แต่
เวลานั้นทับหลังนารายณ์บรมมลินธุ์ ไปตั้งอยู่ที่สถาบันศิลปะชิคาโก สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสถาบัน
โซ่วงานศิลปะของภาคเอกชนนานหลายปีแล้ว และการเรียกร้องให้คืนทับหลังนารายณ์ฯ ก็เคย
เกิดขึ้นแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี จะทรงเสด็จไปเปิดปราสาทหินเขาพนมรุ้ง ซึ่งคนไทยควรเรียกร้องให้มีการ
ปลุกกระแสทวงคืนทับหลังกลับคืนมาก่อนการเปิดปราสาทเขาพนมรุ้ง

นพพรยังกล่าวด้วยว่า หลังจากได้ประเด็นข่าวนี้ก็เกิดไอเดียทันทีว่า น่าจะนำเสนอเป็น
ข่าวใหญ่ได้ เพราะประเมินแล้ว “ทางเดินของข่าว” น่าจะเดินไปได้อีก ทั้งเป็นการทำหน้าที่ของ
สื่อมวลชนที่ต้องนำเสนอข้อเท็จจริงและสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความหวงแหนสมบัติของ
ชาติ ซึ่งคนในกองบรรณาธิการข่าวแนวหน้าขณะนั้น ก็เห็นด้วยว่าเป็นข่าวเชิงสังคมที่สมควร
นำเสนอ แม้ทางผู้บริหารซึ่งเป็นนายทุนของหนังสือพิมพ์ค่อนข้างไม่เห็นด้วยในระยะแรก เพราะ
ประเมินแล้วเห็นว่าเป็นข่าวที่สังคมอาจไม่ให้ความสนใจจึงอาจทำให้ยอดขายหนังสือพิมพ์ตกไปได้
แต่เมื่อทางกองบรรณาธิการยืนยันว่าต้องนำเสนอไปข่าวใหญ่ นายทุนก็ยอมรับและให้อิสระภาพใน
การนำเสนอข่าวเต็มที่

นพพรยังระบุด้วยว่า “ส่วนกระบวนการทำข่าวนั้น มีการวางแผนก่อนนำเสนอข่าว
หลายทาง เพื่อให้ข่าวมันเกิดผลให้ได้โดยเฉพาะผลกระทบทางสังคมในวงกว้างต้องไปพร้อมกัน
ทั้งหมด คือทั้งด้านสังคมและการเมือง พอคิดว่าตนคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวกับพระเทพ เศรษฐโฆสที่
เป็น ส.ส.บุรีรัมย์ในเวลานั้น จึงไปคุยกับเขาว่ามันมีประเด็นนี้ เขาก็ยินดีเพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นใน

พื้นที่เขา ที่จะใช้กระบวนการทางการเมืองเพื่อเรียกร้องให้มีการคืนทับหลังฯกลับมา” (นพพร ตุงคะรักษ์ อ้างถึงในวันนักข่าว 5 มีนาคม 2549, 2549, น.72-73)

ชี้ให้เห็นว่า ในการทำข่าวชิ้นหนึ่ง นักข่าวสามารถที่จะใช้แหล่งข่าวมาช่วยขับเคลื่อนประเด็นข่าวให้มีความคืบหน้าไปได้

สอดคล้องกับข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2541 นอกเหนือจากการขุดคุ้ยข้อมูลของหนังสือพิมพ์มติชนจนพบว่า มีบริษัทกลุ่มหนึ่งสมยอมกัน และร่วมกับนักการเมือง ข้าราชการ สั่งซื้อยาแพงกว่าท้องตลาด มติชนยังได้ร่วมชมรมแพทย์ชนบท ชมรมเภสัชชนบท เครือข่ายผู้บริโภค ภาคประชาชน เคลื่อนในการเสนอข่าวและเรียกร้องให้มีการสอบสวนข้อเท็จจริงและให้ผู้เกี่ยวข้องแสดงความรับผิดชอบ (สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2549, น.133)

ขณะที่จากการสัมภาษณ์ ภาสกร จำลองราช อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์มติชน ผู้ทำข่าว “ทลายวงจรอุบาทว์ ทูจริตหัวคิวแรงงาน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2545 ระบุว่า ในการทำข่าวชิ้นนี้ได้ใช้ช่องทางกรรมาธิการของสภาผู้แทนราษฎร ในการขับเคลื่อนประเด็นข่าว ทั้งการเชิญตัวผู้เกี่ยวข้องมาให้ปากคำ และเรียกดูเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ นอกเหนือจากการหาข้อมูลจากแหล่งข่าวในกระทรวงแรงงานเพียงอย่างเดียว (ภาสกร จำลองราช, การสื่อสารระหว่างบุคคล 19 พฤษภาคม 2558)

ส่วน ภาควิชา ป้องภัย บรรณาธิการอาวุโส อดีตหัวหน้าข่าวการเมือง และบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์มติชน อธิบายการค้นพบประเด็นข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทูจริตเครื่องราชฯ” ว่า ได้มาจากแหล่งข่าวรายหนึ่งที่โทรศัพท์เข้ามาที่กองบรรณาธิการเพื่อให้ข้อมูลเบื้องหลังความไม่ชอบมาพากลในการให้เครื่องราชแก่บุคคลที่ไม่สมควรได้รับเหมือนกับข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงบแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์”, ข่าว “โค่นขบวนการงาบยาสาธารณสุข 1,400 ล้านบาท” และข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทูจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน” ส่วนข่าวเปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้านบาท นักข่าวที่ประจำอยู่สภาผู้แทนราษฎรได้รับเอกสารงบประมาณจำนวนหลายลังจากแหล่งข่าว รวมถึงการสืบเสาะหาเทปบันทึกเสียงการประชุมคณะกรรมาธิการจำนวน 10 ม้วน ที่แสดงถึงพฤติกรรมของ ส.ส.บางคน ในการดึงงบประมาณลงจังหวัดของตนเอง เช่นเดียวกับข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงบแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์” ที่มีแหล่งข่าวนำข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับบริษัทเอกชนบางส่วนมามอบให้

สิ่งที่สำคัญที่กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชนยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ คือ เมื่อได้รับข้อมูลจากแหล่งข่าวมาไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของคำบอกเล่าหรือเอกสาร ต้องมีการตรวจสอบ

ความถูกต้องของข้อมูลให้เรียบร้อยก่อนว่าเป็นข้อมูลจริงหรือไม่ เชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด ก่อนที่จะนำข้อมูลไปใช้ขยายผลการทำข่าวต่อ ซึ่งถ้าหากเป็นเรื่องใหญ่ก็จะมีประสานงานกันระหว่างโต๊ะข่าวต่างๆ เช่น กรณีข่าวเปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้านบาท ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวข้องกับหลายกระทรวงทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ก็จะมีการมอบหมายให้แต่ละโต๊ะข่าวที่รับผิดชอบกระทรวงนั้น รับไปดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในส่วนที่โต๊ะข่าวเกี่ยวข้อง

“มีหลายครั้งที่ข้อมูลข่าวถูกส่งเข้ามา เมื่อเราตรวจสอบพบว่าไม่มีมูลความจริงเราก็ไม่นำเสนอ ส่วนบางข่าวแม้ว่าจะรู้กันดีว่าเป็นการให้ข้อมูลเพื่อเล่นงานฝ่ายตรงข้าม เช่น นักการเมืองไม่ถูกกับข้าราชการระดับสูงก็จะปล่อยเรื่องไม่ดีเกี่ยวกับข้าราชการรายนี้มาให้ หรือการเล่นงานกันในระดับข้าราชการ เช่น ปลัดไม่ถูกกับอธิบดีกรมนี้ อธิบดีกรมนี้ไม่ถูกกับอธิบดีกรมนั้น ซึ่งแม้ว่าจะรู้ว่าถูกใช้เป็นเครื่องมือ แต่เราก็ให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงเป็นอันดับแรก ถ้าข้อมูลหลักฐานแล้วมันมีมูลเราก็นำเสนอ แต่สิ่งสำคัญที่ต้องทำคือ หลังจากนำเสนอข้อมูลไปแล้ว ต้องเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายได้ใช้สิทธิชี้แจงอย่างเต็มที่ เพื่อให้หน้าหนักข้อมูลเท่ากันทั้งสองฝ่าย”

ส่วนเหตุผลที่ทำให้แหล่งข่าวให้ข้อมูลข่าวกับหนังสือพิมพ์มติชนนั้น เป็นเพราะแนวของหนังสือพิมพ์มติชน นำเสนอข่าวหนัก การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา เน้นการตรวจสอบทุจริต ซึ่งมีผลงานข่าวที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับข่าวทุจริตจำนวนมาก ทำให้กลุ่มผู้อ่านที่ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ นักการเมือง ให้ความสำคัญ และคิดว่าถ้าส่งข้อมูลให้กับหนังสือพิมพ์มติชน จะทำให้ข่าวถูกนำไปขยายผลต่อได้ ขณะที่การปกปิดรักษาแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลก็มีความสำคัญเช่นกัน

ส่วนการทำงานของหนังสือพิมพ์มติชน ภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนนโยบายใหม่ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ยอมรับว่า การจัดส่งข้อมูลจากแหล่งข่าวมาให้อาจจะมีน้อยลง แต่ก็ยังมีให้เห็นอยู่บ้าง เช่น ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตในกระทรวงศึกษาธิการเป็นต้น (ภาคภูมิ ป่องกันย, การสื่อสารระหว่างบุคคล 14 พฤษภาคม 2558)

(2.4) ความไว้วางใจจากแหล่งข่าว

ขณะที่ ภาวิณี เจริญยงค์ อดีตผู้ช่วยหัวหน้าข่าวการศึกษา หนังสือพิมพ์มติชน ที่ทำข่าว “หลายแก๊งมารศาสนา” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2532 เคยให้สัมภาษณ์ในหนังสือวันนักข่าว 5 มีนาคม 2549 ว่าหัวหน้าหนังสือพิมพ์มีส่วนสำคัญมากๆ ที่จะทำให้ได้ข่าวใหญ่ๆ หากแหล่งข่าวเชื่อถือในหัวหน้าสื่อ ให้ข้อมูลอะไรมาแล้วมีการเกาะติดนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่องครั้งต่อไปแหล่งข่าวมีข้อมูลอะไรก็เลือกที่จะหยิบยื่นข้อมูลมาให้อีก

“ช่วงนั้นเป็นนักข่าวประจำกระทรวงศึกษาธิการ คลุกคลีอยู่กับข้าราชการประจำไม่ใช่เฉพาะระดับอธิบดีเท่านั้น แม้แต่ระดับผู้อำนวยการ ข้าราชการระดับกลางๆ ก็เป็นแหล่งข่าวของเรา

หลังเสร็จภารกิจในการทำข่าวแต่ละวันก็จะเข้าไปนั่งพูดคุยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับแหล่งข่าว ประจำจนเกิดความไว้วางใจกันระดับหนึ่ง

วันหนึ่งแหล่งข่าวในกระทรวงศึกษาธิการมากระซิบบอกว่า ขณะนี้มีการแต่งตั้งพระอุปัชฌาย์ปลอมเกิดขึ้นในวงการสงฆ์ ด้วยประสบการณ์ที่เคยทำข่าวทุจริตเครื่องราชฯ มาก่อนหน้านี้ พอได้ยินก็รู้ว่าเรื่องนี้ไม่ธรรมดา หลังจากคุยกับแหล่งข่าวเสร็จก็รีบโทรศัพท์รายงานให้กับพี่ ๆ ในกองบรรณาธิการรับทราบ พี่หัวหน้าข่าวก็บอกว่าให้รวบรวมเอกสารเข้ามาให้ได้มากที่สุด แต่ด้วยเห็นว่าแหล่งข่าวที่เล่าให้ฟังมีความน่าเชื่อถือ ทั้งตำแหน่งงานก็เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง ประกอบกับเอกสารต่าง ๆ ที่แหล่งข่าวหอบมาให้มีความชัดเจนอยู่ในตัว และความสำคัญของข่าวนี้มีมาก เข้าวันรุ่งขึ้น “มติชน” จึงนำเสนอข่าวนี้ทันที หลังจากนั้นจึงมาทยอยดูเอกสารต่าง ๆ แล้วนำเสนอข่าวต่อเนื่องบนหน้า 1 เป็นเวลา 3-4 เดือน ประเด็นหลัก ๆ จะได้จากแหล่งข่าวเป็นส่วนใหญ่

ส่วนการใช้ข้อมูลจากแหล่งข่าวนั้น ภาวิณี อธิบายว่า “ช่วงนั้นต้องนัดคุยกับแหล่งข่าวเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบข้อมูลและเช็คความคืบหน้าของเหตุการณ์ กระบวนการทำข่าวดูเหมือนไม่ยุ่งยากซับซ้อนมาก แต่ก็มีความเสี่ยงอยู่หลายๆ เรื่อง เพราะเกี่ยวข้องกับพระผู้ใหญ่ การนัดพบแหล่งข่าวแต่ละครั้ง ต้องแอบไปเจอกันนอกกระทรวงศึกษาธิการ เพราะตัวแหล่งข่าวเองด้วยความที่เป็นข้าราชการประจำและเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรงก็กลัวจะมีปัญหา กลัวจะได้รับผลกระทบจากการที่นำข้อมูล มาเปิดเผยกับนักข่าว เราเองในฐานะนักข่าวก็ต้องรักษาความลับของแหล่งข่าวยิ่งชีวิต จนวันนี้ก็ยังไม่มีใครรู้ว่าแหล่งข่าวคนนี้เป็นใคร ทั้งที่เป็นจิ๊กซอว์สำคัญที่ทำให้ขบวนการเปิดโปงแก๊งมรสาสนาประสบความสำเร็จ (ภาวิณี เจริญยิ่ง อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2549, 2549 , น.52-53)

จากการสัมภาษณ์ สุพัต ติปะลา ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มติชน ที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมจากข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน” ในปี 2551 ได้รับการยืนยันว่า แม้หนังสือพิมพ์มติชน จะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหารงานใหม่ ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่การทำข่าวสายกระทรวงศึกษาธิการ ไม่ได้รับผลกระทบอะไร อาจเป็นเพราะเป็นสายข่าวที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมือง การทำงานที่ผ่านมาก็ยังได้รับความไว้วางใจจากแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลเหมือนเดิม

“ความไว้วางใจจากแหล่งข่าว นอกเหนือจากชื่อขององค์กรที่สังกัดอยู่แล้ว ความน่าเชื่อถือในตัวนักข่าวก็สำคัญเหมือนกัน อย่างข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วย แจกโรงเรียน” ที่ได้รับรางวัล ก็ได้รับข้อมูลมาจากแหล่งข่าวคนหนึ่ง ที่เขาเชื่อถือในตัวเรา จากงานที่เราทำไปว่า เราตรงไปตรงมา ไม่มีอะไรแอบแฝง เพราะแหล่งข่าวคนนี้เจอกันไม่กี่ครั้ง ไม่

เคยไปนั่งกินข้าวหรือไปเที่ยวสังสรรค์อะไรด้วยเลย” (สุพัต ทีปะลา, การสื่อสารระหว่างบุคคล 15 เมษายน 2558)

ขณะที่กระบวนการทำข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2542 พรศักดิ์ เรื่องพิเศษ นักข่าวสายอาชญากรรมหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ผู้ทำข่าวชิ้นนี้ เคยให้สัมภาษณ์ในหนังสือวันนักข่าว 5 มีนาคม 2549 ว่า ต้องใช้เวลาสร้างความสัมพันธ์กับแหล่งข่าวที่ไม่รู้จักอยู่นานก่อนที่จะได้รับความไว้วางใจและยอมเปิดเผยข้อมูลให้

โดยเริ่มต้นกระบวนการเสาะแสวงหารวบรวมข้อมูลโดยให้หัวหน้าผู้กว้างขวางระดับผู้ใหญ่คนหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการช่วยเป็นตัวเชื่อมในการเจาะข้อมูลเข้าถึงข้อมูลวงในโรงพยาบาล ซึ่งใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือน กว่าจะได้เวชระเบียนข้อมูลการให้การรักษาผู้ป่วยของโรงพยาบาลออกมา

“บังเอิญว่าผู้หลักผู้ใหญ่ในจังหวัดสมุทรปราการที่ผมรู้จักเคยเป็นคนที่ร่วมก่อตั้งโรงพยาบาลนี้ แล้วพยาบาลหลายคนเขาก็ฝากเข้าทำงานที่นี่ เขาก็เลยคุยกันได้ แต่ว่าพยาบาลเขาไว้วางใจคนโน้นแต่ไม่ไว้วางใจเรา ไอ้คนที่เราสนิทเขาก็ยังไม่ไว้วางใจเราเต็มที่หรอก ว่าเอ็งจะไปเพื่ออะไรกันแน่ ต้องใช้เวลา สร้างความเชื่อถือ ถ้าเราทำแบบฉาบฉวย เขาก็คุยกับเขาได้ทีเดียว แต่ถ้าเกิดการไว้วางใจขึ้นมาคุยกันได้ตลอด”

ภายหลังจากเที่ยวไปเที่ยวมาจนเรียกว่าได้ “คนใน” หลายรายยอมเป็นแหล่งข่าว ขึ้นเยี่ยมให้ พรศักดิ์ เชื่อว่าส่วนหนึ่งที่ข้อมูลไหลออกมาเช่นนี้ นอกจากความสนิทสนมแล้ว เรื่องของจิตสำนึก จรรยาบรรณทางวิชาชีพ ของแหล่งข่าวที่พบเห็นพฤติกรรมแบบนี้และยอมรับไม่ได้เป็นทุนเดิมก็น่าจะเป็นส่วนสำคัญเช่นกัน พรศักดิ์ เรื่องพิเศษ (อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2549, 2549, น.77)

ส่วน อรุมา ศรีสมัย ผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ หนึ่งในทีมข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมล่าสุดปี 2556 ยืนยันว่าได้รับการเปิดเผยข้อมูลข่าวชิ้นนี้ มาจากคำบอกเล่าของอดีตผู้บริหารระดับสูงขององค์การคลังสินค้ารายหนึ่ง ก่อนจะนำข้อมูลส่วนนี้ไปขยายผลการเชิงลึกต่อ ตามขั้นตอนการทำข่าวเชิงสืบสวน ทั้งด้านเอกสาร และลงพื้นที่ประกอบ (อรุมา ศรีสมัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล 25 เมษายน 2558)

(2.5) ประเด็นพัฒนาการด้านแหล่งข่าว

จากการสัมภาษณ์ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย ได้รับการยืนยันว่า การใช้แหล่งข่าว ของข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่เปลี่ยนแปลงอะไรมากนัก ข้อมูลที่ได้รับจะมีทั้งคำบอกเล่า หรือให้เป็นเอกสารมา ซึ่งหัวใจสำคัญที่ทำให้แหล่งข่าวยอมเปิดเผยข้อมูล ก็คือ

ความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจในต่อนักข่าว หรือองค์กรสื่อที่สังกัดอยู่ และการให้ข้อมูลจะไม่ทำให้ตัวแหล่งข่าวเดือดร้อน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้นักข่าวต้องปกปิดชื่อและข้อมูลแหล่งข่าวไว้เป็นความลับสุดขยด เป็นหลักจรรยาบรรณที่ต้องรักษาเอาไว้ยิ่งชีพ ยกเว้นจะได้รับอนุญาตจากแหล่งข่าวให้เปิดเผยข้อมูลได้ แต่สิ่งสำคัญที่นักข่าวต้องพึงปฏิบัติคือ หลังจากได้รับข้อมูลคำบอกเล่าหรือเอกสาร จะแหล่งข่าวมาแล้ว ไม่ว่าจะแหล่งข่าวที่มีความน่าเชื่อถือมากขนาดไหน จำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนก่อนที่จะนำเสนอ

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีการพัฒนาไปอย่างมาก การให้ข้อมูลของแหล่งข่าวก็เริ่มพัฒนารูปแบบตามไปด้วย เช่น จากเดิมที่จะต้องเดินทางไปพบไปพูดคุยกับแหล่งข่าวด้วยตนเองถึงที่ทำงาน แต่พอมีอีเมลเข้ามา แหล่งข่าวก็สามารถส่งข้อมูลให้นักข่าวได้ทันที ขณะที่การหาข้อมูลเอกสารหลักฐานของนักข่าว ก็ทำได้จากการสืบค้นข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ตของหน่วยงานราชการต่าง ๆ นักข่าวสามารถหาข้อมูลได้เองโดยไม่ต้องพึ่งแหล่งข่าว ยกเว้นในกรณีที่ต้องการให้มีการอธิบายข้อมูลประกอบความเข้าใจเพิ่มเติม

“ยุคนี้โซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการสื่อสารของคนในสังคม การติดต่อสื่อสารระหว่างนักข่าวกับแหล่งข่าวก็ทำได้ง่าย แหล่งข่าวยังไม่ออกจากห้องประชุม นักข่าวก็ไลน์หรือส่งข้อความไปถามในเฟซบุ๊กแล้ว เอกสารสำคัญก็สามารถถ่ายรูปส่งมาให้ได้ทันที แหล่งข่าวบางคนก็ส่งข้อมูลเข้ามาที่เฟซบุ๊กหรืออีเมลสำนักข่าวเพื่อให้ทำข่าวอยู่ตลอด ขณะที่แหล่งข่าวบางกลุ่มที่ต้องการจะเปิดเผยตัวหรือไม่เปิดเผยตัว ก็นำข้อมูลมาเผยแพร่ในโซเชียลมีเดียต่างๆ ทั้งเฟซบุ๊กส่วนตัว แฟนเพจ หรือแม้กระทั่งในพันทิปห้องต่าง ๆ เมื่อนักข่าวมาเจอและเห็นว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจก็นำประเด็นไปขยายผลต่อ บางเรื่องก็มีความสำคัญและกลายเป็นข่าวใหญ่ในที่สุด เห็นได้จากข่าว จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2553 ก็มีการใช้ข้อมูลจากพันทิปมาประกอบการทำข่าวด้วย” (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่นักข่าวต้องทำ ไม่ว่าจะการให้ข้อมูลของแหล่งข่าวจะมารูปแบบใด โดยเฉพาะในโลกออนไลน์ คือ การตรวจสอบข้อมูลว่าเป็นของจริงหรือไม่ก่อนนำเสนอ ซึ่งในปัจจุบันการปลอมแปลง หรือคัดแปลงเอกสารของราชการทำได้ง่ายมากขึ้น ตามเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นเช่นกัน ไม่เช่นนั้นสื่อจะถูกหลอกและเป็นเครื่องมือในการใส่ร้ายบุคคลอื่นได้ และต้องรับโทษตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ด้วย

3. ประเด็นการนำเหตุการณ์ข่าวมาเจาะลึกต่อเนื่อง

จากการศึกษาเนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสิรา อมัตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว พบว่ามีข่าวที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีการจับประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นมาเจาะลึกต่อ จำนวนทั้งสิ้น 14 ข่าว

เริ่มปรากฏให้เห็นเป็นทางการครั้งแรกจาก ข่าว “นาทราย” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2517 หลังจากเหตุการณ์เผาหมู่บ้านนาทราย อ.บึงกาฬ จ.หนองคาย เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2517 ปรีชา แสงอุทัย นักข่าวจากหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยที่ได้รับรางวัลข่าวชิ้นนี้ ได้ลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อเท็จจริงเรื่องนี้ จนได้รับการยืนยันข้อเท็จจริงว่า กรณีที่เกิดขึ้นเป็นฝีมือของเจ้าหน้าที่รัฐ จนทำให้รัฐบาลต้องออกมาแสดงความรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นและสร้างหมู่บ้านให้ใหม่ (สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย อ้างถึงใน วันนักข่าว 5 มีนาคม 2549, น.131)

ขณะที่ ศุภย์ ศิริกุลพิพัฒน์ อดีตผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ที่ทำข่าว “เผชิญหน้าขจก.” และได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2523 อธิบายจุดเริ่มต้นการทำข่าวชิ้นนี้ว่า ติดตามข่าวปัญหาการแบ่งแยกดินแดนของกลุ่ม ขจก. บริเวณเทือกเขาบูชิโด มาเป็นระยะเวลานานแล้ว เหมือนกับหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น แต่เมื่อได้รับการติดต่อจากบุคคลในพื้นที่ว่า สามารถพาไปพบกับหัวหน้ากลุ่ม ขจก. ได้ จึงคว้าโอกาสไว้ทันที โดยลงพื้นที่บุกเดี่ยวเข้าไปสัมภาษณ์ในพื้นที่ ก่อนจะนำข้อมูลคำสัมภาษณ์มานำเสนอต่อสาธารณชนเป็นทางการ และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ข่าวชิ้นนี้ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม

สำหรับกระบวนการทำข่าวนี้อีกครั้ง ศุภย์ เล่าว่า ในช่วงปี 2523 กองทัพและตำรวจตระเวนชายแดนยกกำลังพลไปปราบปรามขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) ที่จับครุไปเรียกค่าไถ่ มีการปิดล้อมเทือกเขาบูชิโด ซึ่งเป็นที่ซ่อนตัวของกลุ่มผู้ก่อการร้าย ตอนนั้นนักข่าวจากหลายสำนักได้ไปเฝ้าข่าวกันอยู่กว่า 10 วัน ก็ไม่เห็นวามเคลื่อนไหวอะไรจากผู้ก่อการร้ายได้ ซึ่งผมเองก็เป็นหนึ่งในนักข่าวที่ไปเฝ้าติดตามเหตุการณ์ด้วย จากนั้นไม่นานก็มีชาวบ้านมาชวนให้เข้าไปคุยกับโจรบนภูเขาบูชิโด เนื่องจากจำได้ว่าเป็นนักข่าวและเคยไปทำข่าวระเบิดศาลากลางปัตตานี และด้วยความที่คิดว่าเป็นนักข่าวทำให้ไม่ต้องกลัวอะไร เพราะไม่ได้เป็นศัตรูกับใคร และอยู่ในช่วงไฟแรงอายุประมาณ 25-26 จึงเดินทางไปพบ หัวหน้าโจรดังกล่าว ก่อนจะลงจากเขาในช่วงกลางดึกและเขียนข่าวส่งให้โรงพิมพ์ทันที

“หลังจากที่นำเสนอข่าวไป ตำรวจรีบออกมาปิดทันทีว่า เป็นข่าวเท็จและขู่ว่าจะปิดหนังสือพิมพ์ แต่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ห้ามไว้ และมีการเชิญผมไปพูดคุย ซึ่งผมก็ได้เล่าให้ฟัง แต่ไม่ได้บอกที่ตั้ง รวมถึงชาวบ้านที่พาไป เพราะเป็นหลักฐานบรรณวิชาชีพที่ห้ามเปิดเผยข้อมูลของแหล่งข่าว และหลังจากนั้น พล.อ.เปรมก็สั่งให้ทหาร

และตำรวจถอนกำลังและประกาศใช้นโยบายการเมืองนำการทหาร” (ตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 26 กุมภาพันธ์ 2558)

ส่วนข่าว “คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะขัณฑ์” ของหนังสือพิมพ์ข่าวสด ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2537 มีการระบุข้อมูลว่า ทันทีที่รับข่าวว่ามีการพบศพลูกเมียของนายสันติศรีธนะขัณฑ์ “ข่าวสด” เข้าไปตรวจสอบเบื้องหลังข่าวทันที และทราบว่าคุณ-เมีย ของนายสันตินั้นโดนอุ้มหายไป 2 เดือนกว่าแล้ว แต่นายสันติไม่เคยแพร่พรายให้ใครรู้ เมื่อตรวจสอบกับแหล่งข่าวจนมั่นใจว่าเบื้องหลังการฆาตกรรมเป็นฝีมือของตำรวจ ก็พาดหัวข่าวอย่างไม่ลังเลในการนำเสนอข่าวฉบับแรกว่า “สี่กาก็อุ้ม-ฆ่า” และยิ่งเดินหน้าขุดคุ้ยก็ยิ่งพบข้อมูลที่สำคัญเห็นภาพรวมทั้งหมด และสุดท้ายก็สามารถเปิดโปงเบื้องหลังความตายของ 2 แม่ลูกได้ว่า เกี่ยวโยงกับนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่

ขณะที่ข่าวชิ้นนี้ จะมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง คือ การนำเสนอข่าวจะนำการสืบสวน เข้า “ข่าวสด” เปิดประเด็น บ้ายตำรวจตามจับ โดยไม่มีใครกล้าเบรก และข่าวชิ้นนี้ ไม่เพียงแต่สร้างชื่อเสียงให้กับหนังสือพิมพ์หัวสีน้องใหม่อย่าง “ข่าวสด” เท่านั้น แต่ยังทำให้ยอดจำหน่ายพุ่งสูงกลายเป็นหนังสือพิมพ์ 1 ใน 4 ฉบับของประเทศไทยที่มียอดจำหน่ายอยู่ในระดับบน (สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย อ้างถึงในวันนักข่าว 5 มีนาคม 2549, น.85)

จากการสัมภาษณ์ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชาติที่ทำข่าว “คนใช้-ชุกหุ้มหมื่นล้าน พิศดารแจ่มเท็จ ป.ป.ช.” ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ปี 2543 ได้รับทราบถึงที่มาการค้นพบประเด็นข่าวชิ้นนี้ว่า ในช่วงต้นเดือนกันยายน 2543 ภายหลังจากที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ภรรยา ได้แจ้งต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ว่าได้ขายหุ้นบริษัท ชินคอร์ปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน) หรือ ชินคอร์ป และหุ้นบริษัทอื่นมูลค่าประมาณ 2 หมื่นล้านบาท ให้แก่ พานทองแท้ ชินวัตร บุตรชาย , ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาว และ บรรณพจน์ ดามาพงศ์ พี่เขย ในราคาหุ้นละ 10 บาท โดย พ.ต.ท. ทักษิณ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทย อ้างว่าต้องการทำงานการเมืองอย่างเต็มตัว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับธุรกิจต่อไป และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญที่ไม่ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีถือหุ้นในบริษัทจำกัดเกินร้อยละ 5

ข้อมูลข่าวชิ้นนี้สื่อทุกฉบับได้รับทราบข้อมูลเหมือนกันหมด ได้ข่าวมาเท่า ๆ กัน แต่กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ และควรจะมีการขยายผลเชิงลึกต่อ จึงได้มอบหมายให้นักข่าวไปตรวจสอบข้อมูลการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทอื่นๆ ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ว่ามีการโอนหุ้นต่อไปยังบุคคลอื่นเช่นเดียวกับบริษัทชินคอร์ปหรือไม่ ซึ่งจากการตรวจสอบสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นหลายสิบบริษัทของ พ.ต.ท. ทักษิณ พบว่ามีการโอนหุ้นมูลค่าหลายร้อยล้านบาท

จากนายพานทองแท้ ให้แก่บุตรสอง 2 คน รวมถึงการโอนหุ้นบริษัท 3 แห่ง ที่ พ.ต.ท.ทักษิณ และ คุณหญิงพจมานถือครองอยู่ไปให้บริษัท วินมาร์ค ลิมิเต็ด บนเกาะบริติช เวอร์จิน ด้วย แต่ข้อมูลสำคัญที่ตรวจสอบพบคือ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้โอนหุ้นบริษัทของตนเองใน บริษัทอินโฟลิงค์ จำกัด จำนวน 503 หุ้น หรือกว่าร้อยละ 50 ของทุนจดทะเบียนให้แก่ บุญชู เจริญประดับ

ขณะที่การขยายผลการตรวจสอบข้อมูลยังพบว่า มีการโอนหุ้นอีก 2 บริษัท มูลค่าเกือบ 100 ล้านบาท ไปให้แก่ ดวงตา วงศ์ภักดี, ชัยรัตน์ เชียงพุกภัย และ วิชัย ช่างเหล็ก ซึ่งต่อมามีการตรวจสอบข้อมูลพบว่า บุคคลเหล่านี้ คือ คนรับใช้ คนขับรถ และยาม ของ พ.ต.ท.ทักษิณ และ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ก็นำข้อมูลนี้ ไปใช้ในการตั้งคณะกรรมการไต่สวน พ.ต.ท.ทักษิณ และมีคำวินิจฉัยตามมาในภายหลังว่า จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

จากผลงานข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมื่นล้าน พิศดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.” ซึ่งให้เห็นว่าการได้มาซึ่งประเด็นข่าว ไม่จำเป็นต้องมาจากแหล่งข่าวเสมอไป ข่าวประจำวันที่มีการเปิดเผยข้อมูลโดยทั่วไปอยู่แล้ว ก็สามารถหยิบขึ้นมาเล่นเป็นประเด็นข่าวใหม่ได้ แต่นักข่าวที่ทำเข้าลักษณะนี้ได้จะต้องมีความรู้ มีประสบการณ์เพียงพอ โดยเฉพาะการมองเห็นประเด็นสำคัญที่ซ่อนอยู่ในข่าว จากนั้นก็ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนเข้าไปทำงาน ก็จะทำได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

หรือแม้กระทั่งตัวอย่างจากข่าวคดีเงินกู้เท็จ 45 ล้าน จากบริษัท เอเอเอส ออโต้เซอร์วิส ทั้งที่ไม่มีการกู้ยืมจริงของ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ อดีตรองนายกฯ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (เสียชีวิตแล้ว) ซึ่งข้อมูลนี้เป็นหนึ่งในหลายข้อมูลที่ฝ่ายค้านนำมาใช้ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ พล.ต.สนั่น ในสภาผู้แทนราษฎร นักข่าวทุกคนที่ฟังข้อมูลนี้ ก็รู้กันหมด แต่ไม่มีใครนำมาขยายผลต่อ แต่กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชนเห็นว่า เป็นเรื่องสำคัญ และนำข้อมูลไปขยายผลต่อจนกระทั่งพบข้อมูลเอกสารหลักฐานยืนยันการกระทำความผิดที่ชัดเจน จนเรื่องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย และต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเป็นเอกฉันท์ว่า พล.ต.สนั่น มีความผิดฐานจงใจแสดง บัญชีทรัพย์สินอันเป็นเท็จ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 295 ถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี

ประสงค์ยังย้ำด้วยว่า การมองเห็นประเด็นข่าวเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เวลาเกิดเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น ถ้าเราต้องรับผิดชอบติดตามข่าวนั้น ไม่ควรยึดติดกับประเด็นเดิมที่ได้รับมาในช่วงแรกมากเกินไป ประเด็นข่าวสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์หรือข้อมูลเอกสารหลักฐานที่ได้รับมา เช่น กรณีข่าวบีบีซี ประเด็นข่าวที่เปิดขึ้นมาในช่วงแรกเป็นเรื่องผู้สาวของรัฐมนตรีรายหนึ่ง แต่เมื่อทำข่าวไปสักระยะแล้ว ไปเจอข้อมูลเกี่ยวกับการถือหุ้นบริษัทของกลุ่มเครือข่ายนักการเมืองก็ทำให้

ประเด็นข่าวเปลี่ยนแปลงจากเรื่องผู้สาวเป็นเรื่องทุจริตคอร์รัปชันได้ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

ขณะที่ เสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการสำนักข่าวอิศรา อดีตผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ที่ทำข่าว ‘หลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื่อดัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก’ ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2550 อธิบายที่มาการค้นพบประเด็นข่าวชิ้นนี้ว่า ปัญหาการดำเนินงานในโครงการบ้านเอื้ออาทร ในช่วงแรกมีการนำเสนอข้อมูลอยู่ในหนังสือพิมพ์รายวันอยู่แล้ว แต่เป็นการนำเสนอข่าวที่ไม่เจาะลึก เป็นลักษณะกระจาย ฉบับนี้เล่นประเด็นนี้ ฉบับโน้นเล่นประเด็นนั้น ตนจึงนำข้อมูลทางหมดมาเรียงลำดับใหม่ เพื่อให้เห็นภาพข้อมูลข่าวแบบชัดเจนมากยิ่งขึ้นชัดเจน ก่อนจะเริ่มเจาะประเด็นโดยใช้วิธีการทำข่าวเชิงสืบสวน และขยายผลข้อมูลไปตามลำดับ ซึ่งประเด็นที่ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ ที่มาและโครงสร้างการดำเนินงาน โครงการ เพื่อดูว่ามีใครเกี่ยวข้องบ้าง และหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง โดยเฉพาะกลุ่มบริษัทเอกชน กับนักการเมือง จนกระทั่งทำข่าวชิ้นนี้ประสบความสำเร็จ (เสนาะ สุขเจริญ , การสื่อสารระหว่างบุคคล 2 มิถุนายน 2558)

อย่างไรก็ดี นักข่าวต้องตระหนักว่า ปัจจุบันช่องทางการสื่อสารในโลกออนไลน์ หรือที่เรียกกันว่า โซเชียลมีเดีย (Social Media) เข้ามามีบทบาทต่อการสื่อสารของคนในสังคมไทยอย่างมาก โดยเฉพาะการใช้เป็นช่องทางในการเสนอข้อมูลข่าวสารของประชาชน ทั้งการร้องเรียน หรือการเปิดเผยข้อมูลความไม่ชอบมาพากลของบุคคลหรือองค์กร ซึ่งข้อมูลบางส่วนเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ สามารถนำมาต่อยอดเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้ การสืบค้นประเด็นข่าวจากช่องทางการสื่อสารในโลกออนไลน์ จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งในค้นหาประเด็นข่าวของนักข่าวยุคนี้ และเชื่อว่าในอนาคตการทำข่าวจากโลกออนไลน์จะมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เห็นได้จากแหล่งข่าวหันมาใช้ช่องทางโซเชียลมีเดีย ในการเปิดเผยข้อมูลหลักฐานเอกสารสำคัญมากขึ้น แต่สิ่งสำคัญที่ช่วยทำให้นักข่าวสามารถทำข่าวประเภทนี้ได้ดี คือ ความรู้ และประสบการณ์ รวมถึงเครื่องมือในการเจาะลึกข้อมูล

4.2.10 สรุปลักษณะหรือเทคนิคการทำข่าวเชิงสืบสวน

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อمانตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว พบว่าตรงตามนิยามของข่าวเชิงสืบสวน ที่นักวิชาการ นักข่าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้อำนาจไว้ คือ “เป็นข่าวที่อธิบายปรากฏการณ์ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ โดยนักข่าวต้องเข้าไปตรวจสอบ ติดตาม ในลักษณะเกาะติด เจาะลึก ขุดคุ้ยข้อมูลที่ซ่อนเร้นอยู่จากผู้มีอำนาจหน้าที่ โดยมีหลักฐานยืนยันชัดเจน มาเปิดเผยให้ประชาชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางใดทางหนึ่ง”

รวมถึง องค์ประกอบข่าว ก็มีความครบถ้วน ตามที่นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนนำเสนอไว้ โดยเฉพาะในเรื่องความลึก เนื่องจากนักข่าวที่รับผิดชอบข่าวลงไปสัมผัสถึงข้อเท็จจริงในเรื่องที่เกิดขึ้นจริงๆ ไม่ใช่เพียงแค่ได้ข่าวมาจากการบอกเล่า มีความซบซึ้งในแง่มุมของข่าวหลายประเด็น มีความแรง หรือมีพลังมากกว่าข่าวปกติ เอาจริงเอาจัง หนักแน่น น่าเชื่อถือ ผลกระทบของข่าวเป็นวงกว้าง มีความต่อเนื่อง ในการติดตามและนำเสนอ มีลักษณะเปิดโปง ขุดคุ้ยข้อเท็จจริง มีหลักฐาน เอกสารข้อมูลมายืนยันจนพิสูจน์ได้ชัดเจน สะท้อนการต่อสู้เพื่อความถูกต้อง เป็นธรรม ไม่จ้านต่อการบิดเบือน ปิดกั้นอำพรางข้อเท็จจริง และที่สำคัญ หาข้อยุติได้ หลังจากข้อเท็จจริงถูกค้นพบนำออกมาตีแผ่ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง (พิศิษฐ์ ชาวลาธวัช และคณะ, 2539, น.78)

ส่วนเทคนิค หรือ กลยุทธ์การทำข่าวเชิงสืบสวน ที่มีกรนำมาใช้ในข่าวได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 ทั้ง 36 ข่าว นอกเหนือจากการใช้แหล่งข่าวที่ระบุไว้ข้างต้นในเรื่องที่มาของข่าวจากแหล่งข่าวให้ข้อมูลทั้งคำบอกเล่าหรือเอกสาร จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวทั้ง 36 ข่าว พบว่ายังมีเทคนิค หรือ กลยุทธ์การทำข่าวเชิงสืบสวน 3 ประเภท คือ 1. การลงพื้นที่ 2. การใช้ข้อมูลเอกสารหลักฐาน และ 3. การใช้ระเบียบกฎหมายตรวจสอบ โดยปรากฏรายละเอียดในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.14 แสดงเทคนิค และกลยุทธ์การทำข่าว ของข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว

เทคนิค	ลงพื้นที่	การใช้ข้อมูลหลักฐาน					การใช้ระเบียบกฎหมายตรวจสอบ
		ภาพถ่าย/เทปเสียง/เอกสาร	ผลการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่	ข้อมูลจดทะเบียนบริษัท	บัญชีทรัพย์สิน	ข้อมูลตปท./สื่อ	
ข่าว							
2515 “ขังลิ้ม”							
2516 ฆ่าเพื่อน อ.ส. 7 ตพ							

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

เทคนิค ข่าว	ลง พื้นที่	การใช้ข้อมูลหลักฐาน					การใช้ ระเบียบ กฎหมาย ตรวจสอบ
		ภาพถ่าย/ เทปเสียง/ เอกสาร	ผลการ ตรวจสอบ ของ เจ้าหน้าที่	ข้อมูลจด ทะเบียน บริษัท	บัญชี ทรัพย์สิน	ข้อมูล ตปท./ สื่อ	
2517 “นาทราย”							
2518 “การโคลนทำลาย ป่าเขาสอยดาว”							
2520 การทำเหมืองแร่ ในทะเล							
2521 ฆ่าพระนักสู้							
2522 ทุงริต รพช.							
2523 เผชิญหน้า ขก.							
2525 วิสามัญฆาตกรรม 7 ศพ							
2526 ซีอูปรกรณ์ การศึกษาของ สป จังหวัด							

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

เทคนิค ข่าว	ลง พื้นที่	การใช้ข้อมูลหลักฐาน					การใช้ ระเบียบ กฎหมาย ตรวจสอบ
		ภาพถ่าย/ เทปเสียง/ เอกสาร	ผลการ ตรวจสอบ ของ เจ้าหน้าที่	ข้อมูลจด ทะเบียน บริษัท	บัญชี ทรัพย์สิน	ข้อมูล ตปท. / สื่อ	
2530 ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจริตเครื่องราชฯ							
2531 ทับหลังนารายณ์ บรรทมสินธุ์							
2532 ทลาย แก๊งมารศาสนา							
2533 สวนป่ากิตติ							
2534 ป่าดงใหญ่...ใคร ทำลาย							
2535 เสียสองปิ่นหูน							
2536 เปิดโปงงบ 5 แสนล้าน							

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

เทคนิค ข่าว	ลง พื้นที่	การใช้ข้อมูลหลักฐาน					การใช้ ระเบียบ กฎหมาย ตรวจสอบ
		ภาพถ่าย/ เทปเสียง/ เอกสาร	ผลการ ตรวจสอบ ของ เจ้าหน้าที่	ข้อมูลจด ทะเบียน บริษัท	บัญชี ทรัพย์สิน	ข้อมูล ตปท./ สื่อ	
2537 คดีอุ้ม-ฆ่าสองแม่ ลูกตระกูลศรีธ นะวัฒน์							
2538 ทลายขบวนการ ยาฆ่า							
2541 โค่นขบวนการ งาบยา สาธารณสุข 1,400 ล.							
2542 ฝ่าจรรยาบรรณ หมอมขบวนการ ซื้อขายไต							
2543 คนใช้-ซุกหุ้ หมิ่นฉันทพิสดาร แจ้งเท็จ ป.ป.ช.							

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

เทคนิค ข่าว	ลง พื้นที่	การใช้ข้อมูลหลักฐาน					การใช้ ระเบียบ กฎหมาย ตรวจสอบ
		ภาพถ่าย / เทปเสียง/ เอกสาร	ผลการ ตรวจสอบ ของ เจ้าหน้าที่	ข้อมูลจด ทะเบียน บริษัท	บัญชี ทรัพย์สิน	ข้อมูล ตปท./ สื่อ	
2544 คดีประวัติศาสตร์ : อุบัติภัยจาก สารเคมี	★	★					★
2545 ทลายวงจร อุบาทว์ ทูริตหัว คิวแรงงาน	★		★			★	★
2546 แกะรอยหมอมัส พรหาย...ลาก หมอวิสุทธิ สู่แดน ประหาร	★	★	★				
2547 เจาะขบวนการ ซุก "ไขหัวदनก"	★		★			★	★
2548 ซีทีเอ็กซ์		★	★			★	★

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

เทคนิค	การใช้ข้อมูลหลักฐาน	การใช้ ระเบียบ กฎหมาย ตรวจสอบ					
			ถ่ายภาพ/ เทปเสียง/ เอกสาร	ผลการ ตรวจสอบ ของ เจ้าหน้าที่	ข้อมูลจด ทะเบียน บริษัท	บัญชี ทรัพย์สิน	การใช้ สื่อต่างๆ
ข่าว	ลง พื้นที่						
2549 “ผ้าขบวนการเอื้อ ประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน”							
2550 “ทลายทุจริตบ้าน เอื้ออาทรแสน ล้าน ชักหัวคิว							
2551 เปิดโปง อบจ.ทั่ว ประเทศฮั้ว เอกชนทุจริตซื้อ ตำราห่วย แจก โรงเรียน							
2553 ข่าว จีที 200 ไม้ ล้างป่าช้า... พันล้าน							

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

เทคนิค ข่าว	ลง พื้นที่	การใช้ข้อมูลหลักฐาน					การใช้ ระเบียบ กฎหมาย ตรวจสอบ
		ภาพถ่าย/ เทปเสียง/ เอกสาร	ผลการ ตรวจสอบ ของ เจ้าหน้าที่	ข้อมูลจด ทะเบียน บริษัท	บัญชี ทรัพย์สิน	ข้อมูล ตปท./ สื่อ	
2555 ผ่าขบวนการ คอร์รัปชัน จำนำ ข้าวรัฐบาลยิ่ง ลักษณ์			★			★	★
2556 “เปิดโปง ขบวนการทุจริต ข้าวสูง 2.5 ล้าน ตัน”	★	★	★	★			★

1. การลงพื้นที่

โดยในส่วนของ การลงพื้นที่ มีรายละเอียด ดังนี้

ข่าว “นาทราย” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2517 โดย ปรีชา แสงอุทัย ผู้สื่อข่าวการเมืองหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย เป็นข่าวชิ้นแรกในจำนวน 36 ข่าว ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมที่มีการระบุถึงข้อมูลการส่งนักข่าวจากส่วนกลางลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อมูลจริง เกี่ยวกับผลปฏิบัติการกวาดล้างผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในหมู่บ้านบ้านนาทราย อ.บึงกาฬ จ.หนองคาย และสามารถขุดคุ้ยเรื่องที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลเช่นฆารายฎุรอย่างโหดเหี้ยม สะท้อนให้สังคมได้รับทราบถึงความไม่เป็นธรรมในสังคม

ขณะที่รูปแบบการทำข่าวของหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตยในขณะนั้น จะมีการแบ่งเป็นทีมข่าวเจาะโดยเฉพาะ หรือเรียกกันว่าทีมข่าวหัวเห็ด ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้นประมาณ 10 คน ทุกคนจะมี

ความพร้อมในการออกไปลุยเจาะข่าวได้ตลอดเวลา ในหลักการทำงานจะแบ่งออกเป็นทีมย่อย 2-3 คน ลงไปในพื้นที่หมู่บ้านนาทราย เข้าไปฝังตัวเพื่อเก็บข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาเขียนเป็นรายงานสลับๆ ต่างๆ (สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2549, น.132)

ข่าว “การ โคนทำลายป่าเขาสอยดาว” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปีต่อมา คือ 2518 ก็ปรากฏข้อมูลการส่งนักข่าวส่วนกลางลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อมูลจริงเช่นกัน โดยร่วมกับนักศึกษาและกลุ่มชาวบ้าน เดินทางเข้าไปในพื้นที่ป่าเขาสอยดาวและพบว่านายทุนร่วมกับข้าราชการ โคนทำลายป่านับแสนไร่

ข่าว “ทุจริต รพช.” ที่ได้รับรางวัลในปี 2522 , ข่าว “เผชิญหน้า ขก.” ได้รับรางวัลในปี 2523 ของนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ อดีตผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ก็ใช้เทคนิคการลงพื้นที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงของข่าวเช่นกัน

ข่าว “ข้ออุปสรรคการศึกษาของ ส.ป.จ. จังหวัด” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2526 แม้จะไม่ได้มีการส่งนักข่าวจากส่วนกลางลงพื้นที่ แต่ก็มีการใช้นักข่าวภูมิภาค ในการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบราคาอุปสรรคการศึกษาที่ขายในท้องตลาดกับราคาที่ ส.ป.จ.จังหวัดจัดซื้อ ทำให้พบว่าราคาอุปสรรคในท้องตลาดถูกกว่าหลายเท่าตัว ซึ่งถือเป็นหลักฐานประกอบสำคัญในการตรวจสอบข่าว ทุจริตชิ้นนี้

ปี 2534 ก่อนที่ข่าว “ป่าดงใหญ่... ใครทำลาย” จะได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม หลังจากที่ยกย่องบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้ส่งผู้สื่อข่าวจากส่วนกลางลงไปตรวจสอบข้อมูลจนพบว่าเจ้าหน้าที่รัฐบาลใช้อำนาจไม่ถูกต้องต่อพระประจักษ์ที่ได้ชื่อว่าเป็นพระนิกอณูรักษ์ ซึ่งข่าวนี้ไทยรัฐให้ความสำคัญมากเพราะเล็งเห็นว่าการใช้อำนาจรัฐอย่างเคร่งครัดโดยไม่มองเหตุผลแวดล้อมอาจจะส่งผลร้ายให้กับส่วนร่วมสิ่งที่จะเป็นผลดี ขณะที่ปัญหาความยากลำบากการหาข่าวนี้มีอยู่ตลอด เพราะผู้สื่อข่าวต้องเข้าไปแฝงตัวอยู่ในพื้นที่เกิดเหตุ เพื่อพิสูจน์ว่าใครเป็นผู้กล่าวเท็จระหว่างกลุ่มของพระประจักษ์กับกลุ่มข้าราชการ (สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย , 2549, น.86)

นอกเหนือจากนี้ ยังมีข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมที่ใช้เทคนิคการลงพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง อาทิ ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้หมื่นล้าน พิศดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช.”, ข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี”, ข่าว “หลายวงจรอุบาทว์ ทุจริตหัวคิวแรงงาน”, ข่าว “เจาะขบวนการซุกไปหัดคนก”, ข่าว “หลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว บั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อดวัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก”, ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อดำราห์ช่วยแจกโรงเรียน, ข่าว “เปิดโปงขบวนการทุจริตข้าวถุง 2.5 ล้านตัน”

รวมถึงข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในกลุ่มประเภทข่าวอาชญากรรม ที่นักข่าวลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลในสถานที่เกิดเหตุ และติดตามการทำคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างใกล้ชิด เช่น ข่าว “คดีอุ้มฆ่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะขัณฑ์”, ข่าว “ผ่าจรรยาบรรณหมอขบวนการซื้อขายไต”, ข่าว “แกะรอยหมอผีสหราชอาณาจักร... ลากหมอวิสุทธิ์สู่แดนประหาร” เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ อดีตบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ที่ทำข่าว “คนใช้-ซุกหุ้่นหมื่นล้าน พิศสารแจ้งเท็จ ป.ป.ช. ชี้ว่า การลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลของนักข่าวเป็นเรื่องสำคัญในการทำข่าวเชิงสืบสวน เพราะการลงพื้นที่จะทำให้นักข่าวได้เห็นภาพเหตุการณ์หรือข้อมูลจริงที่ชัดเจนด้วยตาของตนเอง มากกว่าการรอฟังคำแถลงของเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งจะได้รับทราบแค่ข้อมูลจากคำพูดหรือเอกสารประกอบเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนการลงพื้นที่ นักข่าวต้องทำการบ้านให้ดี ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลภูมิหลังข่าว รวมถึงการตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำด้วย ตัวอย่างเช่น กรณีข่าวการซื้อขายที่ดินของบิดา พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ในการลงพื้นที่ของนักข่าว มิใช่แค่ไปดูสภาพที่ดินที่มีการซื้อขายกันเท่านั้น แต่ควรจะต้องมีการไปสอบถามข้อมูลราคาซื้อขายที่ดินของบ้าน หรือหมู่บ้านจัดสรร ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง เพื่อจะได้นำมาเปรียบเทียบกับราคาที่ดินของบิดา นายกฯ ที่ขายไปว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

สอดคล้องกับ นายภาสกร จำลองราช อดีตนักข่าวหนังสือพิมพ์มติชน ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2545 จากข่าว “ทลายวงจรอุบาทว์ ทูจริตหัวคิวแรงงาน” ที่ใช้ข้อมูลจากการลงพื้นที่ไปดูสภาพชีวิตความทุกข์ยากของแรงงานไทยในประเทศอิสราเอล ซึ่งยืนยันว่าการลงพื้นที่ที่มีความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างมาก

“นักข่าวเชิงสืบสวน มีวิธีการทำงานอยู่ 2 อย่าง คือใช้หัว กับใช้เท้า ซึ่งในส่วนของผมจะใช้เท้าในการทำงานเป็นหลัก ลงไปดูพื้นที่จริง ไปพูดคุยกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้รับทราบถึงปัญหาที่แท้จริง ซึ่งจะทำให้เราเห็นข้อมูลอีกส่วนหนึ่งนอกเหนือจากการทำข่าวโดยใช้หัว ในการดูข้อมูลเอกสารหลักฐานอย่างเดียว”

อย่างไรก็ตาม ในการทำข่าวปัจจุบัน โดยเฉพาะข่าวสิ่งแวดล้อม การทำข่าวโดยใช้การลงพื้นที่ ไปดูป่าเขา ต้นไม้ทำลายเพียงอย่างเดียวคงไม่พอ จะต้องมีการค้นข้อมูลตรวจสอบบริษัทเอกชน ที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเพื่อดูเครือข่าย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางธุรกิจของบริษัทเอกชนเจ้าของโครงการกับนักการเมือง หรือเอกสารหลักฐานกฎระเบียบวิธีปฏิบัติในการเข้าทำ

ประโยชน์ในพื้นที่ด้วย ซึ่งจะทำให้ข่าวด้านสิ่งแวดล้อมมีความลึกและรอบด้านมากยิ่งขึ้น (ภาสกร จำลองราช , การสื่อสารระหว่างบุคคล 19 พฤษภาคม 2558)

ขณะที่ เสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการสำนักข่าวอิศรา อดีตผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม จากข่าว ‘ทลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว ปั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อดัดพัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก’ ซึ่งมีการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลโครงการจำนวนมากทั้งในส่วนของพื้นที่กทม. และต่างจังหวัด เพื่อค้นหาหลักฐานความไม่ชอบมาพากลในการดำเนินงาน โครงการนี้ ทั้งการปั่นราคาที่ดิน หรือความล่าช้าในงานก่อสร้าง ทั้งที่มีเอกชนผู้ได้รับว่าจ้างได้มีการเบิกเงินงวดงานในสัญญาจริงไปหมดแล้ว กล่าวยืนยันว่า การลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูล มีความสำคัญกับการทำงานข่าวเชิงสืบสวนเป็นอย่างมาก ซึ่งในการลงพื้นที่ของนักข่าวมีทั้งการเปิดเผยตัวและไม่เปิดเผยตัว แต่ถ้าเป็นการเปิดเผยตัว ผู้สื่อข่าวจะต้องแนะนำตนเองเป็นทางการว่ามาจากสื่อใด พร้อมบอกวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่ามาทำอะไร และจะนำข้อมูลไปเปิดเผยต่อสาธารณชน ส่วนการไม่เปิดเผยตัวสามารถทำได้ ในกรณีที่พื้นที่ที่จะลงมีอันตรายและเสี่ยงภัย แต่การทำงานของนักข่าวจะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของสถานที่ เช่น ไม่เข้าไปอาคารสถานที่โดยไม่ได้รับอนุญาต เพื่อป้องกันปัญหาถูกฟ้องร้อง (เสนาะ สุขเจริญ , การสื่อสารระหว่างบุคคล 2 มิถุนายน 2558)

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าไปมาก ผู้สื่อข่าวสามารถใช้ Google Earth เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการดูข้อมูลสถานที่ในเบื้องต้นก่อนก็ได้ โดยการกรอกข้อมูลสถานที่ที่จะไป แต่ข้อมูลอาจจะไม่เป็นปัจจุบันมากนัก ส่วนในกรณีที่จำเป็นต้องลงพื้นที่ ผู้สื่อข่าวสามารถใช้บริการ 1133 เข้ามาช่วยในการสอบถามข้อมูลที่อยู่เพิ่มเติม หรือในระหว่างการลงพื้นที่ กรณีที่ไม่สามารถหาที่อยู่ที่จะไปได้ ก็สามารถที่จะไปสอบถามข้อมูลจากสำนักงานไปรษณีย์ในเขตพื้นที่ที่อยู่ที่นักข่าวจะเดินทางไป ซึ่งไปรษณีย์บางแห่งอาจจะมีบริการเก็บค่าบริการในราคา 100 บาท แลกกับข้อมูลในลักษณะการวาดภาพแผนที่ที่อยู่ที่จะเดินทางไปตรวจสอบข้อมูล แต่สิ่งที่ปรากฏในปัจจุบัน คือ นักข่าวส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลน้อยลง

2. การใช้ข้อมูลเอกสารหลักฐาน

ในจำนวนข่าว 36 ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515 - 2557 ข่าว “ฆ่าเพื่อน อ.ส.7 สพ” โดย นิติย์ จอนเจดสิน ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมปี 2516 เป็นข่าวชิ้นแรกที่มีการนำภาพถ่ายที่ยืนยันถึงการมีส่วนร่วมของข้าราชการระดับสูงในจังหวัดร้อยเอ็ดมีส่วนรู้เห็นในการสังหารนายชาญ ทองไพบูลย์ อาสาสมัครเจ้าหัวด้อยเอ็ด ที่ขอรับรองเรียนเรื่องข้าราชการตัดไม้ทำลายป่าที่มีพลเมืองส่งเข้ามาให้เพื่อใช้เป็น

หลักฐานประกอบสำคัญในการทำข่าว ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำภาพดังกล่าวไปติดตามขยายผล จับกุมผู้กระทำความผิดได้ในที่สุด

ขณะที่ข่าว “การโค่นป่าเขาสอยดาว” ที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในปี 2518 เป็นข่าวที่เริ่มมีการใช้ออกสารเข้ามาช่วยในการทำข่าว ได้แก่ 1. หนังสือโรงเรียนของชาวสวนที่ยื่นต่อกรมป่าไม้ 2. หนังสือคำสั่งย้ายข้าราชการของอธิบดีกรมป่าไม้

แต่ผลงานข่าวที่เริ่มเน้นการใช้แหล่งข่าวที่เป็นเอกสารมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ ข่าว “ทูลกระหม่อมฯ” ข่าวยอดเยี่ยมประจำปี 2522 ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ โดยเอกสารส่วนใหญ่ที่นำมาเสนอในข่าวเป็น “บันทึกข้อความ” หรือเอกสารสำหรับการสื่อสารกันภายในหน่วยงานเกี่ยวกับการจัดประกวดราคาจ้างเหมาก่อสร้างโครงการต่างๆ ของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท หรือ ร.พ.ช. รวม 29 ชิ้น แสดงให้เห็นว่าหลักฐานหรือแหล่งข่าวที่เป็นเอกสารเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการใช้ประกอบการนำเสนอข่าวให้มีความสมบูรณ์และมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

ต่อมาการใช้แหล่งข่าวที่เป็นเอกสารก็ได้รับความนิยมเรื่อยมา และมีการพัฒนาไปมากขึ้นกว่าเดิมที่มีการใช้เพียงเอกสารที่เป็นหนังสือโรงเรียน หรือคำสั่งโยกย้ายข้าราชการ หรือบันทึกข้อความเพื่อสื่อสารกันภายในหน่วยงาน แต่ในข่าว “ทลายแก๊งค้ายาเสพติด” ข่าวยอดเยี่ยมประจำปี 2530 เริ่มมีหลักฐานเอกสารอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากเอกสาร 3 ประเภทข้างต้น อาทิ ในอนุโมทนาบัตร สำเนาภารกิจงานเบกษาปลอม บัญชีเงินฝาก ฯลฯ ทั้งนี้ การนำเสนอหลักฐานหรือแหล่งข่าวที่เป็นเอกสารสามารถทำได้ 2 แบบคือ นำข้อความจากเอกสารนั้น ทั้งหมดหรือบางส่วน มาตีพิมพ์ในเนื้อหาข่าว หรือถ่ายภาพตัวเอกสารลงตีพิมพ์เลย เพื่อแสดงให้เห็นว่าการได้มาซึ่งเอกสารนั้นด้วย

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าก่อนเวลาที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 มีผลบังคับใช้ในเดือนธันวาคม 2540 การใช้แหล่งข่าวเอกสารที่เป็นเอกสารของทางราชการ ซึ่งตามกฎหมายถือว่าเป็นเอกสารลับนั้นก็ทยอยถูกเปิดเผยให้กับสาธารณชนทราบผ่านการรายงานข่าวแบบสืบสวนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเอกสารเหล่านั้น ส่วนใหญ่ได้มาด้วยความสนิทสนมส่วนตัวระหว่างแหล่งข่าวบุคคลทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผยชื่อนั่นเอง (ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี, การสื่อสารระหว่างบุคคล 30 พฤษภาคม 2558)

ขณะที่ข่าว “การทำเหมืองแร่ในทะเล” ของนายวิชัย หมิขันธ์ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2520 มีการนำบทความของนายอุยีน คาร์ลสัน ในหัวข้อเรื่อง “การทำแร่ดีบุกนอกฝั่งทะเลของไทย-การผลิตที่น่ากลัวยิ่งการกระทำของโจรสลัด เนื้อหามุ่งวิจารณ์และโจมตีเรื่องการทำเหมืองแร่ทางทะเลของไทยที่จังหวัดพังงาเพื่อแย่งชิงแร่ดีบุก ที่เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์วอลสตรีทเจอร์นัล ประเทศอังกฤษ มาแปลเป็นภาษาไทย และนำเสนอต่อ

สาธารณชน ซึ่งข่าวดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมากทำให้รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องให้ความสนใจหันมาแก้ไขปัญหาและจัดระเบียบการทำเหมืองแร่อย่างจริงจัง เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ข่าวชิ้นนี้ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม

ในปี 2536 ก่อนที่การใช้เอกสารประกอบการทำข่าวเชิงสืบสวนจะถูกใช้อย่างเต็มรูปแบบ ในข่าว “เปิดโปงงบประมาณ 5 แสนล้าน” หลังจากที่นักข่าวรายหนึ่งในกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน จะหยิบเอกสารงบประมาณจำนวนหลายกล่องที่ได้รับจากแหล่งข่าว เข้ามาในสำนักงาน ซึ่งสร้างความตื่นตะลึงให้กับคนในกองบรรณาธิการอย่างมาก เพราะถือเป็นครั้งแรกที่นักข่าวได้มีโอกาสตรวจสอบเอกสารทางราชการจำนวนมาก เอกสารบางส่วนก็เป็นเอกสารลับที่ไม่ได้มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ หลังจากนั้นกองบรรณาธิการก็มีการมอบหมายงานแต่ละโต๊ะข่าวที่รับผิดชอบดูแลงานทั้งสายการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ขยายผลการตรวจสอบเอกสารในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อว่าการจัดสรรงบประมาณในแต่ละกระทรวงมีนักการเมืองรายใดได้รับประโยชน์ ได้งบประมาณลงพื้นที่ของตนเองจำนวนมาก ตามที่ได้รับแจ้งเบาะแสมาก่อนหน้านี้ จนกระทั่งได้ข้อมูลชัดเจน และนำเสนอต่อสาธารณชนเป็นลำดับขั้นตอน จนทำให้ข่าวนี้มีความสมบูรณ์ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมไปในที่สุด (ภาคภูมิ ป่องภักย์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 14 พฤษภาคม 2558)

จากนั้นในปี 2539 นักข่าวหลายคนในค่ายมติชน เริ่มถูกฝึกให้รู้จักเทคนิคการค้นข้อมูล การจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า และเทคนิคนี้ก็ถูกนำมาใช้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด ในข่าว “หลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท” โดยกองบรรณาธิการมติชน ในการเจาะข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของนักธุรกิจหญิงสาวพม่า กับบุคคลใกล้ชิดนักการเมืองกลุ่ม 16 และขยายผลการตรวจสอบไปอีกหลายบริษัท จนกระทั่งพบข้อเท็จจริงว่ามีขบวนการในการนำเงินของธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยการ (ปีปีซี) เพื่อใช้ซื้อกิจการของบริษัทจำนวนหลาย 10 แห่งและนำไปขายต่อทำกำไรจนทำให้ธนาคารได้รับความเสียหายจากหนี้สินอย่างมาก และส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศอย่างรุนแรง

3. การใช้ระเบียบกฎหมายตรวจสอบ

ข่าว “หลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว บั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อดัวटना เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2550 เป็นข่าวที่มีความโดดเด่นในเรื่องการใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ในการเจาะฐานข้อมูลการประกวดราคาว่าจ้างบริษัทเอกชนเข้ามารับเหมาก่อสร้างโครงการบ้านเอื้ออาทรในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ-ต่างจังหวัด และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทเอกชนที่กระทรวงพาณิชย์ เพื่อดูความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างผู้บริหารของบริษัทที่ดำเนินงาน

ในโครงการนี้ กัปตันการเมือง จนพบว่าบริษัท กลอรี แมนเนจเม้นท์ ที่ได้รับโควตาค่อสร้างบ้านเอื้ออาทรนับหมื่นหลังมีคณนามสกุลเดียวกับรัฐมนตรีรายหนึ่งในรัฐบาลพรรคไทยรักไทยร่วมถือหุ้นอยู่ รวมถึงสถานะของบริษัทเอกชนรายอื่นก็ไม่น่าจะมีความเสี่ยงที่จะเข้ามารับงานได้ และข้อมูลเรื่องการปั่นราคาที่ดินให้สูงเกินความเป็นจริง

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายสำคัญอีกหลายฉบับ ที่นำมาใช้ประกอบในการทำข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2542 หรือ “พ.ร.บ.ฮั้ว” ที่นำมาใช้ตรวจสอบการฮั้วประมูลจัดซื้อหนังสือของบริษัทเอกชน ในข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริตซื้อตำราห่วยแจกโรงเรียน รวมถึงพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 , พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 ที่นำมาตรวจสอบพฤติกรรมกรรมการชุกหุ้นบริษัทเอกชน ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ในข่าว “คนใช้-ชุกหุ้นหมื่นล้านพิสดาร แจกเทจ ป.ป.ช.” เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในจำนวนข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2557 จำนวน 36 ชิ้น พบว่า ข่าว “คนใช้-ชุกหุ้นหมื่นล้าน พิศดารแจกเทจ ป.ป.ช.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2543 ถือเป็นข่าวที่ใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน ในการแสวงหาข้อมูลและหลักฐานมากที่สุด ตั้งแต่การขยายประเด็นข่าวจากข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการซื้อขายหุ้นที่รับทราบกันทั่วไป มาเป็นการเจาะลึกเรื่องการชุกหุ้นในกลุ่มคนรับใช้ คนขับรถ และยาม โดยใช้ข้อมูลเอกสารทั้งสำเนาใบถือหุ้นในบริษัทต่างๆ การลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลเพื่อยืนยันสถานะของคนรับใช้ คนขับรถ และยาม รวมถึงการนำข้อกฎหมายเข้ามาประกอบในการทำข่าว ที่ทำได้สมบูรณ์แบบ สามารถอธิบายให้ประชาชนรับทราบเหตุผลที่แท้จริงว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักการเมืองต้องหาสรรหาสารพัดวิธีการมาใช้ก็เพื่อหลบเลี่ยงกฎหมายให้ตนเองได้รับประโยชน์

4.2.11 กลยุทธ์หรือเทคนิคการทำข่าวเชิงสืบสวน จากกรณีศึกษา ข่าว “คนใช้-ชุกหุ้นหมื่นล้าน พิศดารแจกเทจ ป.ป.ช.”

จากการวิเคราะห์เนื้อหา ข่าว “คนใช้-ชุกหุ้นหมื่นล้าน พิศดารแจกเทจ ป.ป.ช.” พบว่าเทคนิคและกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

(1) การค้นพบประเด็นข่าว

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ เริ่มต้นเปิดข่าว “คนใช้-ชุกหุ้นหมื่นล้าน พิศดารแจกเทจ ป.ป.ช.” เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2543 ใช้พาดหัวว่า “ทักษิณโยกหุ้น 2 หมื่นล.แต่งตั้งรอนั่งนายกฯ” โดยสาระสำคัญในข่าวชิ้นนี้ อยู่ที่การอธิบายเบื้องหลังการที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ภริยา ได้แจ้งต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์

และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ว่าได้ขายหุ้นบริษัท ซินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือซินคอร์ป และหุ้นบริษัทอื่นมูลค่าประมาณ 20,000 ล้านบาท ให้แก่นายพานทองแท้ ชินวัตร บุตรชาย, นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาว พ.ต.ท.ทักษิณ และนายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ พี่ภริยาของ พ.ต.ท.ทักษิณ ในราคาหุ้นละ 10 บาท ช่วงต้นเดือนกันยายน 2543 ที่ปรากฏเป็นข่าวไปแล้วว่า เป็นการเตรียมตัวเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ เนื่องจากเชื่อมั่นว่าพรรคไทยรักไทยจะชนะการเลือกตั้งอย่างแน่นอน และที่สำคัญ เป็นการปฏิบัติตาม พ.ร.บ.การจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 ที่บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ผู้ที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องไม่ถือหุ้นในบริษัทใดๆ ดังนั้น พ.ต.ท.ทักษิณ จึงมีแผนที่จะปล่อยหุ้นอยู่แล้วเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเมื่อเข้าไปทำงานการเมือง

โดยในการนำเสนอข้อมูลข่าวชิ้นนี้ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ มีการใช้แหล่งข่าวทั้งที่เปิดเผยตัวตน และไม่เปิดเผยตัวตน ทั้งในส่วนของพรรคไทยรักไทย และบริษัทซินคอร์ป มายืนยันข้อมูล เพื่อให้ข่าวมีน้ำหนักและน่าเชื่อถือ และมีการนำเสนอข้อมูลกฎหมาย มาใช้ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเรื่องนี้อย่างละเอียด

พร้อมทำสื่อบ้างเพื่อขยายความเกี่ยวกับนายพานทองแท้ ที่เกิดเป็นเด็กหนุ่มที่รวยที่สุดในเอเชีย หลังจากได้รับหุ้นมาจาก พ.ต.ท.ทักษิณ เพื่อให้สังคมได้รับทราบข้อมูลมากยิ่งขึ้น

(2) การแกะรอยขยายผล

จากนั้นหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ได้ทำการขยายประเด็นข่าว โดยใช้วิธีการสืบค้นข้อมูลการจดทะเบียนบริษัทแห่งอื่นของ พ.ต.ท.ทักษิณ จากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า และพบว่ามีการโอนหุ้นในส่วนของบริษัทอื่นเช่นกัน พร้อมข้อมูลสำคัญว่า หนึ่งในบริษัทเอกชน ที่ได้รับโอนหุ้นจาก พ.ต.ท.ทักษิณ และคุณหญิงพจมานไป คือ บริษัท วิน มาร์ค ลิมิเตด ตั้งอยู่เลขที่ พี.โอ.3151 ไรศทาวน์ ทอร์โทลา บนเกาะบริติชเวอร์จิน ไอส์แลนด์ ซึ่งเป็นเกาะที่ถูกระบุว่าแหล่งฟอกเงินและหลีกเลี่ยงการตรวจสอบภาษี ซึ่งในการนำเสนอข้อมูลข่าวชิ้นนี้ มีการใช้แหล่งข่าวจากหน่วยงานตรวจสอบ และนักวิชาการมายืนยันข้อมูล รวมถึงการสอบถามไปยัง สุรนันทน์ เวชชาชีวะ โฆษกพรรคไทยรักไทย เพื่อเปิดพื้นที่ให้ชี้แจงข้อเท็จจริงด้วย

ทั้งนี้ ผลจากการที่หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ได้ขยายประเด็นข่าวชิ้นนี้ ด้วยการตรวจสอบข้อมูลการโอนหุ้นบริษัทแห่งอื่นเพิ่มเติม ทำให้มีการตรวจสอบพบข้อมูลสำคัญว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ยังได้มีการโอนหุ้นจำนวนหนึ่งไปให้กลุ่มคนรับใช้ คนขับรถ และยาม ถือครองแทน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของข่าวชิ้นนี้ เพราะการโอนหุ้นดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงที่ พ.ต.ท.ทักษิณ เข้ารับตำแหน่งทางการเมืองสำคัญหลายครั้ง แต่ไม่ได้แจ้งข้อมูลไว้ในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สิน และหนี้สินที่แจ้งไว้ต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

เข้าข่ายฝ่าฝืนกฎหมายและอาจส่งผลทำให้ถูกชี้มูลความผิด ห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระยะเวลา 5 ปี ได้

(3) การลงพื้นที่ยืนยันข้อมูล

อย่างไรก็ตาม ในการนำเสนอข้อมูลเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น หนังสือพิมพ์ ประชาชาติธุรกิจ ได้มีการส่งนักข่าวลงพื้นที่ไปยืนยันข้อมูลสถานะของกลุ่มคนรับใช้ คนขับรถ และ ยาม อีกครั้ง ก่อนนำเสนอข้อมูลที่ได้รับมาพร้อมกัน รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้คนใกล้ชิด พ.ต.ท. ทักษิณ ได้ชี้แจงข้อมูลด้วย

โดยรายละเอียดการลงพื้นที่ที่ปรากฏในเนื้อหา มีดังนี้

“...จากรายชื่อผู้ถือหุ้นบริษัททั้ง 3 บริษัทดังกล่าวได้ปรากฏบุคคลที่น่าสนใจจำนวน 5 คน คือ 1.น.ส.บุญชู เจริญประดับ 2. นายชัยรัตน์ เชียงพุกย์ 3. นายวิชัย ช่างเหล็ก 4. นายมานัส ใจยา และ 5.น.ส.ดวงตา วงศ์ภักดี ซึ่งอยู่บ้านหลังเดียวกับนายบรรณพจน์ที่คุณหญิงพจมาน ภริยา พ.ต.ท.ทักษิณ ซึ่งจากการตรวจสอบเบื้องต้นจากคนแวดล้อม พ.ต.ท.ทักษิณ พบว่า บุคคลทั้ง 5 เป็น แม่บ้าน พนักงานรักษาความปลอดภัยและคนขับรถเก่าแก่ของ พ.ต.ท.ทักษิณ และภริยา

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความแน่ใจ เมื่อเวลา 17.30 น. วันที่ 11 กันยายนที่ผ่านมา ผู้สื่อข่าว “ประชาชาติธุรกิจ” จึงเดินทางไปยังบ้านเลขที่ 221 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 69 แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ซึ่งถูกระบุในสำเนาบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้นของทั้ง 3 บริษัท ว่าเป็นที่อยู่ของบุคคลทั้ง 5 คน

ปรากฏว่าบ้านหลังดังกล่าวเป็นตึก 2 ชั้น โอ้อ่างเนื้อที่พอประมาณ มีรั้วคอนกรีตสูงพั้น ศีรษะ ประตูทำด้วยเหล็ก หน้าบ้านมีตัวอักษรเขียนบ้านเลขที่ 221 และเลขที่ 1875/31 ภายในบ้านมี รถยนต์จอดไว้หนึ่งคัน

เมื่อผู้สื่อข่าวกดกริ่ง สักครู่ก็ได้รับใช้ออกมาจากตัวบ้านถามว่า มาหาใคร ผู้สื่อข่าวถามว่า บ้านหลังดังกล่าวเป็นของใคร เด็กรักใช้คนหนึ่งในจำนวน 3-4 คนที่ออกมาพูดตอบว่า เป็นของ นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์

เมื่อถามหาว่า น.ส.บุญชู เจริญประดับ อยู่บ้านหลังนี้ด้วยหรือไม่ เด็กรับใช้บอกว่า ไม่ อยู่ แต่อยู่บ้านใหญ่ถัดออกไปในซอยเดียวกัน ผู้สื่อข่าวถามว่า “บ้านใหญ่” หมายถึงบ้านของ พ.ต.ท. ทักษิณ ใช่หรือไม่ เด็กรับใช้คนเดียวกันตอบว่าใช่

ผู้สื่อข่าวถามต่อว่า น.ส.บุญชู เป็นใคร เด็กรับใช้ตอบว่า เป็นแม่บ้านอยู่บ้านใหญ่ ผู้สื่อข่าวถามว่า นายชัยรัตน์ เชียงพุกย์ อยู่ที่นั่นหรือไม่ ได้รับคำตอบว่า เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยทำงานอยู่ที่ตึกชินวัตร

ผู้สื่อข่าวถามถึงนายวิชัย ช่างเหล็ก ว่าเป็นใครอยู่ที่นี้หรือไม่ คนรับใช้บอกว่าเป็นคนขับรถ ไม่ได้อยู่ที่นี้ ผู้สื่อข่าวถามอีกว่า นายมานัส ใจยาเป็นใคร ได้รับคำตอบว่า เป็นคนขับรถ ไม่ได้อยู่ที่นี้ เมื่อถามถึง น.ส.ดวงตา วงศ์ศักดิ์ เป็นใคร ได้รับคำตอบว่า เป็นแม่บ้านเช่นเดียวกัน แต่ไม่ได้อยู่ที่นี้

เมื่อผู้สื่อข่าวถามว่า แล้วรู้หรือไม่ ว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ได้โอนหุ้นของบริษัทต่าง ๆ ให้บุคคลเหล่านี้ คนรับใช้ตอบว่า ไม่ทราบและย้อนถามผู้สื่อข่าว “คุณเป็นใคร” เมื่อผู้สื่อข่าวตอบว่า เป็นผู้สื่อข่าว ต้องการมาสอบถามข้อเท็จจริง ปรากฏว่าเด็กรับใช้ทำหน้าตกใจแล้วรีบบอกว่า “ที่พูดมาทั้งหมดนี้หนูไม่รู้เลย”

เมื่อผู้สื่อข่าวถามว่า นายบรรณพจน์ อยู่หรือไม่ เด็กรับใช้บอกว่า ไม่อยู่ อยู่แต่นายผู้หญิง ผู้สื่อข่าวถามว่า บ้านนี้มีคนรับใช้กี่คน ได้รับคำตอบว่ามี 5 คน

หลังจากนั้น ผู้สื่อข่าวได้เดินทางไปบ้านเลขที่ 472 ภายในซอยเดียวกัน ซึ่งเป็นบ้านของ พ.ต.ท.ทักษิณ และภคกริ่ง สักครูเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเปิดประตูออกมา ผู้สื่อข่าวถามว่า น.ส.บุญชู เจริญประดับ อยู่ที่นี้หรือไม่ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบอกว่าอยู่

เมื่อผู้สื่อข่าวแสดงความประสงค์จะขอพบ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้เดินเข้าไปตาม สักครูจึงกลับออกมาบอกว่า น.ส.บุญชูกำลังยุ่งอยู่ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยคนเดียวกันถามว่า มาจากไหน ผู้สื่อข่าวตอบว่า เป็นผู้สื่อข่าว ต้องการถามเรื่องการโอนหุ้นของ พ.ต.ท.ทักษิณ ให้ น.ส.บุญชู เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบอกว่า เขาคงไม่ว่าง

ต่อมาผู้สื่อข่าวได้โทรศัพท์ไปยังหมายเลข 433-3993 ซึ่งตามทะเบียนระบุว่า เป็นของ นายบรรณพจน์ เมื่อสอบถามถึง น.ส.บุญชู ได้รับคำตอบว่า ไม่อยู่ไปจ่ายตลาด เมื่อสอบถามถึงหน้าที่ของ น.ส.บุญชู ได้รับแจ้งว่าเป็นแม่บ้าน มีหน้าที่ทำกับข้าวด้วย...” (ประชาชาติธุรกิจ, ฉบับวันที่ 14 ก.ย.43 , น.1-13)

ทั้งนี้ ภายหลังจากที่ข้อมูลนี้ ถูกนำเสนอออกไปสู่สาธารณชน ส่งผลทำให้หน่วยงานตรวจสอบ โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้นำข้อมูลไปใช้ต่อในการตรวจสอบคดี ซึ่งในระหว่างนั้น หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ก็ยังให้ความสำคัญในการติดตามตรวจสอบข้อมูลข่าวนี้อย่างต่อเนื่อง และได้้นำข้อมูลจากแหล่งข่าวซึ่งไม่เปิดเผยตัวตนที่ส่งเข้ามาให้นำไปใช้ขยายผลการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกต่อไป

อาทิ ข้อมูลจากนิตยสาร “WHO’s WHO in business & finance” ปี 1 ฉบับที่ 1 พฤศจิกายน 2537 ที่มีการจัดอันดับเศรษฐีตลาดหุ้นไทย ซึ่งปรากฏชื่อคนรับใช้ พ.ต.ท.ทักษิณ และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบริษัทชินคอร์ป เป็นเศรษฐีหุ้นรวมมูลค่าหุ้นกว่า 11,295.37 ล้านบาท ที่ได้รับมาจากผู้อ่านส่งจดหมายเข้ามาแจ้งข้อมูลในนามของ “Secret Nominee)

นอกจากนี้ยังมีการใช้เทปโทรทัศน์ทำให้สัมภาษณ์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ที่ให้สัมภาษณ์กับ นายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง สมาชิกวุฒิสภา เมื่อเดือนเมษายน 2542 ถึงการซื้อสนามกอล์ฟ อัลไพน์จาก นายเสนาะ เทียนทอง ประธานที่ปรึกษาพรรคไทยรักไทย มูลค่า 500 ล้านบาท เพื่อเป็นหลักฐาน สำคัญที่แสดงให้เห็นว่า พ.ต.ท.ทักษิณ รู้เรื่องการซื้อบริษัท อัลไพน์กอล์ฟ และมีการ โอนหุ้นจำนวน 74,700,000 หุ้น มูลค่า 747 ล้านบาท ไปให้คนรับใช้ พนักงานรักษาความปลอดภัยและคนขับรถ ซึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวอาจทำให้พ.ต.ท.ทักษิณ มีความผิดตามมาตรา 295 แห่งรัฐธรรมนูญในเรื่องการ แฉงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินเป็นเท็จต่อป.ป.ช. เป็นต้น

หลังจากนั้น พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย จะถูกป.ป.ช.ลงมติชี้มูล ความผิดจูงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิด จากการเข้าดำรงตำแหน่งการเมืองหลายครั้ง ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมติชี้ขาดใน ภายหลังว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ไม่ได้จูงใจปกปิดบัญชีทรัพย์สินด้วยคะแนนเสียง 8 ต่อ 7 และขึ้นดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ในที่สุด

หากพิจารณารายละเอียดด้านเทคนิค และกลยุทธ์ ที่นำมาใช้ในการรายงานข่าวนี้ จะ พบว่า มีจุดสำคัญอยู่ที่การตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทของกรม พัฒนาธุรกิจการค้า และการวิเคราะห์ข้อมูลในบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ที่แจ้งไว้ต่อ ป.ป.ช. รวมถึงการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลสถานะของผู้เกี่ยวข้อง จนนำไปสู่การค้นพบหลักฐาน ยืนยันชัดเจนว่า พ.ต.ท.ทักษิณ นำหุ้นในชุกไว้กับกลุ่มคนรับใช้ คนขับรถ ยาม และมีการใช้พื้นที่ รายงานสื่ूप่าว บทความ เพื่ออธิบายข้อมูลนอกเหนือจากที่ปรากฏอยู่ในข่าวให้ประชาชนเข้าใจ ข้อมูลมากยิ่งขึ้น

(4) การใช้ระเบียบกฎหมายตรวจสอบ

สิ่งสำคัญที่ทำให้ข่าวนี้มีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือ คือ การนำความรู้ด้านกฎหมายมาใช้ ในการตรวจสอบยืนยันข้อมูล ซึ่งจากการศึกษาเนื้อหาในข่าว พบว่า มีการใช้กฎหมายข่าวมา ประกอบการทำข่าวหลายฉบับ ดังนี้

พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ.2543 เพื่ออธิบายข้อ กำหนดให้รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในบริษัทไม่เกิน 5% ของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่ จำหน่ายได้ในบริษัทนั้น ถ้าต้องการจะถืออยู่ต้องแจ้งให้ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) และ โอนการจัดการหุ้นให้กับนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจจัดการ กองทุนส่วนบุคคลที่ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์จัดการแทน ทั้งนี้บุคคล ดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจาก ป.ป.ช.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ส่วนที่ว่าด้วยการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มาตรา 32 บัญญัติว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตนเอง และคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะตามที่มีอยู่จริงในวันที่ยื่นบัญชีดังกล่าว ต่อ ป.ป.ช. ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งและพ้นตำแหน่ง และบทลงโทษในมาตรา 291, 292 ถ้าจงใจไม่ยื่นหรือปกปิดข้อเท็จจริง รัฐธรรมนูญ มาตรา 295 บัญญัติโทษไว้ว่าห้ามดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเวลา 5 ปี

พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 59 ที่กำหนดให้ กรรมการ ผู้จัดการ ผู้ดำรงตำแหน่งบริหารตามที่สำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด จัดทำและเปิดเผยรายงานการถือหลักทรัพย์ของตนเองและของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

การใช้ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อขอข้อมูลการเสียหายของนายบรรณพจน์ ดามาพงศ์ ที่ชายคุณหญิงพจมาน จากการซื้อขายหุ้น

ขณะที่การรายงานข่าวชิ้นนี้ ยังคงให้ความสำคัญกับการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และเปิดพื้นที่ให้ผู้เสียหาย โดยเฉพาะ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรและคนใกล้ชิด ได้ใช้สิทธิชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างเต็มที่ แม้ว่าทุกครั้งที่ในการให้สัมภาษณ์ พ.ต.ท.ทักษิณ จะพยายามหลีกเลี่ยงที่จะตอบคำถามแบบตรงไปตรงมาและอ้างว่า ถูกโจมตีจากฝ่ายการเมืองก็ตาม โดยรายละเอียดปรากฏอยู่ในข่าว ดังนี้

เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2543 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย กล่าวปราศรัยบนเวทีหาเสียงที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่ามกลางกระแสข่าวการโอนหุ้นปริศนาหมื่นล้านให้คนใช้-คนรด ก่อนจะถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ตั้งเรื่องสอบการโอนหุ้นในวันที่ 26 ก.ย. 2543 มีประโยคคำพูดสำคัญดังนี้

“...ถ้าเราจะทำการเมืองแบบนี้ แล้วผู้การเมืองแบบเก่าไม่ได้ให้มันรู้ไป ใครจะใช้วิธีทำลายผมอย่างไรเชิญ ยินดีต้อนรับ เพราะไม่ได้ทำอะไรผิด”

“..กฎหมาย ป.ป.ช. แปลว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพราะฉะนั้นเขาเอาไว้ไล่ก๊วยที่เข้ามาในการเมืองแล้ว โกงออกไป เขาไม่ได้มีเอาไว้ป้องกันคนที่ทำมาหากินทั้งชีวิตไม่ให้เข้าการเมือง หลักมันง่ายนิดเดียว ทำไมต้องเอากฎกติกาไล่ก๊วยมาใช้เพื่อไล่คนที่ทำมาหากินโดยสุจริตไม่ให้เข้ามาในการเมือง ไม่มีหรอกครับ เพราะฉะนั้นพี่น้องอย่าไปตกใจปล่อยให้ก๊วยมันค่าไปไม่มีปัญหา ผมไม่สนใจหรอกเพราะฉะนั้นพี่น้องที่เคารพท่านมีความหวังกับผมกับพรรคไทยรักไทย...”

“..การโจมตีผมเรื่อง โอนหุ้นเป็นการพูดความจริงครั้งเดียวให้คนไขว้เขว ผมโอนหุ้นให้ลูกผมก็แค่นั้น เรื่องบริวารไม่เกี่ยวเลย ไม่ได้โอนก็พูดกันแต่โอนๆ กัน มันเป็นเรื่องเก่าก็เอามาพูดให้

ไขว้เขว นักการเมืองเลว คือนักการเมืองที่ชอบพูดความจริงครั้งเดียวเพื่อให้ประชาชนไขว้เขว เห็นคนไทยโง่ไปไปได้..” (ประชาชาติธุรกิจ , ฉบับลงวันที่ 28 ก.ย.2543 , น.2)

จากการสัมภาษณ์ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ อธิบดีบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ผู้ทำข่าว “คนใช้-ชุกหุ้มหมิ่นล้าน พิศดารแจ่งเทจ ป.ป.ช.” ได้รับการยืนยันว่า หัวใจสำคัญของข่าวนี้ อยู่ที่เอกสารหลักฐานที่นำมาใช้ในการประกอบการทำข่าว ซึ่งในช่วงนั้นรัฐธรรมนูญปี 2540 เปิดโอกาสให้ประชาชน และนักข่าว มีส่วนรวมในการตรวจสอบข้อมูลภาครัฐและนักการเมืองมากขึ้น มีการกำหนดให้นักการเมืองต้องเปิดเผยข้อมูลแสดงบัญชีรายการทรัพย์สิน และเมื่อมีการเปิดเผยข้อมูลเรื่องของทรัพย์สิน จึงทำให้การตรวจสอบข้อมูลเรื่องนี้น่าง่ายขึ้น กลไกการตรวจสอบของภาคประชาชนและสื่อมวลชน จึงมีความเข้มแข็งมากขึ้น จากเดิมที่ อำนาจการตรวจสอบอยู่ในหน่วยงานรัฐเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งกลไกในการทำงานนั้นมีปัญหาที่ทุกคนทราบดี

การทำงานของสื่อมวลชน ก็ต้องมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความรู้ด้านกฎหมาย เพราะถ้าสื่อมวลชนไม่มีความรู้เรื่องนี้เลย แม้จะมีข้อมูลมากมาย แต่ก็อาจมองประเด็นไม่ออกว่าเรื่องนี้มีความสำคัญอย่างไร รวมไปถึงการมีสัญชาตญาณนักข่าว หรือที่หลักวิชาการทางด้านวารสารศาสตร์ เรียกว่า จมูกแห่งข่าว หรือ Nose for news เมื่อพบเจอข้อมูลข่าวแล้ว จะสามารถรู้ได้ว่าเรื่องนี้สำคัญหรือไม่อย่างไร และนำมาสู่การตั้งคำถามว่าทำไมจึงต้องเป็นเช่นนั้น เหล่านี้เปรียบได้กับ Why ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการตั้งคำถามเพื่อการทำข่าว คือ 5 W 1 H หรือ Who, What, Where, When, Why และ How ซึ่งเป็นการตั้งคำถามว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด ทำไมจึงเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น และเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นอย่างไร สามารถไปสืบค้นข้อมูลจากแหล่งใดได้บ้าง และทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่สื่อมวลชนต้องพัฒนาตนเองด้วย

ตัวอย่างเช่น กรณีข่าวการชุกหุ้มของ พ.ต.ท.ทักษิณ ตอนที่พบรายชื่อของกลุ่มคนรับใช้ที่เข้ามาถือหุ้มแทน หากไม่มีการตั้งคำถามว่า คนกลุ่มนี้เป็นใคร ทำไมชื่อแปลก ๆ และทำไมจึงถือหุ้มจำนวนมาก ข่าวนี้ก็คงจะไม่เกิดขึ้น

ขณะที่การลงพื้นที่ในข่าวนี้ก็สำคัญมาก โดยเฉพาะการยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับสถานะตัวตนที่แท้จริงของบุคคลที่ปรากฏรายชื่อเป็นผู้ได้รับโอนหุ้มจำนวนมาก จาก พ.ต.ท.ทักษิณ ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นเพียงคนรับใช้ คนขับรถในบ้านทั้งสิ้น ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นในข่าวนี้ เราจึงส่งนักข่าวลงพื้นที่ไปคุยกับครอบครัวของคนรับใช้ในต่างจังหวัด เพื่อยืนยันข้อมูลดังกล่าวกับสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริง และความหนักแน่นที่แสดงให้เห็นว่า บุคคลเหล่านี้แท้จริงแล้วมีฐานะเป็นเพียงแค่ ตัวแทนหรือ นอมินี ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ที่ถูกใช้ประโยชน์ในการถือครองหุ้มแทนเท่านั้น

ส่วนข้อสังเกตที่ว่าตนเป็นนักข่าวที่จ้องจะเล่นงาน พ.ต.ท.ทักษิณ โดยเฉพาะนั้น นายประสงค์ ระบุว่า ความเด่น ถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของข่าวอยู่แล้ว เมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ถูกระบุว่า เป็นนักการเมืองที่จะเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ถือว่าองค์ประกอบเรื่องนี้อยู่แล้ว และที่สำคัญ บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน คือการตรวจสอบรัฐบาลและผู้มีอำนาจ ที่เข้ามาบริหารประเทศ เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้แก่ประชาชน การทำข่าวตรวจสอบ พ.ต.ท.ทักษิณ จึงเป็นเรื่องปกติที่ต้องเกิดขึ้น

ประสงค์ชี้ว่า ในกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน สิ่งสำคัญที่นักข่าวต้องมี คือ เอกสารหลักฐาน เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถือในข่าวสารที่นำเสนอต่อสาธารณชน การได้มาซึ่งหลักฐานเหล่านั้นอาจได้จากแหล่งข่าว หรือได้จากการค้นคว้า ค้นหาของนักข่าวเอง ทั้งในส่วนของข้อมูลที่เปิดเผยมต่อสาธารณะอยู่แล้ว รวมไปถึงการใช้ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เพื่อขอจากหน่วยงานรัฐ ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเรื่องใดบ้างขอได้หรือเรื่องใดขอไม่ได้ และระบุกระบวนการในการขอเอกสารข้อมูลเหล่านั้นไว้ด้วยเช่นกัน หากถูกหน่วยงานรัฐนั้นๆ ปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลก็มีกระบวนการอุทธรณ์เรื่องตามขั้นตอนทางกฎหมาย

ปัจจุบันเทคโนโลยีก้าวหน้าไปมาก หลายครั้งที่มีการนำข้อมูลเอกสารทางราชการสำคัญ มาเผยแพร่ในช่องทางสื่อสารในโลกออนไลน์ แต่สิ่งสำคัญที่สุดของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเอกสารหลักฐานเหล่านั้น คือ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพราะในทางปฏิบัติหากนักข่าวไม่ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มา อาจทำให้เกิดการฟ้องร้องได้ในภายหลัง และข้อมูลที่จะนำมาขยายผลต่อก็ควรเป็นข้อมูลที่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดตามมาในเรื่องการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

การสืบค้นข้อมูลผ่านเว็บไซต์เพื่อนำมาใช้ในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนสามารถทำได้หลายช่องทาง ได้แก่ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินของนักการเมืองจากเว็บไซต์สำนักงานป.ป.ช. ข้อมูลผู้บริจาคเงินให้พรรคการเมืองจากเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) คำพิพากษาคดีเกี่ยวกับนักการเมืองจากเว็บไซต์ของศาลฎีกาหรือศาลที่เกี่ยวข้อง ระเบียบหรือกฎหมายต่าง ๆ จากเว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างจากเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ อาทิ กรมบัญชีกลาง ระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ www.gprocurement.go.th , มติ ครม.หรือรายละเอียดสำคัญในโครงการ จากเว็บไซต์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี .cabinet.soc.go.th/soc/Program2-1.jsp , ผลการตีความข้อกฎหมายจากเว็บไซต์ ของคณะกรรมการกฤษฎีกา, การสืบค้นเอกสารการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท รายชื่อผู้ถือหุ้น งบการเงิน สามารถดูได้ในเว็บไซต์ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า แต่จะเป็นข้อมูลเบื้องต้น ถ้าจะดูรายละเอียดทั้งหมด จะต้อง

ติดต่อขอคัดสำเนาจากหน่วยงานของทางราชการ คือกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งมีการเสียค่าธรรมเนียมการตรวจสอบ

ส่วนการตรวจสอบข้อมูล “บุคคล” สามารถทำได้จากการสืบค้นข้อมูล ในเว็บไซต์ Google, โซเชียลมีเดีย ทั้ง Facebook , Instagram เป็นต้น หรือการใช้ “แหล่งข่าว” ในกรณีที่ต้องการสืบค้นทะเบียนราษฎร เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบุคคลอื่น หรือเอกสารทางการเงินซึ่งมิใช่เอกสารสาธารณะ เช่น การแจ้งข้อมูลการย้ายที่อยู่ จดทะเบียนสมรส จดทะเบียนหย่า การเปลี่ยนชื่อนามสกุล รวมไปถึงข้อมูลการถือครองทรัพย์สินอื่นๆ เช่น ที่ดิน บัญชีเงินฝาก ซึ่งการค้นข้อมูลส่วนนี้ต้องใช้แหล่งข่าวส่วนบุคคลของนักข่าว แต่หากเป็นนักข่าวใหม่อาจจะยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ได้ เพราะยังไม่มีแหล่งข่าวระดับลึก

ถึงแม้ว่าจะสืบค้นข้อมูล เอกสาร หลักฐานต่างๆ ได้แล้ว แต่นักข่าวยังมีความจำเป็นที่จะต้องลงพื้นที่เพื่อยืนยันความถูกต้องและความชัดเจนของข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ก่อนนำเสนอข่าวทุกครั้ง และการนำเสนอข้อมูลเหล่านั้นต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องในข่าวนั้นๆ ได้ใช้สิทธิชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างเต็มที่

แต่สิ่งสำคัญที่ต้องพึงระวัง คือ หากเห็นว่าข่าวนั้นๆ นำเสนอต่อไม่ได้ก็ต้องเลิก ถ้าเขียนข่าวแล้ว ไม่ตรงข้อเท็จจริง หาหลักฐานประกอบไม่ได้ ควรหยุดรอสถานการณ์ หรือข้อเท็จจริงเมื่อรอแล้วไม่มีข้อเท็จจริงก็ควรเลิก ไม่ควรดันทุรัง (ประสงค์ เติศรัตน์วิสุทธิ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

4.3 การกำหนดบทบาทและเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการรายงานข่าวเชิงสืบสวนในอนาคต

4.3.1 ข้อคิดเห็นต่อ บทบาทและแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน

จากการสัมภาษณ์นักข่าวที่ทำข่าวได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในกลุ่มข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน 5 คน นักการเมือง 5 คน ผู้บริหารหน่วยงานตรวจสอบ 5 คน ผู้บริหารองค์กรสื่อ 5 คน นักวิชาการนักข่าวอาวุโสองค์กรเอกชน 5 คน องค์กรวิชาชีพสื่อ 5 คน เกี่ยวกับบทบาทและแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อต่อต้านทุจริตคอร์รัปชัน สรุปได้ดังนี้

(1) กลุ่มนักข่าว

นักข่าวที่ทำข่าวได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในกลุ่มข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ข่าวทุจริตที่นำเสนอต่อสาธารณชน มีส่วนสำคัญในการช่วยระงับยับยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์

หรือโครงการที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นได้ เพราะข้อมูลข่าวที่นำเสนอไป ถือเป็นชนวนเหตุสำคัญที่นำไปสู่จุดเริ่มต้นกระบวนการสอบสวนของหน่วยงานรัฐ

อย่างไรก็ตาม การทำข่าวทุจริตของนักข่าว ไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้หมดไปจากสังคมไทยได้ เนื่องจากนักข่าวมีหน้าที่นำเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและเป็นไป แต่ไม่ได้มีหน้าที่ตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรตรวจสอบ แต่ที่ผ่านมากระบวนการทำงานขององค์กรตรวจสอบมักจะเกิดความล่าช้า

นอกจากนี้ยังพบว่า มีนักการเมืองจำนวนน้อยมากที่ถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมทุจริตและถูกตัดสินลงโทษถึงขั้นจำคุก ขณะที่สังคมไทยก็มีลักษณะเป็นสังคมแบบฉาบฉวย เมื่อเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นในสังคม ผู้คนก็จะให้ความสนใจเหตุการณ์นั้นๆ เป็นกระแสชั่วครู่ชั่วยาม แต่พอเกิดเหตุการณ์อื่นขึ้นมาซ้อนผู้คนก็จะให้ความสนใจต่อประเด็นใหม่ ทั้งความสนใจที่มีต่อเหตุการณ์เดิม โดยที่เรื่องหรือประเด็นนั้นยังไม่ได้ข้อสรุป ซึ่งหากคดีทุจริตที่เกิดขึ้นในสังคม มีกระบวนการตรวจสอบที่เป็นระบบ รวดเร็ว นักการเมืองหรือข้าราชการที่กระทำความผิดได้รับบทลงโทษให้สังคมได้ประจักษ์ อาจลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

อุปสรรคในกระบวนการทำข่าว เกิดจากทั้งนโยบายการบริหารงานขององค์กรสื่อ และเกิดจากการถูกแทรกแซงอำนาจจากกลุ่มทุนและการเมือง ส่งผลให้สื่อทำงานได้ไม่เต็มศักยภาพ รวมถึงกระบวนการหาข้อมูลเอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการรายงานข่าว ก็ไม่ได้รับความร่วมมือเต็มที่จากภาครัฐ หากหน่วยงานรัฐมีการเปิดเผยข้อมูลทุกอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการขี้อเวลา ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การทำงานของนักข่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ที่ผ่านมามีขั้นตอนในการทำข่าวทุจริต พบว่า มักจะถูกข่มขู่จากกลุ่มผู้มีอิทธิพล โดยการใช้อำนาจเข้ามาแทรกแซงผ่านงบประมาณในการโฆษณา หรือการฟ้องร้องดำเนินคดี เพื่อให้ นักข่าวและองค์กรต้นสังกัดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะนำเสนอข่าวต่อเนื่อง นั่นจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้องค์กรสื่อบางแห่งมีนโยบายให้นักข่าวติดตามคดีทุจริต ที่มาจากการสอบสวนของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้อง

อย่างไรก็ตาม นักข่าวทุกคนเห็นตรงกันว่า นโยบายขององค์กรสื่อมีความสำคัญต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าว ปัจจุบันนักข่าวใหม่หลายคน ยังมีประสบการณ์ในการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันน้อย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สมควรอย่างยิ่งที่องค์กรสื่อต้นสังกัด และสมาคมวิชาชีพ จะต้องจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้มากขึ้น ขณะที่กระบวนการทำข่าวของนักข่าว โดยเฉพาะการค้นหาค้นหาเอกสารหลักฐาน ถ้าหน่วยงานรัฐมีการเปิดเผยข้อมูลทุกอย่างแบบตรงไปตรงมา ไม่มีการขี้อเวลา ก็จะทำให้การทำงานของนักข่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ส่วนทิศทางการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อต่อต้านทุจริตคอร์รัปชันในอนาคตนั้น ทุกคนเห็นตรงกันว่า นักข่าวที่รับผิดชอบการทำข่าวนั้นๆ จะต้องให้ความสำคัญในการค้นหาข้อมูลเอกสารหลักฐานมายืนยันข้อเท็จจริงในการทำข่าวมากขึ้น นอกเหนือจากการกล่าวอ้างคำให้สัมภาษณ์ของแหล่งข่าวหรือผู้เกี่ยวข้องเพียงอย่างเดียว ถือเป็น การตรวจสอบข้ามแหล่งข้อมูล (Cross Check) ซึ่งจะช่วยให้ข่าวมีน้ำหนักและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญข่าวเชิงสืบสวนไม่จำเป็นต้องเป็นข่าวทุจริตเพียงอย่างเดียว

เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ ของ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ อดีตนักข่าวที่ทำข่าวได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม “อิศรา อมตกุล” ที่มีลักษณะเป็นข่าวทุจริตคอร์รัปชัน ได้แก่ ข่าว “ทลายแก๊งมาเฟีย ทุจริตเครื่องราชฯ”, ข่าว “ทลายขบวนการนักธุรกิจการเมืองกลุ่ม 16 ผลาญเงินปีปีซี 80,000 ล้านบาท”, ข่าว “คนใช้-ซุกหุ้นหมิ่นล้าน พิศดารแจ้งเท็จ ป.ป.ช. และ ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” ที่ระบุว่า ข่าวเชิงสืบสวนที่ดีไม่จำเป็นต้องเป็นข่าวทุจริตเพียงอย่างเดียว เพราะข่าวเชิงสืบสวน คือ กระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อตอบใจที่มีความซับซ้อน

ตัวอย่างเช่น กรณีชาวโรฮิงจา ถ้าหากสามารถค้นหาเอกสารเพื่อยืนยันที่มาของโรฮิงจาได้ว่ามีความเป็นมาอย่างไร ก็จะสามารถบอกได้ชัดเจนว่าโรฮิงจาคือใคร มากกว่าการเสนอข่าวในมุมที่แค่อธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าเท่านั้น

“ข่าวทุกประเภทสามารถพัฒนาทำเป็นข่าวเชิงสืบสวนได้หมด รวมถึงการทำข่าวประจำวัน สำคัญอยู่ว่าเรามองเห็นประเด็นใหญ่ที่มันซ่อนอยู่ในข่าวนั้นหรือไม่ และใช้กระบวนการทำข่าวแบบไหนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่สมบูรณ์” (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

(2) กลุ่มนักการเมือง

นักการเมืองส่วนใหญ่ คิดเห็นตรงกันว่า การทำข่าวทุจริตของสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการแก้ไขปัญหาทุจริตของประเทศไทย ซึ่งนักการเมืองต้องพร้อมที่จะให้สื่อตรวจสอบ แต่กระบวนการทำงานของสื่อ ควรต้องให้ความสำคัญเป็นธรรมกับนักการเมืองที่ถูกกล่าวหาด้วย โดยเฉพาะการเปิดโอกาส เปิดพื้นที่ให้นักการเมืองได้ชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันการนำเสนอข้อมูลของสื่อก็ควรจะต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันการกระทำ ความผิดให้ชัดเจน ไม่ใช่อ้างคำพูดหรือความเห็นลอยๆ ที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลยืนยันได้ ใช้เพียงคำว่า แหล่งข่าวเท่านั้น ส่วนการตรวจสอบข้อมูลนักการเมือง ก็ควรต้องตรวจสอบให้ทุกถ้วนทุกฝ่าย ไม่ใช่เลือกตรวจสอบแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น กระบวนการทำงานในลักษณะนี้จะช่วยให้สื่อไม่ตกเป็นเครื่องมือในการ โจมตีทางการเมืองของกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ พิชัย นริพทะพันธุ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ในรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่ระบุว่า สนับสนุนการทำข่าวตรวจสอบทุจริตคอร์รัปชันของสื่อมวลชน เพราะนักการเมืองที่เข้ามาบริหารประเทศมีทั้งดีและไม่ดี ดังนั้นนักการเมืองที่เข้ามาบริหารประเทศ จึงควรจะยอมรับการถูกตรวจสอบจากสื่อด้วย อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนการนำเสนอข่าวของสื่อ ควรจะให้ความเป็นธรรมแก่นักการเมืองที่ถูกกล่าวหา ให้ได้รับการชี้แจงข้อมูลอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะเรื่องที่ยังไม่มีข้อพิสูจน์หรือหลักฐานปรากฏชัดเจนว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ไม่เช่นนั้นสื่อจะตกเป็นเครื่องมือใส่ร้ายป้ายสีโจมตีทางการเมือง (พิชัย นริพทะพันธุ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 26 มิถุนายน 2558)

นักการเมืองส่วนใหญ่ คิดเห็นตรงกันว่า ปัจจุบันบทบาทการทำข่าวของสื่อมวลชน เพื่อต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ค่อยปรากฏให้เห็นเด่นชัดในสื่อกระแสหลัก ทั้งหนังสือพิมพ์และทีวีดิจิทัล ขณะที่สื่อเว็บไซต์เล็กๆ กลับทำหน้าที่ได้ดีกว่า ในการคุ้ยคุ้ยเจาะลึกข้อมูล ถ้าหากสื่อกระแสหลักหันมาให้ความสนใจกับการทำข่าวตรวจสอบทุจริต ช่วยกันหยิบขึ้นมาเป็นวาระทางสังคม ก็จะช่วยให้ประชาชนหันมาให้ความสนใจการป้องกันปัญหาการทุจริตมากขึ้น เพราะในยุคปัจจุบันประชาชนมีช่องทางการในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหลายช่องทาง สามารถส่ง หรือแชร์ข้อมูลเพื่อสร้างกระแสในสังคมได้ และจะทำให้ให้นักการเมืองหรือข้าราชการ ไม่สามารถทำการทุจริตได้ง่าย

สอดคล้องกับ วรงค์ เดชกิจวิกรม อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ที่เป็นผู้เปิดโปงขบวนการทุจริตโครงการรับจำนำข้าวในยุครัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ที่ระบุว่า ในช่วงก่อนรัฐประหาร วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 สื่อให้ความสำคัญกับการทำข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการทำข่าวในอดีต เห็นได้จากข้อมูลสำคัญหลายอย่างในโครงการรับจำนำข้าวที่ตนนำไปอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งโดยปกติสื่อจะต้องนำไปขยายผลต่อ แต่การขยายผลของสื่อมีน้อยมาก ทั้งที่หลักฐานที่ตนนำเสนอเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์มีเอกสารยืนยันข้อมูลได้ชัดเจน

“สิ่งที่ผมและฝ่ายค้านต้องทำในขณะนั้น คือ การหาทางออกมาพูด เพื่อให้เป็นข่าวเยอะๆ วันละหลายๆ รอบ หลายๆ สื่อ เพื่อหวังให้ข้อมูลการทุจริตเรื่องจำนำข้าว ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน และจุดเป็นกระแสสังคม เพื่อให้ร่วมกันตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล แต่สิ่งที่เกิดขึ้น คือสื่อนำเสนอข่าวน้อยมาก บางแห่งก็ให้พื้นที่แต่ไม่มาก ซึ่งผมเข้าใจว่าปัญหามันเกิดจากอะไร การทำงานของสื่อในช่วงนั้น ไม่มีอิสระเพียงพอ ถูกแทรกแซงจากอำนาจทุนและอำนาจรัฐกันหมด”

การทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากต่อสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าเทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหนก็ตาม เพราะในปัจจุบันแม้ว่าการเมืองหลายคนจะมีช่องทางการสื่อสารของตนเอง ผ่านแฟนเพจในเฟซบุ๊กส่วนตัว มีกลุ่มคนติดตามจำนวนมาก แต่ก็ไม่สามารถที่จะสื่อออกไปจากระบบการสื่อสารได้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังให้ความเชื่อถือข้อมูลการนำเสนอของสื่อมากกว่า

“ในฐานะที่เคยทำงานเป็นฝ่ายค้าน ตรวจสอบรัฐบาล ผมยืนยันว่าการทำงานข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน เป็นสิ่งสำคัญที่สื่อต้องรักษาไว้ เพราะนอกเหนือจากจะเป็นกำลังสำคัญของฝ่ายค้านในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลแล้ว สื่อก็ยังจะช่วยตรวจสอบการทำงานของฝ่ายค้านด้วย ใครที่ขอบอกมาพูดลอย ไม่มีข้อมูลไม่น่าเชื่อถือ ก็จะถูกระดมวิจารย์การทำงานด้วย” (วงศ์ เศษกิจวิกรม, การสื่อสารระหว่างบุคคล 26 เมษายน 2558)

ขณะที่ ไพบุลย์ คุ่มฉายา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ยืนยันว่า การทำข่าวตรวจสอบปัญหาทุจริตของสื่อมวลชน ถือเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะช่วยรัฐบาลชุดนี้ ในการปราบปรามปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกาะกินสังคมไทยมานาน การทำงานของหน่วยงานรัฐจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชนในการตรวจสอบและหาข้อมูลหลักฐานการกระทำความผิดของกลุ่มข้าราชการและนักการเมือง

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นปัญหาอยู่ในขณะนี้คือ ทศนคติของสื่อมวลชน ที่มักจะนำเรื่องต่างๆ ไปผูกโยงกับเรื่องการเมืองมากเกินไป ไม่เว้นแม้แต่เรื่องการตรวจสอบการทุจริต ตัวอย่างเช่น รัฐบาลออกคำสั่งโยกย้ายบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีพฤติกรรมไม่สุจริต แต่สื่อมวลชนมักจะตั้งประเด็นว่า เบื้องต้นการออกคำสั่งโยกย้ายดังกล่าว เป็นเพราะเคยทำงานรับใช้ชั่วคราวอำนาจการเมืองเก่า แต่ไม่พิจารณาถึงพฤติการณ์การกระทำความผิดที่เกิดขึ้น เมื่อนำเสนอข่าวออกไปจึงทำให้สังคมเกิดความสับสน (ไพบุลย์ คุ่มฉายา, การสื่อสารระหว่างบุคคล 23 เมษายน 2558)

(3) กลุ่มหน่วยงานตรวจสอบ

ผู้บริหารหน่วยงานด้านการตรวจสอบในประเทศ มีความเห็นตรงกันว่า ปัญหาการทุจริตในประเทศไทย มีการพัฒนาขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รูปแบบและช่องทางในการทุจริต ก็มีหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น การทำงานของสื่อมวลชนในการตรวจสอบปัญหาการทุจริต จึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการตรวจสอบคดีทุจริตของภาครัฐ และมีหลายคดีความที่หน่วยงานตรวจสอบนำข้อมูลเอกสารหลักฐาน ที่สื่อมวลชนตรวจสอบพบไปใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบคดีทุจริตที่รับผิดชอบอยู่

เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของ ประยงค์ ปรีชาจิตต์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ที่ว่า สื่อมวลชนถือเป็นกำลังสำคัญในการ

ตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศ เพราะสื่อมวลชนไม่ใช่แค่อาชีพหนึ่ง แต่เป็นกลไกสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการปราบปรามการทุจริต ทั้งในเชิงการประชาสัมพันธ์ข้อมูล เพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ตื่นตัวในการเข้าไปตรวจสอบปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้น หรือป้องปรามให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดเกิดความหวาดกลัวไม่กล้าที่จะลงมือกระทำ นอกจากนี้หน่วยงานตรวจสอบก็ยังสามารถนำข้อมูลหลักฐานในคดีทุจริตต่าง ๆ ที่สื่อตรวจสอบพบมาใช้เป็นหลักฐานประกอบการตรวจสอบคดีต่างๆ ได้ (ประยงค์ ปรีชาจิตต์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 27 พฤษภาคม 2558)

สอดคล้องกับ วรวิทย์ สุขบุญ รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ระบุว่า ในส่วนการตรวจสอบคดีทุจริต ของ ป.ป.ช. ได้ใช้ประโยชน์จากข่าวตรวจสอบทุจริตของสื่อมวลชน เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการไต่สวนคดีมาตลอด โดยเฉพาะข่าวของสำนักข่าวอิศรา ที่มีเนื้อหาเจาะลึกข้อมูลและมีหลักฐานประกอบชัดเจน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องระมัดระวังในการรายงานข่าวทุจริต คือ ปัญหาการถูกฟ้องร้อง จากการใช้ภาษา โดยเฉพาะการพาดหัวข่าว (วรวิทย์ สุขบุญ , การสื่อสารระหว่างบุคคล 29 มิถุนายน 2558)

ปัจจุบันองค์กรตรวจสอบหลายแห่งมีนโยบายในการสนับสนุนให้สื่อมวลชนทำข่าวเชิงสืบสวน อาทิ ป.ป.ช. ที่เปิดให้สื่อเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณวงเงินกว่า 9 แสนบาท เพื่อนำไปใช้ในการผลิตข่าว บทความ คลิปวิดีโอ และจัดงานสัมมนาที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน โดยสื่อมวลชนที่ได้รับการคัดเลือก สำนักงาน ป.ป.ช. จะนำข้อมูลข่าวที่ผลิตขึ้น ไปขยายผลการสอบสวนเชิงลึกทางคดีต่อไปด้วย ส่วน สตง.ก็ทำงานร่วมกับช่อง 7 ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารตรวจสอบติดตามปัญหาการทุจริตให้สาธารณชนได้รับทราบ (พิศิษฐ์ ลีลาวชิโรภาส, การสื่อสารระหว่างบุคคล 11 พฤษภาคม 2558)

อย่างไรก็ดี การนำเสนอข้อมูลของสื่อมวลชน ควรเน้นหนักไปที่ข้อมูลเอกสารเป็นหลัก ไม่ควรไต่ความความคิดเห็น ออกติ ชี้นำสังคมให้รู้สึกเกลียดชัง ผู้ที่ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะการพาดหัวข่าว ดังเช่นคำให้สัมภาษณ์ของ สันตนิ คิชฌนุตร รองโฆษกสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ว่า กระบวนการยุติธรรมต้องให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหา ทราบใดที่คำตัดสินของศาลยังไม่ถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง ก็ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ สื่อก็ควรให้ความเป็นธรรมด้วย และเมื่อผลการตัดสินคดีออกมาว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำความผิด ก็ควรจะมีการเสนอข่าวให้สาธารณชนรับทราบ ไม่ใช่เงียบหายไปเลยเหมือนไม่เคยปรากฏข่าวเรื่องนี้มาก่อน (สันตนิ คิชฌนุตร , การสื่อสารระหว่างบุคคล 29 มิถุนายน 2558)

(4) กลุ่มผู้บริหารองค์กรสื่อ

ผู้บริหารองค์กรสื่อ ส่วนใหญ่เห็นว่า การทำข่าวตรวจสอบทุจริตเป็นหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ต้องทำต่อไป ซึ่งการทำข่าวในช่วงที่ผ่านมาถือว่าทำได้ดี สามารถป้องกันหรือยับยั้งการทุจริตที่สำคัญหลายเรื่องไว้ได้ แต่ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคเปลี่ยนผ่านของสื่อ การแข่งขันในเรื่องข่าวมีสูง ทำให้สื่อต้องให้ความสนใจกับการทำข่าวตามกระแส เพื่อป้อนให้คนอ่าน ขณะที่การทำข่าวทุจริตใช้เวลาทำค่อนข้างนาน และต้องใช้กำลังคนและกำลังทุนสูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการถูกฟ้องร้อง และกระทบกับรายได้ ทำให้เจ้าของสื่อบางแห่งมีนโยบายที่จะหลีกเลี่ยงการทำข่าวประเภทนี้ หรือกองบรรณาธิการก็เลือกที่จะไม่ทำข่าวประเภทนี้เอง ส่วนนักข่าวรุ่นใหม่ก็มีประสบการณ์และทักษะในการทำข่าวประเภทนี้น้อย และการเกิดขึ้นของทีวีดิจิทัลทำให้ห้องกรสื่อหลายแห่งมีปัญหาเรื่องสมองไหล นักข่าวฝีมือดีหลายคนถูกซื้อตัวไปทำข่าวที่วิกัณฑ์หมด ในอนาคตหนังสือพิมพ์อาจจะต้องมีการปรับตัวมาทำข่าวเจาะลึกข้อมูลมากขึ้นเน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันสื่อออนไลน์ได้รับความนิยมจากผู้อ่านจำนวนมาก เนื่องจากมีความรวดเร็วในการนำเสนอข้อมูลมากกว่าทั้งข้อความและภาพ

ขณะที่ ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี หัวหน้าศูนย์ข้อมูล และบรรณาธิการเว็บไซต์ กองบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ยืนยันว่า นโยบายของฝ่ายบริหารของไทยรัฐในการทำข่าวตรวจสอบทุจริตนั้นก็ให้การสนับสนุน ไม่ได้คัดค้านหรือปิดกั้น แต่สิ่งที่ผู้บริหารเน้นย้ำเรื่องเดียวก็คือ ก็คือ ถ้าทำแล้วต้องมีหลักฐานยืนยันได้ เมื่อถูกฟ้องแล้วสามารถสู้ได้แค่นั้นเอง นี่เป็นนโยบายที่พูดทุกปี (ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี, การสื่อสารระหว่างบุคคล 30 พฤษภาคม 2558)

ส่วน เสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการสำนักข่าวอิศรา ซึ่งว่า ผลจากการที่สื่อกระแสหลักมีปัญหาถูกแทรกแซงจากกลุ่มทุนและผู้มีอำนาจทางการเมือง โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ในเครือมติชนที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายใหม่ไม่เน้นการทำข่าวทุจริตตรวจสอบรัฐบาล ส่งผลทำให้สื่อกระแสรอง ที่เน้นการนำเสนอข่าวตรวจสอบทุจริต กำลังจะก้าวเข้ามามีบทบาทต่อสังคม ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารตรวจสอบการทุจริตของรัฐบาล เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ และมีแนวโน้มสูงที่สำนักข่าวเหล่านี้ จะยิ่งเติบโตและได้รับความสนใจจากผู้อ่านมากขึ้นไปเรื่อยๆ ตามเทคโนโลยีสื่อที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข้อมูลข่าวทุจริตของสื่อออนไลน์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความระมัดระวังรอบคอบ ต้องเน้นการนำเสนอข่าวที่มีเอกสารหลักฐานยืนยันประกอบ ไม่ใช่แค่อ้างคำพูดลอย ๆ ของแหล่งข่าวเท่านั้น (เสนาะ สุขเจริญ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 2 มิถุนายน 2558)

(5) กลุ่มองค์กรวิชาชีพสื่อ และผู้มีบทบาทสำคัญการปฏิรูปสื่อ

ผู้บริหารองค์กรวิชาชีพสื่อ และผู้มีบทบาทสำคัญการปฏิรูปสื่อ ยืนยันตรงกันว่า ข่าวตรวจสอบทุจริตของสื่อมวลชนไทยในช่วงที่ผ่านมา มีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย แต่ปัจจุบันจำนวนข่าวประเภทนี้เริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน เพราะถูกแทรกแซงจากทุนและอำนาจของนักการเมือง รวมถึงการแข่งขันในธุรกิจสื่อ ที่มีจำนวนสื่อและหลากหลายประเภทมากขึ้น ทั้งนี้ ในส่วนของปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของสื่อ ในปัจจุบันกำลังมีการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานข่าวประเภทนี้ โดยเฉพาะการปฏิรูปสื่อที่กำลังจะเกิดขึ้น

เห็นได้จากความเห็นของ ประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ในฐานะประธานคณะกรรมการและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ที่ระบุว่า การทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนในช่วงหลังรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2558 ก็มีการรายงานข่าวติดตามเรื่องทุจริตพอสมควร จากการตัดข่าวเก็บเอาไว้แต่เป็นการรายงานแบบทั่วๆ ไป ไม่มีใครทำในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ ขณะที่ข้อมูลการตรวจสอบปัญหาทุจริตของหน่วยงานต่างๆ ก็ถูกเผยแพร่ออกมาเป็นระยะๆ แตกต่างจากในช่วงยุครัฐบาลที่ผ่านมา ซึ่งไม่ค่อยมีข่าวมากนัก ไม่มีการตรวจจับคดีอะไรที่เป็นชิ้นเป็นอัน จึงไม่มีข่าวออกมาให้เห็น

“ถ้าในอนาคตการบริหารประเทศกลับเข้าสู่ภาวะปกติ สื่อก็ควรจะทำหน้าที่ของสื่อโดยสมบูรณ์ สมบูรณ์ในที่นี้คือ อะไรถูก อะไรผิด สื่อก็มีหน้าที่รายงาน ถ้าจะมีการวิเคราะห์วิจารณ์ก็ว่ากันตามความเป็นจริง เราอยากเห็นแบบนี้ แต่ที่มีการพูดกันว่า บางช่วงที่รัฐบาลเข้ามาแล้วมีพฤติกรรมที่ไม่โปร่งใส ก็อาจจะมีการแทรกแซงสื่อในลักษณะที่ว่า ไปอุดหนุนสื่อบางสื่อเพื่อไม่ให้ลงข่าว ในอดีตก็ยังมีบ้าง แต่ในอนาคตจะเป็นแบบนี้หรือเปล่า ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของรัฐบาลที่เข้ามา ขณะที่ในภาพรวมถ้าสื่อไม่สามารถทำงานตามจรรยาบรรณของสื่อก็จะมีผลเสีย เพราะใครที่เสพ รับฟังข้อมูล เอาข้อมูลที่สื่อรายงานไปใช้ ถ้าไม่เป็นความจริง หรือถูกบิดเบือนมันก็เสียหาย”

สำหรับการทำข่าวเชิงสืบสวน มันมีเหตุมีผลที่การสืบสวนในสื่อต้องมี เพราะเรื่องผลประโยชน์จะหมดไปก็ต่อเมื่อมีคนเอาข้อเท็จจริงมาตีแผ่ได้ ซึ่งข้อเท็จจริงนี้ต้องมีการวิเคราะห์ ไม่ใช่แค่หยิบยกมาพูด ซึ่งปัญหาของสื่อในปัจจุบันคือ ไปทำให้เขาเสียผลประโยชน์ เขาก็จะหาวิธีการแก่ง การป้องกันตรงนี้ได้คือทำให้ประชาชนเข้าใจและออกมาสนับสนุน เหมือนการแก้ปัญหาของประเทศหลายเรื่อง トラบดีที่ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญ สิ่งที่ทำอยู่ก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนพอสมควร สื่อที่ทำหน้าที่สืบสวนประเด็นพวกนี้ ต้องหาวิธีสร้างให้คนส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ เมื่อเห็นประโยชน์ก็ต้องสนับสนุนให้มีสื่อประเภทนี้ต่อไป สื่อต้องพยายามสร้างกระแสให้ประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญ และสนับสนุนเรื่องนี้

ส่วนปัญหาการแทรกแซงสื่อ นั้น กำลังมีการแก้ไขกฎหมาย ควบคุมเรื่องการใช้งบประมาณภาครัฐในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ต้องโปร่งใสมากขึ้น เพราะในอดีตมีการใช้เงินประเภทนี้ไปอุดหนุนสื่อบางสื่อ พูด่งๆก็ไปซื้อเสียงจากสื่อเพื่อไม่ให้ลงในบางเรื่อง ในอนาคตเรื่องนี้คงทำยากขึ้น แต่คงไม่เพียงพอ สื่อต้องคอยควบคุมดูแลกันเองต้องมีจรรยาบรรณ ไม่ว่าจะ เป็นสมาคมหรืออะไรที่อยู่ในวงการสื่อด้วยกันเอง จะต้องมีการตรวจสอบ กัดคันกันเองให้สื่อทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์

“เข้าใจว่า สื่อก็เป็นธุรกิจ เจ้าของธุรกิจก็ต้องทำให้อยู่รอด การที่จะได้รับสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ขึ้นอยู่กับว่าเขาจะมองอย่างไรให้เป็นผล อันนี้ผมมองว่าไม่สามารถให้คำแนะนำสื่อ ได้ทั้งหมด แต่ในวงการสื่อด้วยกันก็คงรู้ว่าจะทำอย่างไรกันได้ ซึ่งกฎหมายลดการอุดหนุนสื่อ มุ่งไปที่การใช้เงินของภาครัฐก่อน เพราะในอดีตรัฐจะมีบจัดสรรประชาสัมพันธ์ สิ่งที่เราไม่อยากจะเห็นคือการไปประชาสัมพันธ์ตัวบุคคล ถ้าจะประชาสัมพันธ์ต้องประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐ และสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตคือ เงินจำนวนนี้ถูกใช้ไปกับบางสื่อที่สนองนโยบายรัฐบาล ใช้เงินของรัฐเพื่อหาเสียง และคุ้มครองประโยชน์ของตัวเอง ก็เลยพยายามหาทางป้องกัน เชื่อว่าคงออกมาในลักษณะที่ควบคุมพอสมควร ไม่ให้เกิดการบิดเบือนเหมือนในอดีต” (ประมนต์ สุธีวงศ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 10 มิถุนายน 2558)

ขณะที่ มานิจ สุขสมจิตร สื่อมวลชนอาวุโส อดีตนายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ในฐานะสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) หนึ่งในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ชี้ว่า การทำข่าวเชิงสืบสวนมีประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างมาก โดยเฉพาะการปราบปรามปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาที่เกาะกินสังคมไทยมานาน แต่ปัจจุบันการทำข่าวเชิงสืบสวนมีน้อย ต่างจากเมื่อก่อนที่ทำกันหลายฉบับ ซึ่งเป็นผลมาจากการแข่งขันนำเสนอข่าวของสื่อที่มีจำนวนมาก

ขณะที่การทำงานของนักข่าวก็มีปัญหาอุปสรรคหลายประการ แต่ที่เห็นได้ชัดเจน คือ ความห่างเหินระหว่างนักข่าวกับหัวหน้าข่าว เนื่องจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ไม่มีโอกาสได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำข่าวระหว่างกัน ทุกวันนี้ไม่เจอหน้ากันเลย ส่งข่าวเข้าทางอีเมล หัวหน้าก็ไม่มีความรู้มาก ไม่ช่วยอะไร ก็ยิ่งทำให้ข่าวมีปัญหาไม่มีคุณภาพ

“...นักข่าวปัจจุบันน้ำอืดน้ำทนน้อย ความรู้รอบตัวมีไม่มาก เรื่องนี้เป็นสิ่งที่องค์กรสื่อจะต้องช่วยอบรมให้ความรู้ ขณะที่การทำงานข่าวเชิงสืบสวน ก็ต้องทำกันเป็นทีม ตั้งทีมเฉพาะกิจขึ้นมาดูแลรับผิดชอบ ข้อมูลไปถึงสายงานไหน ก็ให้นักข่าวในสายงานนั้นมาช่วย เพราะนักข่าวคนเดียวคงทำไม่ได้ทั้งหมด ต้องช่วยกันทำเพื่อให้งานมีคุณภาพ สื่อควรจะทำงานมีนายจ้างคนเดียว ถ้าอยากรวยก็ไปทำอาชีพอื่นที่คิดว่ารวยแทนจะดีกว่า...”

ส่วนแนวทางการปฏิรูปสื่อในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หลังการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 นั้น จะมีการแก้ไข ปรับปรุง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อให้สื่อสามารถเข้าถึงข้อมูลเพราะเดิมนั้นขอข้อมูลยากมาก และสุดท้ายก็ถูกปฏิเสธว่าไม่มีข้อมูล ก็จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งแก้ไขสังกัดของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อมูลข่าวสารด้วย เนื่องจาก เดิมทีสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นเพียงกองหนึ่งในสำนักปลัดฯ เท่านั้นเอง ตอนนี้ คณะกรรมการปฏิรูป กำลังออกแบบว่าจะให้คณะกรรมการวินิจฉัยข้อมูลข่าวสารไปอยู่ที่ไหน เพื่อไม่ให้อยู่ในการควบคุมของรัฐบาลแบบเดิม

ส่วนการแก้ไขปัญหาเรื่องการถูกฟ้องร้องของสื่อ ได้มอบหมายให้ผู้รับผิดชอบไปดูรายละเอียดเกี่ยวกับการออกกฎหมายที่มีสาระสำคัญอยู่ที่การกำหนดให้ ผู้ฟ้องร้องสื่อ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการแสวงหาข้อมูลหลักฐาน มายืนยันความบริสุทธิ์ของตนเอง ถ้ายืนยันไม่ได้คนที่ฟ้องร้องก็จะมีคามผิด

“...ที่ผ่านมา เวลาที่เสนอสื่อข่าว ไปมักจะมีผู้เกี่ยวข้องฟ้องร้องเพื่อให้สื่อหยุดเสนอข่าวต่อไปนี้จะต้องมีกฎหมายว่า การฟ้องถ้าไม่มีมูลผู้ที่ฟ้องจะต้องถูกลงโทษ และให้ภาระการพิสูจน์ความผิดอยู่ที่ผู้ฟ้อง ซึ่งในต่างประเทศเรียกว่า “SLAPP” ซึ่งย่อมาจาก “Strategic Lawsuit Against Public Participation” แปลว่า การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน” หรือแปลให้ง่ายเข้าก็คือ “การฟ้องให้หุบปาก...”

ส่วนปัญหาการที่สื่อถูกแทรกแซงอำนาจจากนักการเมือง ต้องออกกฎหมายว่าด้วยการโฆษณาภาครัฐ ซึ่งเดิมนั้น รัฐบาลก็ใช้เงินภาษีอากรมาโฆษณา ที่บางหน้าของหนังสือพิมพ์ แม้จะเขียนว่าเป็นการโฆษณากิจการของรัฐ แต่กลายเป็นการโฆษณาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ของนักการเมืองบางคน และใช้เงินเพื่อที่จะทำให้สื่ออยู่ภายใต้คำสั่งกำบังการของฝ่ายการเมือง เพราะฉะนั้น ก็จะมีกฎหมายว่าด้วย การโฆษณากฎหมายภาครัฐออกมา และต้องมีการกำหนดชัดเจนว่าห้ามเอาภาพ หรือนโยบายพรรคการเมือง โดยใช้เงินโฆษณาของรัฐ

ส่วนเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลของสื่อก็จะต้องได้รับความคุ้มครองดูแล จะมีการออกกฎหมายลูกขึ้นมาควบคุมกำกับดูแล กรณีนำเสนอข่าวเสนอตามข้อเท็จจริง เจ้าขององค์กร หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ ไม่สามารถที่จะมาสั่งให้หยุดนำเสนอข่าว หรือไล่ออกจากงานได้

ส่วนการอบรมทุกวันนี้ยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการตระหนักในคำว่า วิชาชีพ สื่อมวลชน เพราะสื่อเป็นวิชาชีพที่เปิดกว้างเรียนอะไรมาาก็มาเป็นได้ แต่เมื่อมาเป็นสื่อแล้วคุณต้องยึดมั่นในกรอบจริยธรรม ซึ่งเรื่องนี้สมาคมวิชาชีพต่าง ๆ จะต้องเข้ามาดูแลกัน (มานิจ สุขสมจิตร, การสื่อสารระหว่างบุคคล 4 มิถุนายน 2558)

ขณะที่ ภัทระ คำพิทักษ์ ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ กล่าวว่า การทำข่าวตรวจสอบทุจริตของสื่อมวลชน มีความสำคัญต่อประเทศชาติ แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องตระหนักคือ การทำงานจะต้องยึดหลักความเป็นธรรมให้มาก โดยเฉพาะการให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหาให้มากที่สุด

“ตอนนี้ภาพรวมการทำข่าวในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก วิธีการทำงานข่าว หรือวิธีการสื่อสารก็ไม่เหมือนเดิม กลุ่มคนอ่านก็เปลี่ยนแปลงไป การทำข่าวเชิงสืบสวนไม่จำเป็นที่จะต้องเน้นไปที่การขุดคุ้ยเรื่องทุจริต เรื่องอื่นก็สามารถทำได้ เช่น การขยายประเด็นข่าวประจำวัน ให้มีความสมบูรณ์ ครอบคลุม รอบด้าน ทำให้สังคมเห็นส่วนสำคัญที่มันซ่อนเร้นอยู่ของเหตุการณ์ ซึ่งตรงนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ และควรเกิดขึ้น” (ภัทระ คำพิทักษ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 27 พฤษภาคม 2558)

(6) กลุ่มนักวิชาการ และคนในแวดวงสื่อมวลชน

กลุ่มนักวิชาการ และคนในแวดวงสื่อมวลชน มองเห็นตรงกันว่า บทบาทของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวตรวจสอบทุจริตในปัจจุบัน โดยเฉพาะในส่วนของสื่อกระแสหลัก อย่างเช่นหนังสือพิมพ์ กำลังจางหายไปทุกที เนื่องจากนโยบายการบริหารสื่อของเจ้าของเปลี่ยนแปลงไป ทักษะนักข่าวในปัจจุบันมีน้อย เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ มานะ ตรีรยาภิวัฒน์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่ชี้ว่า บทบาทการทำข่าวทุจริตของสื่อในยุคอดีตดูมีบทบาทจริงจังกวากว่ายุคหลัง เมื่อก่อนข่าวต่อต้านการทุจริตเป็นธงนำของสื่อแต่ละแห่ง พอทำแล้วมีข้อมูลน่าเชื่อถือ ฝ่ายค้านก็จะเอาข้อมูลไปเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ แต่ในช่วงหลังการให้ความสำคัญลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งน่าจะมาจากปัจจัยหลายประการ ทั้งเรื่องการฟ้องร้องคดี และทุน เนื่องจากการทำข่าวแบบนี้ต้องลงทุน ต้องจัดตั้งทีมพิเศษ

ขณะที่การนำเสนอข่าวประเภทนี้ก็เสี่ยงต่อการถูกตัดสายสัมพันธ์กับผู้สนับสนุนโฆษณาด้วย ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นผลต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ยุควิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ช่วงฟองสบู่แตก มีคนตกงานจำนวนมาก และปัญหาทางการเศรษฐกิจก็มีผลสืบเนื่องเรื่อยมา สื่อต้องเอาตัวรอด ต้องใช้สปอนเซอร์ การตลาด นำกองบรรณาธิการ ความสำคัญด้านข่าวสืบสวนก็ลดลง เพราะสืบสวนไปก็กระทบคนในเครือข่ายธุรกิจการเมือง เมื่อเป็นอย่างนั้น นักข่าวก็ไม่มีเวทียึดการทำข่าว มีผลต่อทักษะการทำข่าว ยิ่งไปจมกับข่าวประจำวัน ก็ยิ่งทำให้ไม่มีเวลาและโอกาสมาทำข่าวเชิงลึก มันส่งผลกระทบต่อเป็นลูกโซ่ ที่มีผลกระทบต่อเชิงโครงสร้างการทำงานข่าวของสื่อ (มานะ ตรีรยาภิวัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 3 มิถุนายน 2558)

ขณะที่ เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ นักวิจัยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) เห็นพ้องกันว่า ปัจจัยที่ทำให้ข่าวเชิงสืบสวนในปัจจุบันมีน้อย เป็นเพราะว่าต้องใช้ทุนทั้งกำลัง

คนและเงินค่อนข้างมาก เจ้าของสื่อจึงไม่กล้าที่จะลงทุนมากนัก เพราะถ้าทำไปแล้วมีปัญหาคนไม่อ่านก็จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจด้วย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นปัญหาใหญ่อย่างหนึ่งในปัจจุบันนี้คือตัวนักข่าว เพราะในสื่อไทย นักข่าวที่ออกวิ่งหาข่าว จะเป็นนักข่าวรุ่นใหม่ ประสบการณ์น้อย ส่วนนักข่าวที่มีประสบการณ์จะเข้าไปอยู่ในสำนักงาน ซึ่งกลับกันกับต่างประเทศที่นักข่าวที่มีอายุงานมาก และมีประสบการณ์จะอยู่ข้างนอกคอยหาข่าว

“นักข่าวที่จะเขียนข่าวได้ดี จะต้องเป็นนักข่าวที่มีอายุงานมาก ชั่วโมงบินสูง แต่ในไทยงานหาข่าวจะถูกปล่อยให้เป็นที่ของนักข่าวใหม่ อายุงานน้อย เพราะคิดว่ามันง่าย แค่เอาไมโครโฟนจ่อปากก็ได้แล้ว ซึ่งมันไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการลอกข่าวกันด้วย จึงทำให้คุณภาพของข่าวไม่ดีเท่าที่ควร เห็นได้จากมาสัมภาษณ์ข่าวจากดิฉัน แต่ไปออกข่าวเหมือนกัน 5 ฉบับก็มี ขณะที่ระบบในการฝึกนักข่าวรุ่นใหม่นั้นก็ไม่มีระบบที่ดีเพียงพอ”

ขณะที่การทำข่าวของนักข่าวในปัจจุบัน เป็นไปในลักษณะไปถามคนโน้นที และมาถามคนนี้ที แต่ไม่ได้มีการสังเคราะห์ข้อมูลว่าสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์พูดออกมาเป็นอย่างไร เป็นข้อมูลจริง หรือเท็จ ทำงานแบบเขาว่าอย่างไรมา ก็ว่าไปตามนั้น ซึ่งการทำข่าวแบบนี้ ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สังคมเกิดความแตกแยก และเป็นเรื่องที่ตอบได้ยากว่า เพราะคนอ่านทำให้สื่อแย่ หรือสื่อเป็นฝ่ายที่ทำให้คนอ่านแย่ลง ไม่รู้ว่าปัญหานี้จะอะไรเกิดขึ้นก่อนกัน

ปัจจุบันสำนักข่าวออนไลน์หลายแห่ง อาทิ สำนักข่าวอิศรา สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า ทำหน้าที่ในการตรวจสอบนำเสนอข้อมูลเชิงลึกได้ดี ซึ่งอาจจะเป็นเพราะต้นทุนในการทำสื่อออนไลน์มีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนในการทำหนังสือพิมพ์ของสื่อกระแสหลัก

“แต่นั้นก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าของสื่อเองว่าจะทำอย่างไร ถ้าจะให้ข่าวของหนังสือพิมพ์ตนเองมีคุณภาพก็ต้องลงทุน ท่วมเงินจ้างนักข่าวมืออาชีพมาทำงาน รักษาคนที่ฝีมือเอาไว้ แต่คำถามที่สำคัญคือใครจะกล้าลงทุนบ้าง แต่การทำข่าวเชิงสืบสวนในสังคมไทย คงจะต้องมีมากขึ้นในอนาคต เพื่อช่วยในการพัฒนาประเทศ ” (เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 15 มิถุนายน 2558)

สอดคล้องกับ บรรยง สุวรรณผ่อง กรรมการที่ตัดสินรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุล หลายสมัย ที่ชี้ว่า ในปัจจุบันการทำงานของสื่อให้ความสำคัญกับกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนค่อนข้างน้อย เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลบริษัทเอกชน ที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า เพื่อหาความเชื่อมโยงของเจ้าของบริษัทกับนักการเมืองแทบจะไม่ค่อยมีให้เห็นในสื่อกระแสหลัก ข้อมูลนำเสนอข่าวไปตามกระแส ตามผลการสอบสวนของเจ้าหน้าที่รัฐ ขณะที่นักข่าวส่วนใหญ่ก็มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย เน้นการทำข่าวตามกระแสรายวันเป็นหลัก ไม่มีการเจาะลึกข้อมูลในคดี

กระบวนการทำข่าวในปัจจุบันกำลังย้อนไปสู่รูปแบบการทำข่าวแบบในอดีต ینگตามเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งรายงานผลการตรวจสอบมานำเสนอก่อนแล้ว ก็แสดงตัวว่าเป็นเจ้าของข่าว หลังมีการแถลงผลการตรวจสอบในภายหลัง ซึ่งการนำผลการสอบสวนมาเปิดเผยต่อสาธารณะ เคยมีบทเรียนมาแล้วหลายครั้งในอดีต คือ ผลการตรวจสอบเบื้องต้นออกมาว่าผิด แต่พอเรื่องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางศาล กลายเป็นว่าผลการตัดสินใจท้ายที่สุดระบุว่าไม่มีความผิดอะไรเกิดขึ้น ทำให้เกิดปัญหาในภายหลังได้ และนั่นเป็นเพราะไม่ใช้วิธีการทำงานข่าวเชิงสืบสวน (บรรยง สุวรรณพอง, การสื่อสารระหว่างบุคคล 28 พฤษภาคม 2558)

ส่วน บัญญัติ ทศนิยะเวช นักข่าวอาวุโส ชี้ว่า ปัจจุบันมีสื่อใหม่เกิดขึ้นเยอะ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ รวมถึงทีวีดิจิทัล หนทางแห่งความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์ในขณะนี้ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานใหม่ จะไปมุ่งเน้นเสนอข่าวตามกระแสไม่ได้ เพราะทำอย่างไร ก็สู้สื่อสมัยใหม่ที่มีความเร็วทั้งการนำเสนอข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูลในวงกว้างไม่ได้

“ข่าวเชิงสืบสวน ที่เจาะลึกและให้รายละเอียดครบถ้วนรอบด้าน เป็นหนทางเดียวที่จะทำให้หนังสือพิมพ์อยู่รอดได้ในยุคนี้ ต้องชูจุดขายเรื่องนี้มาเป็นจุดแข็งของหนังสือพิมพ์ ไม่นั่นการนำเสนอข่าวตามกระแส แต่มุ่งเน้นข่าวเชิงสืบสวนเป็นหลัก ถ้าไม่ทำแบบนี้ บทบาทของหนังสือพิมพ์ก็จะค่อยๆ ลดทอนความสำคัญลงไปเรื่อยๆ จนในท้ายที่สุดจะไม่เหลือความสำคัญอะไรอีก ” (บัญญัติ ทศนิยะเวช, การสื่อสารระหว่างบุคคล 6 มิถุนายน 2558)

ขณะที่ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ "ส.ศิวรักษ์" ปัญญาชนสยาม กล่าวแสดงความเห็นต่อบทบาทการทำข่าวตรวจสอบทุจริตคอร์รัปชันของสื่อมวลชนว่า ปัจจุบันสื่อกระแสหลักไม่ได้ทำหน้าที่ตรงนี้เลย ไปสยบกับเผด็จการหมด ไม่ทำอะไรจริงๆ จังๆ ไม่มีข่าวเชิงสืบสวน ไม่มีความกล้าหาญทางจริยธรรม เช่นเซอร์การนำเสนอข่าวของตนเองเพื่อความอยู่รอด ทำงานอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมไปวันๆ เป็นเรื่องที่น่าเศร้ามาก หนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ โทรทัศน์ทุกช่อง รวมถึงไทยพีบีเอส ด้วย กลัวกันหมดไม่กล้าทำหน้าที่ตรงนี้

โดยในยุคที่สื่อถูกแทรกแซงมาก คือ ยุคการบริหารประเทศของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี มีการรังแกสื่อมาก ถ้าพูดด้วยความเป็นธรรม ในยุคของรัฐบาลทหาร ของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ก็ยังไม่รังแกเท่ากับ พ.ต.ท.ทักษิณ ทำ แต่ พล.อ.ประยุทธ์ ก็เป็นแบบทหาร ใช้วิธีขู่ ซึ่งแค่นี้ก็ทำให้สื่อกลัวกันหมดแล้ว

ปัจจุบันสื่อก็เหมือนกับองค์กรหรือสถาบันที่บริโภคนิยมเป็นหลัก ขอให้ได้เงิน ได้กำไร คนทำงานส่วนใหญ่ไม่มีจุดยืน ไม่มีจริยธรรม ยกตัวอย่าง สื่อบางช่องเจ้าของมีคหิตความหนีไปอยู่ต่างประเทศ คนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประกาศข่าวของช่องมีชื่อเสียงมาก แต่ก็มีปัญหาเรื่อง โกงกิน

ส่วนการนำเสนอข่าวก็มีเชิญคนที่ทำผิดมาออกอากาศ แต่ประชาชนไม่สนใจไม่ตื่นตัว เพราะสื่อไม่ปลุกคนให้ตื่น มันก็เหมือนกันขนมผสมน้ำยา ไม่มีใครคอยเตือนใคร ก็อยู่กันไปวันๆ แบบนี้

“ผลจากการที่สื่อไม่เข้มแข็ง สื่อไม่ทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนสังคม การทุจริตฉ้อฉลก็สบายกันไป นักการเมืองก็เหิมเกริมกัน เมื่อไม่มีการตรวจสอบ ไม่มีการติดตาม ไม่ตามขุดเจาะสืบสวน คดีความต่าง ๆ คนก็ลืมนง่าย ส่วนที่บอกว่าสื่อทำงานมีปัญหาอุปสรรคหลายอย่าง ผมว่าเราอย่าไปโทษใครเลย ต้องโทษตัวเองก่อน มองดูตัวเองว่าทำงานเป็นอย่างไร ผมจะยกตัวอย่างให้ฟังมีครั้งหนึ่ง รายการทีวีของคนเสื้อสีหนึ่ง เคยมาชวนผมไปออกรายการ แล้วบอกว่า ควรจะต้องมีคนอย่างอาจารย์ออกทีวีอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ซึ่งหลังจากที่ผมไปออกสองครั้ง เขาก็เลิกชวนผมอีก เพราะผมไปเตือนเขาด้วยความหวังดีว่า การทำงานของสื่อมันต้องเป็นกลาง จะไปว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมากไม่ได้ ทุกฝ่ายมันมีข้อดีข้อเสียหมด ต้องว่ากันไปตามข้อเท็จจริง จากนั้นเขาก็ไม่ชวนผมไปออกอากาศอีก”

“การจะทำให้ข่าวทุจริตมีความสำคัญขึ้นมา เป็นเรื่องสมควรอย่างยิ่งที่นักข่าวที่สนใจทำข่าวเรื่องนี้จากสื่อแห่งต่าง ๆ จะต้องมารวมตัวกันทำงาน ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง มาตกลงกันว่า จะทำงานกันอย่างไร ที่จะได้นำเสนอข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา สามารถพูดความจริงให้สังคมรับทราบได้โดยไม่ต้องเกรงกลัวอะไร สื่อต้องกลับมาเป็นเสียงแห่งมโนธรรม ปลุกจิตสำนึกคนในสังคม เพื่อให้เล็งเห็นความสำคัญในการต่อสู้กับปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ต้องทำงานด้วยความกล้าหาญ กัดไม่ปล่อย เหมือนอย่างคำที่อาจารย์ ปวย อึ้งภากรณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยบอกไว้ ว่าสื่อควรทำตัวเป็นสื่อมวลชน ไม่ใช่สื่อมวลชนสัตว์ ทำอะไรคิดแต่จะแสวงหาผลประโยชน์ เพราะสื่อไม่ใช่สัตว์เศรษฐกิจ ต้องกล้าหาญ กล้าพูดความจริง เสียสละ และต้องซื่อสัตย์กับตัวเอง และวิชาชีพ” (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 1 กรกฎาคม 2558)

4.3.2 ข้อเสนอแนะต่อบทบาทการรายงานข่าวเชิงสืบสวนของสังคมไทยในอนาคต

จากการสัมภาษณ์ความเห็นนักข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ผู้บริหารองค์การสื่อ บุคคลในวิชาชีพสื่อ นักการเมือง นักวิชาการ สามารถสรุปข้อเสนอต่อบทบาทการรายงานข่าวเชิงสืบสวนของสังคมไทยในอนาคต ออกเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

(1) การเปิดโปงระงับยับยั้งปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ทุกคน มีความเห็นตรงกันว่า ไม่ว่าสังคมไทยในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันก็ยังคงมีอยู่ต่อไปเหมือนเดิม ขณะที่รูปแบบและวิธีการก็จะยิ่งซับซ้อนมากขึ้น เห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของ ศุภชัย ใจสมุทร รองเลขาธิการพรรคภูมิใจไทย ที่ระบุว่า แม้ว่าปัจจุบันการบริหารประเทศจะอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร และมีการใช้อำนาจตามกฎหมายสั่งโยกย้ายข้าราชการ และผู้ดำรงตำแหน่งการเมืองท้องถิ่น

นับร้อยราย แต่นักธุรกิจหลายคนยังระบุว่า ปัญหาการทุจริตในปัจจุบันยังไม่ได้ดีดน้อยลงแต่อย่างใด (ศุภชัย ใจสมุทร, การสื่อสารระหว่างบุคคล 26 มิถุนายน 2558)

ขณะที่ระบบและกระบวนการตรวจสอบปัญหาการทุจริตของประเทศไทยในอนาคต ก็ยังไม่ชัดเจนว่าจะออกมาเป็นอย่างไร โดยเฉพาะในช่วงภายหลังจากที่ประเทศกลับเข้าสู่การบริหารงานของนักการเมืองตามปกติ ไม่ใช่รัฐบาลทหารแบบปัจจุบันที่มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อต้านการทุจริตแห่งชาติ (ศอตช.) ขึ้นมาตรวจสอบปัญหาการทุจริต โดยมีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานด้านตรวจสอบการทุจริตเข้ามาไว้ด้วยกัน ทั้ง ป.ป.ช., ป.ป.ท., สตง., ปปง. ที่ส่งผลทำให้การปราบปรามคดีทุจริตของประเทศหลายเรื่องก้าวหน้าไปมาก มีข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกระบุว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาการทุจริตถูกโยกย้ายจากตำแหน่งจำนวนมาก (ประยงค์ ปริญญาจิตต์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 27 พฤษภาคม 2558)

การรายงานข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน โดยเฉพาะในส่วนของสื่อกระแสหลัก อย่างหนังสือพิมพ์ และทีวีดิจิทัล จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยเปิดโปงระงับยับยั้งปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย หากแต่ต้องมีการปรับปรุงกระบวนการทำข่าวของสื่อมวลชนใหม่ ให้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในการมุ่งเน้นนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนเพื่อต่อต้านการทุจริตให้มากขึ้นกว่าการทำข่าวเพื่อหวังผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการโฆษณาเพียงอย่างเดียว ซึ่งการดำเนินงานส่วนนี้ จำเป็นที่สมาคมนักข่าวสื่อจะต้องเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางเพื่อธรรมาภิบาลให้สื่อที่เป็นสมาชิกหันมาความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง ทั้งการจัดประชุมเจรจาทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างเจ้าของสื่อ รวมถึงให้การสนับสนุนฝึกอบรมพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้กับนักข่าว

ขณะที่ สมโภชน์ ไตรรักษา ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการข่าว สถานีโทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง 7 ให้ความเห็นว่า ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การทำงานข่าวทุจริตของสื่อมวลชนเพื่อต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันไม่มีพลังเท่าที่ควร คือ ความคิดที่ว่าหากสื่อไหนทำข่าวเรื่องอะไรอยู่ สื่อของเราจะไปเข้าไปยุ่งด้วย เพราะมองว่าไม่ใช่ข่าวของเรา ทำไปก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร ไว้รอให้คนสนใจมากกว่านี้แล้วจึงเข้ามาทำจะดีกว่าไม่ตกข่าว

“ข่าวทุจริตมันควรจะถูกลักคั่นให้เป็นนโยบายร่วมที่สื่อทุกแห่งต่างร่วมมือร่วมใจกันทำข่าว ไม่ว่าสื่อไหนจะเป็นผู้เปิดข่าวเป็นคนแรกก็ตาม เพราะปัญหาเรื่องการทุจริต เป็นเรื่องสำคัญของประเทศชาติ เป็นเรื่องการปกป้องรักษาผลประโยชน์เงินแผ่นดิน สื่อทุกคนมีหน้าที่ต้องช่วยกันทำ ช่วยกันหาข้อมูลเจาะลึกประเด็นที่ซ่อนอยู่แล้วมานำเสนอตามความเชี่ยวชาญของสื่ออื่นๆ ซึ่งถ้าหากเราทำให้สื่อคิดเห็นแบบนี้ได้ทั้งหมด จะทำให้เกิดกระแสสังคมที่มีพลังมาก ปัญหาการทุจริตในเรื่องนั้นก็จบได้เร็ว (สมโภชน์ ไตรรักษา, การสื่อสารระหว่างบุคคล 27 มิถุนายน 2558)

(2) ปลุกจิตสำนึกประชาชนสร้างสังคมแห่งความรู้

ส่วนกระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวนในอนาคต นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้มากขึ้น โดยเฉพาะการทำข่าวที่เน้นการนำเสนอข้อเท็จจริง ประกอบกับเอกสารหลักฐานเชิงประจักษ์ให้มากขึ้น ดังเช่นคำสัมภาษณ์ของ ประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ที่ตั้งความหวังว่า ปัจจุบันมีสื่อหลายประเภท แต่ที่อยากจะเห็นคือ การทำงานของสื่อ ที่รายงานตามข้อเท็จจริง ว่ากันไปตามเนื้อผ้า และมีสื่ออีกหลายอย่างที่เรายกเห็นว่า ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วเจาะลึก เรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชน แล้วมีการเจาะลึก วิเคราะห์ วิจัย และติดตาม มีแก่นสารพอสมควร ก็อยากให้มีสื่อประเภทนี้ออกมา

“ผมอยากจะทำความหวัง แต่ในวงการสื่อบ้านเราจะตอบรับ หรือสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตัวเองแค่ไหนในอนาคต ผมก็ต้องหวังพึ่งว่าในวงการสื่อด้วยกันเองจะมีกระบวนการสร้างความเข้าใจ และทำให้ทุกคนในวงการสำนึกในบทบาทหน้าที่ตรงนี้ เป็นคนในวงการสื่อที่ต้องช่วยกันทำ ต้องสำนึกว่าจะไร้อะไรผิด หากเห็นว่าสื่อไหนไม่เหมาะสมก็ต้องมีกระบวนการจะตรวจสอบกันเอง ประจักษ์กันเอง เหมือนการขับเคลื่อนคอร์รัปชันที่ต้องปลูกให้ประชาชนลุกขึ้นมาไม่ยอมรับ สื่อก็ต้องปลูกให้สื่อด้วยกันเองไม่ยอมรับสื่อที่ประพฤติไม่ชอบ ถ้าไม่สามารถทำได้ ไม่สามารถกดดันคนที่เป็นแกะดำในวงการได้ ก็จะเป็นปัญหา” (ประมนต์ สุธีวงศ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 10 มิถุนายน 2558)

(3) ส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สื่อพลเมือง

ส่วนนักวิชาการอย่าง มานะ ศรีรักษาวัฒน์ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มองว่า การทำงานข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวในอนาคต จะต้องเชื่อมโยงการทำงานกับ ผู้บริโภคสื่อ นักข่าวพลเมืองมากขึ้น อาจจะไม่ใช้การทำงานของนักข่าวในกองบก.เพียงอย่างเดียว เพราะมีหลายเรื่องที่นักข่าวมืออาชีพอาจจะมีความรู้ไม่เท่าคนในอาชีพนั้นๆ ที่ผ่านมา ข่าวสืบสวนนักข่าวอาจใช้คนเหล่านั้นเป็นแหล่งข่าวแต่ด้วยเทคโนโลยี สมัยใหม่ กลุ่มคนเหล่านี้สามารถเป็นส่วนหนึ่งของการค้นหาข่าว ทำข่าว อย่างเช่นที่ปรากฏในข่าว จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน ที่สื่อมีการทำงานร่วมกับนักวิทยาศาสตร์ และใช้ข้อมูลจากพันทิปมาประกอบการทำข่าว จนประสบผลสำเร็จ (มานะ ศรีรักษาวัฒน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 3 มิถุนายน 2558)

เช่นเดียวกับ ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย ที่เชื่อว่า ในอนาคตจะมีสื่อออนไลน์ที่ทำข่าวเชิงสืบสวนเกิดขึ้นอีกจำนวนมาก ทั้งในลักษณะสื่อกระแสรอง หรือสื่อพลเมือง ขณะที่รูปแบบการนำเสนอข้อมูลจะเป็นลักษณะเฉพาะด้าน นำเสนอข้อมูลเฉพาะกลุ่มผู้อ่านของตนเองมากขึ้น เช่น ด้านพลังงาน การเงิน

การตลาด เป็นต้น และน่าจะทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมแห่งความรู้ มากกว่าการใช้ความเห็น ตัดสินปัญหา (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 13 ธันวาคม 2557)

ขณะที่ ศุภคี คีตวรนาถ อดีตนายกสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย กล่าวไว้อย่างน่าสนใจในหนังสือ “คือ...คนหนังสือพิมพ์” ที่เผยแพร่ในโอกาสฉลองครบรอบ 60 ปี สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2558 ว่า นักข่าวยุคปัจจุบันมีสิทธิเสรีภาพมาก และมีโอกาสการทำข่าวแบบเจาะลึกมาก ต่างจากนักข่าวในอดีต ที่ถูกห้ามเข้าทำเนียบรัฐบาล เวลาที่มีประชุมคณะรัฐมนตรี ต้องคัดรอ สัมภาษณ์รัฐมนตรีที่ได้ต้นมะขามข้างคลองผดุงกรุงเกษม

“พอเจอรัฐมนตรี หรือใครที่เข้าประชุมเข้ามา ก็โบกให้จอด บางคนใจดีจอดให้เราถาม บางคนก็ขับรถไปเลย ทำให้เรานึกเสียดายเวลาช่วงนั้นอยู่เหมือนกัน ที่ไม่ได้แสดงความสามารถใดๆ ออกมา ขณะที่เรายังมีพลังอยู่มาก”

ในยุคของการปฏิรูปประเทศไทย ถือเป็นโอกาสที่คนข่าวจะได้รับการปฏิรูปด้วย สิ่งที่ยากฝากให้กับนักข่าวรุ่นหลัง คือ อย่าสนใจเรื่องเฉพาะภายในบ้าน ต้องใส่ใจเรื่องไกลตัวด้วย ทั้งสังคมโลก อาเซียน ด้วยการเริ่มต้นเรียนรู้ ความเป็นมา สถานการณ์ของทุกประเทศ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม เพื่อให้รู้ข้อมูลกว้างประกอบการนำเสนอข่าวและต่อยอดไปสู่การทำข่าวเชิงลึก

สิ่งสำคัญที่สุดของสื่อมวลชนยุคนี้หรือยุคไหนๆ คือ ต้องยึดมั่นจริยธรรม แต่ประสบการณ์ของตนที่อยู่ในวงการข่าวมาช้านานรู้ว่าไม่ใช่ของง่าย แม้สื่อมวลชนจะไม่ไปรีดไถ่ ก็มีคนหยิบยื่นมาให้ ดังนั้น ต้องรู้จักปฏิเสธ หรือเอาตัวรอดจากสถานการณ์ตรงนั้นให้ได้ หากเราทำได้แล้ว จะเกิดเป็นผลดีกลับมาที่ตัวเรา

“การได้เงินนิด ๆ หน่อย ๆ รถหรือบ้านหลังหนึ่ง ไม่ได้ทำให้เรามีอะไรดีขึ้นมากมาย เราคิดว่าเกียรติยศของตนเอง ศักดิ์ศรีของสื่อฯ ต้องถนอม และรักษาเอาไว้กับตัว เมื่อแก่ หรือออกจากวงการแล้ว ชื่อเสียงของเราก็กยังมี” (ศุภคี คีตวรนาถ อ้างถึงใน “คือ...คนหนังสือพิมพ์”, 2558, น.201-202)

4.3.3 การวางนโยบาย และแนวทางขององค์กรสื่อ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาลและการทุจริตคอร์รัปชัน

ในช่วงปี 2553 ภายหลังจากที่ผู้บริหารสื่อในเครือบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายการนำเสนอข่าวใหม่ โดยเฉพาะในส่วนกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ มติชนรายวัน และหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ เน้นข่าวด้านธุรกิจการตลาดมากขึ้น และมีการโยกย้ายนักข่าวที่มีความเชี่ยวชาญงานข่าวเชิงสืบสวน ไปอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สามารถทำงานข่าวเชิง

สืบสวนได้เต็มประสิทธิภาพโดยเฉพาะเรื่องการตรวจสอบปัญหาทุจริต นักข่าวบางราย ตัดสินใจยื่นใบลาออก ขณะที่นายประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์ ที่ได้รับการยอมรับจากคนในวงการวิชาชีพ สื่อมวลชนว่า เป็นนักข่าวเชิงสืบสวนที่มีความสามารถระดับแถวหน้าของประเทศไทย ถูกยื่นข้อเสนอจ่ายเงินตอบแทนเพื่อเลิกจ้างหลักล้านบาท

ส่งผลทำให้ ประสงค์ นักข่าวหนังสือพิมพ์มติชน และนักข่าวหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ที่มีความเชี่ยวชาญงานข่าวเชิงสืบสวนบางราย ได้เริ่มต้นเข้ามาทำข่าวสื่อออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ โดยอดีตนักข่าวประชาชาติธุรกิจ ไปอยู่ที่สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า นำเสนอเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจ ส่วนนายประสงค์ และนักข่าวมติชนและประชาชาติธุรกิจบางราย ไปทำงานในสำนักข่าวอิศรา นำเสนอเนื้อหาเชิงการเมือง แต่ทั้งสองสำนักข่าวมิน โยบายเหมือนกัน คือ เน้นการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

โดยในช่วงปี 2556-2558 สำนักข่าวอิศรา และสำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า เป็นสื่อออนไลน์ที่ถูกกล่าวถึงจากคนในโลกออนไลน์เป็นอย่างมาก เป็นสื่อที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบข่าวทุจริตของรัฐบาล แทนที่สื่อกระแสหลักที่ไม่สามารถทำหน้าที่ตรงนี้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพราะถูกแทรกแซงจากปัญหาเรื่องทุน และอำนาจรัฐ ขณะที่ผลงานข่าวหลายข่าวถูกหน่วยงานตรวจสอบของรัฐนำไปใช้ประโยชน์ในการขยายผลการตรวจสอบคดีทุจริตต่างจำนวนมาก ผลงานข่าวบางข่าวก็ได้รับมอบรางวัลตอบแทนจากการทำหน้าที่สื่อมวลชน ทั้งจากองค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

เสนาะ สุขเจริญ บรรณาธิการสำนักข่าวอิศรา อธิบายถึงกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของสำนักข่าวอิศรา ว่า สำนักข่าวอิศราให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวน โดยเฉพาะการตรวจสอบปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก ส่วนกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนก็เน้นไปที่การสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐาน ทั้งจากที่แหล่งข่าวให้มา การร้องเรียนจากผู้อ่าน รวมถึงการสืบค้นเองทั้งจากฐานข้อมูลหน่วยงานราชการหรือโซเชียลมีเดีย แต่ก่อนหน้าที่จะนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องทุกครั้ง

ยกตัวอย่างเช่น การทำข่าว “เปิดโปงทุจริตคืบหน้ามีมูลค่าเพิ่ม 4.3 พันล้าน” สำนักข่าวอิศรา จุดเริ่มต้นข่าวนี้นี้มาจากแหล่งข่าวในกระทรวงการคลังส่งเอกสารหลักฐานมาให้ ซึ่งหลังจากการตรวจสอบข้อมูลพบว่าเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพราะเป็นเอกสารทางราชการส่วนใหญ่ และแหล่งข่าวก็ยังอธิบายข้อมูลให้เห็นภาพเป็นขั้นตอนเข้าใจได้ง่าย ซึ่งให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือในตัวแหล่งข่าวด้วย

หลังจากตรวจสอบข้อมูลเอกสารหลักฐาน และพบว่ามีความน่าเชื่อถือ จึงเริ่มทำการศึกษารายละเอียดของเรื่อง และมีการตั้งสมมติฐานเพื่อนำไปสู่การตรวจสอบข้อมูล คือ บริษัทเอกชนหลายรายที่ทำเรื่องขอคืนภาษี น่าจะเป็นบริษัทที่มีปัญหา ไม่มีความน่าเชื่อถือ จากนั้น ก็เริ่มต้นทำข่าวโดยใช้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวน ไปสืบค้นข้อมูลบริษัทที่ปรากฏรายชื่อได้รับคืนภาษีตามเอกสารหลักฐานที่แจ้งกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เพื่อการดำเนินธุรกิจของบริษัท ผู้เกี่ยวข้อง จากนั้นก็ส่งนักข่าวลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อมูลบริษัทตามสถานที่ตั้งเพื่อยืนยันสถานะของบริษัทจากข้อมูลที่ได้รับทราบมาจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

“ช่วงแรกมีการประชุมตรวจสอบข้อมูลบริษัทประมาณ 4-5 แห่ง ซึ่งหลังจากที่มีการส่งนักข่าวลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อมูลพบข้อเท็จจริงว่า บริษัท ไม่มีตัวตน ที่อยู่ที่แจ้งไว้เป็นเพียงห้องเช่าโล่ง ไม่ได้มีลักษณะประกอบธุรกิจแต่อย่างใด”

หลังจากนั้นก็มีการขยายผลการตรวจสอบไปยังบริษัทอื่น และเพิ่มระดับความลึกในการเจาะลึกข้อมูลไปยังผู้เกี่ยวข้องในบริษัท ทั้งในส่วนของกรรมการ ผู้ถือหุ้น หรือตัวแทนบริษัทที่รับหน้าที่ติดต่อประสานงานกับบริษัท เพื่อความเชื่อมโยงของกลุ่มคนเหล่านี้ กับเจ้าหน้าที่ข้าราชการในหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่อง โดยตรงคือกรมสรรพากร จนกระทั่งพบว่ามีความเกี่ยวข้องกัน

และนำไปสู่การขยายผลตรวจสอบข้อมูลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่และข้าราชการ ว่า มีลักษณะการดำเนินงานที่เป็นไปตามระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งในขั้นตอนนี้ มีการใช้ข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งข่าวที่อยู่ในกรมสรรพากรมาประกอบด้วย จนได้หลักฐานที่ชัดเจนว่า การดำเนินงานของบริษัทเอกชนที่มาขึ้นเรื่องขอภาษีโดยไม่ถูกต้องครั้งนี้ มีข้าราชการคอยให้ความร่วมมือในการวางแผนงานให้ และทำกันเป็นขบวนการใหญ่ ดำเนินการในหลายพื้นที่ และผลการตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกโดยใช้วิธีการทำข่าวเชิงสืบสวน ทำให้ได้รับทราบข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับคดีนี้จำนวนมาก โดยเฉพาะความเชื่อมโยงของคนในเครือข่ายเอกชนในขบวนการซึ่งมีจำนวนหลายสิบบริษัท และหน่วยงานตรวจสอบก็นำไปใช้ขยายผลการตรวจสอบคดีด้วย

เสนาะ ยังกล่าวด้วยว่า ในช่วงที่ลาออกจากเป็นนักข่าวในเครือมติชน มาทำข่าวออนไลน์ ยอมรับว่ามีความกังวลอยู่เหมือนกัน ข่าวที่นำเสนอไปของสำนักข่าวออนไลน์ อาจจะได้รับ ความสนใจจากผู้อ่าน และหน่วยงานตรวจสอบของรัฐ น้อยกว่าการนำเสนอข่าวของสื่อกระแสหลักอย่างมติชนที่เคยทำอยู่ แต่ในช่วงก่อนที่จะออกจากมติชน เคยไปทำงานอยู่ที่สำนักข่าวมติชนออนไลน์ ก็พบว่าข่าวเชิงสืบสวนเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก ตลาดข่าวประเภทนี้ ในสื่อออนไลน์ ยังเติบโตได้อีกมาก เห็นได้จากจำนวนยอดคนติดตามของสำนักข่าวอิศรา ที่เพิ่มมากขึ้นในรอบปี 2555 (ม.ค.-ธ.ค.) ยอดผู้อ่านวัดด้วย Truehits จำนวน 2,892,487

คน ปี 2556 เพิ่มขึ้นเป็น 11,269,605 คน โดยเฉพาะชาวสี่บสวณผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ยอดคนติดตาม ในปี 2556 เพิ่มขึ้นเป็น 122,986 คน จากในรอบปี 2555 ที่มีคนติดตามอยู่เพียงแค่ 12,705 คน

ขณะที่ยอดรวมผู้ที่เข้ามาติดตามอ่านข่าวของสำนักข่าวอิศรา ด้วย ระบบให้บริการตรวจสอบสถิติการเยี่ยมชมเว็บไซต์ของ Truehits ตั้งแต่ 1 มกราคม-31 ธันวาคม 2557 มียอดรวมทั้งสิ้น 23,732,159 ล้านคน

ที่สำคัญผลจากการที่สำนักข่าวอิศรมีขนาดที่ค่อนข้างเล็กกว่าสื่อกระแสหลัก ทำให้การบริหารงานมีความคล่องตัวมากขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายการทำงาน ที่มีความเป็นอิสระและปราศจากการแทรกแซงของกลุ่มทุน จึงทำให้สามารถทำงานข่าวเชิงตรวจสอบได้อย่างเต็มที่

“ผมเป็นคนที่มีความรักในการทำงานข่าวเชิงสืบสวน เมื่อได้เข้ามาบริหารงานในฐานะบรรณาธิการสำนักข่าวอิศรา นโยบายข่าวของที่นี่ จึงเน้นการทำข่าวเจาะ หรือข่าวเชิงสืบสวนเป็นหลัก ต่างจากโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรสื่อขนาดใหญ่ที่บางครั้งนักข่าวอยากทำข่าวประเภทนี้ ก็ผู้บริหาร หรือคนในกองบรรณาธิการ ไม่ให้ทำก็ทำไม่ได้ ซึ่งมีผลสำคัญอย่างมากในการทำงานข่าวเชิงสืบสวน”

เสนาะ ยังระบุถึงปัญหาและอุปสรรคในการทำงานข่าวของสำนักข่าวอิศราว่า เรื่องทุนและเครื่องมือในการทำงานอาจจะมีปัญหาบ้าง แต่ไม่ถึงกับเป็นปัญหาใหญ่ เท่ากับเรื่องการถูกฟ้องร้องหมิ่นประมาท ซึ่งในส่วนของเนื้อหาการนำเสนอข่าวไม่กังวล เพราะมั่นใจในข้อมูลอยู่แล้ว แต่ห่วงเรื่องกระบวนการฟ้องร้องมากกว่าเพราะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ยุ่งยาก ใช้เวลานานกว่าจะได้ข้อยุติ ขณะที่องค์กรสื่อเล็กก็ไม่มีสำนักงานกฎหมายของตนเอง ต้องใช้เครือข่ายพันธมิตรช่วยเหลือ เช่นสหภาพนักข่าว ต้องไปติดต่อดำเนินเรื่องเองทำให้เสียเวลา เสียสมาธิการทำงานในบางเวลา

ส่วนแผนงานในอนาคต มีการวางแนวทางที่จะทำให้สำนักข่าวอิศรา เป็นองค์กรหลักของสื่อในประเทศ ที่เป็นโมเดลในการทำข่าวเชิงสืบสวนให้กับสื่อต่างๆ ซึ่งนอกจากการทำข่าวตรวจสอบทุจริตประเด็นทางการเมืองที่เป็นจุดแข็งในปัจจุบันแล้ว ก็จะขยายประเภทข่าวให้ครอบคลุมไปในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมด้วย

“ส่วนเรื่องการหาทุนสนับสนุนในอนาคต อาจจะมีการนำวิธีการรับบริจาคเงินจากประชาชนมาใช้ เพื่อให้เป็นองค์กรที่อยู่ได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งงบประมาณหน่วยงานภาครัฐ” (เสนาะ สุขเจริญ, การสื่อสารระหว่างบุคคล 2 มิถุนายน 2558)

ขณะที่ กมล ชาลวิทย์ บรรณาธิการข่าวข้อมูล สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า ระบุว่า แนวทางการทำข่าวของสำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า มีลักษณะเดียวกับสำนักข่าวอิศรา คือการทำ

ข่าวเชิงสืบสวน โดยใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานมุ่งเห็นนำเสนอข้อเท็จจริง แต่จะเน้นหนักการนำเสนอข่าวประเด็นเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่วนรูปแบบการเขียนจะเน้นไปที่การให้ข้อมูล มีเอกสารหลักฐานประกอบ รวมถึงการใช้ Infographics คลิปวิดีโอประกอบ ซึ่งปัจจุบันข้อมูลข่าวที่นำเสนอไปได้รับการยอมรับจากผู้อ่านในระดับหนึ่ง บางข่าวมีคนเข้ามาอ่านเป็นหลักแสนคน สำหรับแผนงานในอนาคตจะพัฒนาสู่การเป็นฐานข้อมูลเพื่อให้บุคคลที่สนใจนำไปประโยชน์อย่างเต็มรูปแบบ

กมล ยังระบุด้วยว่า ปัจจุบันสื่อออนไลน์ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมอย่างมาก ซึ่งผลจากการที่สื่อกระแสหลักมีปัญหาถูกแทรกแซงจากอำนาจทุน ข้อมูลบางเรื่องไม่สามารถนำเสนอได้เป็นอิสระ ส่งผลทำให้สื่อกระแสรอง อย่างเช่น สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า หรือสำนักข่าวอิศรา ซึ่งไม่ค่อยมีปัญหาถูกแทรกแซงการทำข่าวโดยเฉพาะเรื่องทุน ไม่อยู่ภายใต้องค์กรธุรกิจ หรือฝ่ายการเมือง กลายเป็นตัวเลือกที่สำคัญของแหล่งข่าวที่จะเอาข้อมูลมาให้ นอกจากนี้ นักข่าวที่ทำงานให้กับสำนักข่าวเล็ก ๆ เหล่านี้ ก็ล้วนแล้วแต่มีความเชี่ยวชาญในการทำข่าวเชิงสืบสวน ก็ยังทำให้ผลงานข่าวที่ออกมาได้รับความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือจากแหล่งข่าวมากขึ้น

กอปกับปัจจุบันเทคโนโลยีสื่อมีความก้าวหน้าไปมาก ประชาชนมีช่องทางสื่อสารของตนเอง เช่น เฟซบุ๊ก เพจ อินสตาแกรม ยูทูป หรือแม้กระทั่งพันทิป ต่างจากในอดีตที่เวลาที่มีข้อมูลอะไรจะต้องไปขอสื่อกระแสหลัก ซึ่งบ่อยครั้งไม่ค่อยให้ความสนใจกับข้อมูลที่นำไปให้ จึงทำให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ถูกนำมาเผยแพร่ในโลกออนไลน์มากขึ้น ในรูปแบบความเป็น “นักข่าวพลเมือง”

ขณะที่ในส่วนของตัวเอง แหล่งข่าวเอง ปัจจุบันก็หันมาใช้สื่อออนไลน์ เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นของตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก หรือแฟนเพจ ซึ่งมีข้อดีเพิ่มขึ้นอีกส่วน คือการสร้างฐานเสียงคะแนนนิยมจากประชาชน ผ่านทางยอดกดไลค์ (กมล ขวาลวิทย์, การสื่อสารระหว่างบุคคล 8 มิถุนายน 2558)

อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญที่ เสนาะ และ กมล มองเห็นตรงกัน คือ สิ่งที่น่าเป็นห่วงสำหรับกระบวนการทำงานของสื่อกระแสรอง คือ ในอนาคตหากได้รับความสนใจจากประชาชนมากขึ้น เทียบเท่ากับสื่อกระแสหลัก มีทุนไหลเข้ามาสนับสนุนมากขึ้น ปัญหาเรื่องการแทรกแซงจากอำนาจกลุ่มทุน ก็อาจวนกลับมาเกิดขึ้น เหมือนกับที่เกิดขึ้นกับสื่อกระแสหลักในปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “พัฒนาการข่าวยอดเยี่ยมรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล กับการกำหนดบทบาท และแนวทางในการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน” ครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลทั้งหมดได้จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการอันประกอบไปด้วยการสำรวจและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ความเป็นมาและพัฒนาการข่าวรางวัลยอดเยี่ยมที่ได้รับรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในรอบ 42 ปี เป็นอย่างไร

2. แนวโน้มหรือพัฒนาการในเชิงเนื้อหาและรูปแบบข่าวรางวัลยอดเยี่ยมที่ได้รับรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล แต่ละข่าวนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2515 เป็นอย่างไร และผลจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ในสังคมไทยอย่างไร และจากประสบการณ์การทำข่าวของนักข่าว นำไปสู่แนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพของสื่อมวลชนไทยในการทำรายงานข่าวเชิงสืบสวนอย่างไร

3. ข่าวเชิงสืบสวน ของสื่อในสังคมไทยในอนาคตในยุคสื่อดิจิทัล ควรจะมีรูปแบบกระบวนการบทบาทและเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการรายงานข่าวเชิงสืบสวนและปฏิรูปสังคมไทยในมิติต่างๆ อย่างไร และข่าวเชิงสืบสวนควรเข้ามามีบทบาทและวิธีการในการต่อต้าน เปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยอย่างไร

สามารถสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ความเป็นมาและพัฒนาการข่าวรางวัลยอดเยี่ยมที่ได้รับรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ในรอบ 42 ปี

ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล เป็นผลงานข่าวที่หนังสือพิมพ์รายวัน รายสามวัน และรายสัปดาห์ ส่งเข้าประกวดชิงรางวัลข่าวมูลนิธิอิศรา อมันตกุลในแต่ละปี โดยเริ่มจัดการประกวดครั้งแรก เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2516 สำหรับผลงานข่าวในรอบปี 2515 ข่าว

แรกที่ได้รับรางวัล คือ ข้าว “ขังลิ้ม” ของ น้อย ทรัพย์พอกพูน จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และจัดต่อเนื่องมาจนถึงครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2558 ซึ่งเป็นการประกวดผลงานข้าวในรอบปี 2557 รวมระยะเวลาในการจัดการประกวดทั้งสิ้น 42 ปี มีข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมทั้งหมด 36 ข้าว

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม พบว่าเป็นข้าวเชิงสืบสวน ทั้งหมดหนังสือพิมพ์มติชน ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมากที่สุด 11 ข้าว เพราะข้าวที่นำเสนอมีเทคนิคการสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานด้วยวิธีการที่ทันสมัย มีการนำกฎหมายมาใช้ตรวจสอบข้อมูลข้าว หน่วยงานตรวจสอบสามารถนำข้อมูลข้าวไปใช้ขยายผลการตรวจสอบในทางคดีได้ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นหนังสือพิมพ์ที่ส่งข้าวเข้าประกวดมากที่สุดจำนวน 121 ข้าว เนื่องจากผู้บริหารให้การสนับสนุน และมีระบบการผลิตหนังสือพิมพ์ที่ดีที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์ที่ไม่เคยส่งข้าวเข้าประกวด เพราะผู้บริหารไม่มีนโยบายสนับสนุน ขณะที่เนื้อหาข้าวไม่มีลักษณะเป็นการรายงานข้าวเชิงสืบสวน

หนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพได้รางวัลข้าวยอดเยี่ยมจำนวน 23 ข้าว มากกว่าข้าวจากหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณที่มีอยู่ 13 ข้าว ส่วนรูปแบบการทำข่าวพัฒนาขึ้นตามความซับซ้อนของประเด็นข่าว

มีข้อสังเกต คือ ในช่วงปี 2555-2557 หนังสือพิมพ์ที่ส่งข้าวเข้าประกวดรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา มีจำนวนน้อยลง รวมถึงคุณภาพของข้าวที่ส่งเข้าประกวด โดยในปี 2557 จำนวนหนังสือพิมพ์ที่ส่งข้าวเข้าประกวด มีเพียง 5 ฉบับ จำนวนข้าว 15 ข้าว ซึ่งในจำนวนนี้เป็นข้าวของไทยรัฐ และเดลินิวส์ ที่เป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ จำนวน 11 ข้าว ส่วนที่เหลือเป็นข้าวของหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ กรุงเทพธุรกิจ 2 ข้าว มติชน และฐานเศรษฐกิจ แห่งละ 1 ข้าว ผลการตัดสินใจในปีนี้มีผลงานข้าวที่ได้รับรางวัลข้าวยอดเยี่ยม แต่มีผลงานข้าวที่ได้รับรางวัลดีเด่น 1 รางวัล ได้แก่ ข้าว เปิดโปงธุรกิจ “อุ้มบุญไทย มดลูกโลก” ของ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีจำนวนหนังสือพิมพ์ส่งเข้าประกวดรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อม้นตกุล ลดลง รวมถึงคุณภาพของข้าวด้วย เป็นผลมาจาก 3 สาเหตุหลัก คือ

1. หนังสือพิมพ์หลายฉบับ เริ่มไม่เห็นความสำคัญในการทำข่าวเพื่อส่งเข้าประกวดรางวัลข้าวยอดเยี่ยมมูลนิธิธิดา อม้นตกุล โดยเฉพาะในกลุ่มหนังสือพิมพ์ขนาดเล็ก เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องกำลังทุนและกำลังคน ในการทำข่าวเชิงสืบสวน เมื่อไม่มีข่าวที่มีคุณภาพ จึงเลือกไม่ส่งข้าวเข้าประกวด
2. การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในปัจจุบันมีการแข่งขันสูง เนื่องจากมีสื่อใหม่เกิดขึ้นจำนวนมาก โดยเฉพาะทีวีดิจิทัล ที่เน้นความเร็วในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้

หนังสือพิมพ์หลายฉบับ ต้องเปลี่ยนนโยบายมาขายข่าวตามกระแสมากขึ้น รวมถึงการหลีกเลี่ยงการทำข่าวตรวจสอบทุจริตเพื่อไม่ให้กระทบกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ นอกจากนี้เนื่องด้วยสื่อหลายแห่งก็หันมาให้ความสนใจกับการนำเสนอข่าวในเว็บไซต์มากกว่าหนังสือพิมพ์ ขณะที่ภาระงานของนักข่าวในปัจจุบันก็มากขึ้น จึงไม่มีเวลาทำข่าวตรวจสอบข้อมูลเชิงลึก และนักข่าวรุ่นใหม่มีประสบการณ์และทักษะในการทำข่าวเชิงสืบสวนค่อนข้างน้อย

3. ปัจจุบันมีสมาคมสื่อหลายแห่งเกิดขึ้น แยกเป็นสื่อเฉพาะกลุ่มมากขึ้น เช่น สมาคมผู้สื่อข่าวสายกีฬาแห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวอาชญากรรม เป็นต้น ทำให้หนังสือพิมพ์มีช่องทางในการส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลข่าวเพิ่มมากขึ้น ไม่จำเป็นที่จะต้องส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลมูลนิธิอิศรา อมันตกุล แห่งเดียว

แนวโน้มหรือพัฒนาการในเชิงเนื้อหาและรูปแบบของข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล แต่ละข่าว นับตั้งแต่ปี 2515 เป็นต้นมา

จากการวิจัยพบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา นับตั้งแต่ปี 2515 - 2556 จำนวน 36 ข่าว มีแนวโน้มหรือพัฒนาการในเชิงเนื้อหาและรูปแบบของข่าว ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ประเภทข่าว แบ่งตามประเภทเนื้อหาข่าว มี 7 ประเภท คือ ข่าวสังคม ข่าวอาชญากรรม ข่าวการเมือง ข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าวการศึกษา ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวสาธารณสุข โดยข่าวการเมืองมีสัดส่วนมากที่สุดจำนวน 13 ข่าว แบ่งตามข่าวนักข่าวเบา มีข่าวเบา 1 ข่าว คือ ข่าวขงลิ้ม ที่ได้รับรางวัลในปี 2515 ส่วนข่าวที่เหลือทั้งหมดเป็นข่าวหนัก แบ่งตามเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน มี 5 ประเภท คือ 1.ข่าวการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ 2.ข่าวการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีนักการเมืองหรือข้าราชการเกี่ยวข้อง 3. ข่าวการทุจริต หรือนื้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง หรือข้าราชการ 4. ข่าวการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ 5. ข่าวอื่นๆ ที่ไม่ชัดเจนว่าเป็นการเปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการนื้อราษฎร์บังหลวง/หรือเป็นการทุจริตฉ้อโกงในภาคเอกชน / หรือการกระทำผิดในหมู่สงฆ์

แต่ถ้านับรวมจำนวนข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันในทุกกลุ่ม จะพบว่ามีจำนวนถึง 22 ข่าว

มีข้อสังเกตว่า นับตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล จำนวน 7 ข่าว อยู่ในกลุ่มข่าวการทุจริต หรือนื้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมืองหรือข้าราชการ ทั้งหมด ส่วนปัจจัยที่ทำให้ข่าวกีฬาและข่าวบันเทิง ไม่เคยได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง พบว่า เนื้อหาข่าวทั้งสองประเภทเป็นข่าวเบา มุ่งเน้นให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านเป็นหลัก การตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกทำได้ยาก โดยเฉพาะข้อมูลของดารา

นักแสดงซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัว ขณะที่ข่าวสิ่งแวดล้อม และอาชญากรรม ยังมีจุดอ่อนอยู่ที่การทำข่าวที่พึ่งพาผลการสอบสวนของเจ้าหน้าที่รัฐเป็นหลัก

2. เนื้อหาข่าว

ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ตั้งแต่ปี 2526 เป็นข่าวที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนจำนวนมาก เชื่อมโยงข้อมูลหน่วยงานหลายแห่ง นอกจากนี้เนื้อหาข่าวที่พบมีมากกว่าสองประเด็นขึ้นไป ไม่ได้เป็นเนื้อหาประเด็นใดประเด็นหนึ่งเท่านั้น ขณะที่ประเด็นเนื้อหาข่าวการเมือง ปรากฏรวมอยู่ในข่าวที่ได้รับรางวัลมากที่สุด เนื่องจากเนื้อหาข่าวตั้งแต่ปี 2529 เป็นต้นมา จะมีกลุ่มนักการเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือโครงการต่างๆ หรือแม้กระทั่งนำข้อมูลไปอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาผู้แทนราษฎร ส่วนข่าว “เจาะขบวนการซุกไข่ หัวคั่นก” เป็นข่าวที่มีประเด็นมากที่สุด 5 ประเภท ได้แก่ ประเด็นด้านการเมือง, เศรษฐกิจ, สังคม, สาธารณสุข, สังคมและสิ่งแวดล้อม อยู่ในข่าวเดียวกัน

3. ช่วงระยยะเวลานำเสนอข่าว

จากการวิเคราะห์พบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรอา มมั่นคง ทั้ง 36 ข่าว ส่วนใหญ่ใช้เวลาแนะนำเสนออยู่ในเกณฑ์ 1 ปี ตามเงื่อนไขการประกวดข่าว แต่ในจำนวนนี้มีหลายข่าวที่ใช้เวลามากกว่า 1 ปีในการนำเสนอ ข่าว “ขังลิ้ม” ใช้เวลานำเสนออย่างน้อยที่สุด 3 วัน ส่วนข่าว “คดีประวัติศาสตร์ : บทสะท้อนความล้มเหลวในการป้องกันอุบัติเหตุจากสารเคมี” ใช้เวลานำเสนอมากที่สุด 10 ปี 9 เดือน 25 วัน

มีข้อสังเกตว่า ระยะเวลาในการนำเสนอข่าวจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกับความซับซ้อนของประเด็นข่าว และการค้นหาเอกสารหลักฐานที่นำมาใช้ประกอบการตรวจสอบ รวมถึงความรวดเร็วในการการสอบสวนของหน่วยงานตรวจสอบ

จากการสัมภาษณ์ถามความคิดเห็นของผู้ของบริหารหน่วยงานตรวจสอบ ขอมรับว่า การตรวจสอบคดีทุจริตของหน่วยงานรัฐในช่วงที่ผ่านมา มีปัญหาความล่าช้าเกิดขึ้น เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอ นอกจากนี้บางคดียังมีปัญหาถูกแทรกแซงจากนักการเมืองด้วย

4. พื้นที่ของเหตุการณ์ในข่าว

พื้นที่ส่วนกลาง หรือในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ในข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมากที่สุดจำนวน 13 ข่าว รองลงมาคือ ต่างจังหวัด จำนวน 12 ข่าว ส่วนพื้นที่ข่าวที่เกิดขึ้นพร้อมกันทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด มีจำนวน 11 ข่าว ขณะที่ในช่วงการบริหารงานของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และรัฐบาลของ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมหลายข่าว มีความเชื่อมโยงข้อมูลกับต่างประเทศด้วย

5. หน่วยงานหรือองค์กรที่ปรากฏอยู่ในข่าว

กระทรวงศึกษาธิการ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ เป็นหน่วยงานที่ปรากฏอยู่ในข่าวที่ได้รางวัลยอดเยี่ยมมากที่สุด แห่งละ 4 ข่าว โดยกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกระทรวงใหญ่ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มีงบประมาณในการบริหารงานจำนวนมาก ส่วนกระทรวงพาณิชย์ ถูกใช้เป็นช่องทางในการดำเนินงานโครงการสำคัญของรัฐบาลหลายชุด โดยเฉพาะโครงการรับจำนำข้าวที่ถูกตรวจสอบพบว่ามีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และมีข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม 2 ข่าว ขณะที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ถูกระบุว่าแหล่งเงินทุนใหญ่ของนักธุรกิจและนักการเมืองเพื่อนำไปใช้เล่นการเมือง

6. เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับการรายงานข่าวด้านการทุจริตประพฤติมิชอบ

จากการศึกษาพบว่า มีข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ถูกอยู่ในกลุ่ม ข่าวการทุจริต หรือข้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง หรือข้าราชการ จำนวน 22 ข่าว เริ่มปรากฏให้เห็นเป็นทางการ ในข่าว “ทุจริต รพช.” ปี 2522 ขณะที่ข่าวในช่วงก่อนหน้านั้น เป็นข่าวที่เกี่ยวข้องการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของข้าราชการ และการใช้อำนาจของกลุ่มผู้มีอิทธิพล เช่น ปี 2515 ข่าว “ขังลิ้ม” จากนั้นการละเว้นปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ พัฒนาขึ้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยร่วมมือกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่กระทำผิดกฎหมาย และนำมาสู่เรื่องการทุจริตประพฤติมิชอบ

แต่หลังจากที่นักการเมืองเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารประเทศ รูปแบบการทุจริตก็เริ่มขยายวงมากขึ้น โดยบุคคลที่เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการทุจริต เปลี่ยนจากข้าราชการ เป็นนักการเมือง ขณะที่กระบวนการทุจริตก็มีความซับซ้อนมากขึ้น จากที่จำกัดวงอยู่แค่การทุจริตในระดับกระทรวง หน่วยงาน ที่คิดโครงการขึ้นมาเพื่อของงบประมาณมาใช้ และแสวงหาผลประโยชน์ในกลุ่มของรัฐมนตรี ก็เปลี่ยนมาเป็นการคิดค้นนโยบาย เพื่อทำให้ช่องทางการอนุมัติทำโครงการต่างๆ ภายใต้ันนโยบายทำได้สะดวกมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “ทุจริตเชิงนโยบาย” ส่งผลให้เม็ดเงินที่รัฐเสียหายไปจากกระบวนการทุจริตสูงขึ้นตามไปด้วย

สำหรับการทุจริตเชิงนโยบาย เริ่มปรากฏให้เห็นชัดเจนจากข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมในปี 2549 มีจุดเริ่มต้นจากการที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ออกนโยบายแก้ไขกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ให้ต่างชาติเข้ามาซื้อหุ้นในบริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้

ผลจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ในสังคมไทยอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2557 จำนวน 36 ข่าว ทุกข่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งในรูปแบบการจับกุมตัวผู้กระทำความผิด การตั้งกรรมการสอบสวนข้าราชการที่เกี่ยวข้อง และการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหารงานของหน่วยงานหรือรัฐบาล ต่อกรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในข่าว ซึ่งถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการตัดสินใจให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยม คือ เป็นข่าวที่มีผลกระทบสูง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ขณะที่สังคมไทยเกิดการตื่นตัวหันมาให้ความร่วมมือกับสื่อมวลชนในการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรม หรือให้เบาะแส เอกสารหลักฐาน ในการหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ นักข่าวจึงสามารถคลี่คลายคดีได้เพราะหลักฐานสำคัญจากแหล่งข่าวหรือประชาชนที่ส่งเข้ามาให้ โดยเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ที่มาของประเด็นข่าว ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล จำนวน 36 ข่าว มีข่าวที่แหล่งข่าวให้ข้อมูลทั้งคำบอกเล่าและเอกสาร เป็นจำนวนถึง 21 ข่าว

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์นักข่าวที่ทำข่าวได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล พบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อตัวนักข่าว หรือองค์กรสื่อ ทั้งระหว่างการนำเสนอข่าวและหลังการนำเสนอข่าว มีหลายประการ เช่น การถูกข่มขู่ ได้รับการกดดันจากกระแสสังคม การฟ้องร้องคดีความ รวมไปถึงการถอนโฆษณา เป็นต้น

โดยข่าวยอดเยี่ยม ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกฟ้องร้องเป็นคดีความ และแพ้งคดี มี 1 ข่าว คือ ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน...สินบนข้ามชาติซีทีเอ็กซ์” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2548 ส่วนข่าว “คนใช้-ซุกหุ้หน้หมื่นล้านพิศดาร แจ้งเท็จ ป.ป.ช.” ที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม ในปี 2543 ทำให้ บริษัทชินคอร์ป ถอนโฆษณาจากสื่อในเครือมติชนทั้งหมด ก่อนที่ในช่วงเวลาการบริหารงานของ รัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี เมื่อปี 2554

ส่วนแนวทางการปฏิรูปสื่อในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หลังการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 มีการกำหนดเป้าหมายการแก้ไขปัญหาคำกล่าวหาการทำงานของสื่อมวลชนไว้หลายประเด็น อาทิ ปรับปรุง พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ไม่ให้อยู่ภายใต้อำนาจหน่วยงานรัฐ เพื่อให้สื่อสามารถเข้าถึงข้อมูล ส่วนการถูกฟ้องร้องของสื่อ จะมีการออกกฎหมายที่มีสาระสำคัญอยู่ที่การกำหนดให้ ผู้ฟ้องร้องสื่อ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการแสวงหาข้อมูลหลักฐาน มายืนยันความบริสุทธิ์ของตนเอง ถ้ายืนยันไม่ได้คนที่ฟ้องร้องก็จะมีคามผิด ซึ่งในต่างประเทศเรียกว่า “SLAPP” ซึ่งย่อมาจาก Strategic Lawsuit Against Public Participation” หมายถึง การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณชน” หรืออีกนัยหนึ่งคือ

“การฟ้องให้หุบปาก” ส่วนการถูกแทรกแซงอำนาจจากนักการเมือง จะมีการออกกฎหมายว่าด้วยการโฆษณาภาครัฐ เพื่อป้องกันไม่ให้ให้นักการเมืองโดยใช้เงินโฆษณาของรัฐเพื่อทำให้อื้ออยู่ภายใต้คำสั่งคำบงการของฝ่ายการเมือง

ขณะที่เสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลของสื่อ จะได้รับความคุ้มครองดูแล มีการออกกฎหมายลูกขึ้นมาควบคุมกำกับดูแล กรณีนำเสนอข่าวเสนอตามข้อเท็จจริง เจ้าขององค์กร หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ ไม่สามารถที่จะมาสั่งให้หยุดนำเสนอข่าว หรือไล่ออกจากงานได้

ประสบการณ์การทำข่าวของนักข่าว นำไปสู่บทเรียนเพื่อเพิ่มศักยภาพของสื่อมวลชนไทยในการทำรายงานข่าวเชิงสืบสวนอย่างไร

จากการวิจัยพบว่า ที่มาและการค้นพบประเด็นข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม มี 3 รูปแบบ คือ 1. ที่มาจากตัวนักข่าว จำนวน 1 ข่าว คือ ข่าวขังลิ้ม 2. แหล่งข่าวให้ข้อมูลทั้งคำบอกเล่าและเอกสาร มีจำนวน 21 ข่าว 3. จับประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ข่าวที่ปรากฏขึ้นมาเจาะลึกต่อ มีจำนวน 14 ข่าว

ส่วนการใช้แหล่งข่าว มีตั้งแต่การได้รับข้อมูลและเอกสารหลักฐานจากแหล่งข่าว มาจนถึงการร่วมมือกับแหล่งข่าวในการทำข่าว และการสร้างกระแสข่าว ล่าสุดในช่วงปี 2553 ข่าว “จีที 200 ไม้ล้างป่าช้า... พันล้าน” มีการใช้ประโยชน์ข้อมูลในโซเชียลมีเดีย มาช่วยในการทำข่าวด้วย เนื่องจากแหล่งข่าวหันมาใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียในการเปิดเผยข้อมูลหลักฐานเอกสารสำคัญมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ของนักข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม คิดเห็นตรงกันว่า ความรู้พื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการทำข่าวเชิงสืบสวน นักข่าวต้องแสวงหาความรู้ข้อมูลอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะความรู้ด้านกฎหมาย เพราะถ้าสื่อมวลชนไม่มีความรู้เรื่องนี้เลย เมื่อพบข้อมูลแล้วก็จะมองประเด็นไม่ออกว่าเรื่องนี้มีความสำคัญอย่างไร รวมไปถึงการมีสัญชาตญาณข่าว หรือที่หลักวิชาการทางด้านวารสารศาสตร์ เรียกว่า จมูกแห่งข่าว (Nose for news) เมื่อเห็นข้อมูลข่าวแล้วรู้ว่าเรื่องนี้สำคัญอย่างไร มีผิดปกติดังไร และนำมาสู่การตั้งคำถามว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับคำถาม Why ที่เป็นหลักการทำข่าวทั่วไป ในองค์ประกอบของการตั้งคำถามในการทำข่าว 5 W 1 H หรือ Who, What, Where, When, Why และ How ตั้งคำถามว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด ทำไมจึงเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น และเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นอย่างไร จากนั้นจะไปสืบค้นข้อมูลจากแหล่งใดได้บ้าง ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่สื่อมวลชนต้องพัฒนาตนเองเพิ่มขึ้น

ส่วนเทคนิค หรือ กลยุทธ์การทำข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏอยู่ใน ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม มูลนิธิอิศรา อมันตกุล มีหลากหลาย ตามประเด็นข่าวที่ปรากฏ สามารถสรุปได้เป็น 3

รูปแบบหลัก คือ 1. จากการลงพื้นที่ 2. จากการใช้ข้อมูลเอกสารหลักฐาน 3. จากการใช้ระเบียบกฎหมายตรวจสอบ

ปัจจุบัน เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าไปมาก หลายครั้งที่มีคนนำข้อมูลเอกสารสำคัญทางราชการมาเผยแพร่ในช่องทางการสื่อสารในโลกออนไลน์ แต่สิ่งสำคัญที่สุดของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเอกสารหลักฐาน คือ การตรวจสอบว่าเป็นของจริง หรือถูกทำขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลในโลกออนไลน์ เพราะในทางปฏิบัติถ้านักข่าวไม่ตรวจสอบอาจทำให้เกิดปัญหาการฟ้องร้องในภายหลังได้ ขณะที่ข้อมูลที่นำมาขยายผลต่อก็ควรเป็นข้อมูลที่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของบุคคล ที่อาจมีปัญหาในเรื่องการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้

มีข้อสังเกตว่า ที่ผ่านมา สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้พยายามจัดการฝึกอบรมเพิ่มทักษะในการทำข่าวเชิงสืบสวนมาตลอด แต่มักไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากองค์กรสื่อในการส่งนักข่าวเข้าร่วมการอบรม ต้องใช้วิธีการลอบบี้หลายครั้งกว่าจะได้นักข่าวมาเข้าร่วมการอบรม

ขณะที่สภาพการทำงานข่าวของนักข่าวในยุคปัจจุบันก็ เน้นการทำข่าวตามกระแสรายวันเป็นหลัก เพราะกังวลกับคำว่า “ตกข่าว” นำเสนอข่าวเนื้อหาเหมือนกัน ไม่เจาะลึกขุดคุ้ยข้อมูลที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ แตกต่างจากการทำงานของนักข่าวในอดีต

ข่าวเชิงสืบสวน ของสื่อในสังคมไทยในอนาคตในยุคสื่อดิจิทัล ควรจะมีรูปแบบกระบวนการบทบาทและเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการรายงานข่าวเชิงสืบสวนและปฏิรูปสังคมไทยในมิติต่างๆ อย่างไร และข่าวเชิงสืบสวนควรเข้ามามีบทบาทและวิธีการในการต่อต้าน เปิดโปงการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยอย่างไร

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว พบว่า ทุกข่าวมีบทบาทสำคัญต่อสังคมในการต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรม ช่วยเปิดโปงระงับยับยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มข่าวที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน ภายหลังจากที่สื่อมวลชนได้นำเสนอประเด็นข่าวไป ส่งผลทำให้ผู้บริหารของหน่วยงานที่ปรากฏในข่าวเกิดการตื่นตัว มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบข้อเท็จจริง และมีการนำข้อมูลของสื่อไปใช้ขยายผลทางคดี

ส่วนโครงการต่างๆ ที่เกิดปัญหาในข่าวแต่ละข่าว ก็มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น การถูกสั่งระงับยับยั้งโครงการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน หรือ ยกเลิกโครงการ เช่น ข่าว “ธุรกิจซื้ออุปกรณ์การศึกษา สปช. 142 ล้าน” ภายหลังจากที่ข่าวถูกนำเสนอ ครม.ก็มีการยื่นเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมและสั่งยกเลิกการจัดซื้อได้ทันที , ข่าว “เปิดโปงขบวนการการเมือง-ข้าราชการเขมือบบงบแห่งประเทศไทย คอมพิวเตอร์” ส่งผลทำให้รัฐบาลต้องมีการตั้งปรับลดงบประมาณ

จัดซื้อคอมพิวเตอร์ลงมาใหม่ ,ข่าว “จีที 200 ไม่ล้างป่าช้า... พันล้าน” ทางกองทัพมีการสั่งยกเลิกการซื้อสินค้า , ข่าว ‘หลายทุจริตบ้านเอื้ออาทรแสนล้าน ชักหัวคิว บั่นราคาที่ดิน ประโยชน์ทับซ้อน เชื้อวัฒนา เมืองสุข – บิ๊กเคหะฯ กับพวก’ มีการปรับลดโครงการให้มีขนาดเล็กลง , ข่าว “เปิดโปง อบจ.ทั่วประเทศฮั้วเอกชนทุจริต ซื้อตำราห่วย แจกโรงเรียน” มีการสั่งยกเลิกการจัดซื้อและคืนหนังสือที่ไม่มีคุณภาพให้เป็นเอกชน เป็นต้น

ข่าว “ผ่าขบวนการเอื้อประโยชน์ชินวัตร ขายหุ้น ชินคอร์ป 73,000 ล้าน” และ ข่าว “ผ่าขบวนการคอร์รัปชัน จำนำข้าวรัฐบาลยิ่งลักษณ์” ถือเป็น 2 ข่าว ที่มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเห็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในส่วนของนักข่าวที่ทำข่าวได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล นักการเมือง ผู้บริหารหน่วยงานตรวจสอบ ผู้บริหารองค์กรสื่อ นักวิชาการนักข่าวอาวุโสองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพสื่อ เกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนเกี่ยวกับการพัฒนาการทำข่าวเชิงสืบสวนและปฏิรูปสังคมไทย และการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า ข่าวทุจริต มีส่วนสำคัญในการช่วยระงับยับยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์หรือโครงการที่มีขึ้นในช่วงเวลานั้นได้ เพราะข้อมูลข่าวที่นำเสนอไป ถือเป็นชนวนเหตุสำคัญที่นำไปสู่จุดเริ่มต้นกระบวนการการสอบสวนของหน่วยงานรัฐ และไม่ว่าสังคมไทยในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันก็ยังคงมีอยู่ต่อไป กลไกการตรวจสอบปัญหาการทุจริตโดยสื่อ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และควรอย่างยิ่งที่สื่อจะต้องหันกลับมาทำหน้าที่ตรงนี้ให้เต็มประสิทธิภาพเหมือนในอดีต

2. การทำข่าวประเภทนี้ ควรได้รับการสนับสนุนจากองค์กรสื่อ โดยเฉพาะเจ้าของสื่อให้นักข่าวทำหน้าที่ได้อย่างอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงจากกลุ่มทุนและการเมือง

3. หน่วยงานรัฐ ควรให้การสนับสนุนให้สื่อสามารถเข้าถึงข้อมูล เพื่อนำมาใช้ประกอบการทำข่าว ไม่มีการขี้อเวลา มีมาตรการป้องกันปัญหาการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อหยุดการนำเสนอข่าว และควรมีการปรับปรุงกระบวนการพิจารณาคดีของหน่วยงานตรวจสอบให้มีความรวดเร็วมากขึ้น

4. การทำงานของสื่อ ควรต้องให้ความสำคัญกับผู้ถูกกล่าวหา เปิดโอกาสให้ชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างเต็มที่ และการนำเสนอข้อมูลควรจะต้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันการกระทำ ความผิดให้ชัดเจน ไม่ใช่อ้างคำพูดหรือความเห็นลอยๆ ที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลยืนยันได้ และควรตรวจสอบให้ครบถ้วนทุกฝ่าย ไม่เลือกตรวจสอบแค่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น เพื่อไม่ให้ตกเป็น

เครื่องมือในการใส่ร้ายป้ายสีโจมตีกันทางการเมือง และให้ประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริงที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้ในการสร้างภูมิความรู้ให้กับประชาชน กลายเป็นสังคมแห่งความรู้

5. ควรเสริมสร้างศักยภาพและทักษะการทำงานข่าวเชิงสืบสวน ให้กับนักข่าวในภาคสนาม ทั้งในส่วนของหนังสือพิมพ์ สำนักข่าวออนไลน์ และทีวีดิจิทัล เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพและมีประสิทธิภาพ เพราะการทำข่าวเชิงสืบสวนไม่จำเป็นต้องเป็นข่าวทุจริตเพียงอย่างเดียว และนักข่าวจะต้องใส่ใจเรื่องไกลตัวด้วย ทั้งสังคมโลก อาเซียน ด้วยการเริ่มต้นเรียนรู้ ความเป็นมา สถานการณ์ของทุกประเทศ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม เพื่อให้รู้ข้อมูลวงกว้าง ประกอบการนำเสนอข่าวและต่อยอดไปสู่การทำข่าวเชิงลึก

6. ข่าวทุจริตควรจะได้รับผลกระทบให้เป็นนโยบายร่วมที่สื่อทุกแห่งต่างร่วมมือร่วมใจกันทำข่าว ไม่ว่าจะสื่อใดจะเป็นผู้เปิดข่าวเป็นคนแรกก็ตาม ซึ่งกรณีจำเป็นอย่างยิ่งที่สมาคมวิชาชีพสื่อจะต้องเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางเพื่อรณรงค์ให้สื่อที่เป็นสมาชิกหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง ทั้งการจัดประชุมเจรจาทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างเจ้าของสื่อ รวมถึงให้การสนับสนุนฝึกอบรมพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้กับนักข่าว

7. สื่อต้องหาทางให้ประชาชนหันมาให้ความสำคัญและสนับสนุนกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนด้วย เพราะตราบดีที่ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญ สิ่งที่ทำอยู่ก็จะไม่ได้รับการสนับสนุน เหมือนดังเช่น ความเห็นของ นายประมนต์ สุธีวงศ์ ประธานองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) ที่ระบุว่า “การทำข่าวเชิงสืบสวน มันมีเหตุผลที่การสืบสวนในสื่อต้องมี เพราะเรื่องผลประโยชน์จะหมดไปก็ต่อเมื่อมีคนเอาข้อเท็จจริงมาตีแผ่ได้ ซึ่งข้อเท็จจริงนี้ต้องมีการวิเคราะห์ไม่ใช่ว่าแค่หยิบยกมาพูด ซึ่งปัญหาของสื่อในปัจจุบันคือ ไปทำให้เขาเสียผลประโยชน์ เขาก็จะหาวิธีการแก่ง การป้องกันตรงนี้ได้ คือ ทำให้ประชาชนเข้าใจและออกมาสนับสนุน เหมือนการแก้ปัญหของประเทศหลายเรื่อง ตราบดีที่ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญ สิ่งที่ทำอยู่ก็จะไม่ได้รับการสนับสนุนพอสมควร สื่อที่ทำหน้าที่สืบสวนประเด็นพวกนี้ ต้องหาวิธีสร้างให้คนส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ เมื่อเห็นประโยชน์ก็ต้องสนับสนุนให้มีสื่อประเภทนี้ต่อไป สื่อต้องพยายามสร้างกระแสให้ประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญ และสนับสนุนเรื่องนี้”

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการวิจัยครั้งนี้ มีการค้นพบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวนทั้งสิ้น 36 ข่าว มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะการช่วยเปิดโปง และระงับยับยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศไทย ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตาม บทบาทของสื่อมวลชน ในเรื่องการสอดส่องดูแล ระแวดระวังภัย ที่

จะเกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของสื่อมวลชนบทบาทหนึ่ง จากบทบาทหน้าที่ทั้งหมด 5 ด้าน (McQuail, D., 1994) ตามหลักและทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่าด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคม สื่อมวลชนควรตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ทั้งในเรื่องความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง รวมถึงจรรยาบรรณต่างๆ และคำนึงถึงการตอบสนองความต้องการของประชาชนในการรับรู้ความเป็นไปในสังคมทั้งในมิติที่รอบด้านและลุ่มลึกทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง

ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิสรภาพ อมรินทร์กุล ทุกข่าวมักนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งในรูปแบบการจับกุมตัวผู้กระทำความผิด ตั้งกรรมการสอบสวนข้าราชการที่เกี่ยวข้อง และการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหารงานของหน่วยงานหรือรัฐบาล ต่อกรณีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในข่าว ซึ่งถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการตัดสินใจให้รางวัลข่าวยอดเยี่ยม คือ มมองค์ประกอบข่าว (News Element) ที่มีคุณค่าข่าว (News Values) สูง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เป็นประโยชน์กับส่วนรวม

ส่วนกระบวนการทำข่าวของนักข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมแต่ละข่าว นอกเหนือจากอุดมการณ์แรงกล้าที่จะทำความจริงให้ปรากฏในสังคม โดยไม่เกรงกลัวภัยอันตรายแล้ว ยังตระหนักถึงความรับผิดชอบสูงสุดในการทำหน้าที่สื่อมวลชนที่มีต่อบ้านเมืองด้วย เป็นไปตามบทบาทการเป็น “สุนัขเฝ้าบ้าน” (Watchdog) ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักของสื่อมวลชนที่จะต้องคอยดูแลผลประโยชน์ให้ประชาชน โดยการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนารูปแบบและเทคนิคการทำข่าว ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของประเด็นข่าว ที่ซับซ้อนมากขึ้น ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงกลวิธีการทุจริตของนักการเมืองที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละยุคสมัยด้วย ซึ่งการรายงานข่าวแบบตรงไปตรงมา (Straight News) หรือข่าวประจำวัน (Routine News) คงไม่เพียงพอ ต้องพัฒนาสู่การรายงานเชิงลึก (In-depth Reporting) ในลักษณะข่าวเชิงสืบสวน (Investigative News) เพิ่มขึ้น

ขณะที่กระบวนการทำข่าวตรวจสอบทุจริต หากผู้บริหารองค์กรสื่อให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ให้อิสระโดยไม่มีการแทรกแซงจากกลุ่มทุนและผู้มีอำนาจทางการเมือง ก็จะส่งผลทำให้กระบวนการทำงานของสื่อมวลชนทั้งระบบ ตั้งแต่ นักข่าว หัวหน้าข่าว บรรณาธิการ ในฐานะ “ผู้เฝ้าประตู” ตามหลักทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper Theory) ที่ให้ความสำคัญต่อการนำเสนอข่าวตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง มุ่งมั่นนำเสนอข่าวชิ้นนั้นต่อเนื่อง หรือที่ภาษาข่าวเรียกกันว่า “กัดไม่ปล่อย” จนกว่าข่าวที่นำเสนอไปจะมีบทสรุปที่ชัดเจน ปัญหาที่

เกิดขึ้นได้รับการคลี่คลาย โครงการทุจริตถูกสั่งระงับ หรือยกเลิกไปในที่สุด ผู้กระทำความผิดในข่าว ถูกลงโทษตามกระบวนการทางกฎหมาย

การวิเคราะห์ข่าวยอดเยี่ยมในงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ระหว่างปี 2515 ถึง 2539 ของ ชัยยุทธ โชติบาล (2541) ที่พบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม ระหว่างปี 2515 ถึง 2539 จำนวน 24 ข่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสถานการณ์ นโยบาย บุคคล และการลงโทษตามกฎหมายตามมา การวิเคราะห์ข่าวยอดเยี่ยมในงานวิจัยนี้ พบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมนับตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว มีพัฒนาการสำคัญทั้งในส่วนของเนื้อหาข่าว ที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงพัฒนาการการทำข่าวของนักข่าวหรือกองบรรณาธิการ ที่ทำข่าวแต่ละข่าว มีการใช้เทคนิคและวิธีการในการทำข่าวมากขึ้นตามสภาพเครื่องมือ กฎหมาย แต่สิ่งสำคัญที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนในแต่ละข่าว คือ อุดมการณ์ในการทำข่าวของนักข่าวหรือกองบรรณาธิการ ที่มีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าในการร้องเรียกร้องความเป็นธรรม เปิดโปงความไม่ชอบมาพากลของกลุ่มคนที่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน และนำตัวมาลงโทษตามกฎหมาย

ขณะที่การทำหน้าที่ของนักข่าว หรือกองบรรณาธิการ ในการตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ที่ผ่านมาก็เป็นการกระตุ้นสำคัญที่ทำให้สังคมได้ตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งถือเป็นสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นการสร้างวาระในสังคม ตามหลักทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร(Agenda-setting theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการทำงานของสื่อมวลชน ในการกำหนดวาระข่าวสารของคนในสังคม ให้สนใจหรือให้ความสำคัญกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง รวมไปถึงการชี้นำความคิดของคนในสังคมด้วย ให้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของประเทศร่วมกัน เห็นได้จากผลการวิเคราะห์ที่มาของประเด็นข่าว ในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว มีข่าวที่แหล่งข่าวให้ข้อมูลทั้งคำบอกเล่าและเอกสาร เป็นจำนวนมากถึง 21 ข่าว ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้กระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าวสามารถคลี่คลายคดีสำคัญได้รวดเร็วมากขึ้น ส่งผลทำให้ข่าวที่นำเสนอต่อสาธารณชนมีน้ำหนัก หน่วยงานตรวจสอบสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการขยายการตรวจสอบคดีตามขั้นตอนกฎหมายได้

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้ พบข้อมูลสำคัญว่า ผลจากการนำเสนอข่าวทุจริตของสื่อมวลชนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทำให้นักเมืองซึ่งมักจะเป็นหัวเรือใหญ่ในการก่อการทุจริตในประเทศไทย ต้องใช้วิธีการต่างๆ เพื่อเข้ามาแทรกแซงการทำงานของสื่อ ทั้งอำนาจรัฐ และอำนาจทุน ทำให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหารงานใหม่ ลดทอนบทบาทการทำข่าวทุจริตลง เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้มีผลกระทบทางธุรกิจ รวมถึงการเลือกข้างสนับสนุนฝ่าย

การเมืองเพื่อความอยู่รอดขององค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการเสนอข่าวคอร์รัปชันในหน่วยงานของรัฐ” ของ อมรรัตน์ มหิทธิรักษ์ (2546) ที่พบว่า ตัวแปรสำคัญที่เป็นข้อจำกัดต่อการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ อิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย รายได้จากโฆษณา

นอกจากนี้ผลจากการแข่งขันในธุรกิจสื่อยุคเปลี่ยนผ่านจากสื่อเก่าไปเป็นสื่อใหม่ สำนักข่าว และทีวีดิจิทัลเกิดขึ้นมากมาย เป็นผลกรณำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมีการแข่งขันสูง โดยเฉพาะเรื่องความเร็ว เน้นทำข่าวตามกระแสในอยู่ในความสนใจของประชาชนเพื่อผลประโยชน์จากเม็ดเงินโฆษณา กอปรกับศักยภาพของนักข่าวรุ่นใหม่ที่ยังขาดประสบการณ์ในการทำข่าวเชิงสืบสวน ทั้งการหาประเด็นข่าว เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูลเอกสารหลักฐานประกอบ จึงทำให้ปริมาณข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตรวจสอบการทุจริตเริ่มน้อยลง รวมถึงลดลงในเชิงคุณภาพด้วย อันเป็นผลมาจากนโยบายของเจ้าของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์ มากกว่าบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

ทั้งนี้ จะเห็นได้ชัดเจนจากผลการวิจัยที่พบว่าในช่วงปี 2555-2557 ที่ผ่านมา จำนวนหนังสือพิมพ์ที่ส่งข่าวเข้าประกวดรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ที่มีจำนวนลดน้อยลง รวมถึงจำนวนข่าวและคุณภาพด้วย และการประกวดรางวัลบางปี ก็ไม่มีผลงานข่าวใดที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยม และจากการสัมภาษณ์ความเห็นผู้เกี่ยวข้องในด้านสื่อ ได้รับการยืนยันว่า ข่าวเชิงสืบสวนที่ปรากฏในสื่อมวลชนทั่วไปมีจำนวนน้อยมาก แทบจะไม่ปรากฏให้เห็น โดยเฉพาะในส่วนของหนังสือพิมพ์

เมื่อสื่อมวลชนละทิ้งการทำหน้าที่ตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันด้วยข้อจำกัดต่างๆ ก็ส่งผลทำให้บทบาทเรื่องสอดส่องดูแล ระวังระวังภัย รวมถึงการเป็น สุนัขเฝ้าบ้าน (Watchdog) ตามหลักทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่า ด้วยความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility Theory) ที่เคยปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในอดีตหายไป และส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ไปยังกระบวนการทำงานข่าวทั้งระบบ ตามหลักทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper Theory)

เมื่อนักข่าว เลือกที่จะไม่ทำข่าวหรือนำเสนอข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตรวจสอบการทุจริต เพราะคิดว่าส่งข่าวเข้าไปก็ไม่ได้นำเสนอ ทำข่าวไปก็เสียเวลา ไม่ทำงานเกินหน้าที่เกินเงินเดือน เมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญทำให้นักข่าวทำงานง่ายขึ้น จึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความสุขในชีวิตมากกว่าการค้นคว้าหาข้อมูล ความรู้รอบตัวก็มีน้อยลง ทักษะคิดและอุดมการณ์ของ

วิชาชีพในการทำหน้าที่รายงานข่าวต้องมีการทบทวนและได้รับการส่งเสริมจากองค์กรวิชาชีพสื่อให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ก็เป็นแนวโน้มที่จะต้องปรับเปลี่ยนโดยเร็วเช่นกัน

ส่วนหัวหน้าข่าว บรรณาธิการข่าว ที่ได้รับนโยบายของเจ้าของสื่อโดยตรง ก็เลือกที่จะไม่นำเสนอข่าวประเภทนี้ เพราะไม่ต้องการมีปัญหากับเจ้าของสื่อ เกรงกลัวต่อการถูกปลดหรือโยกย้ายตำแหน่ง แต่หากจำเป็นต้องนำเสนอจริง ๆ เพื่อไม่ให้ตกข่าว ก็เลือกที่จะนำข่าวไปฝังเป็นข่าวเล็กๆ หรือทำเป็นข่าวเด่นอยู่หน้าในของหนังสือพิมพ์ ไม่เลือกนำมาเป็นประเด็นสำคัญขึ้นเป็นพาดหัวข่าวใหญ่ในหน้าหนึ่ง รวมไปถึงการพลิกประเด็นใหม่ขึ้นมาเพื่อให้เป็นผลบวกกับฝ่ายการเมืองที่องค์กรสื่อของตนเองสนับสนุน ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง

เมื่อกระบวนการทำงานของสื่อเปลี่ยนแปลงไป การสร้างวาระทางสังคม ในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันให้กับประชาชน ตามหลักทฤษฎีการกำหนดระเบียบวาระของข่าวสาร (Agenda-setting theory) ก็มีปัญหาตามมาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ประชาชนไม่รู้ลึกตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับปัญหาการทุจริตเหมือนในอดีตที่ผ่านมา มองว่าการทุจริตเป็นเรื่องธรรมดา และเป็นเหตุผลสำคัญให้กลไกการตรวจสอบของภาคประชาชน อ่อนแอลงไปอย่างเห็นได้ชัดเจน

ดังนั้น ในการปฏิรูปสื่อที่กำลังเกิดขึ้นในอนาคตนี้ สิ่งสำคัญนอกเหนือจากการแก้ไขปัญหาเรื่องกระบวนการทำงานของสื่อที่เคยเป็นปัญหาในอดีต ทั้งการถูกฟ้องร้อง การเข้าถึงข้อมูล และความเป็นอิสระที่กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้แล้ว การกำหนดบทบาทของสื่อมวลชน ในการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อตรวจสอบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จึงถือเป็นเรื่องสำคัญ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ควรมองข้ามเช่นกัน โดยเฉพาะการกำหนดค้ำวาระว่าด้วยการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นวาระแห่งชาติของสื่อมวลชนทุกคน ควรมีการจัดทำให้เห็นเป็นนโยบายที่ชัดเจน เพื่อให้เห็นผลในทางปฏิบัติมากขึ้น เหมือนดังที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา ที่มีการก่อตั้งคณะกรรมการเสรีภาพสื่อมวลชน (The Commission on Freedom of the Press) เมื่อปี ค.ศ.1942 และมีกำหนดภารกิจหลักของสื่อมวลชนในการทำให้ความขัดแย้งในสังคมเปลี่ยนจากการใช้ความรุนแรงมากเป็นการใช้เหตุผลในการโต้แย้งกัน และกำหนดหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลทำให้แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชนต่อสังคมในสหรัฐอเมริกาเกิดผลเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติมากขึ้น

ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้ว แนวคิดการกำหนดค้ำวาระว่าด้วยการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นวาระแห่งชาติของสื่อมวลชนดังกล่าว เคยมีการหยิบยกขึ้นมาพูดคุยในแวดวงสื่อมวลชน ตั้งแต่ช่วงปี 2549 ที่ผ่านมารวมถึงแนวคิดการจัดตั้ง “กองทุนวิจัยเพื่อสื่อมวลชน” ของ ศ.นพ. ประเวศ วะสี ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และราษฎรอาวุโส เพื่อสนับสนุนนักข่าวให้สามารถทำการวิจัยสืบสวนให้มากยิ่งขึ้น โดยประชาชนมีส่วนร่วมบริจาคเงินช่วยส่งเสริม

ในส่วนกระบวนการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อในปัจจุบัน และอนาคต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีกรอบระดับมาตรฐานทางวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายมากขึ้น โดยเฉพาะการนำเสนอข้อมูลเอกสารหลักฐานประกอบอย่างชัดเจน มีความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงเลือกข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ประยุกต์ใช้เครื่องมือเทคโนโลยี ให้เป็นประโยชน์ในการสืบค้นประเด็นข่าว เพื่อให้ประชาชนรับรู้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจน มากกว่าการรับทราบความเห็น

เหมือนดังที่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และราษฎรอาวุโส ระบุไว้ว่าการหยุดยั้งคอร์รัปชันที่ชะงัดที่สุด คือ คอร์รัปชันไม่กลัวความเห็น แต่กลัวความรู้ และในสังคมอำนาจอย่างบ้านเราจะใช้ความเห็นมากกว่าความรู้ ทำอะไรไม่ค่อยสำเร็จรวมทั้งการปราบปรามการคอร์รัปชัน คอร์รัปชันจึงเฟื่องฟูเต็มแผ่นดิน ชับซ้อนซ้อนเงื่อน โดยเฉพาะคอร์รัปชันเชิงนโยบาย การดูผิวเผินไม่สามารถรู้ความจริงได้ ต้องอาศัยการวิจัยหรือการสืบสวนสอบสวน เพื่อขุดหรือกลั่นเอาความจริงออกมาให้ได้

แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่มีการกำหนดบทบาทการทำข่าวเชิงสืบสวนที่ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของหนังสือพิมพ์ สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็จะเป็นเหมือนดังที่ บัญญัติ ทศนิยะเวช นักข่าวอาวุโส ชี้ไว้ว่า “ข่าวเชิงสืบสวนที่เจาะลึก และให้รายละเอียดครบถ้วนรอบด้าน เป็นหนทางเดียวที่จะทำให้หนังสือพิมพ์อยู่รอดได้ในยุคการเปลี่ยนแปลงของสื่อในขณะนี้ ต้องชูจุดขายเรื่องนี้มาเป็นจุดแข็งของหนังสือพิมพ์ ไม่นั่นการนำเสนอข่าวตามกระแส แต่มุ่งเน้นข่าวเชิงสืบสวนเป็นหลัก ถ้าไม่ทำแบบนี้ บทบาทของหนังสือพิมพ์ก็จะค่อยๆ ลดทอนความสำคัญลงไปเรื่อยๆ จนในท้ายที่สุดจะไม่เหลือความสำคัญอะไรอีก ”

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้ สามารถสรุปรวบรวมเป็นข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ประโยชน์ และเพื่อการทำวิจัยในอนาคตเพื่อเพิ่มเติมและต่อยอดในส่วนที่ยังไม่ชัดเจนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยค้นพบว่า ข่าวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว มีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม และช่วยเปิดโปงระงับยับยั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยได้ นักข่าวอาชีพสามารถนำองค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการทำข่าวแต่ละข่าว ไปใช้เป็นแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนเพื่อต่อต้านการทุจริตทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้

2. ผลการวิจัยค้นพบว่า ชาวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมมูลนิธิอิศรา อมันตกุล ตั้งแต่ปี 2515-2556 จำนวน 36 ข่าว มีพัฒนาการของข่าวซับซ้อนมากขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งรูปแบบข่าว ประเภท และวิธีการทูลจริตคอร์รัปชัน นักข่าวทั้งจากสื่อกระแสหลัก และสื่อทางเลือกใหม่ๆ สามารถข้อมูลที่ค้นพบไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเพื่อวางแผนทำข่าวเชิงสืบสวนของข่าวกลุ่มต่างๆ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ขณะที่หน่วยงานตรวจสอบก็สามารถนำข้อมูลข่าวไปใช้เป็นแนวทางการตรวจสอบคดีในกลุ่มข่าวต่างๆ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตด้วยเช่นกัน

3. ผลการวิจัยค้นพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ข่าวเชิงสืบสวนเพื่อต่อต้านการทุจริตมีจำนวนลดลงรวมถึงคุณภาพของข่าว เป็นผลมาจากการถูกแทรกแซงการทำงานทั้งอำนาจรัฐ และอำนาจทุน ส่งผลทำให้หนังสือพิมพ์หลายฉบับต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการบริหารงานใหม่ ลดทอนบทบาทการทำข่าวทุจริตลง เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้มีผลกระทบทางธุรกิจ รวมถึงการเลือกข้างสนับสนุนฝ่ายการเมืองเพื่อความอยู่รอดขององค์กร และในขณะที่ธุรกิจสื่อยุคเปลี่ยนผ่านจากสื่อเก่าไปเป็นสื่อใหม่ สำนักข่าวออนไลน์ และทีวีดิจิทัลเกิดขึ้นมากมาย ทำให้การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนมีการแข่งขันสูงโดยเฉพาะเรื่องความเร็ว ทำให้มักเน้นทำข่าวตามกระแสในอยู่ในความสนใจของประชาชนเพื่อผลประโยชน์จากเม็ดเงินโฆษณาเป็นสำคัญ รวมไปถึงศักยภาพของนักข่าวรุ่นใหม่ที่ยังขาดประสบการณ์ในการทำข่าวเชิงสืบสวน ทั้งการหาประเด็นข่าว เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูลและเอการหลักฐานประกอบ ดังนั้น องค์กรวิชาชีพสื่อ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปสื่อ สามารถนำข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการกำหนดบทบาทการปฏิรูปการรายงานข่าวเชิงสืบสวนเพื่อคุณภาพข่าวสารและเพื่อต่อต้านการทุจริตในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย มีข้อจำกัด ไม่ได้สัมภาษณ์ความคิดเห็นของเจ้าของสื่อหรือผู้ประกอบการธุรกิจ จึงยังขาดข้อมูลที่แท้จริงในด้านนโยบายการนำเสนอข่าวของสื่อ รวมถึงปัจจัยและอุปสรรคสำคัญในการทำธุรกิจสื่อ หากจะมีการศึกษาวิจัยหัวข้อนี้เพิ่มเติมในอนาคต ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าของสื่อ ซึ่งจะช่วยให้ได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงการที่สื่อพลเมืองจะนำแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนไปใช้ในการนำเสนอข้อมูลผ่านช่องทางสื่อสมัยใหม่ในโลกออนไลน์ได้อย่างไรบ้างด้วย

2. หากมีการขยายขอบเขตการศึกษา วิจัยที่เกี่ยวกับพัฒนาการของชาวที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมของต่างประเทศ หรือในประเทศอาเซียน เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการทำงานข่าวเชิงสืบสวนกับชาวที่ได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมของประเทศไทย เพื่อจะได้เปรียบเทียบและเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาและปรับปรุงการทำข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชนไทยในอนาคตต่อไปให้เป็นสากลมากขึ้น

3. ควรมีการศึกษาเฉพาะกรณีเรื่องการทำข่าวเชิงสืบสวนในการตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชัน ในวงการศิลปะ บันเทิง และกีฬา หรือวงการอื่นๆ บ้าง จะช่วยทำให้เห็นประเด็นใหม่ๆ และเกิดผลการเปลี่ยนแปลงในมิติอื่นๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการทำข่าวเชิงสืบสวนในมิติใหม่ๆ และช่วยตรวจสอบสังคมและปฏิรูปสังคมที่รอบด้านมากขึ้น

ป
ร
จ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กฤษณ์ท แสันทวี. (2555). “บทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข่าวการเมืองของสื่อมวลชนไทย” มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. สืบค้น 3 มกราคม 2557 จาก http://ir.swu.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/2503/Kritchanut_S_R416218.pdf?sequence=1.
- ชัยยุทธ โชติบาล. (2541). งานวิจัย “พัฒนาการช่วยออกเยี่ยมรางวัล มุลินธิธิศรา อมันตกุล กับการกำหนด บทบาทและแนวทางในการรายงานข่าวเพื่อต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน”. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ครุณี หิรัญรักษ์. (2529). เทคนิคการข่าวและการเขียนข่าวหนังสือพิมพ์. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1)
- ไทยรัฐออนไลน์ . (2558). โขชัยลมิเดีย กับสังคมไทย. สืบค้นจาก <http://thairath.co.th/content/493094> เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2558.
- ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, และ อิศรินทร์ หนูเมือง. (2548). บทบาทและบทเรียนสื่อมวลชน ในการแก้ปัญหา คอร์รัปชัน . สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. สืบค้นจาก http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=353%3A2009-09-29-07-55-33&catid=46%3AAcademic&Itemid=7 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2548.
- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. แผนยุทธศาสตร์ สมาคมนักข่าวฯ ปี2556 , สืบค้นจาก http://www.tja.or.th/index.php?option=com_rockdownloads&view=file&Itemid=27&id=842:--2556-doc.
- พิศิษฐ์ ชวลาธวัช และคณะ . (2539). การรายงานข่าวชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 1) . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- พีระ จิระโสภณ และ มาลี บุญศิริพันธ์ . (2538). การรายงานข่าวเชิงสืบสวนแบบประยุกต์ (พิมพ์ครั้งที่ 1) .กรุงเทพฯ:สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย.
- พีระ จิระโสภณ. (2544). “ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร. หน่วยที่ 11 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พงษ์ วิเศษสังข์.(ไม่ระบุวันเผยแพร่). ความรับผิดชอบของสื่อมวลชน. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ สืบค้น 7 ตุลาคม 2557 จาก <http://proceedings.bu.ac.th/index.php/com-phocadownload-controlpanel/csr?download=20> Z.

- มานะ ตีรยาภิวัฒน์. (2557). สื่อสังคมออนไลน์ (Social media) กับการทำข่าวเชิงสืบสวน.
วารสาร อิศราปริทัศน์.
- มูลนิธิอิสรา อมันตกุล. (2551). คู่มือในการจัดประกวดข่าวรางวัลอิสรา อมันตกุล ครั้งแรก เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2516.
- เสกสรร โรจนเมธากุล. (2555). ตีความวาทกรรมปัญญานักข่าว จากสนามอบรมทำข่าวสืบสวนทูลเกล้า.
สำนักข่าวอิสรา . สืบค้นจาก <http://www.isranews.org/2012/news-conscious/191-thaireform/16743.html> เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2555.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2557). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ แนวทางการทำให้เกิดการเสนอข่าวเชิงสืบสวน ในสื่อหนังสือพิมพ์. สำนักข่าวทีซีไอเจ. สืบค้นจาก <http://www.tcijthai.com/office-tcij/view.php?ids=4083> เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2557.
- สุทธิชัย หยุ่น. (2558). วิฤทธิเศรษฐกิจกับความอ่อนเปลี้ยของข่าว ‘สืบสวนสอบสวน’. คอลัมน์ “กาแฟดำ”. นสพ.กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 10 มีนาคม 2558. สืบค้นจาก <http://tdri.or.th/tdri->
- สมหมาย ปาโรจน์รัตน์. (2537). ข่าวเจาะ เจาะข่าว สดุดยอดข่าว “พูลิตเซอร์” (พิมพ์ครั้งที่ 1) .กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- เสนาะ สุขเจริญ. (2557). งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการทำข่าวสืบสวนการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในสื่อออนไลน์: ศึกษากรณีเว็บไซต์สำนักข่าวอิสรา”. วารสาร อิศราปริทัศน์.
- สมควร กวียะ. (2545). การสื่อสารมวลชน : บทบาทหน้าที่ เสรีภาพ และความรับผิดชอบ . กรุงเทพฯ : โกสินทร์.
- สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย. (2555). *Investigative Website*. รายงานประจำปี สมาคมนักข่าว วิทยุและโทรทัศน์ไทย 2555.
- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2549). ข่าวเจาะ-เจาะข่าว ถอดประสบการณ์และเทคนิคข่าวเชิงสืบสวน. กรุงเทพฯ:สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย.
- สถาบันอิสรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย. (2557). วารสารอิสราปริทัศน์ , ปีที่ 3 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2557.
- สำนักข่าวไทยพับลิกา. (2557). ผลการจัดอันดับคอร์รัปชันโลกปี 2557 ไทยได้ที่ 85 จาก 175 ประเทศ ได้ 38 คะแนนจาก 100 . สืบค้นจาก <http://thaipublica.org/2014/12/cpi-2014-1/> เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2557.

- สำนักข่าวอิสรา. (2553). *บทบาทสื่อ 2 มุมในภาวะวิกฤติ ที่ชนะจาก 2 วงเสวนาวันเสรีภาพ สื่อมวลชนโลก* สืบค้นจาก <http://www.isranews.org/south-news/Academic-arena/item/1902-2-2.html?pop=1&tmpl=component&print=1> เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2553.
- สำนักข่าวอิสรา. (2557). “วิชา”ปลุกจิตสำนึกสื่อ ยก “อิสรา”ต้นแบบเปิดโปงคอร์รัปชั่น. สืบค้นจาก <http://www.isranews.org/isranews-article/item/34824-wicha01.html> เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2557.
- สำนักข่าวไทยพับลิกา. (2555). “ประมณฑ์ สุธีวงศ์” ประธานภาคีเครือข่ายต่อต้านคอร์รัปชั่น ความท้าทายกรณี “สทรูทถึงคอร์รัปชันประเทศไทย”. สืบค้นจาก <http://thaipublica.org/2012/12/pramon-sutivong/> เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2555.
- สำนักข่าวอิสรา. (2555). *เปิดตัวหมาเฝ้าบ้านรุ่น 1 เสริมเขียวเล็บ เกาะติด ‘คอร์รัปชัน’ ทั่วโลก*. สืบค้นจาก <http://www.isranews.org/about-us/56-isranews/6751--1-.html> เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2555.
- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, *วารสารประจำปี*. เนื้อหาของข่าวที่ส่งประกวดข่าวยอดเยี่ยม ประจำปี, กรุงเทพฯ, 2515-2558.
- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, ข่าวที่ส่งประกวดรางวัลและได้รับรางวัลข่าวยอดเยี่ยมของมูลนิธิอิสรา อมันตกุล ปี 2515 - 2556.
- อมรรัตน์ มหิทธิรุกษ์. (2546). งานวิจัย “บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการเสนอข่าวคอร์รัปชันในหน่วยงานของรัฐ”. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาต่างประเทศ

- Bob Woodward. (2009). *Tips from Bob Woodward on Investigative Journalism*. Washington Post . channel. Retrieved June 12, 2009 From <https://www.youtube.com/watch?v=VVKGUctuoXE>.
- Sheila Coronel ,Nils Hanson. (2015). *What is investigative journalism?* , Retrieved From <http://www.journalismfund.eu/what-investigative-journalism>.
- Unesco. (2015). *Investigative Journalism*, Retrieved April 13, 2015 From <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/freedom-of-expression/investigative-journalism/>.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นายมนตรี จุ้ยม่วงศรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2546 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ แขนงวิชา

วารสารศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย

ราชภัฏจันทรเกษม

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวอิสรา www.isranews.org